

Pasūtītājs: Talsu novada pašvaldība

Finansējums projekta „Lakes for Future” („Ezeri nākotnei”) ietvaros

Lakes for Future
Ezeri nākotnei • Ezerai ateičiai

bringing neighbours closer

DABAS PARKA „TALSU PAUGURAINĒ” DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNS

Dabas parks atrodas

Talsu novadā (pirms administratīvās reformas Laidzes, Laucienes un Lībagu pagastos un Talsu pilsētā)

Plāns izstrādāts laika posmam no 2014. gada līdz 2024. gadam

Izstrādātājs: SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”

Projekta vadītāja: Lūcija Kursīte

Rīga, 2013. gada decembris

INSPIRING
ENVIRONMENT

Plāna izstrādē iesaistītie eksperti/speciālisti:

Egita Zviedre – stāvošo saldūdens biotopu eksperte;
Ilze Rēriha - vaskulāro augu un zālāju, meža un purvu biotopu eksperte;
Valdis Pilāts – zīdītāju eksperts;
Kārlis Millers – ornitofaunas eksperts;
Uldis Valainis – bezmugurkaulnieku eksperts;
Digna Pilāte – bezmugurkaulnieku – gliemju (*Mollusca*) eksperte;
Pēteris Lakovskis – ainavu un teritorijas plānošanas eksperts;
Anete Pošiva – kartogrāfe.

Plāna izstrādes uzraudzības grupa:

(apstiprināta ar Dabas aizsardzības pārvaldes ģenerāldirektora rīkojumu 2012. gada 27. decembrī)

Dzintars Ozols – Dabas aizsardzības pārvaldes Kurzemes reģionālā administrācija, vecākais valsts vides inspektors;
Maruta Blūma – Talsu novada pašvaldība, Attīstības plānošanas nodaļas vadītāja;
Lienīte Feldmane – Valsts vides dienesta Ventspils reģionālā vides pārvalde, vecākā inspektore;
Daina Grantiņa – Valsts meža dienesta Ziemeļkurzemes virsmežniecība, inženiere vides aizsardzības jautājumos;
Aija Ārgale – AS „Latvijas valsts meži” Ziemeļkurzemes mežsaimniecība, vides plānošanas speciāliste;
Kaspars Plivna – Lauku atbalsta dienesta Ziemeļkurzemes reģionālā lauksaimniecības pārvaldes Kontroles un uzraudzības daļa, vecākais inspektors;
Inga Ābola – Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras Investīciju projektu departamenta Projektu attīstības nodaļa, Lielo un stratēģiski nozīmīgo investīciju projektu koordinācijas padomes sekretariāta vadītāja;
Egita Sudakova – biedrība „Talsu pauguraines dabas parka atbalsts”, valdes priekšsēdētāja;
Ilze Indriksone – zemnieku saimniecība „Rīti”, īpašniece;
Mareks Birkentāls – sporta klubs RAIMAKS, valdes priekšsēdētājs.

Kopsavilkums	7
1. Aizsargājamās teritorijas apraksts	13
1.1. VISPĀRĒJA INFORMĀCIJA PAR AIZSARGĀJAMO TERITORIJU	13
1.1.1. Aizsargājamās teritorijas atrašanās vieta un administratīvi teritoriālais sadalījums	13
1.1.2. Aizsargājamās teritorijas zemes izmantošanas veidu raksturojums un zemes īpašuma formu apraksts	15
1.1.3. Pašvaldību teritoriju plānojumos noteiktā pašreizējā teritorijas izmantošana un plānotā (atļautā) izmantošana	19
1.1.4. Esošais funkcionālais zonējums	23
1.1.5. Aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture	23
1.1.6. Kultūrvēsturiskais raksturojums	24
1.1.7. Valsts un pašvaldības institūciju funkcijas un atbildība aizsargājamā teritorijā	26
1.2. NORMATĪVO AKTU NORMAS, KAS ATTIECAS UZ KONKRĒTO AIZSARGĀJAMO TERITORIJU	26
Latvijas vides un dabas aizsardzības stratēģiskie dokumenti.....	26
Vides un dabas aizsardzības normatīvie akti	27
Starptautiskās saistības	35
1.3. ĪSS AIZSARGĀJAMĀS TERITORIJAS FIZISKI ĢEOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS	37
1.3.1. Klimats	37
1.3.2. Ģeoloģija un ģeomorfoloģija	37
1.3.3. Hidroloģija un ūdens kvalitāte	39
1.3.4. Augsne	46
1.4. AIZSARGĀJAMĀS TERITORIJAS SOCIĀLĀS UN EKONOMISKĀS SITUĀCIJAS APRAKSTS	47
1.4.1. Iedzīvotāji, apdzīvotās vietas, nodarbinātība	47
1.4.2. Pašreizējā un paredzamā antropogēnā slodze uz aizsargājamo teritoriju	48
1.4.3. Aizsargājamās teritorijas izmantošanas veidi	49
1.4.3.1. Lauksaimniecība	49
1.4.3.2. Tūrisms	50
1.4.3.3. Zveja un makšķerēšana	58
1.4.3.4. Mežsaimniecība	58
1.4.3.5. Medības	66
2. Aizsargājamās teritorijas novērtējums	68
2.1. AIZSARGĀJAMĀ TERITORIJĀ KĀ VIENOTA DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA UN FAKTORI, KAS TO IETEKMĒ	68
2.2. AINAVISKAIS NOVĒRTĒJUMS	68
2.3. BIOTOPI, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	79
2.3.1. Meža biotopi	82
2.3.2. Saldūdens biotopi	85
2.3.3. Zālāju biotopi	86
2.3.4. Citi biotopi	88
2.4. SUGAS, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN SUGAS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	89
2.4.1. Flora	89
2.4.2. Fauna	94
2.4.2.1. Putni	94

2.4.2.2. Zīdītāji.....	98
2.4.2.3. Abinieki un rāpuļi.....	103
2.4.2.4. Zivis.....	105
2.4.2.5. Bezmugurkaulnieki.....	105
2.6. AIZSARGĀJAMĀS TERITORIJAS VĒRTĪBU APKOPOJUMS UN PRETNOSTATĪJUMS.....	116
3. Informācija par aizsargājamās teritorijas apsaimniekošanu.....	118
3.1. AIZSARGĀJAMĀS TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS ILGTERMIŅA UN ĪSTERMIŅA MĒRĶI.....	118
3.2. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI.....	119
4. Priekšlikumi nepieciešamajiem grozījumiem pašvaldības teritorijas plānojumos.....	149
5. Priekšlikumi aizsargājamās teritorijas individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektam.....	151
5.1. PRIEKŠLIKUMS TERITORIJAS ZONĒJUMAM.....	151
5.2. PRIEKŠLIKUMI AIZSARGĀJAMĀS TERITORIJAS INDIVIDUĀLO AIZSARDZĪBAS UN IZMANTOŠANAS NOTEIKUMU PROJEKTAM.....	154
6. Izmantotie informācijas avoti.....	164

Pielikumi

1. pielikums. Dabas parka „Talsu pauguraine” lielāko ezeru apraksts
2. pielikums. Dabas parka „Talsu pauguraine” dabas vērtību karte
3. pielikums. Piedāvāto apsaimniekošanas pasākumu un tūrisma infrastruktūras karte
4. pielikums. Priekšlikums dabas parka „Talsu pauguraine” funkcionālajam zonējumam
5. pielikums. Pielikums individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektam – Funkcionālo zonu shēma (1. pielikums)
6. pielikums. Pielikums individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektam – Speciālās informatīvās zīmes lietošanas kārtība un paraugs (2. pielikums)
7. pielikums. Pielikums individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektam – Aizsargājамie koki – vietējie un citzemju sugu dižkoki (pēc apkārtmēra un augstuma) (3. pielikums)
8. pielikums. Pielikums individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektam – Ainaviski nozīmīgās teritorijas un ainaviskie ceļi dabas parkā „Talsu pauguraine” (4. pielikums)
9. pielikums. Dabas parka „Talsu pauguraine” dabas aizsardzības plāna izstrādes informatīvās sanāksmes un Uzraudzības grupas sanāksmju protokoli
10. pielikums. Pārskats par komentāriem un iedzīvotāju iesniegumiem, kas saņemti līdz sabiedriskajai apspriešanai
11. pielikums. Pārskats par dabas aizsardzības plāna sabiedrisko apspriešanu
12. pielikums. Informācija par aizsargājamiem biotopiem un sugām Natura 2000 standarta datu formā
13. pielikums. Sikspārņu novērojumi dabas parkā „Talsu pauguraine”
14. pielikums. Vienošanās ar zemes īpašniekiem par infrastruktūras izvietojumu
15. pielikums. Talsu novada pašvaldības atzinums
16. pielikums. Funkcionālo zonu robežpunktu koordinātas.

Tekstā izmantotie saīsinājumi

BVZ – bioloģiski vērtīgs zālājs

DAP – Dabas aizsardzības pārvalde, arī dabas aizsardzības plāns

DEMO FARM – projekts „Videi draudzīgas lauksaimniecības demonstrāciju saimniecību tīkla izveide Latvijā un Igaunijā”

DMB – dabiskie meža biotopi

DP – dabas parks

ES – Eiropas Savienība

IAIN – individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi

LAD – Lauku atbalsta dienests

LĢIA – Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra

LIZ – lauksaimniecībā izmantojamās zemes

LVM – akciju sabiedrība „Latvijas valsts meži”

MK – Ministru Kabinets

MPS – Meža pētīšanas stacija

MTB – kalnu riteņbraukšana

NVO – nevalstiskās organizācijas

SDF, Natura 2000 SDF – Natura 2000 teritoriju apraksta standarta datu forma

TIC – tūrisma informācijas centrs

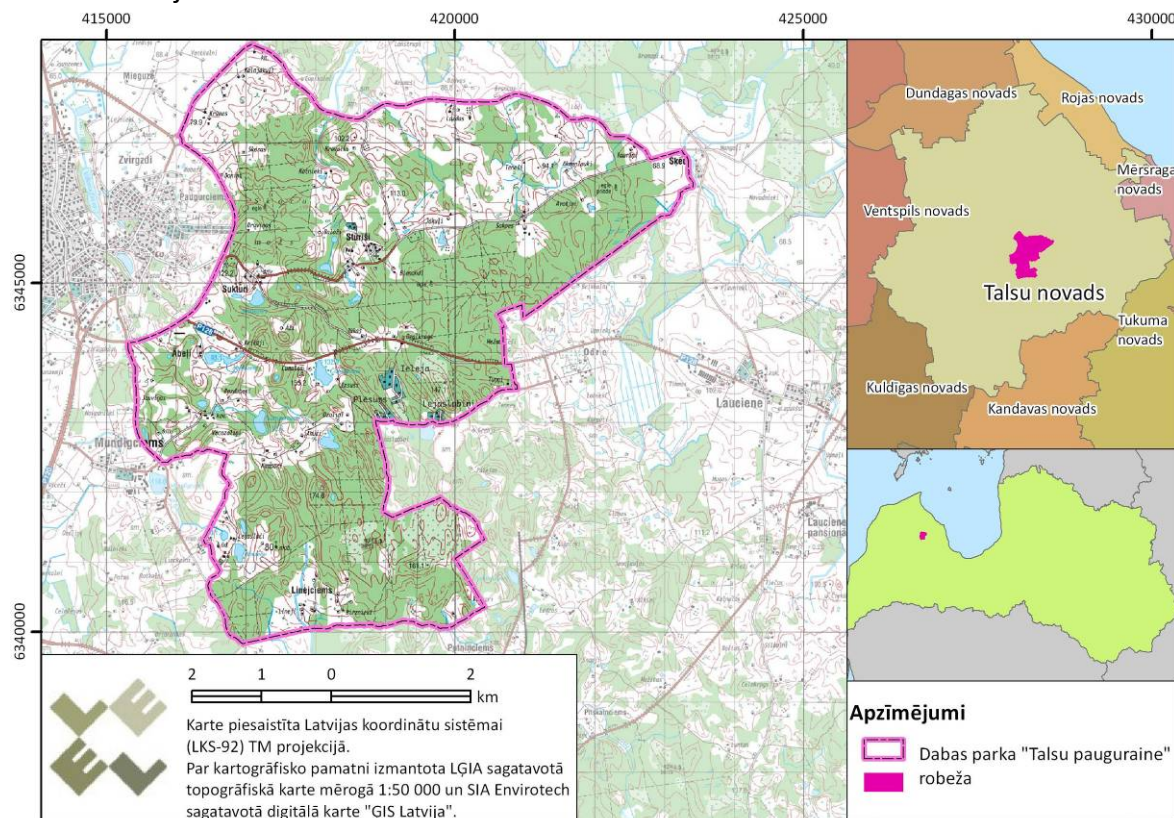
VARAM – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

VMD – Valsts meža dienests

Kopsavilkums

Dabas parks “Talsu pauguraine” atrodas Latvijas ziemeļrietumu daļā un ietilpst Talsu novadā (skat. 1. attēlu) (pirms administratīvi teritoriālās reformas – Laidzes, Laucienes un Lībagu pagastos un Talsu pilsētā). Dabas parka teritorija atrodas uz austrumiem no Talsu pilsētas un tā platība ir 3624 ha. Dabas parka teritorija sastāda aptuveni 2 % no Talsu novada platības.

Dabas parks dibināts 1977. gadā kā aizsargājamo ainavu apvidus, lai aizsargātu vienu no Ziemeļkurzemes dabas apstākļu ziņā daudzveidīgākajiem apvidiem ar izteikti paugurainu reljefu un vairākiem nelieliem, bet dziļiem ezeriem, kā arī teritorijas izcilo ainavu un aizsargājamās augu un dzīvnieku sugas. 1987. gadā teritorijai piešķirts dabas parka statuss. 2005. gadā ar likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” grozījumiem dabas parks „Talsu pauguraine” noteikts kā B tipa¹ Natura 2000 teritorija.

1. attēls. Dabas parka „Talsu pauguraine” atrašanās vieta

¹ Teritorijas, kas noteiktas īpaši aizsargājamo sugu, izņemot putnus, un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai.

Dabas parka teritorijā ir sastopami šādi Eiropas nozīmes aizsargājami biotopi (atbilstoši Natura 2000 standarta datu formā sniegtajai informācijai, projekta “Augu un biotopu monitorings Natura 2000 teritorijās Latvijā” laikā veiktajiem apsekojumiem un datu aktualizācijai dabas aizsardzības plāna izstrādes gaitā, skat. 1. tabulu):

1. tabula. Eiropas nozīmes aizsargājamo biotopu platības dabas parkā „Talsu pauguraine” (dati par platībām iegūti dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā)

Nosaukums	Platība, ha	% no teritorijas
3150 Eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju ^{N, M, D}	33,2	0,9
3260 Upju straujteses un dabiski upju posmi ^{M, D}	0,1	0,003
6270* Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas ^{M, D}	3,3	0,1
6410 Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs ^{N, D}	0,3	0,01
6510 Mēreni mitras pļavas ^{N, M, D}	4,2	0,1
7140 Pārejas purvi un slīkšņas ^D	2,4	0,1
7230 Kaļķaini zāļu purvi ^{N, D}	0,8	0,02
9010* Veci vai dabiski boreāli meži ^{N, M, D}	22,8	0,6
9080* Staigņāju meži ^{M, D}	9,4	0,3
9160 Ozolu meži ^{M, D}	37,1	1,0
9180* Nogāžu un gravu meži ^{M, D}	27,2	0,8
91D0* Purvaini meži ^{M, D}	22,7	0,6

* – prioritārs ES nozīmes biotops

N – biotops reģistrēts Natura 2000 standarta datu formā

M – informācija no projekta “Augu un biotopu monitorings Natura 2000 teritorijās Latvijā” datiem

D – biotopu platība precizēta dabas aizsardzības plāna izstrādes gaitā

Dabas parkā konstatētas Eiropas Savienībā un Latvijā aizsargājamas augu un dzīvnieku sugas, tai skaitā sugas, kas iekļautas Eiropas Padomes direktīvas Par savvaļas putnu aizsardzību (2009/147/EC) I pielikumā (sugas, kurām jāpiemēro īpaši dzīvotņu aizsardzības pasākumi, lai nodrošinātu to izdzīvošanu un vairošanos savā izplatības areālā) un Eiropas Padomes direktīvas 92/43/EEC Par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību II pielikumā (dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana).

Putnu sugas, kas iekļautas direktīvas 2009/147/EC I pielikumā:

Mežirbe (*Bonasa bonasia*), baltais stārķis (*Ciconia ciconia*), ķīķis (*Pernis apivorus*), niedru lija (*Circus aeruginosus*), mazais ērglis (*Aquila pomarina*), grieze (*Crex crex*), dzērve (*Grus grus*), apodziņš (*Glaucidium passerinum*), vidējais dzenis (*Dendrocopos medius*), baltmugurdzenis (*Dendrocopos leucotos*), trīspirkstu dzenis (*Picoides tridactylus*), melnā dzilna (*Dryocopus martius*), pelēkā dzilna (*Picus canus*), brūnā čakste (*Lanius collurio*) un sila cīrulis (*Lullula arborea*).

Zīdītāju sugas, kas iekļautas direktīvas 92/43/EEC II pielikumā:

Ūdrs (*Lutra lutra*) un diķu naktssikspārnis (*Myotis dasycneme*).

Bezmugurkaulnieku sugas, kas iekļautas direktīvas 92/43/EEC II pielikumā:

Platā airvabole (*Dytiscus latissimus*), divjoslu airvabole (*Graphoderus bilineatus*), spilgtā purvuspāre (*Leucorhina pectoralis*), lapkoku praulgrauzis (*Osmoderma eremita*), četrzobu pumpurgliemezis (*Vertigo geyeri*) un slaidais pumpurgliemezis (*Vertigo angustior*).

Augu sugas, kas iekļautas direktīvas 92/43/EEC II pielikumā:

Lēzeļa lipare (*Liparis loeselii*), spīdīgā āķīte (*Hamatocaulis vernicosus*).

Teritorijā atrodamas arī citas Latvijā un Eiropā aizsargājamas sugas, kas uzskaitītas 2. nodaļā.

Dabas aizsardzības plāns tiek izstrādāts atbilstoši 09.10.2007. Ministru kabineta noteikumiem Nr. 686 „Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību” (ar grozījumiem līdz 03.12.2010.). Uzsākot dabas aizsardzības plāna izstrādi, 2012. gada 14. novembrī Talsu novada pašvaldībā tika organizēta informatīvā sanāksme. Pēc sanāksmes izveidota dabas aizsardzības plāna uzraudzības grupa 10 cilvēku sastāvā (apstiprināta ar Dabas aizsardzības pārvaldes ģenerāldirektora rīkojumu Nr. 1.1./42/2012-P 2012. gada 27. decembrī).

2013. gada 23. aprīlī notika Uzraudzības grupas pirmā sanāksme. 2013. gada 13. septembrī notika Uzraudzības grupas otrā sanāksme, kurā Uzraudzības grupas locekļi un klātesošie interesenti tika iepazīstināti ar informāciju par dabas vērtībām „Talsu paugurainē” un priekšlikumiem teritorijas apsaimniekošanai, funkcionālajam zonējumam un individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektam. Uzraudzības grupas locekļi vienojās par plāna nodošanu sabiedriskajai apspriešanai, pirms tam veicot tajā atsevišķus labojumus un precizējumus.

Dabas aizsardzības plāna sabiedriskā apspriešana notika no 2013. gada 10. oktobra līdz 31. oktobrim. Sabiedriskās apspriešanas sanāksme notika 2013. gada 25. oktobrī Talsu novada pašvaldībā (skat. 11. pielikumu). Dabas aizsardzības plāns tika iesniegts Talsu novada pašvaldībai 2013. gada 15. novembrī (versija ar redakcionāliem labojumiem – 26. novembrī). 2013. gada 12. decembrī Talsu novada domes sēdē ar lēmumu Nr. 794 tika sniegts pozitīvs atzinums par dabas aizsardzības plānu. 2013.

gada 18. decembrī notika Uzraudzības grupas trešā sanāksme, kurā Uzraudzības grupas locekļi vienojās papildināt priekšlikumu funkcionālajam zonējumam, nosakot neitrālo zonu daļā Stūrīšu un Sukturu ciema.

Izstrādājot dabas parka “Talsu pauguraine” dabas aizsardzības plānu 2014.-2024. gadam, tiek noteikti dabas parka apsaimniekošanas ilgtermiņa un īstermiņa mērķi.

Ilgtermiņa mērķi

Dabas parka teritorijā ir saskaņotas dabas aizsardzības, zemes īpašnieku un teritorijas apmeklētāju intereses, saglabāta teritorijai raksturīgā ainavu struktūra, vizuālā vērtība un ekoloģiskie procesi, nodrošinot bioloģiski vērtīgāko platību un dzīvotņu pastāvēšanu vienlaikus ar teritorijas sociālekonomisko attīstību. Dabas parka teritorijā nodrošināts labvēlīgs stāvoklis Eiropas nozīmes dabas vērtībām.

Dabas parka “Talsu pauguraine” teritorijā ir attīstīta tūrisma infrastruktūra, kura ir bāzēta uz ilgtspējīgu un saudzīgu vietējo dabas, kultūras, vēstures un cilvēkresursu izmantošanu, veicinot aktīvo tūrismu un teritorijas apmeklētāju izglītošanu ar vidi un dabas aizsardzību saistītos jautājumos.

Īstermiņa mērķi

Šajā nodaļā ir uzskaitīti īstermiņa mērķi turpmākajiem 10 gadiem, kurus ir vēlams sasniegt dabas aizsardzības plāna darbības laikā un kas kalpo kā nosacījums, lai sasniegtu ideālos teritorijas apsaimniekošanas mērķus vai tuvotos to sasniegšanai.

Plānošanas periodā galvenie īstermiņa mērķi tiek sadalīti vairākās grupās:

- A. Administratīvie un organizatoriskie mērķi**
- B. Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana**
- C. Sabiedrības informēšana un izglītošana**
- D. Rekreācija un tūrisms**
- E. Monitorings**

A. Administratīvie un organizatoriskie mērķi

- A.1. Pieņemt dabas parka individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus, tai skaitā apstiprināt funkcionālo zonējumu;
- A.2. Talsu novada teritorijas plānojumā iestrādāt nosacījumus dabas parka ainavisko un dabas vērtību saglabāšanai;
- A.3. Izstrādāt biedrības „Talsu pauguraines dabas parka atbalsts” stratēģiju un stiprināt dabas parka teritorijā darbojošos nevalstisko organizāciju kapacitāti.

B. Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana

- B.1. Dabas parka teritorijā apsaimniekot lauksaimniecības zemes, nodrošinot ainavas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, nepieļaujot atklāto platību aizaugšanu.
- B.2. Nodrošināt vērtīgo meža biotopu un aizsargājamo sugu dzīvotņu aizsardzību atbilstošās platībās;

B.3. Nodrošināt dabas parka ezeru ilgtspējīgu apsaimniekošanu, saglabājot gan dabas vērtības, gan rekreācijas potenciālu.

B.4. Īstenot ainavu pārvaldības plānā paredzētos pasākumus.

C. Sabiedrības informēšana un izglītošana

C.1. Dabas parka robežu skaidri apzīmēt dabā;

C.2. Nodrošināt publiski pieejamu informāciju par dabas parkā esošajām dabas vērtībām un nepieciešamajiem pasākumiem to aizsardzībai, kā arī noteikumiem, kas jāievēro dabas parka apmeklētājiem;

C.3. Dabas parka iedzīvotājus, zemju īpašniekus un sabiedriskās organizācijas informēt par dabas parkā esošajām vērtībām, kā arī ekonomiskajām iespējām, ko sniedz īpaši aizsargājamās dabas teritorijas statuss;

C.4. Teritorijas apmeklētājiem nodrošināt informāciju par publiski pieejamām rekreācijas aktivitātēm un apskates objektiem.

D. Rekreācija un tūrisms

D.1. Dabas parka galvenos tūristu piesaistes objektus un ainaviskās teritorijas kompleksi apsaimniekot, saglabājot dabas un kultūrvēsturiskās vērtības;

D.2. Nodrošināt ainaviski pievilcīgo objektu un teritoriju pieejamību un apskati, ainaviski nozīmīgo ceļu posmu saglabāšanu un skatu atsegšanu;

D.3. Veicināt teritorijas izmantošanu dabas un aktīvās atpūtas tūrismā;

D.4. Nodrošināt atbilstošu rekreācijas infrastruktūru un regulēt antropogēno slodzi pie dabas parka ezeriem;

D.5. Ierobežot motorizēto transportlīdzekļu pārvietošanos pa takām un ārpus ceļiem.

E. Monitorings

E.1. Izvērtēt dabas aizsardzības plānā paredzēto apsaimniekošanas pasākumu efektivitāti;

E.2. Izvērtēt dabas parkā notiekošo rekreācijas aktivitāšu ietekmi uz dabas vērtībām;

E.3. Turpināt Natura 2000 monitoringu.

Lai realizētu augstāk minētos mērķus, dabas parkam „Talsu pauguraine” tiek izstrādāti mērķiem pakārtoti apsaimniekošanas pasākumi (skat. 3. nodaļu). Katram apsaimniekošanas pasākumam definēti termiņi, prioritāte, aptuvenās izmaksas un potenciālais izpildītājs.

Dabas parkam “Talsu pauguraine” līdz šim nav bijuši izstrādāti individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi (IAIN) un funkcionālais zonējums. Dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros tiek piedāvāts IAIN un funkcionālā zonējuma projekts.

Teritorijas zonējums veidots, balstoties uz informāciju par aizsargājamajiem biotopiem, aizsargājamo sugu atradnēm, teritorijas ainaviskajām vērtībām. Funkcionālo zonu robežas piesaistītas zemes īpašumu robežām, ja tas bijis iespējams, vai arī meža nogabalu robežām; atsevišķos gadījumos – objektiem dabā.

Dabas lieguma zona veidota pamatā meža teritorijās, lai nodrošinātu vērtīgo biotopu aizsardzību, ko var panākt, ierobežojot mežsaimniecisko darbību. Lielā daļā teritorijas dabiskie meži veido atsevišķus nogabalus, kurus ietver samērā jauni, saimnieciski uzturēti meži vai arī introducēto sugu mežaudzes, līdz ar to šādās vietās nav pamata veidot plašāku lieguma zonu kā viens vai vairāki nogabali (iespēju robežās dabas lieguma zonā ietvertas pieguļošās mežaudzes, lai nodrošinātu dabiskiem meža biotopiem nepieciešamo buferzonu un veidotu potenciālas dabisku mežu platības nākotnē). Plašākas dabas lieguma zonas veidotas Skoru mežā, Mācītājmājas ezera apkaimē, Sapņezera apkārtnē, Kamparezera apkārtnē, Breņģkalnu īpašumā un tam pieguļošajā mežā, un Kamparkalna meža masīvā. Dabas lieguma zonā iespējama rekreācijas infrastruktūras uzturēšana un attīstība ar nosacījumu, ka tiek izmantotas esošās takas un ceļi un netiek būtiski ietekmēta meža dabiskā struktūra, kā arī apmeklētāju plūsma tiek virzīta, iespējami samazinot ietekmi uz dabas vērtībām.

Dabas parka zona veidota, lai saglabātu lielākos meža masīvus, vienlaikus pilnībā neierobežojot to saimniecisko izmantošanu.

Ainavu aizsardzības zona veidota pamatā atklātajās teritorijās un tiem pieguļošajās meža teritorijās, kur nepieciešams saglabāt raksturīgos ainavas elementus un ainavas mozaīkveida struktūru. Ainavu aizsardzības zonā ir mazāk ierobežojumu mežsaimnieciskajai darbībai, savukārt paredzēti ierobežojumi darbībām, kas būtiski ietekmē ainavu, un specifiski nosacījumi būvniecībai, kas iestrādājami teritorijas plānojumā. Zemes gabalu minimālā platība paredzēta 3 ha, lai saglabātu tradicionālo viensētu apbūvi, taču vienlaikus atļautu nodalīt jaunus zemes gabalus būvniecībai.

Neitrālā zona noteikta vasarnīcu ciematos, kur nav nepieciešami specifiski nosacījumi teritorijas ainavas un dabas vērtību aizsardzībai.

1. Aizsargājamās teritorijas apraksts

1.1. Vispārēja informācija par aizsargājamo teritoriju

1.1.1. Aizsargājamās teritorijas atrašanās vieta un administratīvi teritoriālais sadalījums

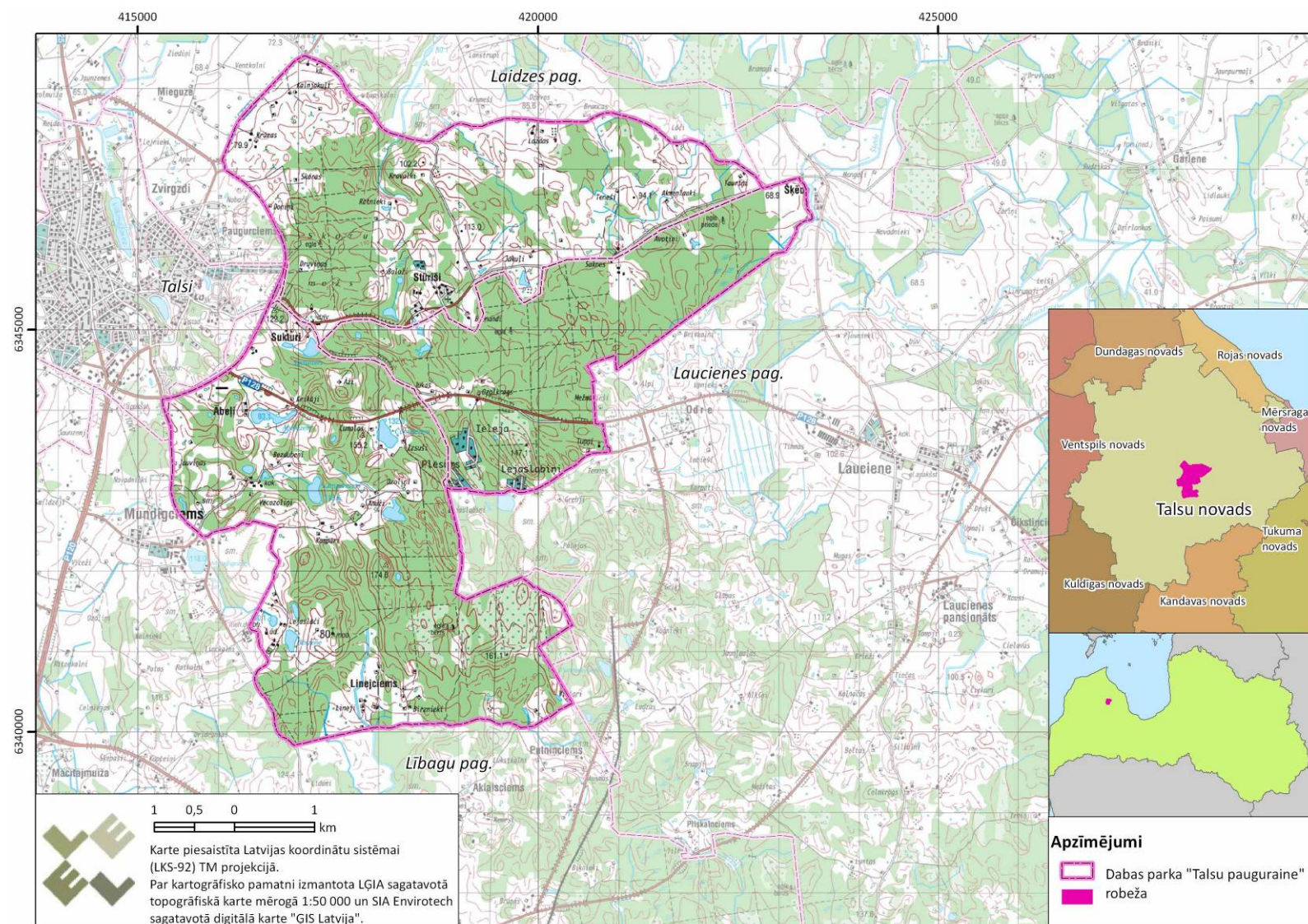
Dabas parks “Talsu pauguraine” atrodas Latvijas ziemeļrietumu daļā un ietilpst Talsu novadā (skat. 1.1. attēlu) (pirms administratīvi teritoriālās reformas – Laidzes, Laucienes un Lībagu pagastos un Talsu pilsētā). Dabas parka teritorija atrodas uz austrumiem no Talsu pilsētas un tā platība ir 3624 ha (atbilstoši robežu shēmai, kas apstiprināta ar 25.06.2009. MK noteikumiem Nr. 605 „Grozījumi Ministru kabineta 1999.gada 9.marta noteikumos Nr.83 „Noteikumi par dabas parkiem”).

Dabas parka centroīda koordinātes norādītas 1.1. tabulā.

1.1. tabula. *Dabas parka “Talsu pauguraine” centroīda koordinātes*

Platums (Z):	57°	14'	7,36"
Garums (A):	22°	39'	14,44"
LKS-92 ² X	418754		
LKS-92 Y	6344390		

² LKS-92 - Latvijas koordinātu sistēma TM projekcijā

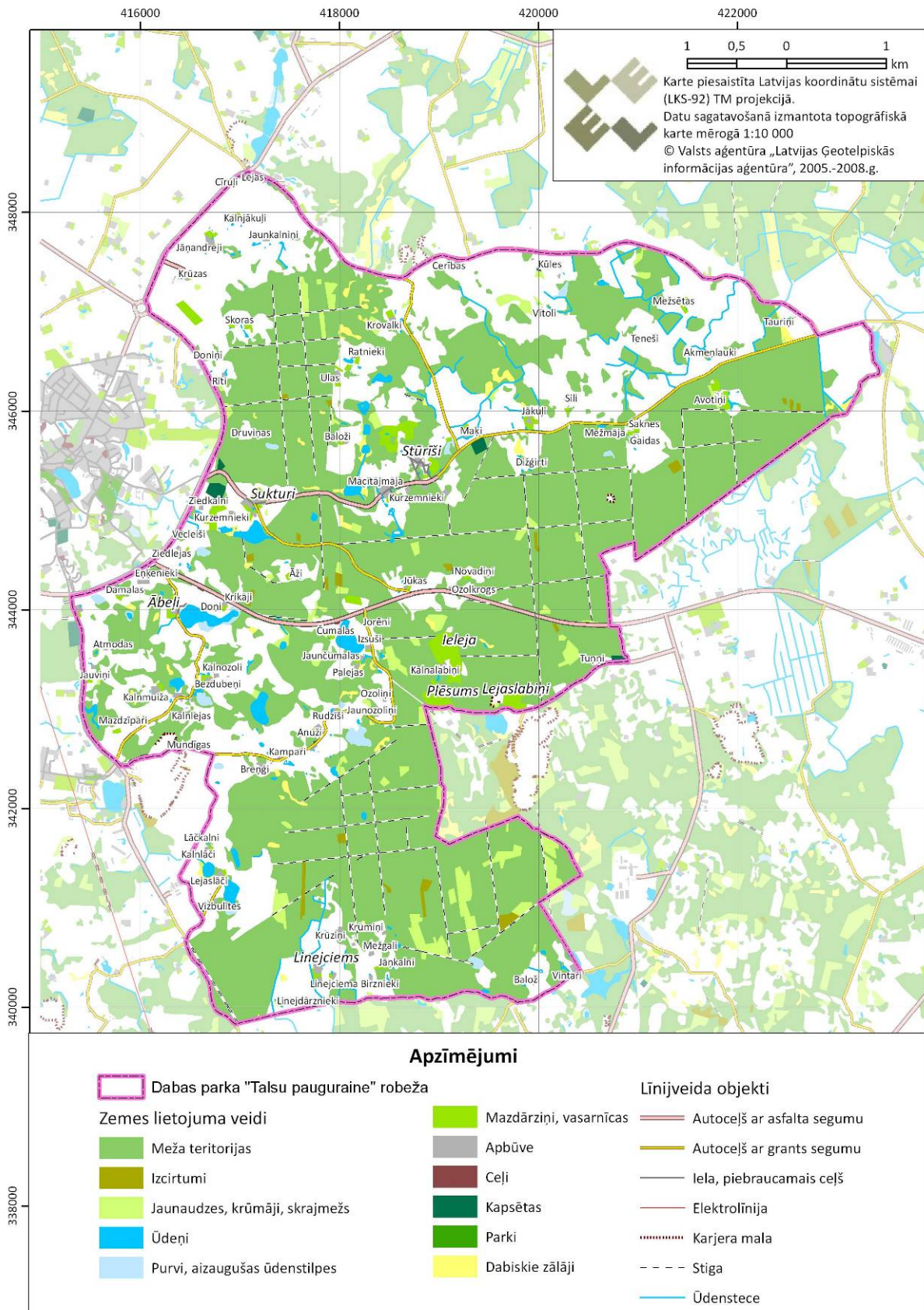
1.1. attēls. Dabas parka „Talsu pauguraine” teritorija un atrašanās vieta

1.1.2. Aizsargājamās teritorijas zemes izmantošanas veidu raksturojums un zemes īpašuma formu apraksts

Pamatojoties uz Latvijas Ģeotelpiskās Informācijas aģentūras sagatavotajām topogrāfiskajām kartēm, kurās atspoguļots zemes izmantošanas veids, dabas parkā “Talsu pauguraine” lielākās zemes platības aizņem meža teritorijas. Otrs izplatītākais zemes lietojuma veids ir lauksaimniecībā izmantojamā zeme, pārējie zemes lietojuma veidi sastāda nelielas platības (skat 1.1. tabulu un 1.2. attēlu).

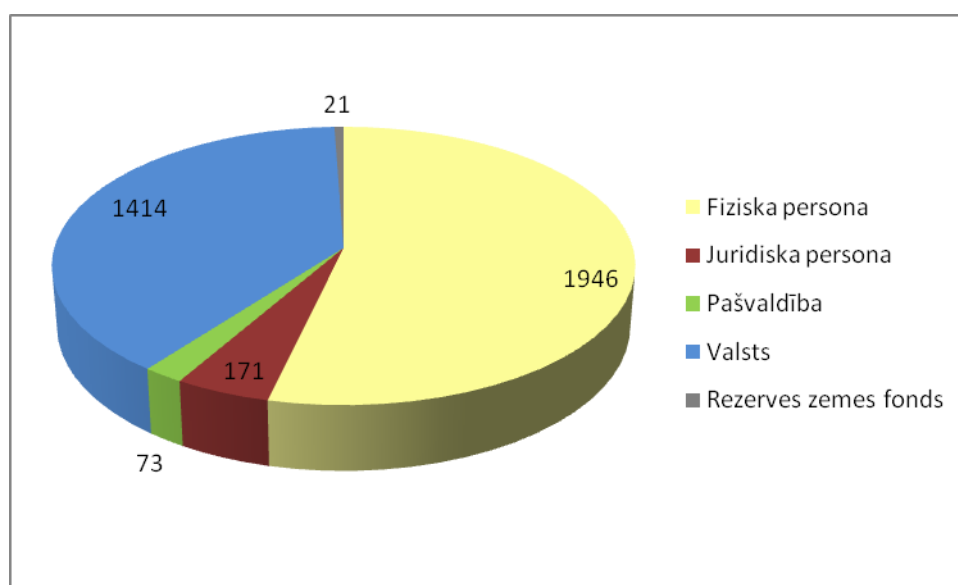
1.2. tabula. Dabas parka “Talsu pauguraine” zemes izmantošanas veidi (pēc Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūras vienkāršotās topogrāfiskās kartes, 2005.-2008.g.)

	Platība, ha	% no DP teritorijas
Meža teritorijas	2109,9	58,2
Izcirtumi	15,4	0,4
Jaunaudzes, krūmāji, skrajmežs	88,2	2,4
Ūdeņi	66,8	1,8
Purvi, aizaugušas ūdenstilpes	15,8	0,4
Apbūve	35,4	1,0
Mazdārziņi	56,3	1,6
Ceļi	18,9	0,5
Kapsētas	6,4	0,2
Dabiskie zālāji	27,5	0,8
Lauksaimniecības zeme un pārējās teritorijas	1183,4	32,7

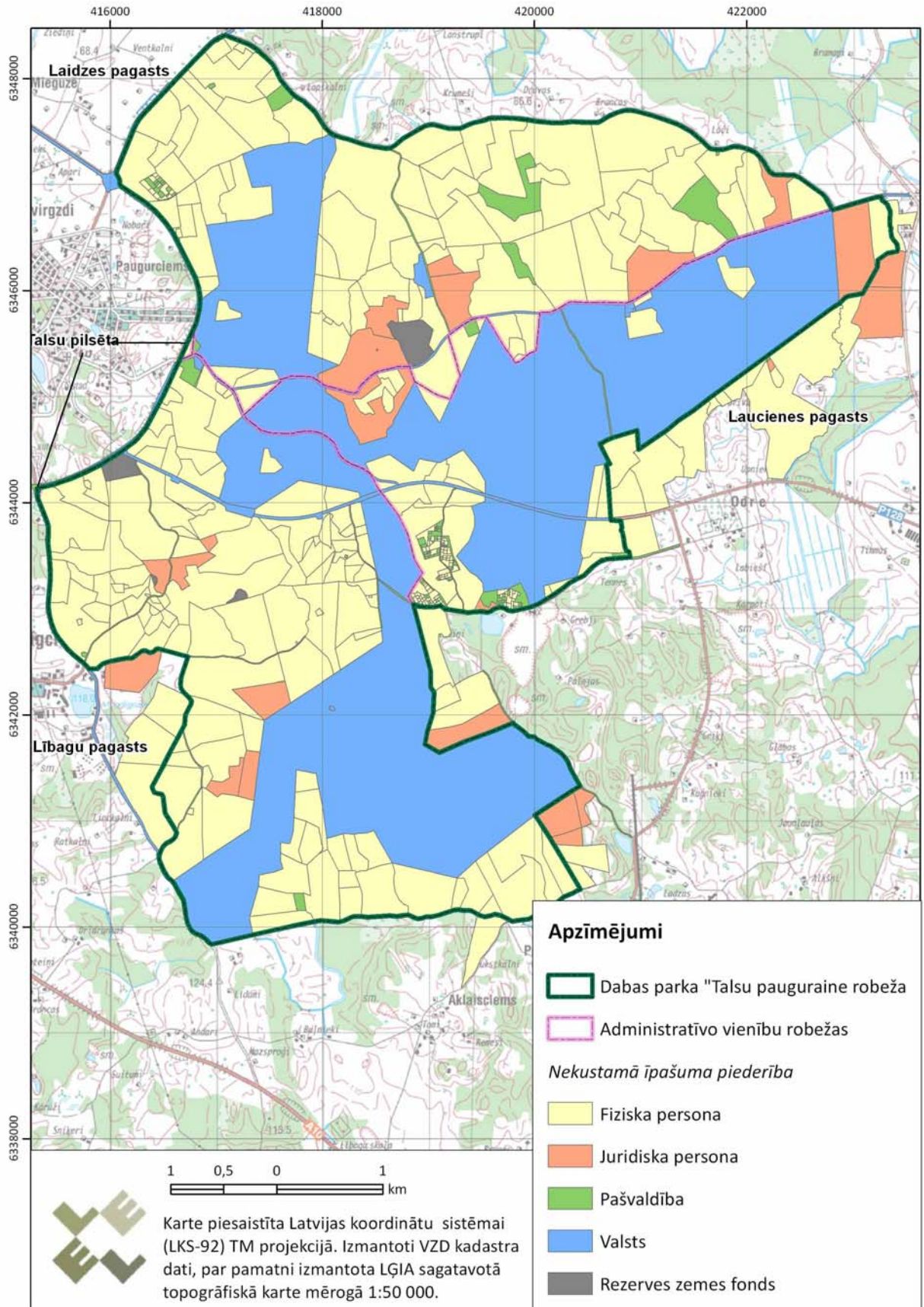

1.2. attēls. Zemes lietojuma veidi dabas parkā „Talsu pauguraine”

Dabas parka teritorijā pilnībā vai daļēji ietilpst 455 zemes īpašumi (skat. 1.4. attēlu). Lielākā daļa no tiem ir fizisku personu privātīpašumi (307), juridiskām personām pieder 20 īpašumi, pašvaldībai 91 un valstij 37 īpašumi (t.sk. 7 valsts rezerves fonda zemes). Platības ziņā privātās zemes aizņem nedaudz vairāk kā pusi dabas parka platības (skat. 1.3. attēlu), vairāk kā trešdaļu (39 %) no teritorijas aizņem valsts zemes – lielākoties Meža pētīšanas stacijas pārvaldībā esošie meži. 2 % zemes ir pašvaldības īpašums – pašvaldības nozīmes ceļi un atsevišķi zemes gabali dabas parka teritorijā. Vidējā zemes īpašumu platība dabas parkā ir 8 ha – privāto zemes īpašumu vidējā platība ir 6,3 ha, juridiskām personām piederošo īpašumu – 8,5 ha, pašvaldības zemēm – mazāk kā 1 ha (neliello platību nosaka daudzie zemes īpašumi mazdārziņu teritorijās), savukārt, valsts īpašumu vidējā platība ir 44 ha, jo valstij pieder vairāki lieli meža masīvi.

1.3. attēls. **Dabas parka „Talsu pauguraine” zemes īpašumu piederības sadalījums (platība, ha).** Informācijas avots: Talsu novada pašvaldība

1.4. attēls. Zemes īpašumi dabas parkā „Talsu pauguraine”

1.1.3. Pašvaldību teritoriju plānojumos noteiktā pašreizējā teritorijas izmantošana un plānotā (atļautā) izmantošana

Talsu novada teritorijas plānojums sastāv no atsevišķu pagastu un pilsētu teritorijas plānojumiem, kas izstrādāti līdz administratīvi teritoriālajai reformai. Ar 10.09.2009. Talsu novada domes lēmumu pagastu un pilsētas teritorijas plānojumi apstiprināti kā Talsu novada pašvaldības saistošie noteikumi Nr. 11 „Par Talsu novada teritorijas plānojumiem”. Uz dabas parka „Talsu pauguraine” teritoriju attiecas sekojoši spēkā esošie Talsu novada pagastu un pilsētu teritorijas plānojumi:

- Laidzes pagasta teritorijas plānojums (apstiprināts ar Laidzes pagasta padomes 03.03.2009. saistošajiem noteikumiem Nr. 2 „Talsu rajona Laidzes pagasta teritorijas plānojums”);
- Laucienes pagasta teritorijas plānojums (apstiprināts ar Laucienes pagasta padomes 27.09.2006. saistošajiem noteikumiem Nr. 3/2006 „Par Laucienes pagasta teritorijas plānojumu”, ar grozījumiem, kas apstiprināti ar Talsu novada domes 16.12.2010. saistošajiem noteikumiem Nr. 48 „Par grozījumiem 10.09.2009. saistošajos noteikumos Nr. 11 „Par Talsu novada teritorijas plānojumiem”);
- Lībagu pagasta teritorijas plānojums (apstiprināts ar Lībagu pagasta 26.09.2007. saistošajiem noteikumiem Nr. 2007/12 „Lībagu pagasta teritorijas plānojuma Grafiskā daļa un Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi”, ar grozījumiem, kas apstiprināti ar Talsu novada domes 15.03.2012. saistošajiem noteikumiem Nr. 8 „Par grozījumiem 10.09.2009. saistošajos noteikumos Nr. 11 „Par Talsu novada teritorijas plānojumiem”);
- Talsu pilsētas teritorijas plānojums (apstiprināts ar Talsu pilsētas domes 26.11.2007. saistošajiem noteikumiem Nr. 2 „Par Talsu pilsētas teritorijas plānojumu un apbūves noteikumiem”, ar grozījumiem, kas apstiprināti ar 13.12.2012. Talsu novada domes saistošajiem noteikumiem Nr. 30 „Par grozījumiem 10.09.2009. saistošajos noteikumos Nr. 11 „Par Talsu novada teritorijas plānojumiem”).

Teritorijas plānojumos noteiktā plānotās (atļautās) izmantošanas klasifikācija ir atšķirīga katrā administratīvajā vienībā; kopīgie teritorijas izmantošanas veidi ir lauksaimniecības teritorijas, mežu, ūdeņu un satiksmes infrastruktūras teritorijas, taču apbūves teritoriju iedalījums un teritorijas izmantošanas noteikumi atšķiras. Pārskats par dabas parka „Talsu pauguraine” teritorijā esošajiem plānotās (atļautās) izmantošanas veidiem dots 1.3. tabulā.

1.3. tabula. Plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana dabas parkā „Talsu pauguraine” atbilstoši Talsu novada teritorijas plānojumam (Talsu novada teritorijas plānojums ar grozījumiem līdz 2013. gada oktobrim)

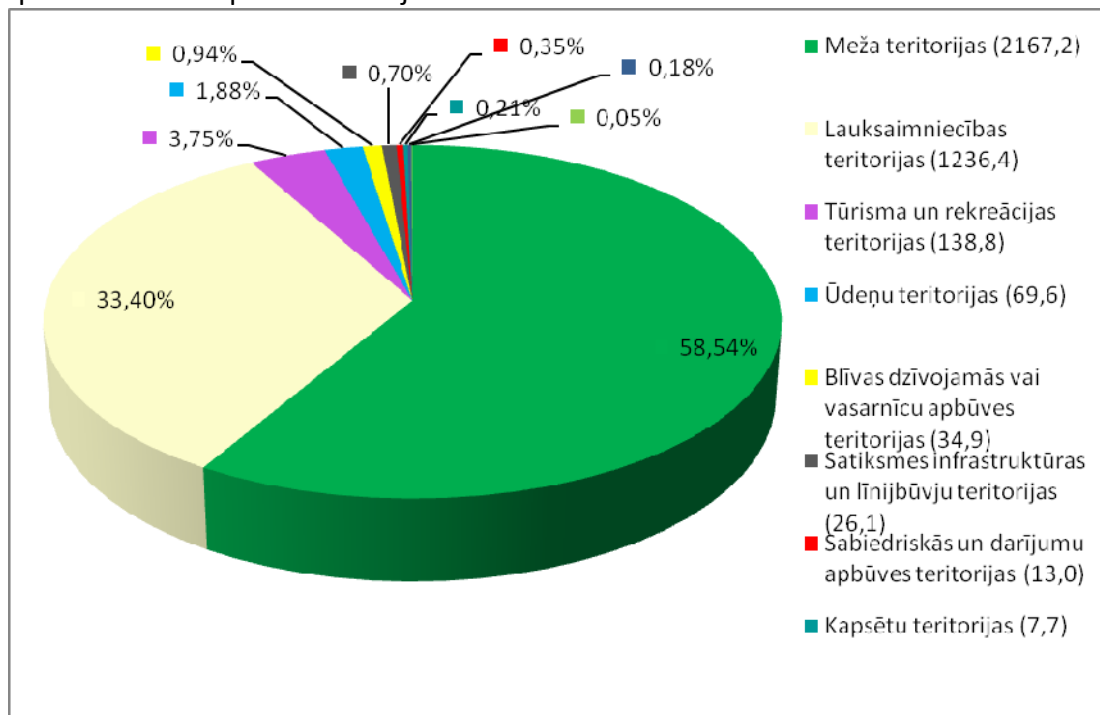
Plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana	Platība, ha
Laidzes pagasts	
mežsaimniecībā izmantojama teritorija	533,1
lauksaimniecībā izmantojama teritorija	698,9

Plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana	Platība, ha
ūdenssaimniecībā izmantojamā teritorija	24,2
tūrisma un rekreācijas teritorija	20,3
daudzdzīvokļu māju dzīvojamās apbūves teritorija	0,4
ģimeņu māju dzīvojamās apbūves teritorija	12,4
jaukta publiskā darījumu iestāžu un dzīvojamās apbūves teritorija	4,4
jauktas ražošanas objektu un tehniskās apbūves teritorija	5,2
kapsētu teritorija	0,6
Laucienes pagasts	
mežu teritorijas	736,8
lauksaimniecības teritorijas	102,0
ūdeņu teritorijas	3,5
vasarnīcu apbūves teritorijas	20,8
ceļu, ielu un laukumu teritorijas	8,5
kapsētu teritorijas	2,4
Lībagu pagasts	
meži	897,3
lauksaimniecības teritorijas dabas parkā „Talsu pauguraine”	435,5
tūrisma apbūves teritorijas	118,5
ūdeņu teritorijas	45,4
jaukta publiskā/dzīvojamā apbūve	8,6
ražošanas un tehniskā apbūve	1,5
savrupmāju dzīvojamā apbūve	1,3
transporta infrastruktūras un līnijbūvju teritorijas	17,5
kapsētu teritorijas	7,0
Talsu pilsēta	
dabas pamatnes zaļās teritorijas	1,8

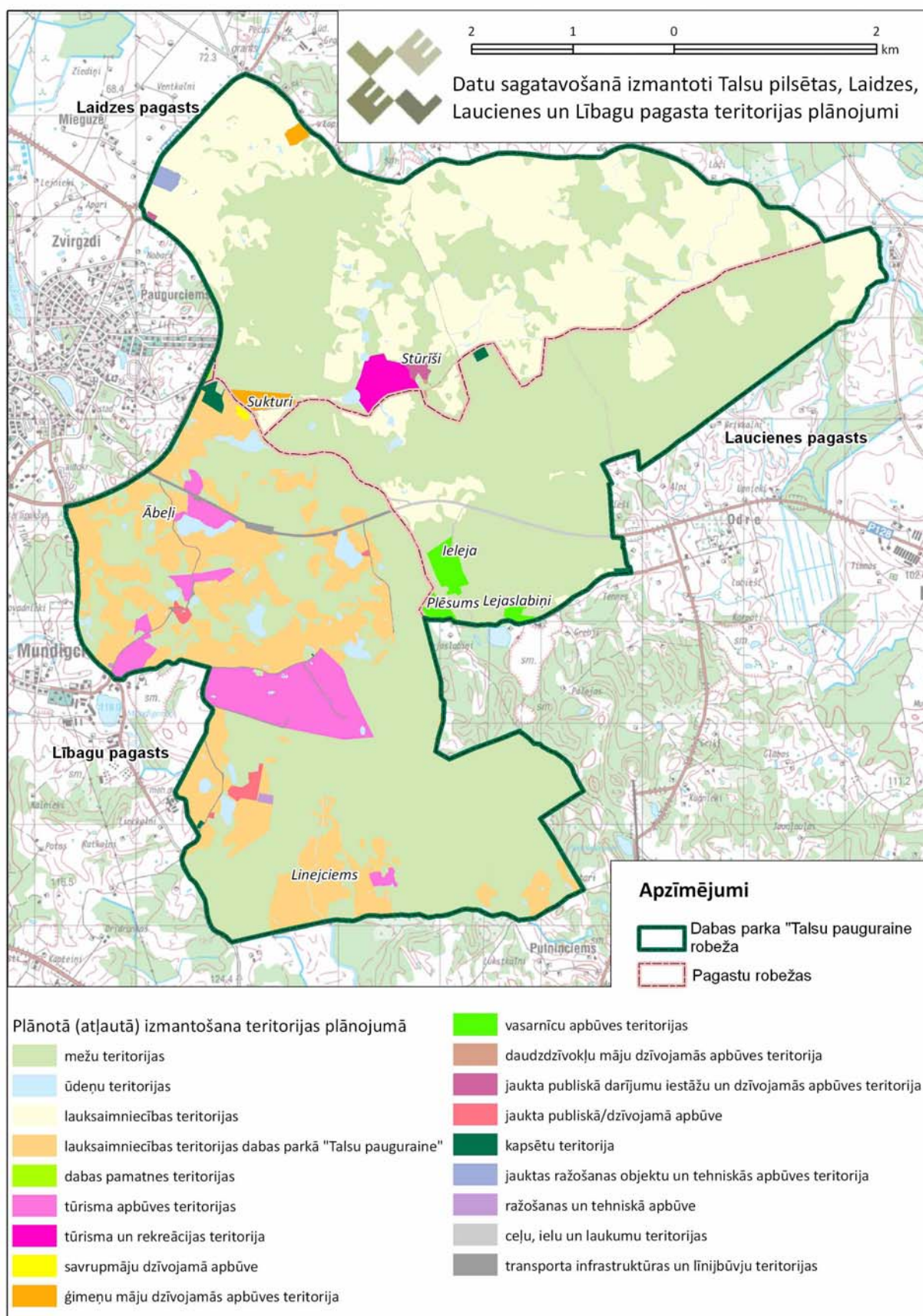
Sadalot plānoto (atļauto) teritorijas izmantošanu dabas parkā pēc galvenās teritorijas izmantošanas funkcijas, dominējošā teritorijas izmantošana ir mežu teritorijas un lauksaimniecības zemes (kurās pieļauta arī viensētu apbūve). Nozīmīgu platību aizņem tūrisma apbūves un tūrisma un rekreācijas teritorijas (tās izdalītas Lībagu pagasta un Laidzes pagasta teritorijas plānojumā). Blīvas apbūves teritorijas (dzīvojamā vai sabiedriskā un darījumu apbūve), tāpat arī ražošanas teritorijas aizņem samērā nelielas platības (skat. 1.5. un 1.6. attēlu).

Lai arī jaunveidojamo zemes gabalu platības ir noteiktas katram zemes izmantošanas veidam, zemes sadalīšanu regulē arī 16.03.2010. MK noteikumi Nr. 264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”, kas paredz, ka zemes vienību sadalīšana atļauta tikai gadījumos, ja meža zemēs katras atsevišķās zemes vienības platība pēc sadalīšanas nav mazāka par 10 hektāriem, bet lauksaimniecībā izmantojamās zemēs un pārējās zemēs – mazāka par trim

hektāriem. Šis nosacījums neattiecas uz zemes vienībām, kas tiek atdalītas infrastruktūras un inženierkomunikāciju būvniecībai vai uzturēšanai un kuru apbūves nosacījumus nosaka vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā, kā arī uz gadījumiem, ja no īpašuma tiek atdalīta zemes vienība ar dzīvojamām un saimniecības ēkām, pagalmu un zemi, kas nepieciešama saimniecības uzturēšanai. Līdz dabas parka individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu apstiprināšanai šie nosacījumi ir spēkā visā dabas parka teritorijā.

1.5. attēls. Galvenie plānotās (atļautās) teritorijas izmantošanas veidi dabas parkā „Talsu pauguraine” (ha) (konsolidēti Laidzes, Lībagu un Laucienes pagasta un Talsu pilsētas galvenie teritorijas izmantošanas veidi; Talsu novada teritorijas plānojums ar grozījumiem līdz 2013. gada oktobrim)

1.6. attēls. Plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana dabas parkā „Talsu pauguraine”

1.1.4. Esošais funkcionālais zonējums

Dabas parkam “Talsu pauguraine” līdz šim nav izstrādāts funkcionālais zonējums.

1.1.5. Aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture

Dabas parks „Talsu pauguraine” dibināts 1977. gadā kā aizsargājamo ainavu apvidus. Kopš 1987. gada LPSR Ministru Padomes lēmuma nr. 107 “Par īpaši aizsargājamiem dabas objektiem Latvijas PSR teritorijā” „Talsu paugurainei” piešķirts dabas parka statuss. 1993. gada 7. aprīlī stājas spēkā likums “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”, kurš reglamentē to statusu, veidošanu un aizsardzību, šis likums ar grozījumiem ir spēkā arī šobrīd. 2005. gadā ar likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” grozījumiem dabas parks „Talsu pauguraine” noteikts kā B tipa³ Natura 2000 teritorija.

1996. gadā teritorijai izstrādāts dabas aizsardzības plāns (I. Tēraudas vadībā), taču tas nav ticis apstiprināts Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijā.

Laikā no 2001. līdz 2004. gadam notikušā projekta „Latvijas Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju sistēmas saskaņošana ar EMERALD /Natura 2000 aizsargājamo teritoriju tīklu” ietvaros notika dabas parka teritorijas apsekošana un tajā atrodamo sugu un biotopu novērtēšana.

Tā kā dabas parkam nav izstrādāti individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, tā aizsardzību un apsaimniekošanu nosaka 2010. gada 16. marta MK noteikumi Nr. 264 “Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”.

Šobrīd dabas parka pārvaldi, aizsardzības kontroli un apsaimniekošanas pasākumu realizēšanu koordinē Dabas aizsardzības pārvaldes Kurzemes reģionālā administrācija.

2004. gadā PHARE finansētā projekta “Dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma vērtību saglabāšana Talsu un Liepājas rajonos” (*Protection of Natural and Cultural Values in the Talsi and Liepāja Districts, LE01.07/GS/0009*) ietvaros izstrādāts dabas parka „Talsu pauguraine” ainavu apsaimniekošanas plāns (SIA „Grupa 93” un Dr.hab.geog. Aija Melluma”).

Tā galvenais mērķis bija sniegt atbalstu interešu grupām, zemes īpašniekiem, vietējām pašvaldībām, kas, apzinoties ainavas estētisko, kultūrvēsturisko un ekoloģisko vērtību, vēlas to saglabāt, uzlabot un tādejādi padarīt par nozīmīgu resursu teritorijas attīstībā. Ainavu pārvaldības plāns sastāv no apraksta un kartogrāfiskā materiāla, kurš sagatavots mērogā 1:10 000. Plānā iekļauta informācija par teritorijas izveidošanas vēsturi un detalizēts apraksts par ainavu struktūru,

³ teritorijas, kas noteiktas īpaši aizsargājamo sugu, izņemot putnus, un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai

funkcionalitāti, vizuāli telpiskā analīze un nozīmīgākajām ainavu vērtībām. Darbā izmantotas atšķirīgas, bet savstarpēji saistītas ainavu telpiskās analīzes metodes:

- strukturālā (ainavu telpas, ainavu elementi),
- funkcionālā (ainavu telpu funkcijas),
- vizuālā (ainavu veidols, atraktīvie elementi).

Ainavu pārvaldības plānā atzīmēts, ka galvenās dabas parka “Talsu pauguraine” vērtības ir:

- dabas parka ainavas telpa ar raksturīgo ainavas elementu izkārtojumu,
- kultūrvēsturiskās lauku ainavas, tās elementi ar pieminekļu nozīmi,
- kultūras un dabas mantojums kopumā un tā konkrētajās izpausmēs atsevišķās ainavu telpās.

Ainavu pārvaldības plāna izstrādes ietvaros veikta pilna ainavu inventarizācija, definēti ainavu apvidi un 23 ainavu telpas, kurām raksturots ainavas tips, dabas apstākļi, kultūrvēsture, apdzīvojums, ainavu pārveidošanās, ekoloģiskās problēmas, ainavu bojājumi, ainavu telpas funkcijas un vērtējums pēc dažādiem kritērijiem. Ainavu pārvaldības plāna ietvaros ainavu telpām sagatavotas arī rīcības un apsaimniekošanas priekšlikumi (no detalizētu ainavu plānu izstrādes līdz konkrētām rīcībām lokālās ainavās), kā arī ieskicētas ainavu telpu perspektīvas.

2000. gadā dibināta biedrība „Talsu pauguraines dabas parka atbalsts”. Tās mērķis ir „aktivizēt sava reģiona iedzīvotāju savstarpējai sadarbībai un līdzdalībai pašvaldības lēmumu pieņemšanā dzīves kvalitātes uzlabošanai; veikt pētījumus un izstrādāt projektus dabas aizsardzības un vides kvalitātes uzlabošanai un labvēlīga fona radīšanai reģiona sociāli ekonomiskai attīstībai”. Ar biedrības līdzdalību realizēti vairāk kā 10 projekti, veicinot dabas parka iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes un veidojot publisko infrastruktūru parka teritorijā.

Talsu pilsētas tuvumā esošās distanču slēpošanas trases un kalnu riteņbraukšanas (MTB) trases, kas ietilpst arī dabas parka teritorijā, apsaimnieko biedrība „Sporta klubs RAIMAKS” un biedrība “Talsu Biatlona Slēpošanas Sporta Klubs”.

Infrastrukturā uzturēšanu un tūrisma informatīvo materiālu publicēšanu nodrošina arī Talsu novada pašvaldība un tās institūcijas, piemēram, Talsu tūrisma informācijas centrs.

1.1.6. Kultūrvēsturiskais raksturojums

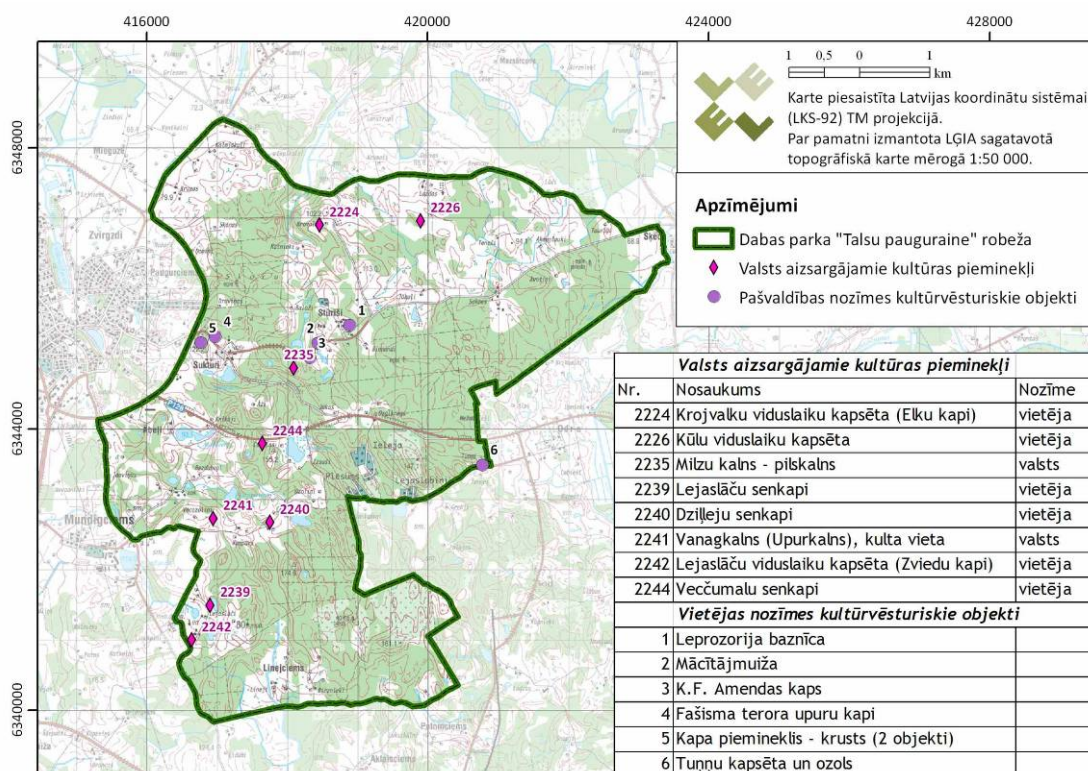
Dabas parka teritorija bijusi apdzīvota jau vairākus tūkstošus gadu, par ko liecina teritorijā atrastie senkapi un liecības par apdzīvotām vietām. Teritorijā ir 8 valsts aizsargājamie arheoloģiskie kultūras pieminekļi, tai skaitā pilskalns Milzukulnā, trīs senkapi (vecāki par 12. gs), trīs viduslaiku kapsētas (jaunākas par 12. gs.) un viena kulta vieta (skat. 1.7. attēlu).

19. gs. kultūrvēsturiskās liecības dabas parkā pārstāv Talsu Mācītājmuižas apbūves komplekss. Muiža izveidota 18. un 19. gs. mijā, tās apbūvi veido mācītājmāja, klēts, kūts, ratnīca un pārbūvēta kalpu māja. Mācītājmāja ir vienkārša guļbūve ar galos nošļauptu augstu divslīpju jumtu, celta 1809. gadā. Šobrīd Mācītājmuižā ierīkota

piemiņas istaba kādreizējam Talsu luterāņu draudzes mācītājam K.F. Amendam, kura apbedījums atrodas netālu no muižas kompleksa.

Stūrīšos atrodas arī kādreizējais leprozorija komplekss, kas izveidots 1896. gadā, tajā ietilpst pēc arhitekta P. Kundziņa projekta celta baznīca. Kompleksā savulaik izvietotā ekspozīcija pārvietota uz Rīgas Medicīnas vēstures muzeju.

Mežsaimniecības vēsturi atspoguļo Valsts meža dienesta Meža pētīšanas stacijas Šķēdes meža novada mācību centra „Mežmāja” apkārtnē, kur jau 1885. gadā tikuši ierīkoti svešzemju koku stādījumi. Meža pētīšanas stacija „Mežmājā” atrodas kopš 20. gs. 40. gadiem.

1.7. attēls. Valsts aizsargājamie kultūras pieminekļi un vietējas nozīmes kultūrvēsturiskie objekti dabas parkā „Talsu pauguraine” (dati no vietējo pašvaldību teritorijas plānojumiem)

1.1.7. Valsts un pašvaldības institūciju funkcijas un atbildība aizsargājamā teritorijā

Dabas parks „Talsu pauguraine” atrodas Talsu novadā. Dabas parkam nav savas administrācijas. Tā pārvaldi īsteno Vides aizsardzības un reģionālās ministrijas pakļautībā esošās Dabas aizsardzības pārvaldes Kurzemes reģiona administrācija, kura uzrauga dabas aizsardzības plāna izstrādes gaitu un pēc plāna apstiprināšanas veicina tā ieviešanu. Teritoriju apsaimnieko zemes īpašnieki.

Teritorijas atļauto izmantošanu nosaka vietējās pašvaldības teritorijas plānojums. Dabas parka aizsardzības un izmantošanas noteikumu ievērošanas valsts kontroli īsteno Dabas aizsardzības pārvalde. Meža apsaimniekošanas un izmantošanas normatīvo aktu ievērošanu teritorijā kontrolē Valsts meža dienesta Ziemeļkurzemes reģionālā virsmežniecība. Vides aizsardzības un dabas resursu izmantošanas valsts kontroli veic Valsts vides dienesta Ventspils reģionālā vides pārvalde.

Valsts kultūras un vēstures pieminekļu aizsardzību realizē Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija.

AS „LVM” dabas parka teritorijā pieder īpašums 0,2 ha platībā, kas klasificēta kā meža zeme zem meža infrastruktūras objektiem, tajā izbūvēts Kamparkalna skatu tornis (nodots ekspluatācijā 2008. gadā, skatu torni apsaimnieko AS „LVM”).

Lauku atbalsta dienesta Ziemeļkurzemes reģionālās lauksaimniecības pārvalde uzrauga normatīvo aktu ievērošanu lauksaimniecības nozarē un pilda ar lauksaimniecību un lauku atbalsta politikas īstenošanu saistītas funkcijas.

Dabas parkā esošo autoceļu uzturēšanu veic VAS “Latvijas Valsts ceļi”, Talsu novada pašvaldība un zemes īpašnieki tiem piederošajos ceļu posmos.

1.2. Normatīvo aktu normas, kas attiecas uz konkrēto aizsargājamo teritoriju

Latvijas vides un dabas aizsardzības stratēģiskie dokumenti

Vides politikas pamatnostādnes 2009.-2015.gadam apstiprinātas 2009. gada 31. jūlijā, lai veidotu pamatu vides kvalitātes saglabāšanai un atjaunošanai, kā arī dabas resursu ilgtspējīgai izmantošanai, vienlaicīgi ierobežojot kaitīgo vides faktoru ietekmi uz cilvēka veselību.

Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma, kas ir akceptēta Ministru Kabinētā 16.05.2000., paredz dažādus pasākumus, kuri nepieciešami ES direktīvu ieviešanai. Programma paredz īpaši aizsargājamo teritoriju pilnveidošanu, aizsargājamo augu un dzīvnieku sugu dzīvotņu aizsardzības nodrošināšanu, labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanu tām sugām, kuras ir apdraudētas.

Vides un dabas aizsardzības normatīvie akti

Vides aizsardzības likums (02.11.2006., ar grozījumiem līdz 18.04.2013.) nosaka resursu ilgtspējīgu izmantošanu, valsts pārvaldes institūciju un pašvaldību institūciju kompetenci vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, Latvijas Republikas iedzīvotāju tiesības uz kvalitatīvu dzīves vidi, Latvijas Republikas iedzīvotāju pienākumus vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, sabiedrības tiesības saņemt vides informāciju un piedalīties ar vides aizsardzību saistītu lēmumu pieņemšanā. Vides aizsardzības likums nosaka valsts kontroli vides jomā, atbildību par nodarīto kaitējumu, kas nodarīts īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, mikroliegumiem, aizsargājamām sugām un biotopiem, ūdeņiem, augsnei un zemes dzīlēm.

„Noteikumi par preventīvajiem un sanācijas pasākumiem un kārtību, kādā novērtējams kaitējums videi un aprēķināmas preventīvo, neatliekamo un sanācijas pasākumu izmaksas” (24.04.2007. MK noteikumi Nr. 281, ar grozījumiem līdz 02.03.2010.) nosaka zaudējumu atlīdzināšanas kārtību, atlīdzības lielumu un sugu sarakstu, par kuru iznīcināšanu jāatlīdzina zaudējumi.

„Noteikumi par kritērijiem, kurus izmanto, novērtējot īpaši aizsargājamām sugām vai īpaši aizsargājamiem biotopiem nodarītā kaitējuma ietekmes būtiskumu” (27.03.2007. MK noteikumi Nr. 213) nosaka kritērijus, kurus izmanto, novērtējot īpaši aizsargājamām sugām vai īpaši aizsargājamiem biotopiem nodarītā kaitējuma ietekmes būtiskumu salīdzinājumā ar pamatstāvokli.

Likums **Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām** (02.03.1993., ar grozījumiem līdz 06.06.2013.) definē aizsargājamo teritoriju kategorijas un nosaka nepieciešamību tām izstrādāt dabas aizsardzības plānus, individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus.

18. panta 4. apakšpunktā teikts, ka aizsargājamās teritorijas individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus, kā arī valsts un reģionālās attīstības plānošanas dokumentus izstrādā un aizsargājamo teritoriju apsaimnieko, ievērojot plānu, un plānam ir ieteikuma raksturs.

Likuma pielikumā uzskaitītas Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (Natura 2000). Dabas parks „Talsu pauguraine” ir B tipa teritorija, kas noteikta īpaši aizsargājamo sugu, izņemot putnus, un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai. Teritorijas kods ir LV0302000.

„Noteikumi par dabas parkiem” (09.03.1999. MK noteikumi Nr. 83, ar grozījumiem līdz 20.09.2011.) nosaka dabas parku robežas un teritoriju aizsardzības statusu. Šo

MK noteikumu 21. pielikumā sniegti dabas parka „Talsu pauguraine” robežu shēma, robežpunktu koordinātes un apraksts.

„Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” (16.03.2010. MK noteikumi Nr. 264) nosaka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējo aizsardzības un izmantošanas kārtību, pieļaujamo un aizliegtu darbību veidus tajās, kā arī aizsargājamo teritoriju apzīmēšanai dabā lietojamās speciālās informatīvās zīmes paraugu un tās lietošanas un izveidošanas kārtību. Teritorijām, kurām nav izstrādāti individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, tās aizsardzības un izmantošanas kārtību nosaka šie MK noteikumi.

„Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību” (09.10.2007. MK noteikumi Nr. 686, ar grozījumiem līdz 30.11.2010) nosaka, kādai informācijai jābūt ietvertai dabas aizsardzības plānā un kāda ir dabas aizsardzības plāna izstrādes kārtība.

Noteikumi **„Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000) izveidošanas kritēriji Latvijā”** (28.05.2002. MK noteikumi Nr. 199, ar grozījumiem līdz 22.12.2009., izdoti saskaņā ar likuma “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 43. panta otro daļu) nosaka kritērijus, kas piemērojami Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju izveidošanai Latvijā.

„Noteikumi par kritērijiem, pēc kuriem nosakāmi kompensējošie pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000) tīklam, to piemērošanas kārtību un prasībām ilgtermiņa monitoringa plāna izstrādei un ieviešanai” (18.07.2006. MK noteikumi Nr. 594) nosaka kompensējošo pasākumu veikšanas kārtību, ja paredzētā darbība negatīvi ietekmēs Natura 2000 teritorijā esošas sugas vai biotopus, un šo kompensējošo pasākumu rezultātu monitoringa kārtību.

Sugu un biotopu aizsardzības likums (16.03.2000., ar grozījumiem līdz 29.11.2012.) regulē sugu un biotopu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību, veicina populāciju un biotopu saglabāšanu, kā arī regulē īpaši aizsargājamo sugu un biotopu noteikšanas kārtību. Likums nosaka valsts pārvaldes un institūciju kompetenci un zemes īpašnieku un pastāvīgo lietotāju pienākumus un tiesības sugu un biotopu aizsardzībā, kā arī nepieciešamību veikt sugu un biotopu monitoringu.

„Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu” (14.11.2000. MK noteikumi Nr. 396, ar grozījumiem līdz 27.07.2004.) uzskaita Latvijā aizsargājamās (1. pielikums) vai ierobežoti izmantojamās (2. pielikums) dzīvo organismu sugas. Dabas parka „Talsu pauguraine” teritorijā sastopamas sugas, kas iekļautas 1. pielikumā: 19 vaskulāro augu un 5 sūnu sugas, 12 putnu sugas, 13 bezmugurkaulnieku sugas, 2 zīdītāju sugas; iekļautas 2. pielikumā: 3 vaskulāro augu sugas, 1 putnu suga, 1 bezmugurkaulnieku suga.

Noteikumi **„Par Latvijā sastopamo Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu”** (21.02.2006. MK noteikumi Nr. 153, ar grozījumiem līdz 18.12.2012.)

nosaka Latvijā sastopamo Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu. Dabas parkā „Talsu pauguraine” konstatēti pieci Eiropas savienības prioritārie biotopi.

„Noteikumi par to Eiropas Kopienā nozīmīgu dzīvnieku un augu sugu sarakstu, kurām nepieciešama aizsardzība, un to dzīvnieku un augu sugu indivīdu sarakstu, kuru ieguvei savvaļā var piemērot ierobežotas izmantošanas nosacījumus” (15.09.2009. MK noteikumi Nr. 1055) nosaka to Eiropas Kopienā nozīmīgu dzīvnieku un augu sugu sarakstu, kurām nepieciešama aizsardzība (1.pielikums), un to Eiropas Kopienā nozīmīgu dzīvnieku un augu sugu indivīdu sarakstu, kuru ieguvei savvaļā var piemērot ierobežotas izmantošanas nosacījumus (2.pielikums). Dabas parkā „Talsu pauguraine” sastopamas šo noteikumu 2. pielikumā minētas sugas – 2 zīdītāju, 8 bezmugurkaulnieku un 2 augu sugas.

Noteikumi **„Par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu”** (05.12.2000. MK noteikumi Nr. 421, ar grozījumiem līdz 28.05.2013.) nosaka biotopu sarakstu, kurā iekļauti apdraudēti vai reti biotopi. Dabas parkā „Talsu pauguraine” konstatēti 9 šajā sarakstā iekļauti biotopi.

Ministru kabineta noteikumi **Nr. 940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”** (pieņemti 18.12.2012.) nosaka mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu. Noteikumu pielikumos ir pieejami īpaši aizsargājamo zīdītāju, abinieku, rāpuļu, bezmugurkaulnieku, vaskulāro augu, sūnu, aļģu, ķērpju un sēņu sugas, kuru aizsardzībai var izveidot mikroliegumus, sugu saraksts, kā arī īpaši aizsargājamās putnu sugas, kuru aizsardzībai var izveidot mikroliegumus un tām paredzētās mikroliegumu platības. Dabas parkā Talsu pauguraine dabas plāna izstrādes laikā konstatētās sugas, kuru aizsardzībai var izveidot mikroliegumus: medicīnas dēle (*Hirudo medicinalis*), mazais ērglis (*Aquila pomarina*), apodziņš (*Glaucidium passerinum*), vidējais dzenis (*Dendrocopos medius*), baltmugurdzenis (*Dendrocopos leucotos*), trīspirkstu dzenis (*Picoides tridactylus*), Benekena zaķauza (*Bromopsis benekenii*), izlocītā ķērsa (*Cardamine flexuosa*), spīdīgā āķīte (*Hamatocaulis vernicosus*), Īrijas merkija (*Moerckia hibernica*), spurainā dzīparene (*Paludella squarrosa*).

04.04.2013. likums **Par kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem aizsargājamās teritorijās** paredz nosacījumus, ar kuriem piešķirama kompensācija par saimnieciskās darbības ierobežojumiem valsts un pašvaldību izveidotajās īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos un kuri izriet no aizsargājamo teritoriju aizsardzības prasībām, kā arī kompensācijas piešķiršanas kārtību.

„Kārtība, kādā zemes lietotājiem nosakāmi to zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedijamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarījumiem

būtiskiem postījumiem” (20.11.2007. MK noteikumi Nr. 778) nosaka kārtību, kādā zemes lietotājiem nosakāmi to zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedijamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem.

Likums **Par ietekmes uz vidi novērtējumu** (14.10.1998., ar grozījumiem līdz 01.12.2011.) nosaka darbības un objektus, kuriem ir nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums un darbības, kurām ir nepieciešams sākotnējais ietekmes uz vidi novērtējums, kā arī nosaka plānošanas dokumentus, kuriem nepieciešams stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums. 4¹.pants paredz, ka kompetentā institūcija var pieņemt lēmumu par ietekmes novērtējumu uz Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju arī darbībām, kuras nav iekļautas likuma 1. un 2. pielikumā. Novērtējums jāveic saskaņā ar atsevišķi noteiktu kārtību.

„Kārtība, kādā novērtējama ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000)” (19.04.2011. MK noteikumi Nr. 300) nosaka, kā novērtējama to paredzēto darbību ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000), kuru īstenošanai nav jāveic ietekmes uz vidi novērtējums.

„Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” (23.03.2004. MK noteikumi Nr.157, ar grozījumiem līdz 10.11.2009.) nosaka kārtību, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums, kā arī plānošanas dokumentus, kuriem veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums.

„Kārtība, kādā novērtējama paredzētās darbības ietekme uz vidi” (25.01.2011. MK noteikumi Nr. 83, ar grozījumiem līdz 13.12.2011.) nosaka, kā veicams ietekmes uz vidi novērtējums.

„Kārtība, kādā reģionālā vides pārvalde izdod tehniskos noteikumus paredzētajai darbībai, kurai nav nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums” (17.02.2004. MK noteikumi Nr. 91, ar grozījumiem līdz 13.11.2012.) nosaka paredzētās darbības, kurām nav nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums, bet kuru veikšanai ir nepieciešami tehniskie noteikumi, kā arī šo tehnisko noteikumu saturu, pieprasīšanas, sagatavošanas un izdošanas kārtību. Tehniskajos noteikumos noteiktas vides aizsardzības prasības paredzētajai darbībai tās norises vietā.

Likuma **Par piesārņojumu** (15.03.2001., ar grozījumiem līdz 31.01.2013.) mērķis ir novērst vai mazināt piesārņojuma dēļ cilvēku veselībai, videi un īpašumam nodarīto kaitējumu, kā arī novērst vai samazināt piesārņojošo darbību radīto kaitējumu, noteikt kārtību piesārņoto un potenciāli piesārņoto vielu reģistrācijai un sanācijai, novērst vai samazināt vides trokšņa ietekmi uz cilvēkiem, samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas un noteikt sabiedrības tiesības piedalīties lēmumu pieņemšanā attiecībā uz piesārņojošo darbību atļauju izsniegšanu.

Meža zemes

Meža likums (24.02.2000., ar grozījumiem līdz 06.06.2013.) nosaka mērķi regulēt visu Latvijas mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu, visiem meža īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem garantējot vienādas tiesības, īpašumtiesību neaizskaramību un saimnieciskās darbības patstāvību un nosakot vienādus pienākumus.

18.12.2012. Ministru kabineta noteikumi Nr. 935 „**Noteikumi par koku ciršanu mežā**” nosaka koku ciršanas kārtību mežā, kā arī dabas aizsardzības prasības koku ciršanai.

“**Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā**” (MK noteikumi Nr.936, 18.12.2012.) nosaka vispārējās dabas aizsardzības prasības meža apsaimniekošanā, aprobežojumus aizsargjoslās ap purviem, bioloģiski nozīmīgu meža struktūras elementu noteikšanas un saglabāšanas nosacījumus, kā arī saimnieciskās darbības ierobežojumus dzīvnieku vairošanās sezonas laikā.

Ministru Kabineta noteikumi Nr.947 “**Noteikumi par meža aizsardzības pasākumiem un ārkārtas situāciju izsludināšanu mežā**” (18.12.2012.) nosaka meža aizsardzības pasākumus, to izpildes kārtību un termiņus, kārtību, kādā izsludināmas ārkārtas situācijas sakarā ar meža ugunsgrēku izplatīšanos, meža kaitēkļu savairošanos un slimību izplatīšanos masveidā. Šie noteikumi attiecas arī uz īpaši aizsargājamajām dabas teritorijām, ja individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos nav noteikts citādi.

Ministru kabineta noteikumi Nr. 1051 „**Zinātniskās izpētes mežu apsaimniekošanas un uzraudzības kārtība**” (08.10.2013.) nosaka apsaimniekošanas kārtību zinātniskās izpētes mežos, kas ir Valsts meža dienesta Meža pētīšanas stacijas apsaimniekošanā.

Ministru Kabineta noteikumi Nr.889 „**Noteikumi par atmežošanas kompensācijas noteikšanas kritērijiem, aprēķināšanas un atlīdzināšanas kārtību**” (18.12.2012.) nosaka ar atmežošanu izraisīto negatīvo seku kompensācijas noteikšanas kritērijus, aprēķināšanas un atlīdzināšanas kārtību. Noteikumos paredzēts, ka kompensācija jāmaksā:

- par oglekļa dioksīda piesaistes potenciāla samazināšanos;
- par bioloģiskās daudzveidības samazināšanos;
- par vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslu un sanitāro aizsargjoslu funkciju kvalitātes samazināšanos.

Ūdeņi

Ūdens apsaimniekošanas likums (12.09.2002., ar grozījumiem līdz 22.11.2012.) nosaka mērķus, kas ietver tādas virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzības sistēmas izveidošanu, kas: veicina ilgtspējīgu un racionālu ūdens resursu lietošanu, nodrošinot to ilgtermiņa aizsardzību un iedzīvotāju pietiekamu apgādi ar labas kvalitātes virszemes un pazemes ūdeni; novērš ūdens un no ūdens tieši atkarīgo sauszemes

ekosistēmu un mitrāju stāvokļa pasliktināšanos, aizsargā šīs ekosistēmas un uzlabo to stāvokli. Dabas parkā „Talsu pauguraine” izdalītie ūdensobjekti ir aprakstīti 1.3.3. sadaļā.

„Noteikumi par virszemes ūdensobjektu tipu raksturojumu, klasifikāciju, kvalitātes kritērijiem un antropogēno slodžu noteikšanas kārtību” (19.10.2004., MK noteikumi Nr. 858, ar grozījumiem līdz 11.08.2009.) nosaka virszemes ūdensobjektu tipu raksturojumu un virszemes ūdensobjektu klasifikāciju, antropogēnās slodzes noteikšanas kārtību, prioritārās vielas un to emisijas ierobežošanas kārtību, kā arī virszemes ūdeņu ekoloģiskās un ķīmiskās kvalitātes kritērijus.

Aizsargjoslu likums (05.02.1997., ar grozījumiem līdz 23.05.2013.) nosaka aizsargjoslu veidus un funkcijas, izveidošanas, grozīšanas un likvidēšanas pamatprincipus, uzturēšanas un stāvokļa kārtības kontroli, kā arī saimnieciskās darbības aprobežojumus aizsargjoslās. Likums cita starpā nosaka arī dažādus aprobežojumus ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslās, kā arī ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslu platumu atkarībā no to izmēriem.

“Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu noteikšanas metodika” (03.06.2008., MK noteikumi Nr. 406, ar grozījumiem līdz 20.04.2010.) regulē virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu noteikšanas kārtību, apzīmēšanu dabā, vides aizsardzības prasības aizsargjoslās.

Noteikumi **“Par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī”** (22.01.2002., MK noteikumi Nr. 34, ar grozījumiem līdz 19.02.2013.) nosaka emisijas robežvērtības un aizliegumus piesārņojošo vielu emisijai ūdenī.

“Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti” (MK noteikumi Nr. 118, 12.03.2002, ar grozījumiem līdz 22.12.2009.) nosaka kvalitātes normatīvus virszemes un pazemes ūdeņiem, ka arī prioritāros zivju ūdeņus, kuros nepieciešams veikt ūdeņu aizsardzību vai kvalitātes uzlabošanas pasākumus, lai nodrošinātu zivju populācijām labvēlīgus apstākļus.

Zvejniecība un makšķerēšana

Zvejniecības likums (12.04.1995., ar grozījumiem līdz 16.12.2010.) regulē Latvijas Republikas iekšējo ūdeņu, teritoriālo jūras ūdeņu un ekonomiskās zonas ūdeņu zivju resursu iegūšanu, izmantošanu, pētīšanu, saglabāšanu, pavairošanu un uzraudzīšanu. Likums nosaka zivju resursu un zvejas pārvaldīšanu.

“Makšķerēšanas noteikumi” (22.12.2009., MK noteikumi Nr. 1498, ar grozījumiem līdz 08.01.2013.) nosaka kārtību, kādā fiziskās personas Latvijas Republikas ūdeņos var nodarboties ar amatierzveju – makšķerēšanu un zemūdens medībām, zivju (vēžu un citu ūdens bezmugurkaulnieku) ieguvi (turpmāk – makšķerēšana) ar šajos noteikumos atļautiem makšķerēšanas, zemūdens medību un vēžošanas rīkiem.

Noteikumi **“Licencētās amatierzvejas – makšķerēšanas – kārtība”** (14.10.2003., MK noteikumi Nr. 574, ar grozījumiem līdz 06.08.2013.) nosaka kārtību, kādā veicama licencētās amatierzvejas – makšķerēšanas, arī licencēto zemūdens medību un licencētās vēžošanas – ieviešana un kontrole, kā arī izstrādājams konkrētās ūdenstilpes licencētās makšķerēšanas nolikums.

Lauksaimniecība

Lauksaimniecības un lauku attīstības likums (07.04.2004., ar grozījumiem līdz 14.06.2012.) nosaka mērķi radīt tiesisku pamatu lauksaimniecības attīstībai un noteikt ilglaicīgu lauksaimniecības un lauku attīstības politiku saskaņā ar Eiropas Savienības kopējo lauksaimniecības politiku un kopējo zivsaimniecības politiku.

Tūrisms

Tūrisma likums (17.09.1998., ar grozījumiem līdz 14.06.2012.) nosaka mērķi radīt tiesisku pamatu tūrisma nozares attīstībai Latvijā, noteikt kārtību, kādā valsts pārvaldes iestādes, pašvaldības un uzņēmumi (uzņēmēj sabiedrības) darbojas tūrisma jomā, un aizsargāt tūristu intereses; likums definē dabas tūrismu.

Medības

Medību likums (08.07.2003., ar grozījumiem līdz 15.11.2012.) nosaka medību saimniecības pamatnoteikumus Latvijas Republikā un arī medību un medību saimniecības organizēšanu dzīvnieku skaita regulēšanas nolūkos īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

„Medību noteikumi” (26.02.2013, MK noteikumi Nr. 113) nosaka medījamo dzīvnieku sugas, to medību termiņus, kā arī gadījumus, kādos iespējamas medības ārpus medību termiņiem; medību pieteikšanas un organizēšanas kārtību; kārtību, kādā Valsts meža dienests ir tiesīgs mainīt zīdītāju medību termiņus, kā arī noteikt papildu ierobežojumus medību organizēšanai atbilstoši attiecīgās dzīvnieku populācijas stāvoklim, meteoroloģiskajiem apstākļiem un fenoloģiskajai situācijai. Šie noteikumi paredz, ka medības īpaši aizsargājamās dabas teritorijās nosaka ne tikai šie noteikumi, bet arī īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, attiecīgo teritoriju individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi un citi medības reglamentējošie normatīvie akti.

Īpašuma tiesības un teritorijas plānojumi

Civillikums (28.01.1937., ar grozījumiem līdz 23.05.2013.) - trešā daļa (Lietu tiesības), trešā nodaļa (Īpašums), piektā apakšnodaļa (Īpašuma aprobežojumi), III. Īpašuma lietošanas tiesības aprobežojumi.

1082. pants nosaka: „Īpašuma lietošanas tiesības aprobežojumu noteic vai nu likums, vai tiesas lēmums, vai arī privāta griba ar testamentu vai līgumu, un šis aprobežojums var attiekties kā uz dažu lietu tiesību piešķiršanu citām personām, tā arī uz to, ka

īpašniekam jāatturas no zināmām lietošanas tiesībām, vai arī jāpacieš, ka tās izlieto citi.”

Teritorijas attīstības plānošanas likums (13.10.2011., ar grozījumiem līdz 24.05.2012.) nosaka mērķi panākt, ka teritorijas attīstība tiek plānota tā, lai varētu paaugstināt dzīves vides kvalitāti, ilgtspējīgi, efektīvi un racionāli izmantot teritoriju un citus resursus, kā arī mērķtiecīgi un līdzsvaroti attīstīt ekonomiku.

Ministru Kabineta 30.04.2013. noteikumi Nr.240 „**Vispārīgie teritorijas plānošanas izmantošanas un apbūves noteikumi**” nosaka vispārīgās prasības vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanai, teritorijas izmantošanai un apbūvei, kā arī teritorijas izmantošanas veidu klasifikāciju.

„**Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem**” (16.10.2012. MK noteikumi Nr. 711) cita starpā nosaka novada vai republikas pilsētas pašvaldības vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentu – ilgtspējīgas attīstības stratēģijas, attīstības programmas, teritorijas plānojuma, lokālpļānojuma un to grozījumu, detālpļānojuma un tematiskā plānojuma – saturu un to izstrādes kārtību.

Zemes ierīcības likums (14.09.2006., ar grozījumiem līdz 17.06.2010.) nosaka uzdevumu aizsargāt zemes lietotāju tiesības un regulēt zemes lietošanas un zemes ierīcības pamatnoteikumus.

Likums **Par nekustamā īpašuma nodokli** (17.06.1997., ar grozījumiem, kas spēkā ar 01.01.2012.) nosaka nodokļu aprēķināšanas un maksāšanas kārtību, nodokļu atvieglojumus.

Citi normatīvie akti

„**Noteikumi par koku ciršanu ārpus meža**” (02.05.2012., MK noteikumi Nr. 309) cita starpā nosaka kārtību koku ciršanai ārpus meža zemes un kārtību, kādā izsniedz atļauju šo koku ciršanai.

Likums **Par kultūras pieminekļu aizsardzību** (12.02.1992., ar grozījumiem līdz 20.12.2012.) nosaka valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu veidus, to īpašuma un izmantošanas tiesības, valsts uzskaiti un prasības kultūras pieminekļu saglabāšanai.

Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu saraksts ir apstiprināts ar 29.10.1998. Kultūras ministrijas rīkojumu Nr. 128 (publicēts 15.12.1998.) „**Par valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstu**”. Dabas parkā „Talsu pauguraine” ir 8 valsts aizsardzībā esoši kultūras pieminekļi.

„**Kultūras pieminekļu aizsargjoslas (aizsardzības zonas) noteikšanas metodika**” (15.07.2003. MK noteikumi Nr. 392) nosaka valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā iekļauto nekustamo kultūras pieminekļu aizsargjoslas (aizsardzības zonas) noteikšanas metodiku.

Starptautiskās saistības

Konvencija „**Par bioloģisko daudzveidību**”, kurai Latvija pievienojās ar likumu “Par 1992. gada 5. jūnija Riodežaneiro konvenciju par bioloģisko daudzveidību”.

Šīs konvencijas uzdevumi ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana.

Bernes konvencija „**Par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību**”, kas Latvijā apstiprināta ar likumu „Par 1979. gada Bernes konvenciju par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu” (17.12.1996).

Šīs konvencijas mērķis ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība, kā arī veicināt šādu sadarbību. Īpaša uzmanība pievērsta apdraudētajām un izzūdošajām sugām, tai skaitā apdraudētajām un izzūdošajām migrējošajām sugām.

Eiropas ainavu konvencija (20.10.2000.) Latvijā pieņemta 29.03.2007. ar likumu „Par Eiropas ainavu konvenciju”, kur dalībvalstis apstiprina, ka Eiropas ainavu kvalitāte un daudzveidība ir kopīgs resurss un ka ir jāsadarbjas, lai tās aizsargātu un pārvaldītu, kā arī veiktu plānošanu, vēloties radīt jaunu instrumentu, kas īpaši domāts Eiropas visu ainavu aizsardzībai, pārvaldībai un plānošanai.

Orhūsas konvencija (pieņemta ar likumu „Par 1998. gada 25. jūnija Orhūsas konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem” – izsludināts 18.04.2002.). Konvencijas noteikumu mērķis ir nodrošināt sabiedrības informēšanu, piekļūšanu informācijai, piedalīties lēmumu pieņemšanā un griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem.

Bonnas konvencija (pieņemta ar likumu „Par 1979. gada Bonnas konvenciju par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību” – izsludināts 11.03.1999.). Konvencija nosaka apdraudētās migrējošās sugas, migrējošās sugas, kurām ir nelabvēlīgs aizsardzības statuss, kā arī principus, kas jāņem vērā, īstenojot minēto sugu aizsardzības pasākumus.

Līgums par sikspārņu aizsardzību Eiropā (pieņemts ar MK noteikumiem Nr. 10 „Noteikumi par līgumu par sikspārņu aizsardzību Eiropā” - izsludināti 07.01.2003.). Līgums izriet no 1979. gada Bonnas konvencijas un nosaka sikspārņu aizsardzības principus.

Eiropas Padomes Direktīva „Par savvaļas putnu aizsardzību” 2009/147/EK (30.11.2009.).

Direktīva pieņemta, lai saglabātu migrējošo sugu populācijas tādā līmenī, kas atbilst īpašajām ekoloģiskajām, zinātniskajām un kultūras prasībām, tai pašā laikā ņemot vērā ekonomiskās un rekreācijas vajadzības, vai lai regulētu šo sugu populāciju lielumu atbilstībā šim līmenim. Daudzas savvaļas putnu sugas, kuras dabiski sastopamas Eiropas teritorijā, skaitliski samazinās, dažos gadījumos tas notiek ļoti strauji, un tas rada nopietnus draudus vides aizsardzībai, īpaši tādēļ, ka tiek apdraudēts bioloģiskais līdzsvars.

Eiropas Padomes Direktīva „Par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību” 92/43/EEK (21.05.1992).

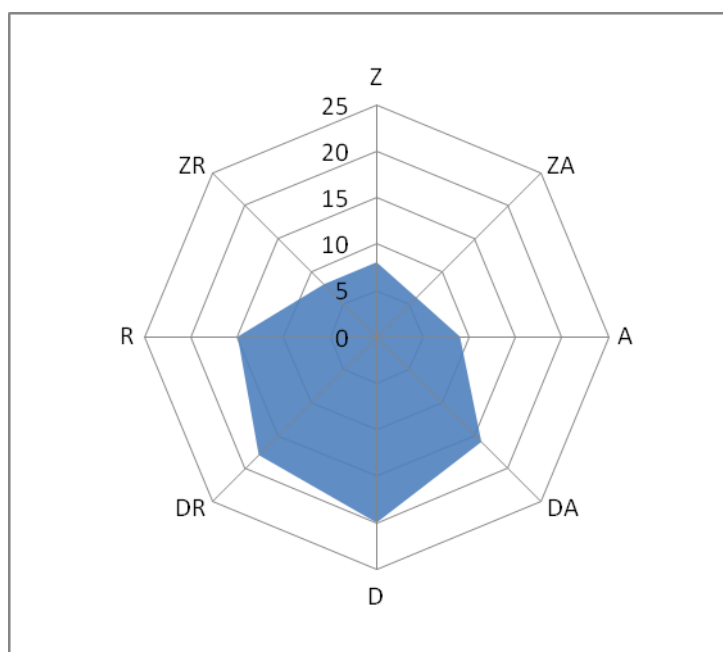
Direktīvas mērķis ir veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos, veicot dabisko biotopu un faunas un floras aizsardzību. Tā nosaka, ka programmas Natura 2000 ietvaros jāizveido Vienotais Eiropas ekoloģiskais tīkls, kurš aptver īpaši aizsargājamās teritorijas. Šim tīklam jānodrošina, dabisko biotopu tipu un attiecīgo sugu biotopu saglabāšanu, vai kur tas nepieciešams, labvēlīgā aizsardzības statusā atjaunošanu to dabiskās izplatības areāla robežās.

Eiropas Parlamenta un Padomes Ūdeņu Struktūrdirektīvas 2000/60/EK (20.12.2000.) mērķis ir aizsargāt un uzlabot virszemes un pazemes ūdeņu ekosistēmu stāvokli un veicināt ilgspējīgu ūdeņu lietošanu ieviešot integrētu upju baseinu apsaimniekošanas procesu.

1.3. Īss aizsargājamās teritorijas fiziski ģeogrāfiskais raksturojums

1.3.1. Klimats

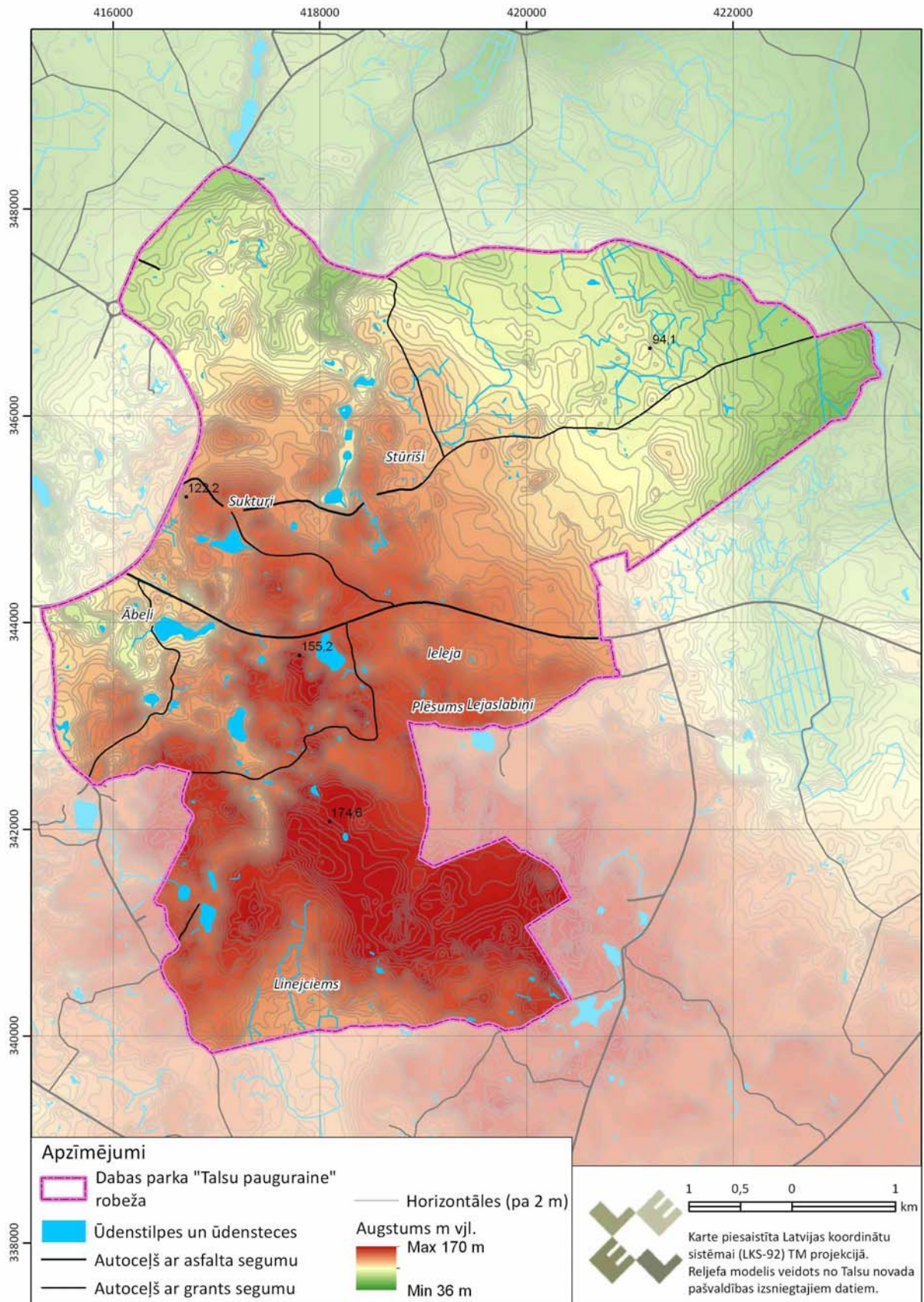
Dabas parks ietilpst Ziemeļkursas augstienes Vanemas paugurainē, kurai raksturīgs mēreni vēss un vidēji mitrs klimats, nokrišņi vidēji 600 -700 mm gadā. Atbilstoši ilggadējiem novērojumiem Stendes meteoroloģiskajā stacijā, nokrišņiem bagātākie gada mēneši ir jūlijs – augusts (vidēji mēnesī 90-92 mm), vismazākais nokrišņu daudzums ir februārī (vidēji mēnesī 22 mm). Gada vidējais relatīvais mitrums ir 80 %, viszemākais tas ir maijā – 68% un vislielākais novembrī – 89%. Gada vidējā temperatūra ap 6 ° C, bezsala periods 130-140 dienas. Visaukstākais mēnesis ir janvāris ar mēneša vidējo gaisa temperatūru -4,5 ° C, bet vissiltākais ir jūlijs ar mēneša vidējo gaisa temperatūru +15,9 ° C. Sniega sega izveidojas decembra otrajā pusē un saglabājas līdz marta otrajai pusei. Kā redzams 1.8. attēlā, teritorijā valdošie ir dienvidrietumu vēji.

1.8. attēls. **Vēja virzienu atkārtotās Stendes meteoroloģiskajā stacijā (ilggadīgie novērojumi)** (dati: Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs)

1.3.2. Ģeoloģija un ģeomorfoloģija

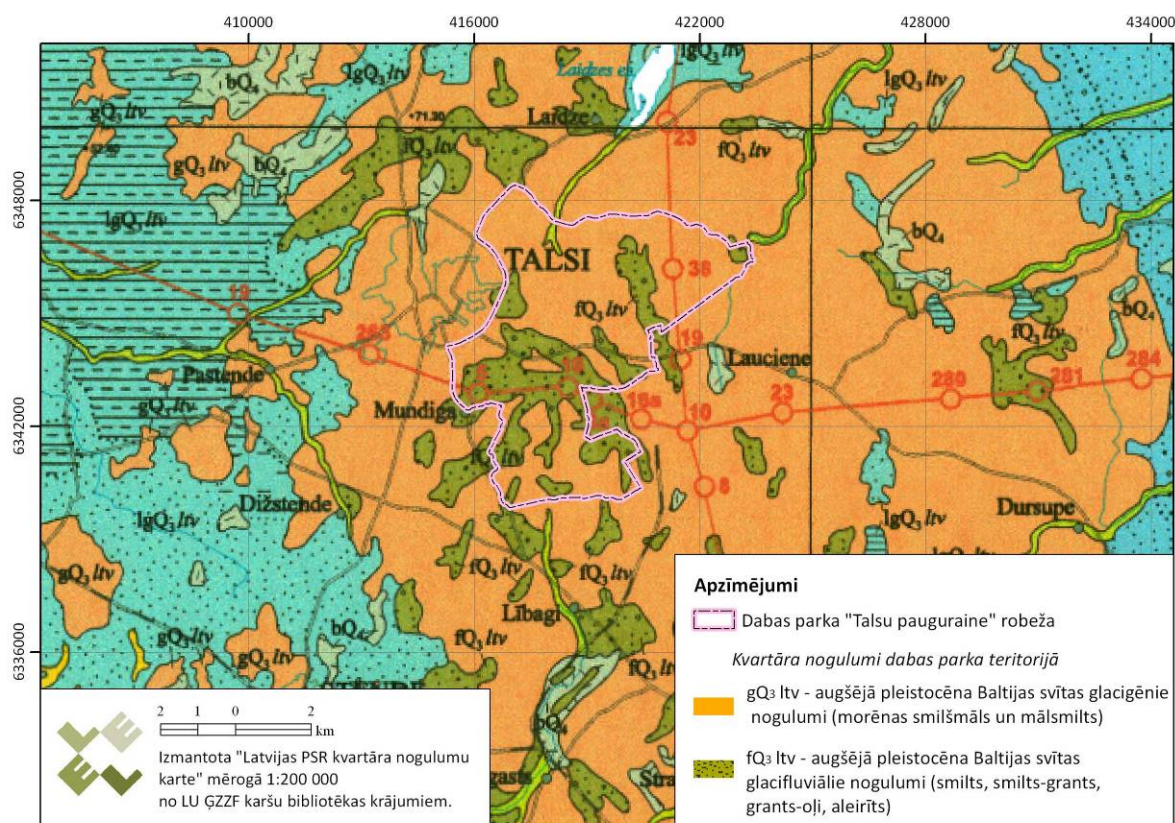
Dabas parka „Talsu pauguraine” ainaviskās un dabas vērtības veidojušās pateicoties saposmotajam reljefam, kas raksturīgs Ziemeļkursas augstienes Vanemas paugurainei, it sevišķi Talsu (Aklāciema) paugurmasīvam, kas aizņem lielāko daļu dabas parka teritorijas (skat. 1.9. attēlu).

1.9. attēls. Dabas parka „Talsu pauguraine” reljefs

Vanemas pauguraine veidojusies uz pamatiežu pacēluma, kas sastāv no augšdevona nogulumiežiem. Pamatiežu virsmas absolūtais augstums mainās no 20-40 m vjl. pacēlumu nogāzēs un lokālajos pazeminājumos līdz 60-80 m vjl. lokālajos pacēlumos. Kvartāra nogulumu segas biezums dabas parka teritorijā ir 80-100 m, vietām vairāk. To veido sakrokoti ledāja kušanas ūdeņu nogulumi, šo slāņkopu biezums ir vairāki desmiti metru (skat. 1.10. attēlu). Netālu no dabas parka esošajā Kurzemes karjerā grants slāņa biezums ir 80 m. Tāpat kvartāra nogulumus veido pēdējā apledošanas morēnas mālsmits un smilšmāls, sastopami zvīņveida uzbīdījumi. Starppauguru ieplakās ledāja un tā kušanas ūdeņus pārsedz pēdleduslaikmetā izveidojusies zemo purvu kūdra, dažkārt sastopamas saldūdens kaļķiežu ieplakas.

Talsu paugurmasīva ziemeļrietumu nogāzi saposmo ledāja kušanas ūdeņu veidoti pazeminājumi un sengravas, savukārt, paugurmasīva augstākajai daļai, kurā atrodas arī Ziemeļkursas augstienes augstākā virsotne Kamparkalns (174,6 m vjl.) raksturīga viļņota virsa, ko veido ziemeļrietumu-dienvidaustrumu virzienā orientēti, iegareni pauguri. To relatīvais augstums ir no 5-10 m līdz pat 35-40 m.

1.10. attēls. Kvartāra nogulumi dabas parka „Talsu pauguraine” teritorijā un apkārtnē

1.3.3. Hidroloģija un ūdens kvalitāte

Dabas parka „Talsu pauguraine” teritorija atrodas Ventas upju baseina apgabalā, mazo upju baseinos starp Ventu un Lielupi (lielbaseina kods – 37) un tajā izdalīti pieci virszemes ūdens objekti (skat 1.4. tabulu un 1.12. attēlu).

1.4. tabula. **Dabas parkā “Talsu pauguraine” ietilpstošie ūdens objekti**
(Ventas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns, 2009)

Nr.	Ūdensobjekta nosaukums	Kods	Platība (km ²)	T.sk. platība dabas parka teritorijā (km ²)
1.	Abava	V032	819,49	2,9
2.	Stende	V069	603,93	8,3
3.	Roja	V083	225,78	0,2
4.	Rīgas jūras līcis	V084	266,13	10,9
5.	Dzedrupe	V088	264,58	13,9

Dabas parka teritorijā nav nozīmīgu ūdensteču. Parka ziemeļu un dienvidu daļā ir vairāki meliorācijas grāvji. Parka teritorijā atrodas Islas upes izteka (Krovalks). Upe gandrīz visā tās garumā ir iztaisnota. Dabas parks ir bagāts ar ezeriem, tajā atrodas 12 lielāki ezeri ar kopējo platību 32 ha un ap 150 mazu ezeriņu un dīķu ar kopējo platību 25 ha. Dabiskās ūdenstilpes ietilpst Talsu apkārtnes ezeru grupā, kam raksturīgas nelielas, bet dziļas ūdenstilpes. Tikai daži ezeri atrodas subglaciālās iegultnēs un ir izteikti garenī. Citi ezeri ir ieapaļi, veidojušies ledusblāķu kušanas iedobēs (jeb termokarsta piltuvēs), barojas no avotiem un ir saistīti ar ūdens filtrācijas horizontiem. Ezeri lielākoties ir izolēti, dzidri, tikai vietām krastmalas nepieejamas. Lielākie ezeri ir Čumals un Ābeļu ezers (abu platība ir 5,3 ha). Puse ezeru ieskaitāmi vidēji dziļos (11.3 – 15.8 m), puse – seklos (7 – 10 m). 1.5. tabulā un 1.11. attēlā dots pārskats par nozīmīgākajām ūdenstilpēm dabas parka teritorijā.

Ūdenstilpju un ūdensteču ūdens kvalitāte vērtējama, pamatā balstoties uz diviem kritērijiem – ķīmiskā un bioloģiskā ūdens kvalitāte. Pamatojoties uz Ventas upju baseina apgabala apsaimniekošanas plānu 2010. – 2015. gadam, dabas parka ūdensobjektu ekoloģiskā kvalitāte noteikta šādi: augsta – Abavas ūdens objektam (V032), laba – Stendes un Rojas ūdens objektiem (V069, V083), savukārt Rīgas jūras līča (V084) un Dzedrupes (V088) ūdens objektiem ekoloģiskā kvalitāte novērtēta kā vidēja (skat. 1.6. tabulu).

Ūdensobjektu ķīmiskā kvalitāte tiek vērtēta pēc tā, vai gada vidējās koncentrācijas bīstamajām un īpaši bīstamajām vielām pārsniedz normatīvajos aktos noteiktos robežlielumus. Visos dabas parka teritorijā ietilpstošajos ūdensobjektos nav konstatēti gada vidējo koncentrāciju robežlielumu pārsniegumi, līdz ar to ūdensobjektu ķīmiskā kvalitāte ir vērtējama kā laba.

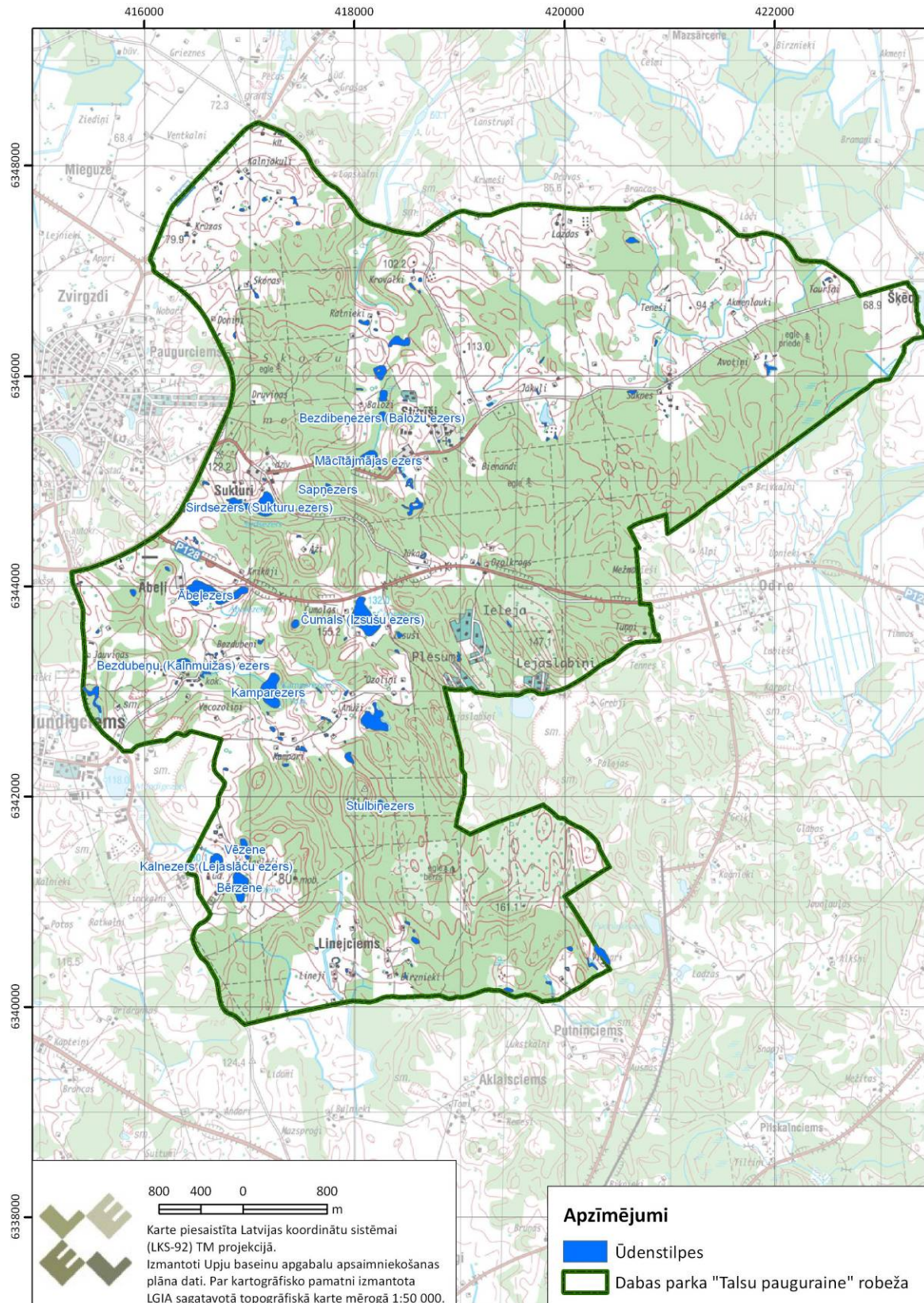
1.5. tabula. **Lielāko dabas parka „Talsu pauguraine” ūdenstilpju raksturojums**

Nosaukums	Platība, ha	Vidējais dziļums, m	Maksimālais dziļums, m	Augstums, m vjl.	Bioloģiskais tips*	Piezīmes
Ābeļu ezers	5,3	4,9	14,5	98,1	E	Subglaciālas izcelsmes. Krasti lēzeni un slīpi.
Čumals (Izsūšu ezers)	5,3	4,9 m	11,5	130,6	E	Subglaciālas izcelsmes. Krasti lēzeni un slīpi.
Kamparezers	3,9	4,3	11,3	113,6	E	Subglaciālas izcelsmes. Caurteces, dzidrūdens ezers (ietek grāvis, iztek novadgrāvis). Perifitonā (uz iegrimušām siekstām) dominē zilaļģe <i>Tolypothrix</i> spp. Grunts 0.4 m dziļumā – dūņaina smilts, detrīts; grunts 8.0 m dziļumā – dūņas.
Bērzene	3,2	3,8	15,8	130	E	Subglaciālas izcelsmes.
Sirdsezers (Sukturu ezers)	2,4	5,8	14,5	112	E	Subglaciālas izcelsmes.
Sapņezers	2	4,4	7,2	110	D	Kūdraina un dūņaina ezera gultne, krasti lēzeni; ūdens krāsa – brūnūdens, uz iegrimušiem zariem nelielā daudzumā konstatētas sārtaļģes (<i>Batrachospermum moniliforme</i>); grunts 1.0 m dziļumā – kūdra, grunts 4.5 m dziļumā – kūdraina dūņa.

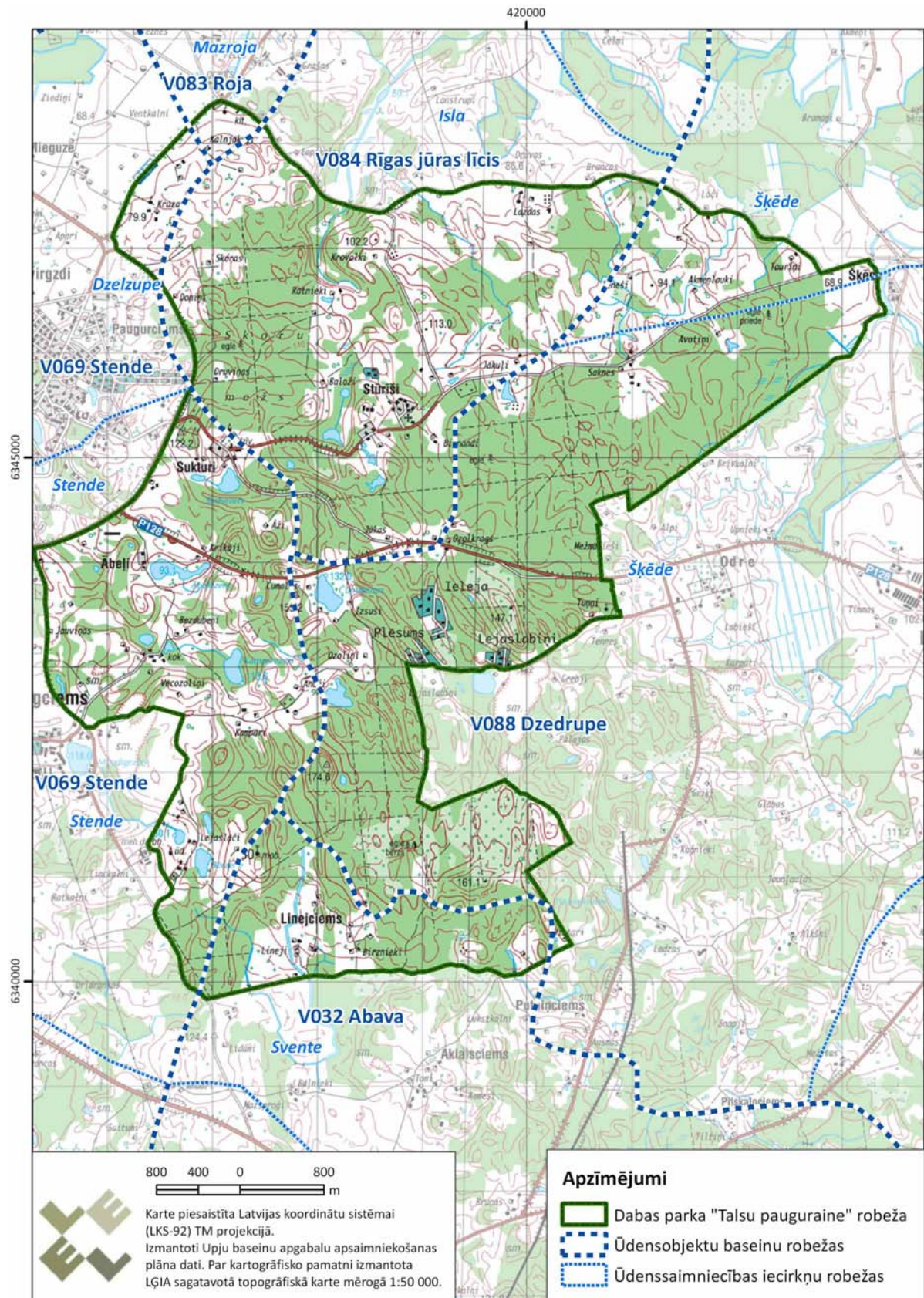
Nosaukums	Platība, ha	Vidējais dziļums, m	Maksimālais dziļums, m	Augstums, m vjl.	Bioloģiskais tips*	Piezīmes
Kalnezers (Lejaslāču ezers)	1,7	3,1	8,6	132,2	HE	
Mācītājmājas (Mācītājmuižas) ezers	1,5	2	6,4	102,3	DE	Subglaciāla izcelsmes, iztek grāvis uz Baložu ezeru; ūdens krāsa – brūnūdens.
Vēzene	1,1	1,4	7	128,2	DE	Subglaciāla izcelsmes, grūti pieejami krasti.
Bezdubeņu (Kalnamuižas) ezers	1	2,6	8,6	102,7	DE	Grūti pieejami krasti.
Bezdiņezers (Baložu ezers)	0,5			102,2		Grūti pieejami krasti, ietek grāvis no Mācītājmājas ezera.
Stulbiņezers	0,2			151,4		Krasti purvaini, grūti pieejami.

*E – eitrofs, HE – hipereitrofs, DE – diseitrofs, D - distrofs

Informācijas avots – datubāze www.ezeri.lv un „Dabas parka „Talsu pauguraine” ainavu apsaimniekošanas plāns”, 2004

1.11. attēls. Dabas parka „Talsu pauguraine” ūdenstilpes

1.12. attēls. Dabas parka „Talsu pauguraine” teritorijā ietilpstošie ūdensobjekti

1.6. tabula. **Dabas parka teritorijā ietilpstošo ŪO esošā stāvokļa raksturojums**

Kods	Ūdensobjekta nosaukums	Tips*	Aizsargājamā teritorija**	Kvalitāte
V032	Abava	6	K/L, ĪADT, P	1
V069	Stende	6	K, ĪADT, P	2
V083	Roja	4	P	2
V084	Rīgas jūras līcis	4	ĪADT, P	3
V088	Dzedrupe	3	L, ĪADT, P	3

*Upju ekoloģiskie tipi:

1. Ritrāla tipa maza upe
2. Potamāla tipa maza upe
3. Ritrāla tipa vidēja upe
4. Potamāla tipa vidēja upe
5. Ritrāla tipa liela upe
6. Potamāla tipa liela upe

**Aizsargājamo teritoriju veidi:

- L lašveidīgo zivju ūdeņi
- K karpveidīgo zivju ūdeņi
- P peldvietu ūdeņi
- ĪADT īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

Kvalitātes klases:

1	Augsta
2	Labā
3	Vidēja
4	Slikta
5	Ļoti slikta

Avots: Ventas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns, 2009

Detalizēta monitoringa informācija apkopota 1.7. tabulā. Divos ūdens objektos (V084 un V088) līdz plāna izstrādes laikam (2009. g.) nebija veikts monitoringa, līdz ar to, ūdensobjektu provizoriskās ekoloģiskās kvalitātes novērtējums tika veikts ņemot vērā šādus rādītājus (skat. 1.8. tabulu):

- 1) augštecē un lejtecē esošo ūdensobjektu ūdens kvalitāte;
- 2) zemes lietojuma veidi ūdensobjektā (mežu, pārmitro zemju, aramzemes un ganību platība);
- 3) punktveida piesārņojuma slodze;
- 4) izkliedētā piesārņojuma slodze.

1.7. tabula. **Ūdensobjektu provizoriskā ekoloģiskā kvalitāte pēc monitoringa rezultātiem** (Ventas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns, 2009)

Kods	ŪO nosaukums	Monitoringa postenis	Gads	O ₂ , mg/l	BSP ₅ , mg/l	NH ₄ , mg/l	N _{kop} , mg/l	P _{kop} , mg/l	Vērtējums
V032	Abava	0,5 km augšpus Kandavas	2006	8.13	0.98	0.15	2.20	0.051	Augsta
		Grīva	2006	8.00	0.93	0.054	1.31	0.036	
V069	Stende	Grīva	2007	9.18	1.44	0.065	1.55	0.078	Labā
V083	Roja	Augšpus Mazrojas	2007	8.68	1.05	0.058	3.00	0.056	Labā

1.8.tabula. **Ūdensobjektu provizoriskā ekoloģiskā kvalitāte (monitorings nav veikts)**

Kods	ŪO no-saukums	Kvalitāte (gads) augštecē, lejtecē	Zemes lietojuma veidi	MBM* N _{kop} , mg/l	MBM P _{kop} , mg/l	Punktveida piesārņojuma slodze, kg/ha gadā	Izkliedētā piesārņojuma slodze (antr.), kg/ha gadā	Vērtējums
V084	Rīgas jūras līcis	Augštecē (E028) vidēja 2006.g.	Meži 68.7%, ganības 17%	3.9	0.171	N _{kop} - 0.00025; P _{kop} - 0.00019	N _{kop} - 0.00318; P _{kop} - 0.00011	Vidēja vai sliktāka
V088	Dzedrupe	Nav ŪO augštecē un lejtecē	Meži 51.7%, ganības 26.5%, aramzeme 21,1%	2.5	0.068	N _{kop} - 0.00005; P _{kop} - 0.00001	N _{kop} - 0.00331; P _{kop} - 0.00010	Vidēja vai sliktāka

* MBM Mass balance modelis

Avots: Ventas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns, 2009

Ventas upju baseina apgabala apsaimniekošanas plānā norādīts, ka galvenais riska cēlonis Rīgas jūras līča (V084) ūdensobjekta kvalitātei ir punktveida avotu piesārņojums jeb neattīrīti vai daļēji attīrīti notekūdeņi, kas radušies saimnieciskās darbības rezultātā. Šī ūdensobjekta teritorijā ir jāuzlabo darbojošos NAI efektivitāte modernizējot attīrīšanas iekārtas un attīrīšanas procesus, sakārtojot kanalizācijas infrastruktūru, tādējādi samazinot slāpekļa un fosfora slodzi. Parka teritorijā ietilpstošo pagastu teritorijas plānojumos ir ietverta informācija par ūdenssaimniecības sistēmu rekonstrukcijas plāniem, paredzot arī jaunu NAI būvniecību vai esošo NAI rekonstrukciju. Laidzes un Lībagu pagastā NAI ir rekonstruētas ūdenssaimniecības projektu ietvaros; Laucienes pagasta Laucienes ciemā NAI rekonstrukcija notiks 2014. gadā. Laika periodā no 2008. līdz 2010. gadam ūdens kvalitātes monitorings ir veikts tikai ūdensobjekta V032 Abava monitoringa stacijās (tikai 2009. gadā). Saskaņā ar monitoringa datiem, ūdensobjekta V032 kvalitāte ir novērtēta kā laba.

Visā dabas parka teritorijā kā dzeramā ūdens resurss tiek izmantoti pazemes ūdeņi, gan no akām un sekliem (līdz 20 m) urbumiem, gan no artēziskiem urbumiem. Pēc teritorijas plānojumos sniegtās informācijas, pazemes ūdeņi dabas parka „Talsu pauguraine” teritorijā nav piesārņoti un ir izmantojami dzeramā ūdens iegūšanai. Dabas parka teritorijā neatrodas komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtas.

1.3.4. Augsne

Augšņu veidošanos ietekmējis saposmotais morēnu pauguraines reljefs. Pacēlumos pārsvarā ir erodētās podzolaugšnes, kamēr ieplakās izveidojušās velēnu glejaušnes

un kūdrainās purvu augsnes. Dažos pacēlumos sastopamas arī tipiskās podzolaugsnes. Stāvu pauguru nogāzēs, kur notiek lauksaimnieciskā darbība, sastopamas vāji un vidēji erodētas augsnes.

Lauksaimniecībā izmantojamās zemes auglība dabas parka teritorijā vidēji ir 31-40 balles. (DAP 1996)

1.4. Aizsargājamās teritorijas sociālās un ekonomiskās situācijas apraksts

1.4.1. Iedzīvotāji, apdzīvotās vietas, nodarbinātība

Dabas parka „Talsu pauguraine” teritorija, kas šobrīd ietilpst Talsu novadā, līdz administratīvi teritoriālajai reformai atradās Laidzes, Laucienes un Lībagu pagastu, kā arī Talsu pilsētas teritorijā (skat. 1.1 attēlu). Līdz ar to dati par iedzīvotājiem un nodarbinātību sniegti par katru no pagastiem, balstoties uz attiecīgā pagasta teritorijas plānojumā iekļautajiem datiem un Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes mājaslapā pieejamo statistikas informāciju.

Laidzes pagasta teritorijā 2012. gada pirmajā pusgadā reģistrētais iedzīvotāju skaits ir 1924, no tiem 49,6% vīriešu un 50,4% sievietes. Darbspējas vecumā ir 68,5% iedzīvotāju, kas ir augstāks rādītājs, kā vidēji Latvijā 2012. gadā (63,6%), pirms darbspējas vecuma – 15%, pēc darbspējas vecuma 16,5%. Laidzes pagasta vidējais apdzīvotības blīvums ir 26 cilv./km². Iedzīvotāju skaits Laidzes pagasta teritorijā laikā no 2010. gada līdz 2012. gadam samazinājies par 0,82%. Galvenie apdzīvotuma centri Laidzes pagastā ir Laidzes ciems, kurā dzīvo 690 iedzīvotāji, Zvirgzdu ciems (238 iedzīvotāji), Paugurciems (125 iedzīvotāji), Roceži (82 iedzīvotāji) un Stūrīši (Leprozijs) (62 iedzīvotāji) (www.pmlp.gov.lv, Laidzes pagasta teritorijas plānojums, 2009).

Laucienes pagasta teritorijā 2012. gadā reģistrēti 1787 iedzīvotāji, no tiem 48% vīriešu un 52% sievietes. Darbspējas vecumā ir 64,4% iedzīvotāju, pirms darbspējas vecuma – 15,3%, pēc darbspējas vecuma – 20,3% iedzīvotāju. Laikā no 2010. līdz 2012. gadam iedzīvotāju skaits samazinājies par 2,8%. Laucienes pagasta vidējais apdzīvotības blīvums ir 9,9 cilv./km². Galvenie apdzīvotuma centri Laucienes pagastā ir Lauciene (619 iedzīvotāji), Pļavas (223 iedzīvotāji); Garlene (34 iedzīvotāji), Odre (47 iedzīvotāji), Šķēde (32 iedzīvotāji) (www.pmlp.gov.lv, Laucienes pagasta teritorijas plānojums, 2010).

Lībagu pagastā 2012. gadā reģistrēti 2057 iedzīvotāji, no tiem 48,7% vīriešu un 51,3% sievietes. Darbspējas vecumā ir 67,6% iedzīvotāju, pirms darbspējas vecuma – 14,5%, pēc darbspējas vecuma – 17,9% iedzīvotāju. Laikā no 2010. līdz 2012. gadam iedzīvotāju skaits samazinājies par 0,96%. Lielākās apdzīvotās vietas Lībagu pagastā ir Mundigciems, kurā dzīvo 707 iedzīvotāji, Dižstende (550 iedzīvotāji), Lībagi (200 iedzīvotāji), Birzmaļi (129 iedzīvotāji). Vidējais apdzīvotības blīvums – 14,3 cilv./km² (www.pmlp.gov.lv, www.lgia.gov.lv, Lībagu pagasta teritorijas plānojums, 2012).

Saskaņā ar statistikas datiem Talsu pilsētā reģistrēti 10 724 iedzīvotāji, no tiem 45,2% vīriešu un 54,8% sievietes. Darbspējas vecumā ir 65,1% iedzīvotāju, pirms darbspējas vecuma – 13,9%, bet pēc darbspējas vecuma – 21% iedzīvotāju. Saskaņā ar pēdējiem pieejamajiem datiem vidējais apdzīvotības blīvums Talsu pilsētā ir 1374 cilv./km² (www.pmlp.gov.lv).

Kaut arī kopumā visos dabas parkā ietilpstošajos pagastos ir samazinājies iedzīvotāju skaits, šī tendence (vidēji 1,5 %) nav bijusi strauja salīdzinot ar vidējo iedzīvotāju skaita samazinājumu Latvijā (1,7%). Raksturīga izteikta dzimumu disproporcija vecuma grupā pēc darbspējas (sieviešu skaits var būt pat divreiz lielāks par vīriešu skaitu), kamēr pirms darbspējas vecuma un darbspējas vecumā vīriešu un sievietes skaita atšķirība nav būtiska. Darbspējas vecuma iedzīvotāju skaits laikā no 2010. līdz 2012. gadam svārstās 2-3 procentpunktu robežās un ir 63-68% no kopējā iedzīvotāju skaita. Visos pagastos notiek iedzīvotāju skaita samazināšanās vecumā pirms darbspējas sasniegšanas.

Laikā no 2011. gada janvāra līdz 2012. gada septembrim bezdarba līmenis Talsu novadā ir samazinājies no 12,9 % līdz 8,8% no darbspējas vecuma iedzīvotāju skaita (www.nva.gov.lv).

Dabas parka „Talsu pauguraine” teritorijā raksturīgs viensētu apdzīvojums, izņemot Stūrīšu, Sukturu, Ābeļu ciemus un Linejciemu. Teritorijas apdzīvojuma struktūru ietekmē praktiski neapdzīvoti mežu masīvi kas atrodas ziemeļrietumos (Skoru mežs) un centrālajā-austrumu daļā (Šķēdes mežs), šais areālos viensētas izvietotas tikai gar lielākajiem ceļiem.

1.4.2. Pašreizējā un paredzamā antropogēnā slodze uz aizsargājamo teritoriju

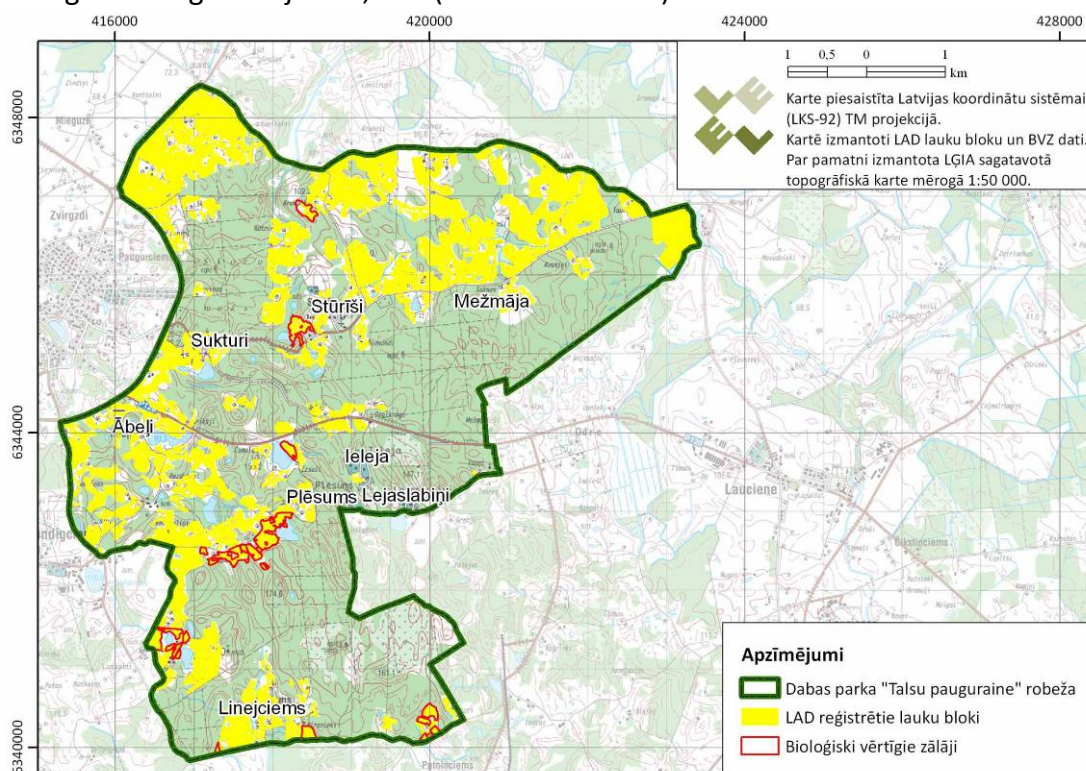
Antropogēno slodzi dabas parka teritorijā veido gan vietējo iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes (lauksaimnieciskā darbība, mežistrāde), gan Talsu pilsētas iedzīvotāju un citu teritorijas apmeklētāju tūrisms un rekreācija. Pateicoties augstvērtīgajai ainavai, daudzveidīgajiem dabas un kultūrvēsturiskajiem objektiem, kā arī izveidotajai tūrisma infrastruktūrai, teritorija jau šobrīd ir pievilcīgs mērķis apmeklētājiem, un būs tāda arī turpmāk, ņemot vērā teritorijā veikto infrastruktūras uzlabošanas un papildināšanas darbus, kā arī popularizēšanu tūrisma informatīvajos materiālos. Dabas parka teritorijā darbojošos tūrisma uzņēmēju sniegtā informācija par nakšņojošiem viesiem liecina, ka ik gadu viesu māju pakalpojumus izmanto 300-500 cilvēku. Atsevišķās dienās teritorijas apmeklētāju skaits var būt liels, piemēram, ikgadējā Talsu rallija laikā vai uzņēmumu sporta spēlēs, kas notiek viesu namos (šādu pasākumu apmeklētāju skaits var būt līdz 800 cilvēkiem), arī ziemas sezonā nedēļas nogalē Kamparkalna slēpošanas trasē var būt līdz 500 apmeklētājiem, savukārt, darbdienās tie var būt daži desmiti cilvēku vai mazāk, atkarībā no laikapstākļiem.

Veicot teritorijas novērtēšanu pirms iekļaušanas Natura 2000 tīklā, kā nozīmīgākie antropogēnās slodzes veidi minēta lauksaimniecība un mežsaimniecība, pie tam mežsaimniecības ietekme vērtēta kā negatīva, kamēr atsevišķi lauksaimnieciskās darbības veidi, piemēram, ganišana, vērtējami kā pozitīvi. Kopumā teritorijā lauksaimnieciskā darbība, ja tā nav intensīva un neapdraud dabas un ainaviskās vērtības, ir viens no galvenajiem faktoriem, kas nodrošina dabas parka vērtīgās ainavas saglabāšanu. Arī izmantošana tūrismā un rekreācijā veicina teritorijas apsaimniekošanu.

1.4.3. Aizsargājamās teritorijas izmantošanas veidi

1.4.3.1. Lauksaimniecība

Aptuveni trešo daļu dabas parka teritorijas aizņem lauksaimniecības zemes, lielākie masīvi ir ziemeļu un ziemeļaustrumu, kā arī rietumu daļā. Meliorēto zemju platība ir samērā neliela. Paugurainā reljefa dēļ lauksaimnieciskā darbība ir apgrūtināta, un kopš 90. gadiem sākusies daļēja lauksaimniecības zemju aizaugšana. Ap 30 ha no dabas parka platības aizņem augļu dārzi, 26 ha – mazdārziņi, tai skaitā mazdārziņu teritorijās „Ieleja”, „Plēsums” un „Lejaslabiņi”. 2012. gadā Lauku atbalsta dienestā (LAD) reģistrētie lauku bloki dabas parka teritorijā bija 960 ha platībā, no tiem bioloģiski vērtīgie zālāji – 49,4 ha (skat. 1.13. attēlu).

1.13. attēls. Lauku bloki un bioloģiski vērtīgie zālāji dabas parka „Talsu pauguraine” teritorijā

1.4.3.2. Tūrisms

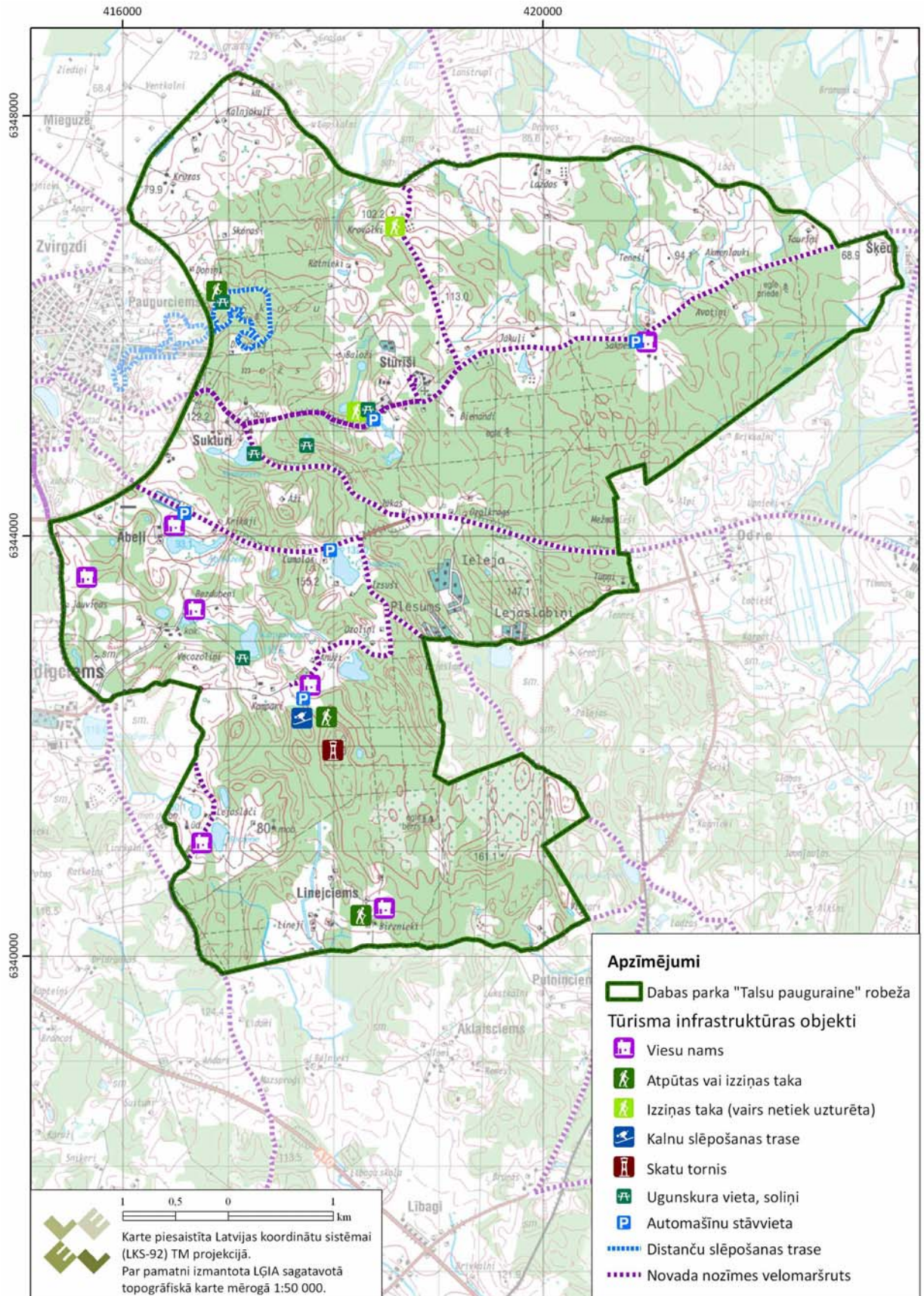
Dabas parka apmeklētājiem tiek piedāvātas daudzveidīgas tūrisma aktivitātes – gan kultūrvēsturisko objektu apskate, gan dabas vērtību iepazīšana, gan aktīvā atpūta un apmešanās viesu namos (skat. 1.14. attēlu)

Izziņas takas ierīkotas vairākās vietās – folkloras taka „Jāņkalni”, Eiropas birzs pie Šķēdes meža pētījumu stacijas, Dzīvnieku taka un Augu taka un atpūtas vieta saimniecībā „Rīti”, pastaigu taka Kamparkalnā. Vairs netiek uzturēta Skaņu taka pie Mācītājmājas ezera un Botānikas un bebru taka pie Krovalkiem.

Dabas parkā atrodas vairāki viesu nami – „Vizbulītes” pie Bērzenes ezera, „Bezdubeņi” pie Bezdubeņezera, „Pie Ābelītes” pie Ābeļezera, „Kamparkalns” pie Kamparkalna slēpošanas trases, „Jāņkalni” (vasaras sezonā), pirts „Atmodas”; viesnīcu piedāvā arī meža pētīšanas stacija „Mežmāja”.

Talsu tūrisma un informācijas centrs izdevis materiālus tūristiem, kuros iekļauti dabas parkā esošie objekti, piemēram, izveidota velomaršrutu karte Talsu apkārtnē; plaša informācija par tūrisma piedāvājumu atrodama arī mājaslapā www.talsitourism.lv.

Katru gadu pavasarī Talsu apkārtnē tiek organizēts autorallijs, kura ātrumposmi ved arī pa dabas parka „Talsu pauguraine” valsts un pašvaldības nozīmes ceļiem. Vasarā notiek kalnu riteņbraukšanas sacensības ar starta/finiša zonu Kamparkalna slēpošanas trasē, ziemā – sacensības Talsu slēpošanas un biatlona trasē.

1.14. attēls. Galvenie tūrisma infrastruktūras objekti dabas parkā „Talsu pauguraine”

Informatīvās zīmes un stendi

Dabas parka teritorija dabā nav marķēta ar speciālajām zīmēm (ozollapu), informatīvās zīmes par iebraukšanu dabas parkā atrodas uz Talsu-Šķēdes ceļa un uz Talsu-Mundigciema ceļa pie Talsu apvedceļa. Teritorijā izvietotas vairākas standarta apskates objektu zīmes – norādes par K.F. Amendas kapavietu, norādes uz Kamparkalnu un Sapņezeru, norādes uz „Jāņkalnu” folkloras taku (skat. 1.14. attēlu). 2003./2004. gadā teritorijā ir uzstādīti informācijas stendi, taču daļa no tiem šobrīd ir sliktā stāvoklī (skat. 1.15. attēlu.) 2010. gadā uzstādīts stends pie „Mežmājas”, kurā iekļauta informācija par Eiropas birzi. 2013. gada vasarā pie K.F. Amendas kapa uzstādīts stends ar informāciju par K.F. Amendu, netālu no stāvlaukuma atrodas arī stends ar informāciju par dabas vērtībām, kas saistītas ar lapkoku praulgrauzi. 2013. gadā atjaunots stends pie Eiropas birzs. Talsu biatlona un slēpošanas trasē atrodas vairāki koka stendi, pie kuriem iespējams izvietot informāciju.

1.15. attēls. Bojātais informācijas stends pie Talsu-Ragaciema šosejas

1.16. attēls. Stends informācijai pie Talsu biatlona un slēpošanas trases

Skatu tornis, dabas un izziņas takas

2008. gadā ekspluatācijā nodots skatu tornis Kamparkalnā, kuru apsaimnieko AS „Latvijas valsts meži”. Šobrīd par problemātisku atzīstama piebraukšana pie skatu torņa, jo tuvākais ceļš no ziemeļu puses šķērso Kamparkalna slēpošanas trasei pieguļošo īpašumu, un vasarā ārpus teritorijā notiekošo pasākumu laika ir slēgts piebraukšanai (nepieciešams saskaņot ar teritorijas īpašnieku, pie iebrauktuves ir telefona numurs). No dienvidu puses piebraukšana iespējama cauri Meža pētīšanas stacijas apsaimniekotajiem mežiem, taču trūkst norāžu (nelielas norādes MPS darbinieki ir izvietojusi, bet tās jau daļēji pazudušas; kājnieku taka uz torni iezīmēta tikai ar krāsas marķējumiem uz kokiem), tāpat arī stāvvietā ceļa malā ir ar nelielu ietilpību un ceļš nav piemērots lielākai mašīnu plūsmai (skat. 1. 17. un 1.18. attēlus).

1.17. attēls. **Piebraucamais ceļš
Kamparkalna skatu tornim**

1.18. attēls. **Infrastruktūra skatu torņa
teritorijā**

Šobrīd aktīvi uzturētas un apsaimniekotas tiek divas izziņas takas – Augu un Dzīvnieku taka saimniecībā „Rīti”, kas ietver arī ugunsкура un atpūtas vietas, un folkloras taka „Jāņkalni”, kurā izveidoti dažādi tematiskie objekti un tiek piedāvātas ekskursijas (skat. 1.19. un 1.20. attēlu). Daļa Dzīvnieku un Augu taku brīvi pieejama no slēpošanas trases puses, savukārt, par atpūtas vietas un rotaļlaukumu izvietojumu jāvienojas ar īpašnieku.

1.19. **Dzīvnieku taka saimniecībā „Rīti”**

1.20. **Folkloras taka „Jāņkalni”**

Meža pētīšanas stacijas mācību centra „Mežmāja” teritorijā izveidota Eiropas birzs – dažādu koku sugu stādījumi, kas simbolizē Eiropas valstis. Birzs apkārtnē izkopts dīķis un ierīkoti soliņi. Perspektīvā iespējams izveidot arī atpūtas un izziņas taku, kas ietvertu introducēto koku sugu stādījumus (skat. 1.21. un 1.22. attēlu).

1.21. attēls. **Informācijas stends pie Eiropas birzs**

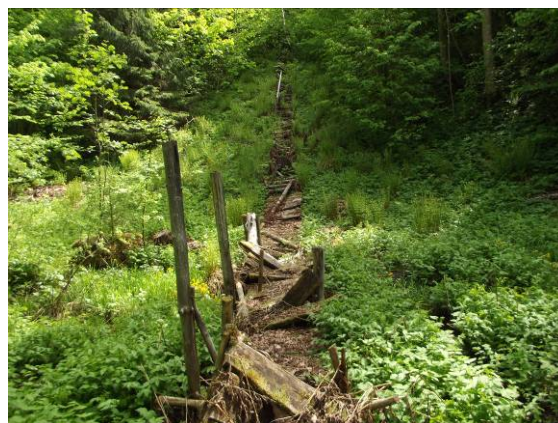

1.22. attēls. „**Mežmājas**” apkārtnē
(potenciāls atpūtas un izziņas takas maršruts)

Šobrīd vairs netiek uzturēta Botānikas un bebru taka pie Krovalkiem, nav paredzama arī tās atjaunošana. Tāpat objekti savulaik izveidotajā Skaņu takā pie Mācītājmājas ezera vairs netiek uzturēti un daļēji ir sabrukuši, taču ezera apkārtni apsaimnieko zemes īpašnieks – Talsu evaņģēliski luteriskā draudze, teritorija pie ezera publiski pieejama (skat. 1.23. un 1.24. attēlu).

1.23. attēls. **Skats uz Mācītājmuižas apkārtni no K.F. Amendas kapa puses**

1.24. attēls. **Kāpnes no K.F. Amendas kapa uz Mācītājmājas ezeru**

Viens no pazīstamākajiem objektiem dabas parkā „Talsu pauguraine” ir K.F. Amendas kaps Mācītājmuižas un kādreizējā leprozorija tuvumā. Pie takas uz kapa vietu atrodas stāvvietā vairākām automašīnām; vieta perspektīva lielā informācijas stenda izvietošanai. No kapa vietas paveras skats gan uz tuvējiem zālājiem un dīķiem, gan caur ainavu vizūru – uz Mācītājmājas ezeru (skat. 1.25. un 1.26. attēlu).

1.25. attēls. *K.F. Amendas kaps*

1.26. attēls. *Skats uz austrumiem no K.F. Amendas kapa vietas*

Lauku saimniecībā „Kurzemnieki” iespējams apmeklēt projektā DEMO FARM („Videi draudzīgas lauksaimniecības demonstrāciju saimniecību tīkla izveide Latvijā un Igaunijā”) iesaistītu videi draudzīgu lauku saimniecību,, kas apsaimnieko teritoriju, veicinot tās ilgtspējīgu izmantošanu un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu.

Atpūtas vietas, peldvietas

Dabas parka teritorija apmeklētājiem ir pievilcīga lielā mērā pateicoties daudzajiem ezeriem un to piedāvātajām rekreācijas iespējām – peldēšanai un makšķerēšanai. Lielākoties dabas parkā esošās publiski pieejamās atpūtas vietas atrodas pie ezeriem vai to tuvumā, tajās ierīkotas ugunsкура vietas, soliņi u.tml. infrastruktūras objekti, taču tie lielākoties ir nolietojušies, kā arī neierobežo antropogēno slodzi uz ezeriem (trūkst tualešu, regulāras atkritumu tvertņu izvešanas, laipu un taku trūkums veicina veģetācijas izmīdīšanu).

1.27. attēls. *Ugunsкура vieta pie Sapņezera*

1.28. attēls. *Ugunsкура vieta pie Sirdsezera*

Publiski pieejamas ugunsкура vietas atrodas pie Sirdsezera un Sapņezera (arī pie ceļa, kas ved uz Sapņezeru); publiski pieejamas peldvietas un makšķerēšanas vietas pie minētajiem ezeriem, kā arī Čumala ezera (no šosejas puses) un Ābeļezera (šī ezera dienvidu krasts ir privātīpašums, taču netiek apsaimniekots un pieeja peldvietai nav

ierobežota). Publiski pieejami arī krasti Bērzenes un Vēzenes ezeros, taču tie aizaugušo krastu dēļ nav piemēroti peldvietām un populāri galvenokārt makšķerēšanai. Kamparezera krasts ir privātīpašums, pieeja atpūtas vietai ir attiecīgi marķēta (skat. 1.29. un 1.30. attēlu). Pozitīvi vērtējams, ka privātīpašuma zīme papildināta ar telefona numuru, lai potenciālie apmeklētāji var sazināties ar īpašnieku.

1.29. attēls. Taka uz Kamparezeru

1.30. attēls. Atpūtas vieta pie
Kamparezera

Atpūtas vieta un ugunsкура vietas (kopā ar izziņas takām) izveidota saimniecībā „Rīti”; plašākai objekta pieejamībai nepieciešams izvietot norādes zīmi uz Talsu apvedceļa.

Velotūrisma infrastruktūra

Dabas parka teritoriju šķērso vairāki velomaršruti, kas iekļauti Talsu tūrisma informācijas centra (TIC) izveidotajā velotūrisma kartē (skat. 1.14. attēlu). Maršrutu marķēšana veikta dabā 2010. gadā, izmantojot krāsojumu uz kokiem un elektrības stabiem, kā arī speciālus norāžu stabiņus. Marķējumam nepieciešama atjaunošana, jo marķējuma stabiņi ir pazuduši, esošie marķējuma stabiņi visos maršrutos ir vienādā krāsā un nesniedz informāciju par maršrutu, kurā ietilpst ceļš. Talsu TIC plāno dabas parka teritoriju iekļaut EuroVelo maršrutā, attiecīgi veicot marķēšanu dabā.

Pēdējos gados dabas parka teritorijā notikušas kalnu riteņbraukšanas (MTB) sacensības, kuru maršrutā izmanto esošos meža ceļus un takas, kā arī Talsu slēpošanas un biatlona trasi un Kamparkalna slēpošanas trasi (skat. 3.9. attēlu).

1.31. attēls. **MTB sacensības Kamparkalna apkārtnē (foto: www.mtb-maratons.lv)**

1.32. attēls. **Šķēršļi motorizētajam transportam pie slēpošanas un biatlona trases**

Ziemas sporta infrastruktūra

Nozīmīgākie objekti, kas piesaista dabas parka teritorijas apmeklētājus ziemā, ir Kamparkalna slēpošanas trase un Talsu slēpošanas un biatlona trase. Kamparkalnā apmeklētājiem tiek piedāvātas divas slēpošanas nogāzes ar pacelājiem, inventāra noma un kafejnīca (skat. 1.33. un 1.34. attēlu). No slēpošanas trases uz Kamparkalna skatu torni labvēlīgos sniega apstākļos tiek ierīkota distanču slēpošanas trase, vasarā tā daļēji kalpo par gājēju taku. Mākslīgā sniega ražošanai uz nogāzēm izmanto dīķi, kurā uzkrājas ūdens no Stulbiņezera noteces.

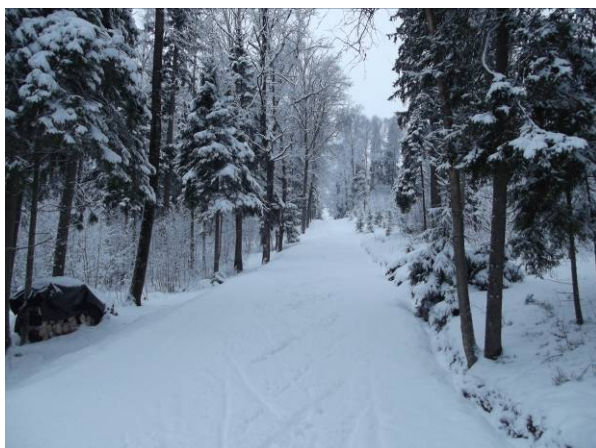

1.33. attēls. **Skats uz Kamparkalna slēpošanas trasi**

1.34. attēls. **Kamparkalna apkārtnē ziemā**

Talsu biatlona un slēpošanas trase sākas Talsu pilsētas teritorijā, dabas parkā „Talsu pauguraine” trases garums ir 2,7 km. Slēpošanas trase izveidota astoņdesmitajos gados. Trases pamata segums ir aptuveni 4 m plats, klāts ar skaidu segumu vai zālienu; atsevišķos posmos gar trases malām izrakti grāvīši virsūdeņu novadīšanai. Slēpošana notiek uz dabiskā sniega seguma (skat. 1.35. un 1.36. attēlu). Vasarā trases uzturēšanai nepieciešama zāliena pļaušana, kā arī atvašu izpļaušana vismaz 1 m platā joslā gar trases malām. Trases malās vairākās vietās atrodas informācijas stendi ar trases shēmu un aizlieguma zīmēm iebraukt motorizētiem transportlīdzekļiem. Trasi uztur sporta klubs „RAIMAKS”, tajā vismaz reizi gadā notiek slēpošanas sacensības; vasarā Talsu iedzīvotāji trasi izmanto kā pastaigu vietu.

1.35. attēls. Talsu slēpošanas un biatlona trase

1.36. attēls. Slēpošanas un biatlona trase vasarā

1.4.3.3. Zveja un makšķerēšana

Dabas parka teritorijā esošās ūdenstilpes tiek izmantotas makšķerēšanai, tās apmeklē gan Talsu iedzīvotāji, gan viesi, kas apmetas teritorijā esošajās naktsmītnēs. Teritorijā nav ieviesta licencētā makšķerēšana.

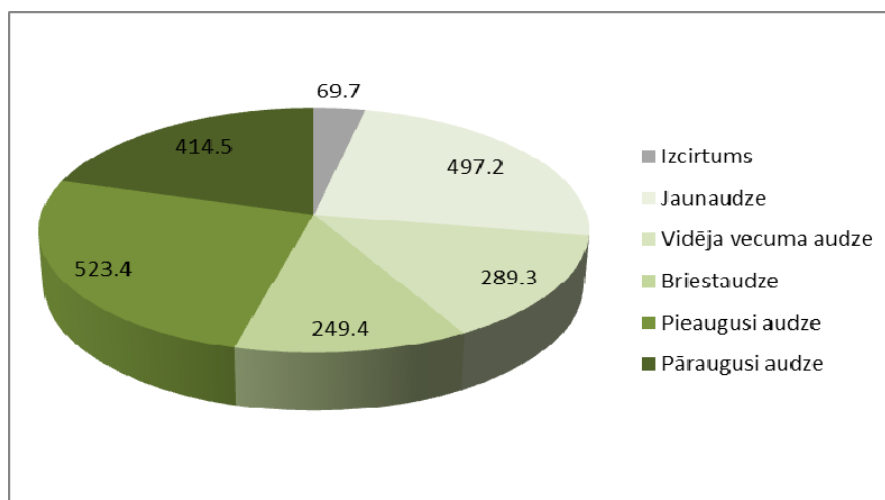
1.4.3.4. Mežsaimniecība

Vairāk kā pusi dabas parka teritorijas aizņem meža zemes (ap 2200 ha), lielākie meža masīvi ir Šķēdes mežs un Skoru mežs. Izplatītākais meža augšanas apstākļu tips dabas parkā ir vēris un damaksnis (skat. 1.38. attēlu). Mežaudzē valdošā suga visbiežāk ir egle, bērzs un priede, taču nozīmīgas platības aizņem arī platlapji un introducēto sugu audzes (skat. 1.9. tabulu un 1.39. attēlu).

1.9. tabula. Mežaudžu sadalījums pēc valdošās sugas dabas parkā „Talsu paguraine”. (Valsts meža reģistra datu bāze, 2012)

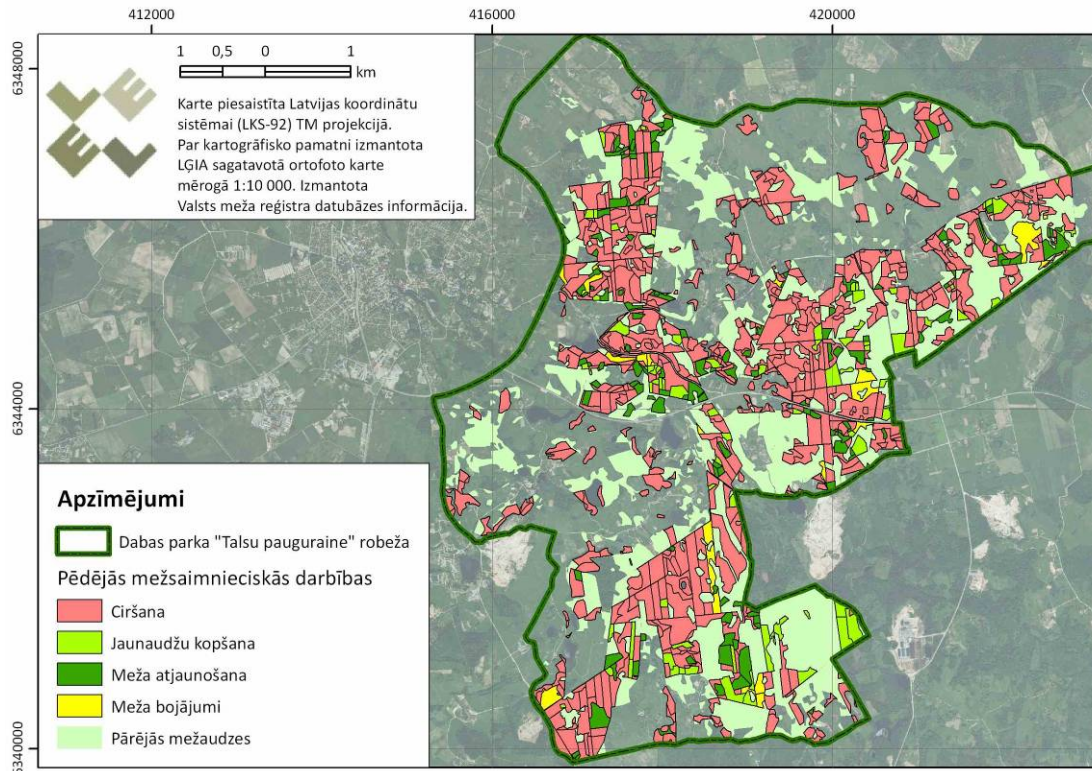
Valdošā suga	Platība, ha	Valdošā suga	Platība, ha
Egle	745.7	Baltegle	6.4
Bērzs	665.3	Papele	5.8
Priede	212.1	Citas priedes	5.5
Ozols	127.4	Duglāzija	4.2
Baltalksnis	84.3	Goba, vīksna	4.0
Dižskābardis	33.3	Kļava	3.6
Apse	28.4	Zirgkastaņa	2.4
Osis	21.3	Liepa	1.6
Lapegle	14.3	Blīgzna	1.1
Sarkanais ozols	12.1	Ķirsis	0.2
Melnalksnis	6.6		

Pēc sadalījuma vecuma grupās gandrīz pusi meža platību dabas parkā aizņem pieaugušas un pāraugušas audzes (skat. 1.36. un 1.40. attēlu).

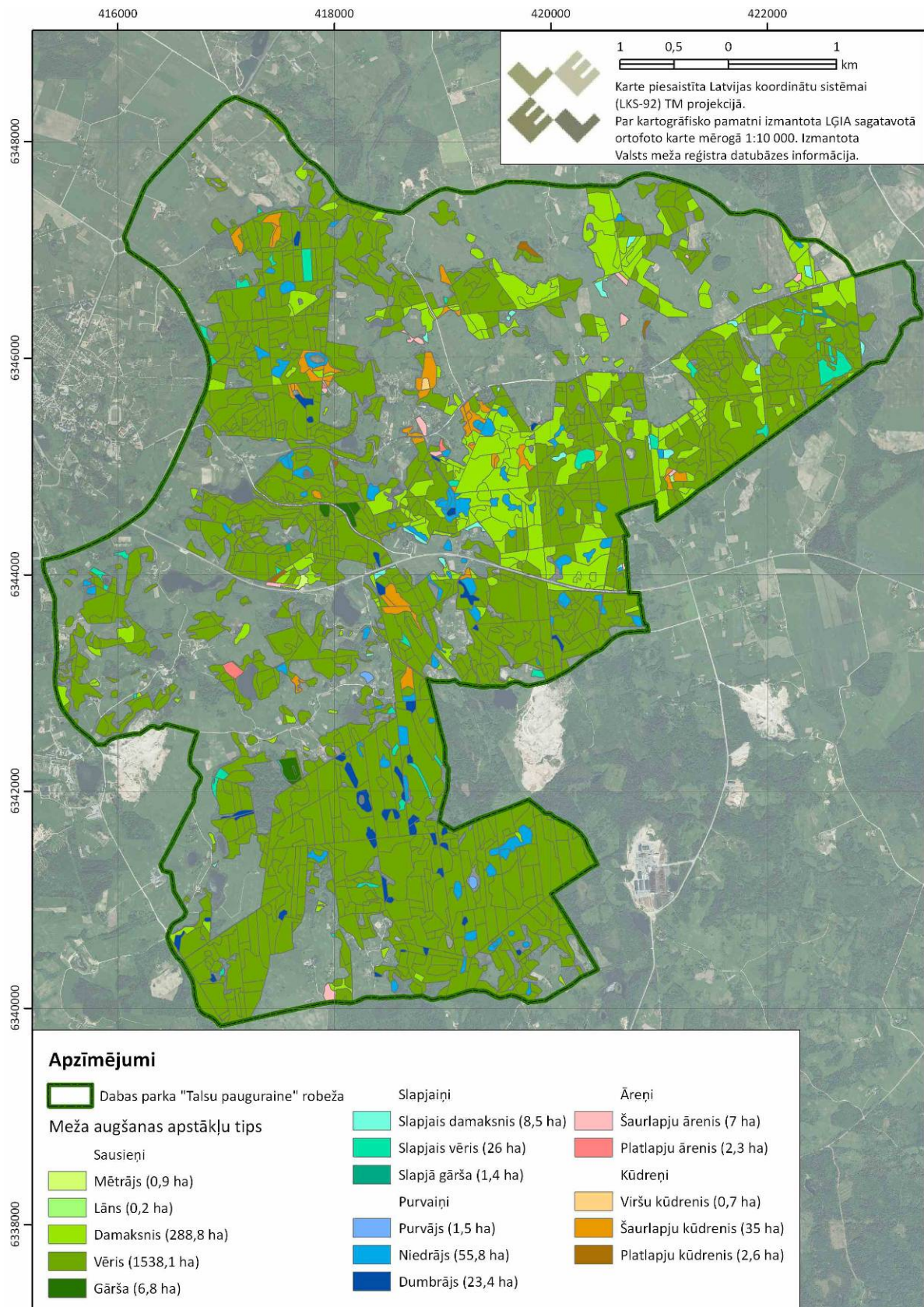

1.37. attēls. **Mežaudžu sadalījums vecuma grupās (platība, ha)**
(Avots: Valsts meža reģistra datu bāze, 2012)

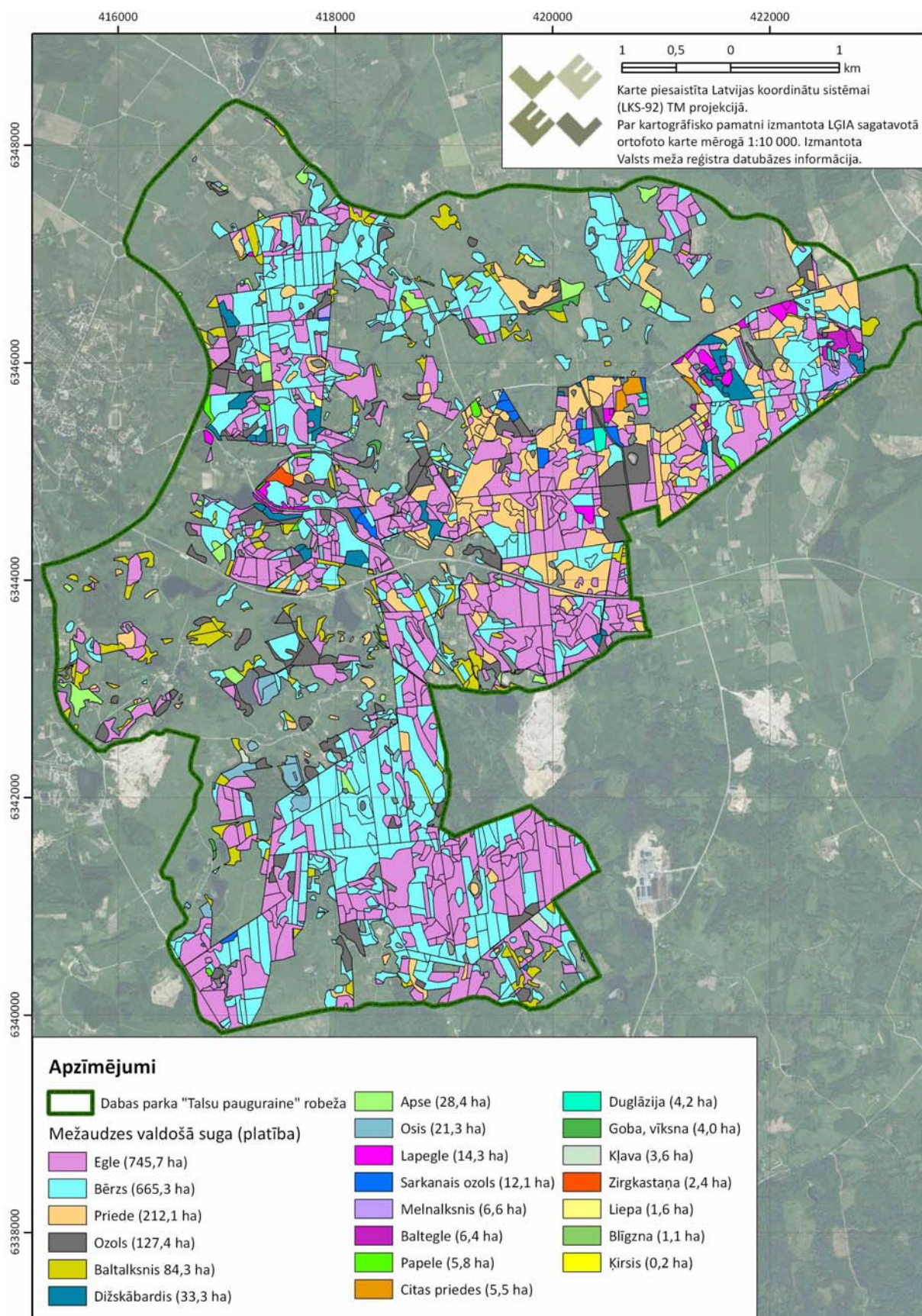
Mežsaimniecisko darbību ierobežo MK noteikumi Nr. 264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”, kas paredz, ka dabas parkā aizliegts cirst kokus kailcirtē un rekonstruktīvajā cirtē, kā arī galvenās cirtes rezultātā samazināt mežaudzes pirmā stāva biezību zem 0,4, neskaitot stāvošus sausus kokus, tāpat pēc ciršanas nepieciešams mežaudzē saglabāt vismaz 20 m³ kritalu, kuru stumbra diametrs resnākajā vietā pārsniedz 25 cm. Tomēr, kā liecina 1.38. un 1.41. attēls, teritorijā salīdzinoši lielā platībā ir notikusi mežsaimnieciskā darbība, tai skaitā sanitārās kailcirtes. Šāda situācija saistīta ar 2005. gada vētrām, kuru laikā vējgāzes skāra nozīmīgas mežu platības dabas parka teritorijā, un lielākoties ciršana veikta vējgāzēs meža atjaunošanas nolūkā.

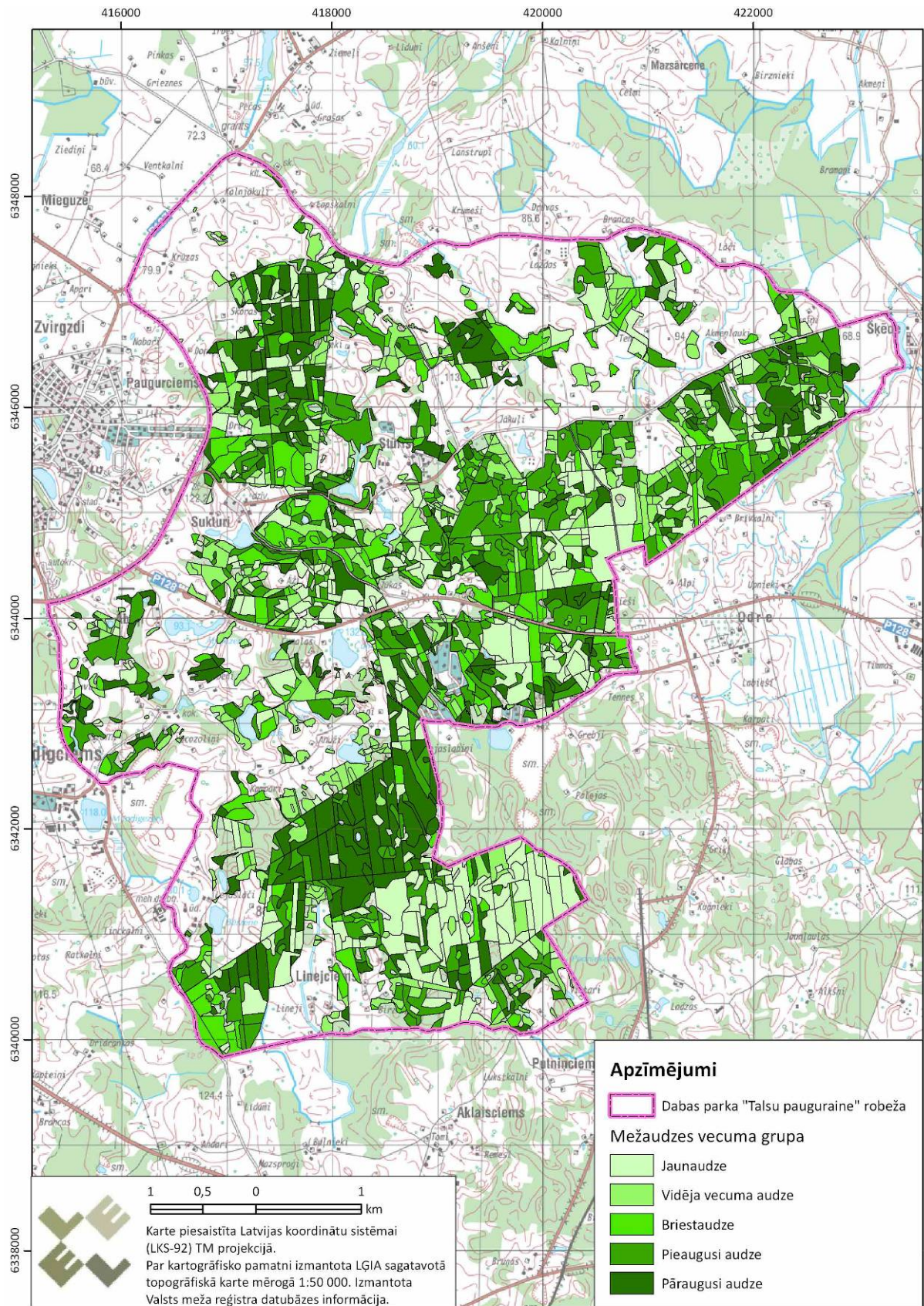
1.38 attēls. **Pēdējās mežsaimnieciskās darbības dabas parkā „Talsu pauguraine”**
(pēc Valsts meža reģistra datubāzes, līdz 2009. gadam)

1.39. attēls. Meža augšanas apstākļu tipi dabas parkā „Talsu pauguraine”

1.40. attēls. Mežaudzes valdošā suga dabas parka „Talsu pauguraine” teritorijā

1.41. attēls. Mežaudžu vecuma grupas dabas parkā „Talsu pauguraine”

Dabas parka teritorijā 1378 ha meža atbilstoši Meža likumam noteikts zinātniskās izpētes mežu statuss. Zinātniskie meži paredzēti ilglaicīgu zinātniskās izpētes, vides un meža monitoringa objektu ierīkošanai un uzturēšanai, kā arī mācību prakses un tālākizglītības atbalstam meža nozares izglītības jomā. Dabas parkā atrodas viens no 7 atsevišķiem meža masīviem, kam Latvijā piešķirts zinātniskās izpētes mežu statuss. Dabas parks ir vienīgā īpaši aizsargājamā dabas teritorija, kurā ietilpst zinātniskās izpētes meži. Tos dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā⁴ pārvalda un apsaimnieko Valsts meža dienesta struktūrvienība Meža pētīšanas stacija, kas izveidota zinātniskās izpētes mežu pārvaldīšanai un zinātnisko pētījumu nepārtrauktības nodrošināšanai.

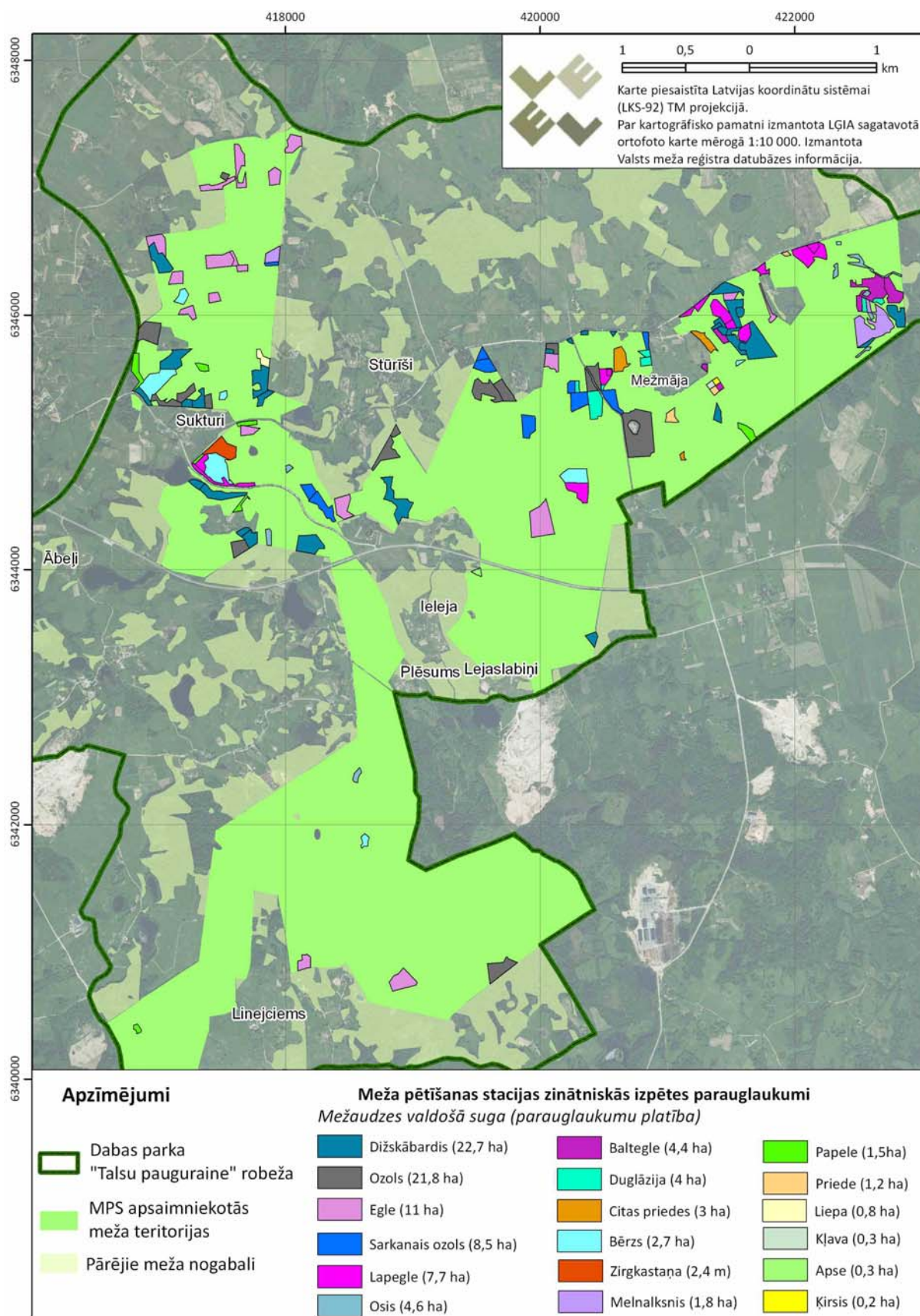
Daļā dabas parka zinātniskās izpētes mežu ierīkoti ilglaicīgas zinātniskās izpētes objekti un tajos mežsaimnieciskā darbība netiek veikta (pārējos zinātniskās izpētes mežos notiek meža ciršana saimnieciskos nolūkos, organizējot cirsmu izsoli).

Bez tam zinātniskās izpētes mežu teritorijā ierīkots Šķēdes meža novada mācību centrs „Mežmāja”. Tajā ietilpst Šķēdes meža novada mežkopju birojs ar visām mācību centra uzturēšanai nepieciešamām palīgtelpām, kā arī konferenču ēka, kas veidota, atjaunojot kādreizējo kūti, un bijušās mežniecības kantorī iekārtotās telpas naktsmītnēm.

Šķēdes mežos tiek veikta mācību un zinātniskā pētniecība, izmantojot daudzveidīgos introducēto un vietējo koku stādījumus (piemēram: Dreimanis 2001, 2005, 2006; Dreimanis, Šulcs 2006; Sabule I. 2009; Sabule L. 2009). Dendroloģiskie stādījumi, t.sk. pirmās dižskabāržu kultūras Šķēdē pie mežniecības ierīkoti jau 1885. gadā. Introducēto koku sugu platības Šķēdes mežu novadā ir 74,8 ha. Daudzas no tām uzskatāmas par nozīmīgākajām Latvijā – dižskabārdis ir 30,4 ha platībā; sarkanais ozols – 14,5 ha; lapegle – 14,4 ha; baltegle – 4,4 ha; duglāzija – 6 ha; kā arī ciedrupriedes un skābarža stādījumi.

Dabas parka teritorijā līdz 2009. gadam izveidoti pavisam 142 parauglaukumi 156,7 ha platībā. (skat. 1.42. attēlu).

⁴ Zemkopības ministrija izstrādājusi grozījumus «Meža likumā», kas paredz deleģēt valsts zinātnisko mežu pārvaldību un apsaimniekošanu Latvijas Lauksaimniecības universitātei (LLU) un Latvijas Valsts mežzinātnes institūtam *Silava*.

1.42. attēls. Zinātniskās izpētes meži ar parauglaukumiem dabas parka „Talsu pauguraine” teritorijā

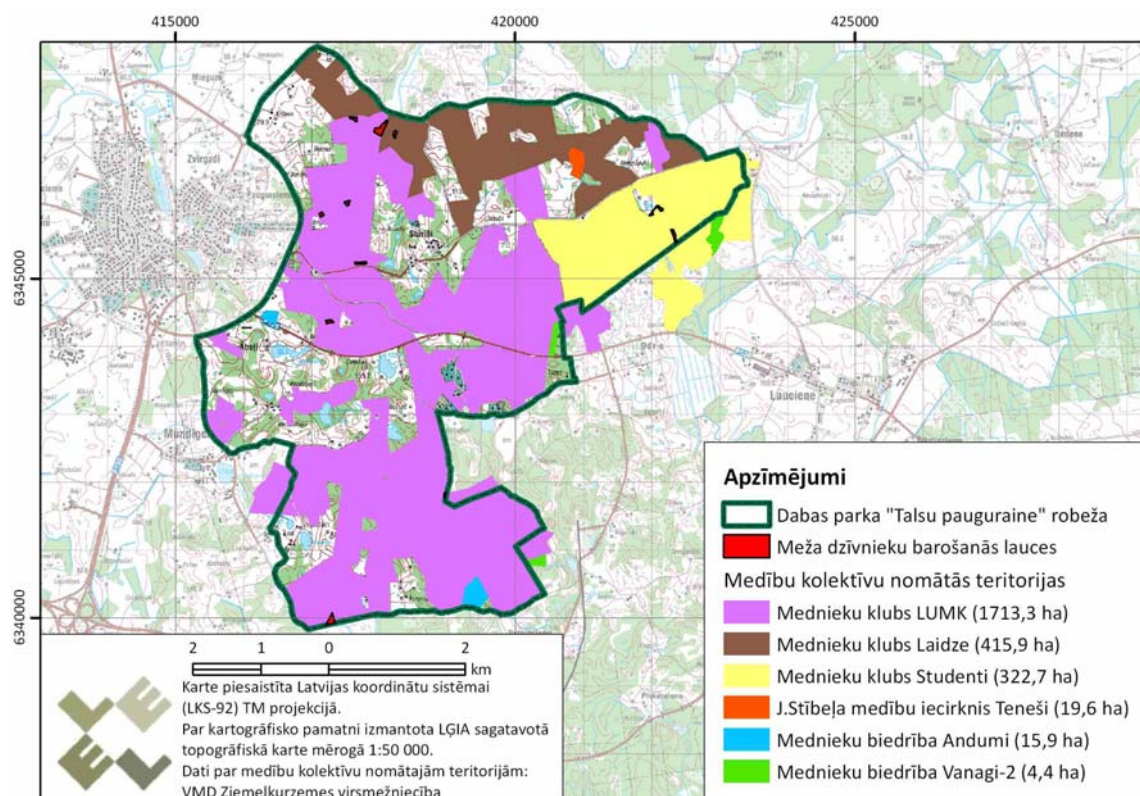
1.4.3.5. Medības

Dabas parka teritorijā medī 5 organizācijas un 1 privātpersona; lielākās medību platības ir iznomātas mednieku klubam „LUMK”, mednieku klubam „Laidze” un mednieku klubam „Studenti”.

Atbilstoši VMD Ziemeļkurzemes virsmežniecības sniegtajai informācijai⁵, dabas parkā medību resursus apsaimnieko trīs medību kolektīvi (1.10. tabula), kuri apvieno apmēram 110 medniekus. Vēl 3 medību kolektīviem dabas parkā iznomātas nelielas platības (skat. 1.43. attēlu)

1.10. tabula. **Dabas parka „Talsu pauguraine” teritorijā medījošie mednieku formējumi** (VMD Ziemeļkurzemes virsmežniecības dati)

N.p.k.	Mednieku formējums	Medību platību daļa, kas ietilpst DP teritorijā	Mednieku skaits (aptuveni)
1.	Lauksaimniecības Universitātes mednieku klubs (LUMK)	~1700 ha (~60%)	50
2.	Mednieku klubs “Laidze”	~400 ha (~10%)	30
3.	Mednieku klubs “Studenti”	~300 ha (~12%)	30

1.43. attēls. **Medību kolektīviem iznomātās platības dabas parka „Talsu pauguraine” teritorijā**

⁵ Informāciju sniedza inženieris medību jautājumos Guntis Millers

Dabas parka teritorijā tiek medītas galvenokārt šādas dzīvnieku sugas:

- limitētie medījамie dzīvnieki – aļņi, mežacūkas, stirnas;
- nelimitētie – bebri, lapsas, jenotsuņi, meža caunas.

Latvijas Lauksaimniecības universitātes mednieku kluba medību guvums dabas parka teritorijā ir proporcionāls daļai, kādu dabas parks aizņem no medību iecirkņa kopējās platības⁶. Tas nozīmē, ka dabas parkā medību sezonā tiek nomedītas apmēram 30 mežacūkas, 10 stirnas un pa kādam staltbriedim, alnim un nelimitētajam medību zvēram.

Savukārt mednieku klubu „Laidze” un „Studenti” medību intensitāte dabas parka teritorijā ir salīdzinoši mazāka nekā ārpus tā. Galvenokārt arī tiek medītas mežacūkas un stirnas – attiecīgi apmēram 10 un 3. „Laidzes” mednieki medī galvenokārt postījumu vietās lauksaimniecības zemēs, bet „Studentu” mednieki – tikai mežu teritorijā un veicot sezonā tikai aptuveni četras medības ar dzīšanu. „Laidzes” klubam efektīvu medību organizēšanu traucējot medību platību sadrumstalotība, t.i. atsevišķu zemes īpašnieku nevēlēšanās iznomāt medību platības⁷.

⁶ Medību kluba vadītāja Jura Buškevica sniegtā informācija

⁷ Viestura Kalniņa un Viļņa Bernāna sniegtā informācija

2. Aizsargājamās teritorijas novērtējums

2.1. Aizsargājamā teritorija kā vienota dabas aizsardzības vērtība un faktori, kas to ietekmē

Dabas parka „Talsu pauguraine” galvenā iezīme ir pievilcīgā ainava, kas veidojusies paugurainā reljefā, cilvēku saimnieciskās darbības un dabas procesu mijiedarbībā. No fiziogēogrāfiskajiem un klimatiskajiem apstākļiem atkarīgas arī teritorijā esošās bioloģiskās vērtības – platlapju meži (tai skaitā uz nogāzēm), mitrie mežu tipi starppauguru ieplakās, dabiski eitrofi ezeri. Aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas atrodamas vietās, kur veci platlapju koki saglabājušies kā kultūrvēsturiska vērtība. Mozaīkveida ainava ir labvēlīga dzīves vide vairākām aizsargājamām putnu sugām.

Teritorijas ilgstošā izmantošana, no vienas puses, nodrošinājusi ekosistēmu daudzveidību, no otras puses, bioloģiski vērtīgās teritorijas ir relatīvi sadrumstalotas – vērtīgi zālāju biotopi atrodas tikai atsevišķās vietās, tāpat arī meža biotopi ir nelielās, savstarpēji izolētās platībās; meža teritoriju saimnieciska kopšana nav bijusi labvēlīga dabisku mežaudžu platības palielināšanai.

2.2. Ainaviskais novērtējums

Dabas parka „Talsu pauguraine” teritorijas ainaviskās vērtības augstu novērtētas jau pirms vairākiem gadu desmitiem. Par to liecina arī tas, ka 1977. gadā teritorija izveidota kā aizsargājama ainavu apvidus. Pēc patlaban pieejamās informācijas aizsargājamo biotopu platība nepārsniedz 5% no dabas parka teritorijas, tomēr dabas parks ir iekļauts Natura 2000 teritoriju sarakstā, kurš veidots aizsargājamo sugu un biotopu aizsardzībai. Jāatzīmē, ka tieši ainava kā daudzfunkcionāla sistēma, kurā notikusi cieša dabas un cilvēka mijiedarbība, ir nozīmīgākā dabas vērtība. To apliecina arī teritorijas salīdzinoši augstais potenciāls rekreācijā un tūrismā, kurš pietiekami veiksmīgi tiek izmantots. Tādējādi dabas aizsardzības plāna izstrādē un ieviešanā ainavu pārvaldības jautājumiem ir nozīmīga loma.

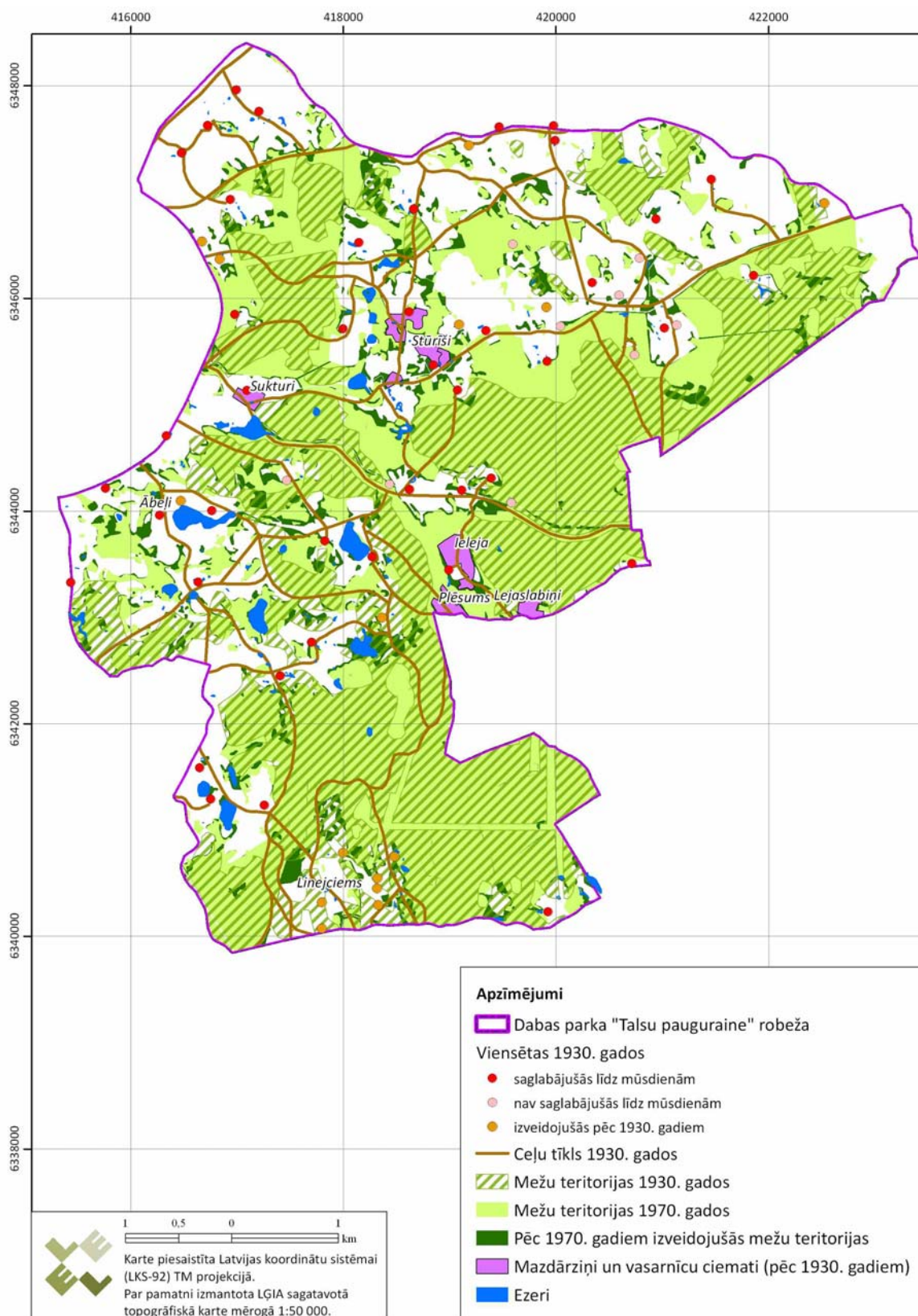
Teritorijas ainaviskā novērtējuma sagatavošanā izmantota gan publicētā, gan npublicētā pieejamā informācija par teritoriju. Tāpat 2013. gada pavasarī un vasarā tika apsekota dabas parka teritorija, veicot izlases inventarizāciju dabas parka ainavu telpās. Ainaviskajā novērtējumā ņemti vērā ekoloģiskie, sociālekonomiskie un vizuālie ainavu aspekti.

Dabas parka teritorija ietilpst Ziemeļkurzemes augstienes Vanemas paugurainē. Tai raksturīgās paugurainās mozaīkveida ainavas (skat. 2.2.1. att.) sastopamas plašākā apkārtnē uz austrumiem no Talsiem un daļēji arī dabas parkā. Pēc Latvijas ainavu rajonēšanas iedalījuma dabas parks atrodas Austrumkursas ainavzemē Talsu-Tukuma pauguraines ainavapvidū (Ramans, 1994.). Latvijas ainavu kartē, ko sastādījis Dr. ģeogr. O. Nikodemus, par pamatu ņemot reljefu un zemes izmantošanas raksturu, teritorija ietilpst mežāru morēnas paugurainē, kuras apkārtnē sastopamas stipri

iekultivētas mālaino limnoglaciālo un morēnas līdzenumu āraines (Nikodemus, Kalniņš, 2000).

Dabas parka ainavu struktūras pamatni veido mežu teritorijas, kuras izvietojušās vietās ar izteiktāku reljefa saposmumu, t.i. uz stāvākajām nogāzēm. Pārsvārā mežu teritorijas veido lieli meža masīvi (mežaudžu sastāva aprakstu skatīt 1.4.3.4. sadaļā). Mazāk saposmotās daļās un reljefa pazeminājumos sastopami tādi nozīmīgi dabas parka ainavu struktūras elementi kā lauksaimniecības zemes un ezeri.

Analizējot vēsturiskās izmaiņas, atzīmējams, ka dabas parka ainavās vērojamas visā Latvijā izteiktās tendences - meža platību pieaugumu pēdējo 100 gadu laikā (skat. 2.2. attēlu, kā arī vēsturiskos attēlus 1. pielikumā). Apdzīvotības struktūrā vēsturiski lielākās izmaiņas saistās ar vasarnīcu un mazdārziņu jaunizveidoto apbūvi, jo viensētu skaits, pateicoties teritorijas novietojumam tuvu Talsu pilsētai, nav būtiski samazinājies.

2.1. attēls. **Dabas parka „Talsu pauguraine” apdzīvojuma struktūra un mežu platības 1930. gados salīdzinot ar 2013. gada situāciju** (Dati: Latvijas topogrāfiskā kartē mērogā 1:75 000 (20. gadi), Latvijas PSR topogrāfiskās kartes mērogā 1:10 000 (70. gadi))

Lauksaimniecības zemju struktūrā dominē pļavas, ganības un ilggadīgie zālāji aramzemes, bet aptuveni ceturto daļu no lauksaimniecības zemēm aizņem pārējās aramzemes (graudaugu sējumi u.c.). Zālāju lielo īpatsvaru LIZ struktūrā ietekmējuši dabiskie faktori, t.i. paugurainais reljefs un augšņu īpašības kā rezultātā teritorija nav tik piemērota intensīvākai lauksaimniecībai. Tomēr savulaik veiktie LIZ ielabošanas pasākumi (meliorācija, atsevišķu ainavu elementu likvidēšana, zālāja piesēšana u.tml.) ir samazinājuši zālāju kvalitāti, līdz to arī to ekoloģisko nozīmi teritorijas ainavu struktūrā. Mūsdienās tikai daļa no dabas parka LIZ tiek funkcionāli izmantotas lauksaimniecībā, jo daļa lauksaimniecības zemju tiek vienkārši nopļauta vai netiek apsaimniekota vispār (skat. 2.2.2. att.), tādējādi daudzviet pazeminot ainavisko vērtību.

2.2.1. attēls. Skats Vanemas pauguraini dabas parkā

2.2.2. attēls. Dabas parka teritorijā esošās gan apstrādātas lauksaimniecības zemes (priekšplānā), gan pamestas un aizaugošas lauksaimniecības zemes

Kā nozīmīgi ainavu elementi dabas parkā minami ceļi, viensētas un ūdensteces. Ainavu skatu vērsumu tuvplānos būtiska loma ir atsevišķi augošiem kokiem, elektropārvades līnijām, meliorācijas grāvjiem. Dabas parks robežojas ar Talsu pilsētas urbanizēto ainavu telpu. Tā kā lielākoties parka teritoriju aizņem mežainas ainavu telpas, tad dabas parkā plaši sastopamas slēgtu un tuvu skatu ainavas. Vizuāli pievilcīgākās un atraktīvākās ainavas veido mozaikveida ainavas ar atklātiem vidēji tāliem (skat. 2.2.3. att.) un tāliem skatiem no ceļiem. Lielākais reljefa saposmojums ir dabas parka centrālajā daļā. Vizuāli atraktīvām teritorijām pieskaitāmi arī zinātniskās izpētes meži, kuros ievērojamās paltībās sastopamas Latvijā introducētu sugu (lapegle, skabārdis, dižskabārdis) mežaudzes (skat. 2.2.4. att.) un citi eksotisko koku stādījumi, kuri veidošana sākta jau 19. gs. vidū.

2.2.3. attēls. **Skats uz Vanemas pauguraini pie Mundigciema**

2.2.4. attēls. **Dižskābāržu mežs pie Talsu apvedceļa**

Talsu pilsētai pieguļošās teritorijas ir diezgan urbanizētas un ainaviski neizteiksmīgas ar tuviem vai pat slēgtiem skatiem, kurus norobežo mežs un ceļmalu stādījumi. Mundigciema apkārtnē atrodas dažādi lieli tehniskās un darījumu tipa apbūves kompleksi (skat. 2.2.5. att.), kā arī liels karjers. Tādējādi pārvietojoties pa dabas parka robežu no Mundigciema līdz apvedceļam, pa apvedceļu un tālāk pa dabas parka ziemeļu robežu vērojamas ikdienišķas lauku ainavas, kā arī vietām vizuāli nepievilcīgas urbanizētas ainavas. Lai gan apvedceļam pieguļošais meža masīvs ir ainaviski pievilcīgs, tas uztverams tikai atrodoties pašā meža teritorijā. Pie tam dažādu urbanizētu ainavu telpu un elementu ietekme no teritorijām ārpus dabas parka (salīdzinoši dzīva satiksme, troksnis no autoceļiem un karjera) jūtama ievērojamā dabas parka daļā, ietekmējot arī attālāku ainavu telpu vērtību. Gar lielākajiem dabas parka ceļiem galvenokārt atrodas mežu vai apstādījumu teritorijas (skat. 2.2.6. att.).

2.2.5. attēls. **Tehnisko kompleksu apbūves ainava pie Mundigciema**

2.2.6. attēls. **Autoceļa ainava dabas parka ziemeļu daļā**

Dabas parka teritorijas ziemeļrietumu daļā pamazām attīstās savrupmāju būvniecība un sastopami plaši aramzemju lauki. Arī pārvietojoties ceļa posmā Šķēde-Sukturi līdz „Mežmājai” vērojamas tipiskas iekultivētu lauksaimniecības zemju ainavas. Dabas parkā daudzviet esošās viensētas mūsdienās pārbūvētas par savrupmājām vai uzbūvētas jaunas, tādējādi plašākas kultūrainavas ar tipiskiem apbūves elementiem sastopamas tikai dabas parka dienvidu daļā. Ļoti tāli un panorāmas skati dabas parkā vērojami tikai no atsevišķiem punktiem uz ceļiem (skat. 2.2.7. att.) un skatu torņa Kamparkalnā (skat. 2.2.8. att.). Ja atsevišķos skatu punktus raksturīgs šaurs skatu

vērsums, tad no Kamparkalna skatu torņa ir vērojamas plašas panorāmas ainavas uz visām debespusēm.

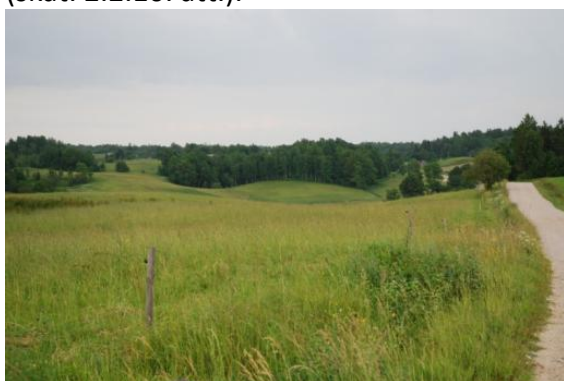

2.2.7. attēls. **Tāls ainavu skats Kalnlāčos**

2.2.8. attēls. **Panorāmas skats no
Kamparkalna skatu torņa**

Ceļa posmi ar vizuāli pievilcīgām ainavām dabas parka ziemeļu daļā saglabājušies atsevišķos posmos, galvenokārt apsaimniekotu LIZ un koptu viensētu („Krovalki”, „Cerības”) apkārtnē. Arī aiz Sukturiem autoceļa P128 virzienā atrodas ainaviski pievilcīgs meža ceļš. Savukārt vizuāli augstvērtīgākās ainavas sastopamas dabas parka dienvidu daļā pārvietojoties pa vietējas nozīmes autoceļiem (skat. 2.2.9. att.) posmos (Ozoliņi- Kampari-Bezdubeņi, Kampari-Mundīgas, Lejaslāču un Bērzenes ezeru apkārtnē, kā arī Linejciema apkārtnē). Šajos ceļu posmos vērojamas kultūrainavas, kuras kopš 20.gs. vidus ir pārveidotas, tomēr tām saglabājusies arī to vērtība ar tradicionāliem zemes izmantošanas veidiem (pļavas, ganības), kultūrvēsturisku apbūvi vai apbūves elementiem dabiskos krāsu toņos un sabalansētu telpisko izvietojumu. Skatu vērsumos šīs ainavas raksturojas ar viensētām, koptām pļavām, ganībām un zālājiem, tādiem ainavu elementiem kā siena vārti, akmens mūra ēkām u.c. Ainavu elementi un to novietojums no ceļiem paver vizuāli pievilcīgus skatus (skat. 2.2.10. att.).

2.2.9. attēls. **Skats ceļa posmā Mundīgas-
Kampari**

2.2.10. attēls. **Vizuāli pievilcīgs ainavu
skats**

Augstvērtīgākos ainavu elementus dabas parkā veido kultūrvēsturiskie un dabas objekti – atsevišķi augoši koki (galvenokārt ozoli), lieli akmeņi (skat. 2.2.11. att.), viensētas un saimniecības ēkas u.c.

Dabas parkā esošie ezeri ir mazi pēc platības un galvenokārt izvietojušies dziļākajās ieplakās. Skatu vērsumos uz ezeriem vērojami vizuāli pievilcīgi ainavu skati, piemēram, uz Sirdsezera (skat. 2.12. att.), Ābeļezera, Bezdubeņu ezeru, taču šādu

skatu vietu ir salīdzinoši maz un daudzviet skatu vērsumi uz ezeriem pieejami nonākot tikai ezera krastā nevis no ceļiem, piemēram, Izsušu, Mācītājmājas (Mācītājmuižas), Sapņezeram, Bērzenes, Kamparzeram un citiem. Dabas parkam raksturīgās mazās ezeru un ūdenstilpņu ekosistēmas ir jutīgas pret vides pārmaiņām. Tāpēc šādi ezeri salīdzinoši ātri eitroficējas un aizaug. Tā rezultātā atsevišķi ezeri ir ievērojami aizauguši, piem., (Kalnmuižas ezers, Mācītājmājas (Mācītājmuižas) ezers). Arī dažāda veida saimnieciskās aktivitātes ezera krastā (galvenokārt būvniecība) būtiski maina nelielo ezerdobju ainavu, jo šāda rakstura ainavu izmaiņas ir ievērojamas pēc apjoma dabas parkam raksturīgajās mazajās ezerdobju ainavās.

2.2.11. attēls. **Atsevišķs ainavas elements**

2.2.12. attēls. **Skats uz Sirdsezeru**

Kā ainaviski nozīmīgi elementi dabas parkā atzīmējamas arī alejas un koku rindas. Līdzās ozolu alejai posmā Mācītājmuiža – Stūrīši (skat. 2.2.13. att.) sastopamas arī papeļu alejas un rindas (uz ceļa pie Mundigciema, pie Laidzes skolas, pie Ābeļiem). Neatņemama un nozīmīga dabas parka ainavu telpu sastāvdaļa ir kultūrvēsturiskie objekti, gan kultūras pieminekļi, gan dažādos laikos veidojušies kultūrvēsturiskie objekti, kuri mūsdienās saglabājušies kā liecības cilvēku saimnieciskajai darbībai, piemēram, Mācītājmuižas ēku komplekss (skat. 2.2.14. att.) un tā tuvākā apkārtnē. Kultūrvēsturiski nozīmīgs objekts dabas parkā ir folkloras taka „Jāņkalni”, kā arī vairākas piemiņas vietas.

2.2.13. attēls. **Aleja pie Mācītājmuižas**

2.2.14. attēls. **Skats uz Mācītājmuižas ēku kompleksu**

Savdabīgi un interesanti apskates objekti ir agrākais Leprozorija ēku komplekss (t.sk. muzejs, baznīca) Stūrīšos (skat. 2.2.15. att.) un Tuņņu kapsēta (skat. 2.2.16., 2.2.17.

att.). Starp dabas parka astoņiem kultūras pieminekļiem ir trīs senkapi un trīs kapsētas.

2.2.15. attēls. **Leprozorija
baznīca**

2.2.16., 22.17. attēls. **Apskates objekti Tuņņu kapsētā**

Kā ainavas vērtību samazinoši faktori dabas parkā jāmin latvāņu audzes (skat. 2.2.18. att.), lauksaimniecības zemju aizaugšana (skat. 2.2.19. att.), telekomunikāciju un elektropārvades gaisa līniju blīvais izvietojums atsevišķās vietās, pamestas ēkas vai to drupas, vairākās vietās dabas parkā esošie nerekultivētie karjeri un robežai pieguļošie patlaban izmantotie karjeri, kuru ekspluatācija ietekmē arī tiem pieguļošo ainavu telpas.

2.2.18. attēls. **Latvāņa audze dabas parkā**

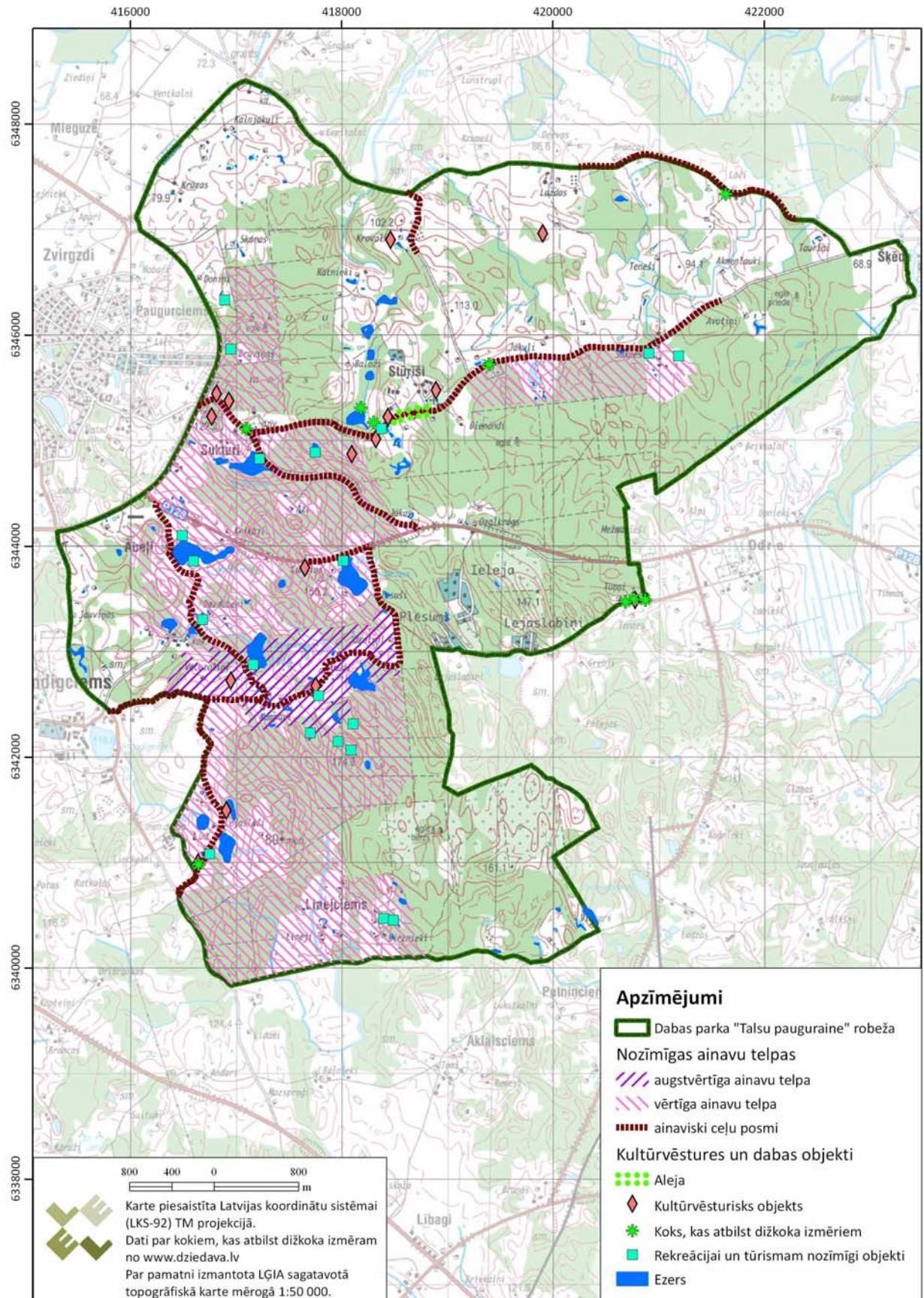
2.2.19. attēls. **Pļavu aizaugšana**

Dabas parka ainavu vizuālajā uztverē nozīmīgas ir gadalaiku pārmaiņas. Reljefa saposmējums un augstāka ainavu saskatāmība ziemā, agrā pavasarī un rudenī paaugstina dabas parka ainavu vizuālo pievilcību.

Ainaviskā novērtējuma ietvaros ir sagatavota ainavu karte (skat. 2.2.20. att.). Tajā atzīmēti ainaviskākie ceļi vai to posmi, t.i. ceļi, pa kuriem pārvietojoties vērojami vizuāli pievilcīgi skatu vērsumi uz ainavām kopumā un atsevišķiem tās elementiem.

Ainaviskie ceļi iet cauri gan atklātām, gan slēgtām (meža) ainavu telpām. Tādējādi no tiem vērojami tāli skatu vērsumi pāri lauksaimniecības zemēm, kā arī tuvi skati uz viensētām, alejām, koku rindām un mežmalu. Lai gan ainaviski pievilcīgas lokālas teritorijas un skatu vērsumi ir pieejami ne tikai no autoceļiem, tomēr, definējot vizuāli nozīmīgas ainavas, kā nozīmīgs kritērijs vērtēta ainavu pieejamība. Tādējādi kartē attēlotas plaši pieejamās ainavu telpas, skatu vērsumi no ceļiem, skatu punkti no rekreācijai nozīmīgās teritorijās.

Vērtējot ainavu vizuālo vērtību, to ekoloģisko nozīmi, dabas apstākļu daudzveidību (reljefs, ezeri u.c.) un to nozīmi rekreācijā, atzīmētas nozīmīgākās ainavu telpas. Tās iedalītas divās kategorijās: augstvērtīga ainavu telpa, kuru veido ainavas ap vietējās nozīmes ceļiem Mundīgas-Kampari- Ozoliņi, Kampari-Bezdubeņi, un augstvērtīgas ainavu telpas, kurās iekļautas gan atklātas lauksaimniecības zemju, gan meža teritorijas. Ainavu telpu robežu definēšanā galvenokārt izmantotas Ainavu pārvaldības plānā noteiktās funkcionālo telpu robežas, kuras balstītas uz teritoriju strukturālo un vizuāli telpisko analīzi (Dabas parka „Talsu pauguraine” ainavu pārvaldības plāns, 2004).

2.2.20. attēls. Dabas parka „Talsu pauguraine” ainavu karte

Ņemot vērā Ainavu pārvaldības plāna 2004. gada ainavu novērtēšanas rezultātus un ainavu apsekojumu 2013. gadā, secināms, ka dabas parkā turpinās dažādi ainavu transformācijas un pārmaiņu procesi (LIZ aizaugšana, krūmāju pieaugums, derīgo izrakteņu ieguve, būvniecība), līdz ar to ainavu telpu kvalitāte ir samazinājusies.

Tajā pat laikā atzīmējams, ka mērķtiecīga ainavu pārvaldība, kura ietver gan aizsardzību, gan plānošanu, gan attīstīšanu (t.sk. konkrētas rīcības lokālās ainavās), mūsdienās netiek praktizēta.

Aizsargājamās dabas teritorijās uzsvars tiek likts uz sugu un biotopu aizsardzību. Taču ainaviskās teritorijās, kurās sastopams salīdzinoši neliels aizsargājamo dabas vērtību īparsvars (t.sk. Talsu paugurainē), nepietiek ar tiešu normatīvo uz dabas aizsardzību vērstu pieeju realizēšanu. Latvijā nav izstrādāta atbilstoša normatīvo aktu bāze un maz aprobētas metodiskās pieejas un reti sastopami arī praktiski piemēri ainavu pārvaldībā. Tomēr 2004. gadā sagatavotais ainavu pārvaldības plāns dabas parkam „Talsu pauguraine” uzskatāms par vienu no šādiem piemēriem. Tādējādi tajā paredzētie mērķi un rīcības ievērojamā to daļā joprojām ir aktuālas un nepieciešamas dabas parka ainavu uzturēšanā, aizsardzībā, apsaimniekošanā un attīstīšanā, tāpēc paredzētās rīcības būtu veicamas arī mūsdienās.

Dabas parka ainavu telpu nozīmīgumam papildus dabiskajiem apstākļiem, dabas un kultūrvēsturiskajām vērtībām, būtiska ir arī teritoriju pašreizējā apsaimniekošana. Saistībā ar to atzīmējams gan zemes un dažādu objektu apsaimniekotāju ikdienas darbs (pļaujot pļavas, apsaimniekojot mežus, uzturot slēpošanas trases, krastmalas, laipas pie ezeriem u.tml.), gan sabiedriskās aktivitātes, kuras veikusi dabas parka biedrība. Ainavu kontekstā kā negatīvs aspekts minams tas, ka nav nodrošināta ērta pieeja vienam no dabas parka nozīmīgākajiem objektiem – Kamparkalnam ar skatu torni. Esošā situācija apliecina savlaicīgas plānošanas un ieinteresēto pušu sadarbošanās nozīmi teritorijas potenciāla izmantošanā.

2.3. Biotopi, to sociālekonomiskā vērtība un ietekmējošie faktori

2.1. tabulā ir apkopota informācija par dabas parka teritorijā sastopamajiem Eiropas nozīmes aizsargājamiem biotopiem (atbilstoši *Natura 2000* standarta datu formā sniegtajai informācijai, projekta “Augu un biotopu monitorings *Natura 2000* teritorijās Latvijā” laikā veiktajiem apsekojumiem un dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā veiktajiem apsekojumiem) (skat. arī 2.3.1. attēlu).

2.1. tabula. Īpaši aizsargājami biotopi dabas parkā “Talsu pauguraine”

ES nozīmes biotopa nosaukums	ES nozīmes biotopu klasifikatora kods	Īpaši aizsargājamā biotopa veids (MK noteikumi Nr. 421)	Platība, ha	% no terit.
Eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju ^{N, M, D}	3150		33,2	0,9
Upju straujteses un dabiski upju posmi ^{M, D}	3260		0,1	0,003
Sausi zālāji kaļķainās augsnēs ^{N;X}	6210	3.21. Sausi zālāji kaļķainās augsnēs		0,05
Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas ^{M, D}	6270*	3.24. Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas	3,3	0,1
Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs ^{N, D}	6410	3.23. Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs	0,3	0,01
Mēreni mitras pļavas ^{N, M, D}	6510	3.27. Mēreni mitras pļavas	4,2	0,1
Pārejas purvi un slīkšņas ^D	7140	2.7. Pārejas purvi un slīkšņas	2,4	0,1
Kaļķaini zāļu purvi ^{N, D}	7230	2.3. Kaļķaini zāļu purvi	0,8	0,02
Veci vai dabiski boreāli meži ^{N, M, D}	9010*		22,8	0,6
Staignāju meži ^{M, D}	9080*	1.15. Staignāju meži	9,4	0,3
Ozolu meži ^{M, D}	9160	1.10. Ozolu meži	37,1	1,0
Nogāžu un gravu meži ^{M, D}	9180*	1.9. Nogāžu un gravu meži	27,2	0,8
Purvaini meži ^{M, D}	91D0*		22,7	0,6

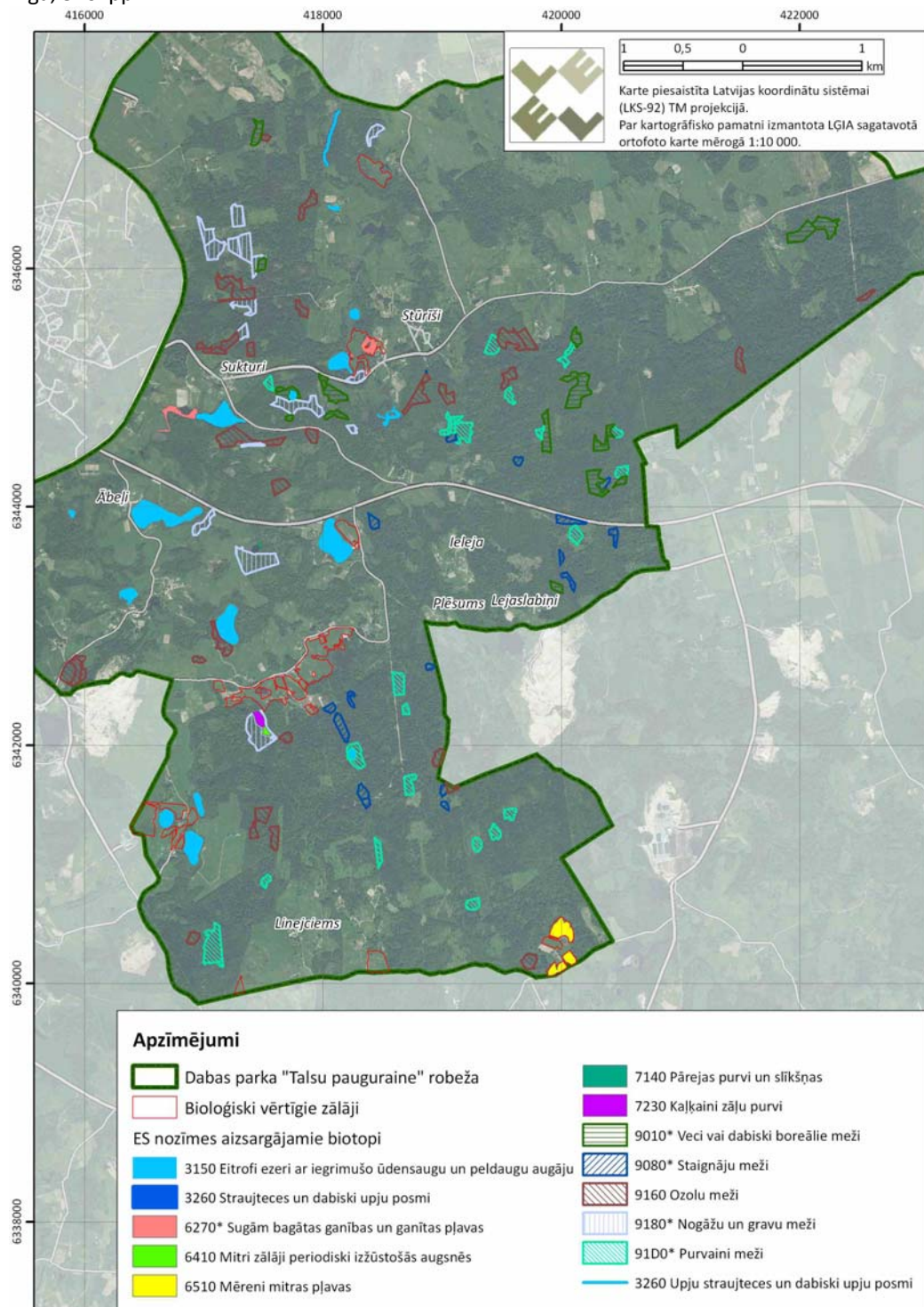
* – prioritārs ES nozīmes biotops

N – biotops reģistrēts *Natura 2000* standarta datu formā

M – informācija no projekta “Augu un biotopu monitorings *Natura 2000* teritorijās Latvijā” datiem

D – biotopu platība precizēta dabas aizsardzības plāna izstrādes gaitā

X – 2013. gada maija-jūnija mēnešos biotops nav atkārtoti konstatēti
Latvijas aizsargājamo biotopu nosaukumi norādīti atbilstoši MK 2000. gada 5. decembra noteikumiem Nr. 421 “Īpaši aizsargājamo biotopu veidu saraksts” (grozījumi 2013.g. 28. maijā), Eiropas Savienības aizsargājami biotopi un to kodi (Eiropas Padomes 1992. gada 21. maija direktīva) – pēc grāmatas „Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata” 2010. red. Auniņš A. Rīga, 320 lpp.

2.3.1. attēls. Aizsargājami biotopi un bioloģiski vērtīgie zālāji dabas parkā „Talsu pauguraine”

DP „Talsu pauguraine” biotopu dažādība nav pārāk augsta, taču gan bioloģiski, gan ainaviski ir vērtīga atšķirīgu biotopu mija un plašas kontaktjoslas starp tiem. No Eiropas Savienības Direktīvas (92/43/EEC) I pielikuma biotopiem parkā sastopami 13 biotopi (2.1. tabula). Natura 2000 standarta datu formas (SDF) sagatavošanas laikā (projekts EMERALD, 2002. gads) teritorijā kartēto biotopu veidi un platības ir mazāki kā projektā “Augu un biotopu monitorings Natura 2000 teritorijās Latvijā” kartētās platības (2011. gads), jo kopš 2004. gada uzlabota un papildināta biotopu noteikšanas metodika un interpretācija, kā arī veikti detālāki apsekojumi (skat. 2.1.1. tabulu).

**2.1.1. tabula. Biotopu platību izmaiņas, salīdzinot 2002. gada un 2013. gada datus.
Biotopu aizsardzības stāvokļa un attīstības tendences novērtējums.**

Kods un nosaukums	% no teritorijas, SDF 2002	% no teritorijas, DAP 2013	Izmaiņas, %punktos	Izmaiņu iemesli	Aizsardz. stāvoklis	Attīstības tendence
3150 Eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju	1	0,9	-0,1	Precīzāks kartējums	FV	stabila
3260 Upju straujteses un dabiski upju posmi	0	0,003	+0,003	Kartēts N2000 monitoringa projektā	FV	stabila
6210 Sausi zālāji kaļķainās augsnēs	0,05	0	-0,05	Biotops izzudis (maza platība, dabisko faktoru svārstības)		
6270 Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas	0	0,1	+0,1	Kartēts N2000 monitoringa projektā	U1	pasliktinās
6410 Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs	0,05	0,01	-0,04	Precīzāks kartējums	U2	pasliktinās
6510 Mēreni mitras pļavas	0,2	0,1	-0,1	Precīzāks kartējums	U1	pasliktinās
7140 Pārejas purvi un slīkšņas		0,1	+0,1	Kartēts N2000 monitoringa projektā	U1	stabila
7230 Kaļķaini zāļu purvi	0,01	0,02	+0,01	Precīzāks kartējums	U2	pasliktinās
9010* Veci vai dabiski boreālie meži	0,2	0,6	+0,4	Mainījies metodika, precīzāks kartējums	U2	stabila
9080* Staignāju meži	0	0,3	+0,3	Kartēts N2000 monitoringa projektā	FV	uzlabojas
9160 Ozolu meži	0	1	+1	Kartēts N2000 monitoringa projektā	U2	stabila
9180* Nogāžu un gravu meži	0	0,8	+0,8	Kartēts N2000 monitoringa projektā	U2	stabila
91D0* Purvaini meži	0	0,6	+0,6	Kartēts N2000 monitoringa projektā	FV	stabila

FV - Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable)

U1 - Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate)

U2 - Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Unfavourable-Bad)

Izvērtējot biotopu stāvokli un attīstības tendences, jāsecina, ka labvēlīgs aizsardzības stāvoklis ir tikai četriem biotopiem – diviem ūdeņu biotopiem un diviem meža biotopiem, savukārt, pārējiem tas ir nelabvēlīgs-nepietiekams vai nelabvēlīgs-slikts. Zālāju un purvu biotopiem nelabvēlīgais stāvoklis saistīts ar nepietiekamu

apsaimniekošanu un dabisko faktoru svārstībām, savukārt, meža biotopiem – ar nepietiekamo aizsardzību un mežsaimnieciskās darbības pasākumiem.

Aizsargājamo biotopu īpatsvars ir samērā zems un to aizņemtās platības relatīvi nelielas, tāpēc ir ļoti svarīgi realizēt dabas aizsardzības plānā ieteiktos apsaimniekošanas pasākumus.

2.3.1. Meža biotopi

Meži aizņem 58 % no dabas parka „Talsu pauguraine” teritorijas. Dominē vēra tipa meži, daudz damakšņu, sastopamas arī gāršas un citi meža tipi ar tiem raksturīgām lakstaugu sugām zemsedzē. Jauktajos mežos sastop samērā daudz ozolus, jo šeit ir atbilstoša augsne šai koku sugai. Diemžēl intensīvas saimnieciskās darbības dēļ dabisko meža biotopu dabas parkā ir maz. Būtiska mežu kvalitātes uzlabošanās ir prognozējama, ja tiks ierobežota saimnieciskā darbība bioloģiski vērtīgākajās teritorijās, neveicot nekādu mežsaimniecisko darbību, tai skaitā nokaltušo koku izvākšanu. Ja kritalu un sausokņu izvākšana nepieciešama drošības apsvērumu dēļ, vai, lai atbrīvotu labiekārtotas takas un ceļus no nokritušiem kokiem, to stumbeņi atstājami apkārtējā biotopā guļus stāvoklī. Līdz šim, galvenokārt veicot sanitārās cirtes pēc vējgāzēm vai arī izlases cirtes saimnieciskos nolūkos, Natura 2000 biotopu monitoringa ietvaros kartēto meža biotopu platība samazinājusies par 3,6 ha (9010 Veci vai dabiski boreālie meži – 0,8 ha, 9160 Ozolu meži – 0,2 ha, 9180 Nogāžu un gravu meži – 1,9 ha, 91D0 Purvaini meži – 0,7 ha), salīdzinot ar 2011. gadā veikto biotopu kartējumu.

Samērā lielas platības aizņem introducētu koku – dižskābaržu, duglāziju, sarkanā ozola u. c. stādījumi, kas saskaņā ar mežu biotopu minimālās kvalitātes prasībām neatbilst Latvijas un ES aizsargājamo biotopu statusam. Šiem mežiem raksturīga sugām nabadzīga zemsedze.

Dabas aizsardzības vērtība

Dabas parkā „Talsu pauguraine” sastopami gan ES nozīmes meža biotopi, kuri šim statusam klasificējas atbilstošu fitosocioloģisko un abiotisko pazīmju dēļ, gan mežaudzes, kuras atbilst dabisko meža biotopu (DMB) vai potenciāli dabisko meža biotopu ((P)DMB) statusam. Šādu īpaši vērtīgu biotopu platību ir maz gan Latvijas mērogā (orientējoši 0,9 % no valsts teritorijas; ES nozīmes meža biotopi aizņem ap 4% teritorijas), gan arī dabas parkā „Talsu pauguraine” (ES nozīmes meža biotopi aizņem 3,5 % dabas parka platības). (Šeit un turpmāk dati par biotopu izplatību Latvijā no Auniņš A. (red.) 2010)

Biotopu **9010* Veci vai dabiski boreālie meži** dabas parka teritorijā pārstāv galvenokārt otrais biotopa variants (biotopam daļēji atbilstoša veģetācija), kur piemistrojumā ir platlapju sugas, bet zemsedzē ir sastopamas gan tipiskiem boreāliem, gan platlapju mežiem, retāk zālāju biotopiem raksturīgas lakstaugu sugas. Biotopa vērtību pazemina samērā neliels kritalu, sausokņu un stumbeņu īpatsvars, tāpēc ļoti svarīgi saglabāt šīs struktūras turpmāk. Biotopa īpatsvars dabas parka

teritorijā (0,6 % platības) ir lielāks nekā vidēji Latvijā (0,3 %). Biotopa aizsardzības stāvoklis dabas parkā vērtējams kā nelabvēlīgs-slikts (līdz šim iztrūkstošo aizsardzības pasākumu dēļ), taču stabils.

Biotopa **9080* Staignāju meži** īpatsvars ir neliels. Tie atrodas galvenokārt starppauguru ieplakās, nav veci un neatbilst dabisku meža biotopu statusam. Līdz ar to, Staignāju mežu galvenā bioloģiskā vērtība ir saistīta ar atšķirīgu augtņu klātbūtni, kas palielina apkārtējās vides bioloģisko daudzveidību. Sastopams gan biotopa 1. variants (tipiskais variants – meži pārmitrās minerālaugsnēs un kūdras augsnēs; periodiski applūstoši vai gruntsūdeņu atslodzes vietās), gan 2. variants (biotopa veidošanās fāze). Biotopa aizsardzības stāvoklis dabas parkā ir labvēlīgs, jo mitrajās ieplakās esošās mežaudzēs lielākoties nav veikti mežsaimnieciskie pasākumi, arī hidroloģiskais režīms nav būtiski ietekmēts. Biotopa stāvoklim nākotnē būs tendence uzlaboties, pieaugot mežaudžu vidējam vecumam (ar nosacījumu, ka tiek īstenoti aizsardzības pasākumi).

2.3.2. attēls. Biotopam 9010* Veci vai dabiski boreālie meži raksturīgas kritālas

2.3.3. attēls. Biotopā 9080* Staignāju meži sastopama aizsargājama suga – dūkstu vijolīte

Biotops **9160* Ozolu meži** ir reti sastopams un tas atbilst biotopa otrajam variantam ar dominējošu ozolu koku stāvā. Biotopa atbilstībai dabiska meža biotopa statusam nav noteicošā, tāpēc biotopā iekļaujas arī zemākas kvalitātes audzes ar dominējošu ozolu, bet minimālajiem kritērijiem atbilstošu zemsedzi (skat. 2.3.4. attēlu). Biotopu populārākajās rekreācijas vietās apdraud mežsaimnieciskā darbība ar mērķi veidot parkveida ainavu (piemēram, Vanagkalns). Pateicoties atbilstošiem augsnes un klimatiskajiem apstākļiem, biotopa īpatsvars dabas parkā ir lielāks nekā vidēji Latvijā. Aizsardzības stāvoklis vērtējams kā nelabvēlīgs-slikts, jo biotopa kvalitāti ietekmē izlases un kopšanas cirtes, tai skaitā izkopšana rekreācijas teritorijās (Vanagkalns).

2.3.4. attēls. Biotops 9160 Ozolu meži ar dominējošu ozolu mežaudzes 1. stāvā

2.3.5. attēls. Biotops 91D0* Purvaini meži

Biotops **9180* Nogāžu un gravu meži** ir viens no nozīmīgākajiem aizsargājamo meža biotopu veidiem dabas liegumā. Kaut arī nogāžu un gravu reljefs ir vidēji izteikts, ir sastopams ļoti daudzas biotopu raksturojošas sugas. Tā kā biotopa identifikācijai nav būtiska mežaudzes atbilstība dabiska meža biotopa kritērijiem, attiecīgajā meža biotopā iekļaujami arī meži, kuri ir daļēji mežsaimnieciski izmantoti (galvenokārt, izvēcot vējgāzēs izgāztos kokus), bet kuros ir saglabājusies atbilstoša veģetācija meža otrajā stāvā, paaugā, pamežā un zemsedzē. Šiem mežiem, protams, ir zemākā bioloģiskā vērtība, taču, ievērojot turpmākas mežsaimnieciskās darbības ierobežojumus, tiem ir ļoti labas perspektīvas paaugstināt to kvalitātes rādītājus. Kā perspektīvākās biotopa atrašanās vietas ir jāmin biotops gravā, kura atrodas īpašumā „Krovalki” (tā kvalitāti paaugstina caurtekošais strauts) un īpašumā „Breņģkalni”. Latvijā biotops aizņem ne vairāk kā 0,1% teritorijas, savukārt, „Talsu paugurainē” – 0,8 % platības. Biotopa aizsardzības stāvoklis novērtēts kā nelabvēlīgs, jo lielākajā daļā tā platību ir veiktas mežsaimnieciskās darbības.

Biotops **91D0* Purvaini meži**, līdzīgi kā Staignāju meži, ir sastopams galvenokārt starppauguru ieplakās (skat. 2.3.5. attēlu). Teritorijas ir nelielas, tās nerobežojas ar augsto purvu biotopiem, tāpēc galvenokārt sastopams 2. biotopa variants (kūdras slānis seklāks par 30 cm). Arī šajā biotopā ir notikusi vairāk vai mazāk intensīva saimnieciskā darbība, tāpēc daļā nogabalu kvalitāte nav augsta. Kopumā biotopa aizsardzības stāvoklis vērtējams kā labvēlīgs, jo mitruma apstākļu un mazproduktīvās kokaudzes dēļ tas mazāk pakļauts saimnieciskajai darbībai (izņemot 7,4 ha platībā, kur novērojama mežsaimnieciskās darbības ietekme).

Sociālekonomiskā vērtība

Meža sociālekonomiskā vērtība nereti tiek vienādota ar iegūstamās koksnes vērtību, kas ir pretrunā ar meža biotopu labvēlīga aizsardzības statusa saglabāšanu. Taču jāņem vērā arī citi meža biotopu sociālekonomiskās vērtības aspekti – pievilcīgas ainavas un rekreācijas vides veidošana (piemēram, Nogāžu un gravu meži, Ozolu meži), hidroloģiskā režīma stabilizēšana apkārtējā teritorijā (Staignāju meži, Purvaini meži), kā arī dzīvotņu nodrošināšana daudzveidīgai bezmugurkaulnieku, putnu un

zīdītāju faunai, kas uzlabo arī apkārtējo saimnieciski izmantoto mežu spēju pretoties, piemēram, kaitēkļu invāzijām.

Ietekmējošie faktori

Meža biotopu attīstību ietekmē gan antropogēnie, gan dabiskie faktori. Būtiskākie dabiskie faktori, kas ietekmējuši meža biotopus dabas parka teritorijā, ir 2005. gada vējgāzes, kuru rezultātā daudzas mežaudzes tika būtiski izretinātas. Mežus ar lielu platlapju īpatsvaru ietekmējusi sakņu trupe, kuras rezultātā atsevišķās mežaudzēs gājuši bojā daudzi 1. stāva koki. Jāuzsver, ka šie faktori, lai arī uzskatāmi par nevēlamiem saimnieciski izmantotos mežos, ir dabiska meža attīstības cikla sastāvdaļas, un meža biotopu kvalitāti nesamazina. Tai pašā laikā, mirušās koksnes izvākšana un meža ciršana atjaunošanas nolūkos sniedz ekonomisko ieguvumu mežaudzēs, kuras paredzēts saimnieciski izmantot, taču meža biotopos nav vēlama. Atsevišķos gadījumos apsaimniekošana var palielināt meža biotopa vērtību, piemēram, izlases cirtē palielinot ozolu īpatsvaru mežaudzē vai atjaunojot mežaudzi ar platlapju stādiem, taču tā neatsver dabisku, ilgi netraucētu meža attīstības procesu un tā radītās mežaudzes struktūras. Dabas parkā „Talsu pauguraine” nelielas meža platības ietekmē arī rekreācijas aktivitātes, it sevišķi ezeru tuvumā (nomīdīšana, kriticalu izvākšana).

2.3.2. Saldūdens biotopi

Dabas aizsardzības vērtība

Dabas parkā „Talsu pauguraine” saldūdeņi kopā aizņem 66,8 ha (1,8% no dabas parka teritorijas), no tiem 33,2 ha (0,9 % no dabas parka teritorijas) aizņem eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldlapu augāju (ES nozīmes biotopa kods 3150). Ezeru detalizētu aprakstu skat. 1. pielikumā. Biotopa aizsardzības stāvoklis dabas parkā vērtējams kā labvēlīgs, izņemot Sirdsezera ziemeļaustrumu daļu, kurā novērotas organiskā piesārņojuma pazīmes (ap 30% no ezera platības jeb 1,2 ha).

Agrāk veiktajos pētījumos dabas parkā „Talsu pauguraine” saldūdeņos konstatēta Latvijā reta un aizsargājama augu suga pamīšziedu daudzlape (*Myriophyllum alterniflorum*) un reta un aizsargājama sūna – peldošā ričijvācelīte (*Ricciocarpos natans*). Pamīšziedu daudzlape dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā veiktajos apsekojumos nav konstatēta, taču nav izslēgta šīs sugas atradņu pastāvēšana dabas parka teritorijā, tāpat arī peldošās ričijvācelītes atradne var būt pārvietojusies un tāpēc netika atrasta. Pamīšziedu daudzlape visbiežāk aug vāji eitrofos ezeros uz smilts vai neliela dūņu slāņa. Lai saglabātu sugu, svarīgi nepieļaut nelielo ezeru piesārņošanu, jo eitrofikācijas rezultātā citas, agresīvākas sugas visticamāk izspiedīs pamīšziedu daudzlapi no ūdenstilpes.

Sociālekonomiskā vērtība

Saldūdens biotopu nozīmīgākā sociālekonomiskā vērtība ir kā rekreācijas resursiem – peldvietām un makšķerēšanas vietām. Tos izmanto ne tikai dabas parka teritorijā dzīvojošie, bet arī Talsu pilsētas iedzīvotāji un dabas parka apmeklētāji.

Ietekmējošie faktori

Talsu pauguraines ezeros, izņemot Sirdsezeru, netiek novadīti ne saimnieciskie, ne ražošanas notekūdeņi. Bērzenē, Vēzenē un Kalnezerā tiek iekludināti drenāžas ūdeņi. Sirdsezerā⁸ (Sukuru ezera) ziemeļrietumu krastā atrodas nosēdaka no divstāvu dzīvojamās ēkas, kas piesārņo ezeru. Pārējo dabas parka ezeru attīstību galvenokārt ietekmē biogēno elementu un organisko vielu daudzums virszemes noteces ūdeņos un rekreācija. Taču būtu nepieciešams atzīmēt, ka tik mazu ezeru ūdens kvalitāti ļoti stipri negatīvi ietekmē tās organiskās vielas jeb barības produktu pārpalikumi, ko ūdenī samet makšķernieki un vēžotāji savu objektu pievilināšanai. Zināms daudzums biogēno elementu un organisko vielu papildus ieklūst rekreācijas ietekmē – Ābeļezērā (Ābeļu ezerā), Čumalā (Čumalu ezerā), Mācītājmājas (Mācītājmuižas) ezerā un Sirdsezerā, jo šo ezeru krastos atrodas peldvietas.

Daudzos ezeros (Vēzene, Sirdsezers, Sapņezers (Sapņu ezers), Kamparezers, Bērzene) atrodas vecas, pussabrukušas laipas, kuru aizvākšana uzlabotu ezeru ainavisko stāvokli. Nepieciešams labiekārtot un sakopt atpūtas vietas ezeros, kuru krastos atrodas publiski pieejamas peldvietas un iecienītas makšķerēšanas vietas. Prioritāte veltāma viegli piebraucamiem un atpūtnieku iecienītiem ezeriem – Bezdubeņu ezeram, Čumalam (Čumalu ezeram), Kamparezeram, Mācītājmājas (Mācītājmuižas) ezeram, Ābeļezeram (Ābeļu ezeram), Sapņezeram (Sapņu ezeram) un Sirdsezeram. Šajos ezeros atpūtas vietās ieteicama virsūdens veģetācijas izplaušana, kas palielinātu biotopu daudzveidību ezeros. Šo ezeru stāvokli uzlabotu tualešu ierīkošana, ar nosacījumu, ka tās tiktu uzturētas pienācīgā kvalitātē. Daudzu ezeru krasti aizaug ar krūmiem, pieļaujama krūmu izciršana atpūtas vietās un nesen aizaugušās platībās, lai saglabātu ezeru ainaviskās vērtības un palielinātu biotopu daudzveidību (skat. 3. nodaļu).

2.3.3. Zālāju biotopi

Gandrīz visas DP „Talsu pauguraine” pļavas ir **kultivētas**, taču šis process ir veikts samērā sen, tāpēc lielākā daļa pļavu ir ar bagātu un izlīdzinātu floras struktūru, kas liecina par pļavu atgriešanos dabīgā stāvoklī. Lai gan šādās pļavās ir maz vai vispār iztrūkst dabīgo pļavu indikatorsugas, veicot attiecīgu saimniecisko darbību, iespējama to pakāpeniska atgriešanās dabīgu zālāju statusā. Lai to nodrošinātu, būtu vēlama zālāju apsaimniekošana atbilstoši tradicionālajām metodēm, taču nelabvēlīgs faktors ir individuālās saimniecībās turēto lopu skaita samazinājums, kā rezultātā apsaimniekošanu veicina tikai platībmaksājumu saņemšana, tādējādi

⁸ Šeit un turpmāk tekstā ezeru nosaukumi lietoti no LĢIA toponīmu datubāzes, bet iekavās lietoti nosaukumi no www.ezeri.lv vai LĢIA toponīmu datubāzē iekļauti paralēlie nosaukumi

apsaimniekošanas nosacījumi (vēlā pļaušana) nenodrošina tādu apsaimniekošanas režīmu, kāds veicināja zālāju biotopu izveidošanos (pārmaiņus ganīšana un pļaušana; siena žāvēšana vālos, tos apgrozot; pļaušana pēc galveno graudzāļu noziedēšanas u.tml.). Lai arī vairākās saimniecībās dabas parkā ir aitu un liellopu ganāmpulki un pozitīvi vērtējama īpašnieku interese par bioloģisko daudzveidību veicinošām saimniekošanas praksēm (piem., DEMO FARM projekts saimniecībā „Kurzemnieki”), vēl vairāk ir platību, kurās apsaimniekošana ir nelabvēlīga sugu daudzveidības veicināšanai.

Bioloģiski vērtīgu zālāju gan pēc skaita, gan platības ir saglabājies maz (Lauku atbalsta dienestā reģistrēti ap 49 ha (skat. 2.3.1. attēlu), taču daļa no tiem ir vērtīgi kā putnu dzīvotne, bet pēc floristiskā sastāva neatbilst aizsargājamu pļavu biotopu statusam). Lielākajā daļā no dabas parka atklātajām platībām netiek veikta zālāju biotopiem nepieciešamā apsaimniekošana, tāpēc izmaiņas biotopu kvalitātē ir ļoti straujas – ilgstoši neapsaimniekotās teritorijas ir sasniegušas kritisko robežu, kad izzūd dabisko pļavu indikatorsugas, jo masveidā ieviešas liela auguma lakstaugi, veidojas monodominantas augu sabiedrības, lielu pļavu daļu klāj krūmi un jauni koki. Izvērtējot esošo situāciju, kad gandrīz katrā no kultivētajām pļavām ir konstatētas vismaz dažas dabisko pļavu indikatorsugas, jāsteno dabas parka mērķtiecīga apsaimniekošana, kas balstītos uz sekojošiem principiem:

- 1) pļaujot zālāju, nodrošināt nopļautās zāles (siena) aizvākšanu jebkurā no pļavām;
- 2) pļavās ar paaugstinātu augsto lakstaugu (lēdzerkste, vīgrieze, suņuburkšķis) un kultivētiem zālājiem raksturīgo sugu īpatsvaru pļaušana ar zāles (siena) aizvākšanu ieteicama vismaz 2 reizes gadā turpmākos 3-5 gadus, kas nodrošinās ekspansīvo sugu samazināšanos un dabisko pļavu indikatorsugu atgriešanos;
- 3) putnu sugām vērtīgās teritorijas, kurās pļaušana veicama tikai sākot ar jūlija otro pusi;
- 4) ieteicams pļavu biotopu monitorings, kas sekotu zālāju stāvoklim apsaimniekošanas laikā.

Ieteicamos zālāju apsaimniekošanas pasākumus skat. 3. nodaļā (pasākums B.1.1).

Dabas aizsardzības vērtība

Dabas parka „Talsu pauguraine” teritorijā sastopami šādi pļavu biotopi – 6270* Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas (pie Mācītājmājas (Mācītājmuižas) ezera un pie „Kurzemniekiem”, 6510 Mēreni mitras pļavas (pie „Baložiem”), kā arī 6410 Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs (īpašumā „Breņģkalni”, kompleksā ar kaļķainu zāļu purvu). Visi šo biotopu veidi Latvijā ir reti un fragmentāri sastopami; 6270* un 6510 katrs aizņem aptuveni 0,03 % no valsts teritorijas, savukārt 6410 tikai 0,015 %, jo specifisko veidošanās apstākļu un apgrūtinātas apsaimniekošanas dēļ uzskatāms par izzūdošu. Projekta EMERALD (aizsargājamo teritoriju inventarizācija pirms iekļaušanas Natura 2000 tīklā) laikā kartētais zālāju biotops 6210* Kaļķaini zālāji sausās augsnēs nav konstatēts ne projekta “Augu un biotopu monitorings Natura 2000 teritorijās Latvijā” ietvaros veiktajā apsekošanā, ne dabas aizsardzības plāna

izstrādes laikā, jo, tā kā šī biotopa platības bija ļoti nelielas un kvalitāte samērā zema, dabisko faktoru svārstību un nepietiekamās apsaimniekošanas dēļ tas ir izzudis.

Visi aizsargājami zālāju biotopi dabas parkā aizņem nelielas platības un to kvalitāte ir samērā zema, tāpat arī nākotnē nav paredzama būtiska uzlabošanās. Iemesls ir gan pļavu agrāka kultivācija, gan tradicionālās apsaimniekošanas trūkums pēdējo ~ 10-40 gadu laikā. Biotopu aizsardzības mērķis dabas aizsardzības plāna periodā ir nepieļaut to platību samazināšanos.

Kartējumā ir iekļautas arī platības, kurās, atsevišķi atdalot poligonus, neizpildītos ES nozīmes aizsargājamo biotopu minimālās kvalitātes prasības, taču kā ieslēgumiem starp augstākas vērtības biotopiem, tiem ir ļoti labas perspektīvas papildināties ar dabisko pļavu indikatorugām un 5-10 gadu laikā iegūt aizsargājama biotopa statusu. Ļoti aktuāls ir biotopa 6410 Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs apsaimniekošana „Breņģkalni” teritorijā, jo šeit tas ir sliktā stāvoklī (aizaug ar kokiem un krūmiem), bet ir ļoti nozīmīgs kā tam blakus esošā aizsargājamā purva biotopa sastāvdaļa.

Sociālekonomiskā vērtība

Zālāju biotopi izmantojami ganīšanai vai pļaušanai; tie ir arī dabas parka tūristiem pievilcīgās ainavas sastāvdaļa. Pļavu biotopiem ir ļoti liela loma apkārtnes bioloģiskās daudzveidības palielināšanā, jo tie veido atšķirīgus augšanas un dzīves apstākļus dažādiem organismiem un kalpo kā barības bāze meža dzīvniekiem un putniem. Tā kā bioloģiski vērtīgo zālāju platībās ir īpaši nosacījumi apsaimniekošanai (vēlā pļaušana, nav atļauta ielabošana), par tiem iespējams saņemt paaugstinātus platībmaksājumus.

Ietekmējošie faktori

Zālāju biotopi ir vieni no retajiem biotopu veidiem, kuru kvalitātes nodrošināšanai nepieciešama regulāra apsaimniekošana (ekstensīva pļaušana vai ganīšana). Biotopu platību un kvalitāti ietekmē gan vispārējā sociālekonomiskā situācija (apsaimniekoto lauksaimniecības zemju īpatsvars, apdzīvotās viensētas), gan zemes īpašnieku izpratne par īpašiem nosacījumiem zālāju biotopu apsaimniekošanai. Pozitīvi vērtējami centieni dabas parka teritorijā atjaunot ekstensīvi noganītās platības, tādējādi paaugstinot bioloģiskās daudzveidības potenciālu.

2.3.4. Citi biotopi

Purvi DP „Talsu pauguraine” teritorijā aizņem minimālas platības. Sastop tikai nelielas purvu augu sabiedrības dažās starppauguru ieplakās un šaurās joslās ezeru krastos. Biežāk sastopamais biotops ir nabadzīgi zāļu purvi, kas netbilst īpaši aizsargājama biotopa statusam.

Ļoti rets biotops ir **7230 Kalķaini zāļu purvi**. Īpašuma „Breņģkalni” teritorijā tas ir ar biotopa **2.7., 7140 Pārejas purvi un slīkšņas** iezīmēm. Šis purvs ir uzskatāms par

unikālu dabas parka Talsu pauguraine teritorijā. Šeit koncentrēts lielākais īpaši aizsargājamo sugu skaits. Biotops **2.7., 7140 Pārejas purvi un slīkšņas** kā īpaši nozīmīgs ir atzīmējams īpašumā „Kārļi”, kur ezera krastā ir konstatēta ES nozīmes un Latvijas nozīmes īpaši aizsargājama suga – spīdīgā āķīte (*Hamatocaulis vernicosa*). Tā kā abu biotopu teritorijas aizaug ar krūmiem, kā arī vērojama neliela notece no kaļķainā zāļu purva, to stāvoklis uzskatāms par nelabvēlīgu ar tendenci pasliktināties (sevišķi, ja netiks veikti apsaimniekošanas pasākumi).

Sociālekonomiskā vērtība

Purvu biotopu sociālekonomiskā vērtība dabas parka teritorijā nav nozīmīga.

Ietekmējošie faktori

Purvu biotopus var ietekmēt hidroloģiskā režīma izmaiņas, tai skaitā bebru uzpludinājumu rezultātā (aizsargājamās purvu biotopos dabas parkā šāda ietekme nav novērota). Biotopu 7230 Kaļķaini zāļu purvi ietekmē dabiskā sukcesija – aizaugšana ar krūmiem, kuras novēršanai būtu nepieciešama ekstensīva apsaimniekošana.

2.4. Sugas, to sociālekonomiskā vērtība un sugas ietekmējošie faktori

2.4.1. Flora

Dabas aizsardzības vērtība

Talsu pauguraines flora diemžēl pētīta visai maz, it sevišķi sūnaugu, ķerpju un sēņu flora. Par minētajām dzīvo būtņu grupām ziņas iztrūkst vai ir fragmentāras. Pamatīgāk Talsu pauguraines dabas parkā pētīta **vaskulāro augu** flora. Šos pētījumus veikuši LU Bioloģijas institūta zinātnieki (G. Kļaviņa, 1978, 1981), kā arī I. Rēriha.

Dabas parkā „Talsu pauguraine” DP konstatētas ap **650** vaskulāro augu sugu, kas liecina par samērā lielu floristisko bagātību. Tā kā Kurzemes augstieni ietekmē maigais piejūras klimats, šeit sastopamas Rietumeiropai un atlantiskajai Eiropai raksturīgas augu sugas. Kā republikā retas sugas, kuru izplatība saistīta tikai vai gandrīz tikai ar Rietumlatviju, jāmin platlapu bezgale (*Laserpitium latifolium*), mīkstā roze (*Rosa mollis*), izlocītā ķērsa (*Cardamine flexuosa*), Reihenbaha vijolīte (*Viola reichenbachiana*), sīkais āboliņš (*Trifolium dubium*).

Liela daļa aizsargājamo sugu atradņu saistītas ar unikālo purvu un pļavu kompleksu īpašumā „Breņģkalni”. Šī kompleksa saglabāšanai ir liela loma Talsu pauguraines bioloģiskās daudzveidības paaugstināšanā. Spīdīgā āķīte ir konstatēta īpašumā „Kārļi”, ezera krastā. Kopumā purvu biotopos konstatētas 6 vaskulāro un 6 sūnaugu aizsargājamās sugas. Ar meža biotopiem saistītas 8 vaskulāro augu sugas un 1 sūnu suga. Pļāvās aizsargājamo sugu skaits ir tikai ap 5. Samērā daudzas no aizsargājamām

sugām ir saistītas ar mežu un pļavu un citu biotopu kontaktjoslām (5 vaskulāro augu sugas).

Dabas parkā „Talsu pauguraine” reto un īpaši aizsargājamo vaskulāro augu sugu skaits ir 25. Neviena no šīm sugām nav ar ļoti retu izplatību Latvijā (vairumam sugu atradņu skaits Latvijā ir lielāks par 20 atradnēm, bet dažām tas mērāms pat simtos atradņos).

Dabas parkā „Talsu pauguraine” līdz šim reģistrētas 10 retas un īpaši aizsargājamas sūnaugu sugas, no kurām retākās ir peldošā ričijvācelīte (*Ricciocarpos natans*) un *Grimmia muehlenbeckii*, par kuras izplatību Latvijā pagaidām ir ļoti maz ziņu (suga ir grūti atšķirama no citām grimmiju ģints sugām).

2.2. tabula. Retās un īpaši aizsargājamās augu sugas dabas parkā „Talsu pauguraine” (tabulu sagatavoja I. Rēriha, 2013)

N.p. k.	Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	SG	ES	ĪAS	MIK	Sastopamība dabas parkā	Sugas sastopamība Latvijā ⁹
Vaskulārie augi								
1	<i>Bromopsis benekenii</i>	Benekena zaķauza	II		1	1	ļoti reti	ap 25 atradnēm
2	<i>Cardamine flexuosa</i>	Izlocītā ķērsa	II		1	1	reti	ap 15 atradnēm, tikai Latvijas rietumdaļā
3	<i>Dactylorhiza fuchsii</i>	Fuksa dzegužpirkstīte	IV		1		diezgan bieži	diezgan bieži, visā valstī
4	<i>Dactylorhiza baltica</i>	Baltijas dzegužpirkstīte	IV		1		bieži	diezgan bieži, visā valstī
5	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	Stāvlapu dzegužpirkstīte	IV		1		reti	diezgan bieži, visā valstī
6	<i>Dactylorhiza maculata</i>	Plankumainā dzegužpirkstīte	IV		1		ļoti reti	diezgan bieži, visā valstī
7	<i>Gymnadenia conopsea</i>	Odu gimnadēnija	IV		1		ļoti reti	diezgan bieži, visā valstī
8	<i>Huperzia selago</i>	Apdzira	IV	IV	2		reti	diezgan bieži, visā valstī
9	<i>Laserpitium latifolium</i>	Platlapu bezgale	III				reti	diezgan reti, galvenokārt Rietumlatvijā
10	<i>Lathyrus niger</i> ^x	Melnējošā dedestiņa	III		1	1	ļoti reti	samērā reti, izplatība nevienmērīga
11	<i>Liparis loeselii</i>	Lēzeļa lipare	III	II	1		ļoti reti	reti
12	<i>Lycopodium annotinum</i>	Gada staipeknis	IV	IV	2		bieži	bieži, visā valstī
13	<i>Lycopodium clavatum</i>	Vāļišu staipeknis	IV	IV	2		diezgan bieži	bieži, visā valstī
14	<i>Myriophyllum alterniflorum</i>	Pamišziedu	II		1		ļoti reti	ap 50 atradnēm

⁹ Pēc Fatore I., 1992 un Āboliņa A., 2002.

N.p. k.	Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	SG	ES	ĪAS	MIK	Sastopamība dabas parkā	Sugas sastopamība Latvijā ⁹
		daudzlape						
15	<i>Onobrychis arenaria</i> ^x	Smiltāju esparsete	II		1	1	ļoti reti	ap 25 -30 atradnēm, daļa ceļmalās
16	<i>Orchis mascula</i> ^x	Vīru dzegužpuķe	III		1	1	ļoti reti	samērā bieži, visā valstī
17	<i>Orobanche elatior</i> ^x	Lielā brūnkāte	II		1	1	ļoti reti	izplatība nevienmērīga, ap 20 atradnēm
18	<i>Platanthera bifolia</i>	Smaržīgā naktsvijole	IV		1		bieži	diezgan bieži, visā valstī
19	<i>Platanthera chlorantha</i>	Zaļziedu naktsvijole	IV		1		diezgan bieži	diezgan bieži, visā valstī
20	<i>Pinguicula vulgaris</i>	Parastā kreimule	II		1		ļoti reti	ne bieži, pārsvarā Rietum- un Viduslatvijā
21	<i>Rosa coriifolia</i>	Ādlapainā roze	III		1		ļoti reti	samērā reti, pārsvarā Rietumlatvijā
22	<i>Rosa mollis</i>	Mīkstā roze	III		1		reti	samērā reti, pārsvarā Rietumlatvijā
23	<i>Primula farinosa</i>	Bezdelīgactiņa	II		1		ļoti reti	izplatība nevienmērīga, atradņu skaits samazinās
24	<i>Trifolium dubium</i>	Sīkais āboliņš	III				bieži	samērā reti, pārsvarā Rietumlatvijā
25	<i>Viola uliginosa</i>	Dūkstu vijolīte	III				ļoti reti	samērā reti, pārsvarā Rietumlatvijā
Sūnaugi								
1	<i>Cinclidium stygium</i>	Tumšā pinkaine	II				ļoti reti	diezgan reti
2	<i>Hamatocaulis vernicosus</i>	Spīdīgā āķīte	II	II	1	1	ļoti reti	diezgan reti
3	<i>Hygroamblystegium tenax</i>	Sīkstā strupknābe	II				ļoti reti	diezgan reti strautos un upēs uz akmeņiem
4	<i>Metzgeria furcata</i>	Dakšveida mecgērija	II				reti	diezgan reti, dabisko meža biotopu indikatorsuga
5	<i>Moerckia hibernica</i>	Īrijas merkija	I		1	1	ļoti reti	reti

N.p. k.	Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	SG	ES	ĪAS	MIK	Sastopamība dabas parkā	Sugas sastopamība Latvijā ⁹
6	<i>Paludella squarrosa</i>	Spurainā dzīparene	II		1	1	ļoti reti	diezgan reti
7	<i>Philonotis calcarea</i>	Kaļķa avoksne	II				ļoti reti	diezgan reti
8	<i>Plagiothecium undulatum</i>	Viļņainā šķībvācelīte	-		1		ļoti reti	reti, galvenokārt Rietumlatvijā
9	<i>Ricciocarpos natans</i> ^x	Peldošā ričijvācelīte	-		1	1	ļoti reti	ļoti reti, līdz 5 atradnēm valstī
10	<i>Grimmia muehlenbeckii</i> ¹	n/a					ļoti reti	ļoti reta, reģistrēta pēdējo 3 gadu laikā

^x – 2013. gada maija-jūnija mēnešos suga nav atkārtoti konstatēta

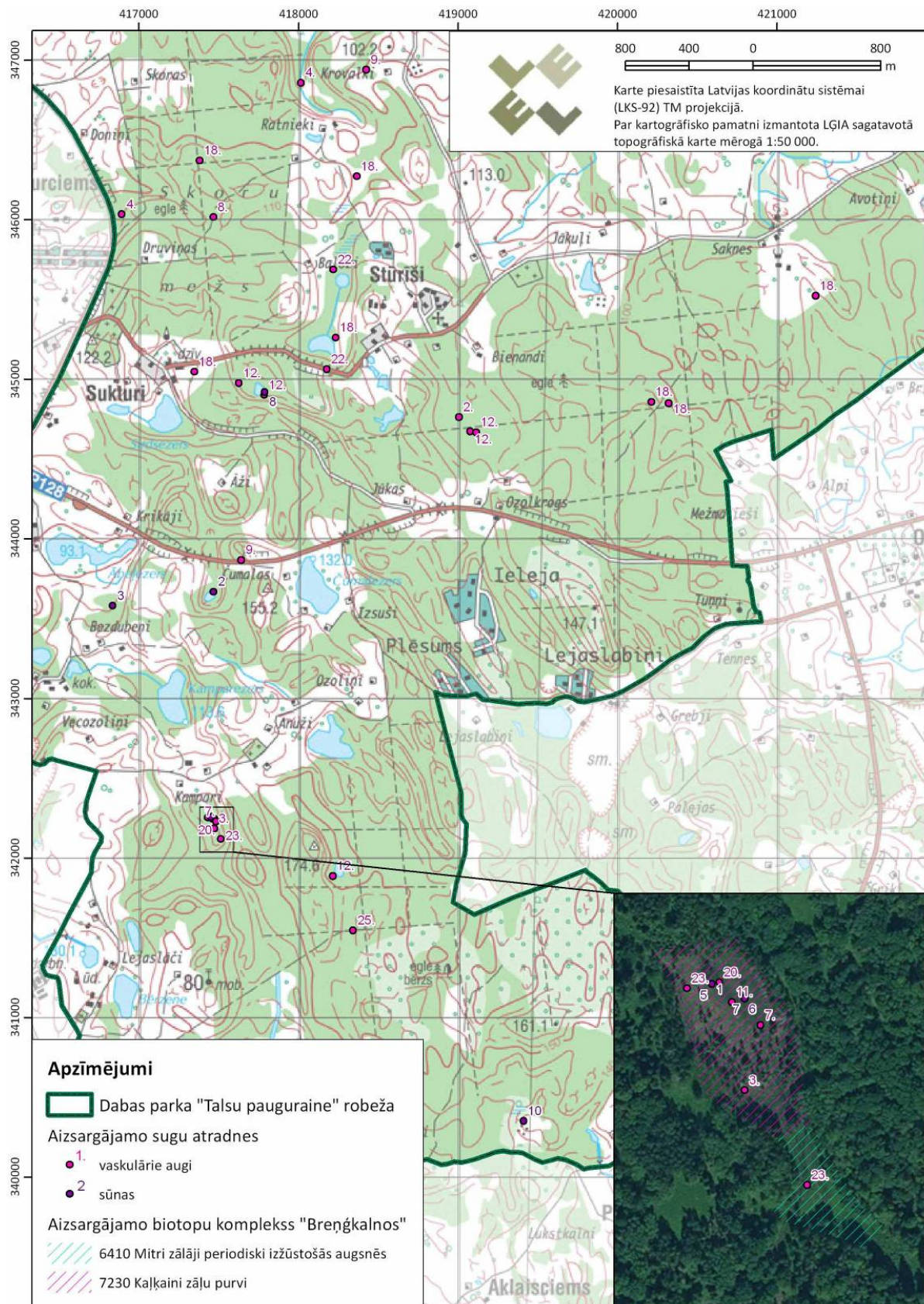
Saīsinājumi:

Latvijas Sarkanā grāmata (Spuris 1998). LSG tiek lietotas šādas apdraudēto sugu kategorijas: **I** - izzūdošās sugas; **II** - sarūkošās sugas; **III** - retās sugas; **IV** - maz pazīstamās sugas.

ES – Eiropas Padomes direktīva 92/43/EEC (21.05.1992) Par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību. **II** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. **V** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama.

ĪAS – īpaši aizsargājama suga (14.11.2000 MK noteikumi Nr. 396. "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu". Cipari 1 un 2 apzīmē 1. vai 2. pielikumu)

MIK – sugas aizsardzības nodrošināšanai var dibināt mikroliegumus (18.11.2012. MK noteikumi Nr. 940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”)

2.4.1. attēls. Aizsargājamo augu sugu atradnes dabas parkā „Talsu pauguraine” (numurus skat. 2.2. tabulā)

Sociālekonomiskā vērtība

Augu sugas dabas parkā „Talsu pauguraine” nav ar nozīmīgu sociālekonomisko vērtību. Šeit nav bagātu ogu resursu.

Ietekmējošie faktori

Konstatēto reto un īpaši aizsargājamo augu sugu atradnes lielākoties ir nelielas. Tas palielina šo augu jutību pret vides apstākļu izmaiņām, ko var radīt gan dabiski faktori, gan cilvēku darbības ietekme. Pļavu sugas apdraud nepietiekama pļavu pļaušana vai ganišana. Zināmu risku retākajām sugām var radīt arī rekreācija, tāpēc jācenšas ievērot zināmo atradņu vietas, izvietojot infrastruktūras objektus un veicot apsaimniekošanas pasākumus (skat. 2.4.1. attēlu).

2.4.2. Fauna

2.4.2.1. Putni

Kopumā dabas parkā „Talsu pauguraine” ir konstatētas 15 putnu sugas, kurām tiek piemērots kāds no aizsardzības statusiem. No tām 13 ir Latvijā īpaši aizsargājamas putnu sugas MK noteikumi Nr. 396, 14.11.2000), bet 15 ir iekļautas Putnu Direktīvas 1. pielikumā. Visas konstatētās īpaši aizsargājamās putnu sugas ir tiešā veidā saistītas ar dabas parka teritoriju –izmanto to kā barošanās vietu un lielākā daļa dabas liegumā arī ligzdo.

2.3. tabula. Dabas parkā „Talsu pauguraine” ligzdojošo īpaši aizsargājamo putnu sugu saraksts (tabulu sagatavoja K. Millers, 2013)

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Aizsardzība	Skaita novērtējums dabas parkā*	Sugas stāvoklis Latvijā**
Mežirbe	<i>Bonasa bonasia</i>	ES I, IAS 2.	6-10p/0	10 000 – 12 000
Baltais stārķis	<i>Ciconia ciconia</i>	ES I	9-12p/7p	9500 – 10 500
Ķīķis	<i>Pernis apivorus</i>	ES I	0-1p (2013 gadā)	2000 – 3000
Niedru lija	<i>Circus aeruginosus</i>	ES I, IAS 1.	1p/1	1000 – 1500
Mazais ērglis	<i>Aquila pomarina</i>	SG III, ES I, IAS 1, MIK	1-2p/1-2p	2800 – 5200
Grieze	<i>Crex crex</i>	SG II, ES I, IAS 1.	6-10p/10-20p	26 000 – 38 000
Dzērve	<i>Grus grus</i>	SG III, ES I, IAS 1.	1-5p/3p	1000 – 2500
Apodziņš	<i>Glaucidium passerinum</i>	SG IV, ES I, IAS 1., MIK	1-10p/0p	1000 – 2500
Vidējais dzenis	<i>Dendrocopos medius</i>	SG III, ES I, IAS 1., MIK	1p/1p	1500 – 2000
Baltmugurdzenis	<i>Dendrocopos leucotos</i>	SG III, ES I, IAS 1., MIK	1p/1p	2000 – 2500
Trīspirkstu dzenis	<i>Picoides tridactylus</i>	SG III, ES I, IAS 1., MIK	2p/1p	1500 – 2500
Melnā dzilna	<i>Dryocopus martius</i>	ES I, IAS 1.	3p/0p	6000 – 8000
Pelekā dzilna	<i>Picus canus</i>	ES I, IAS 1.	2p/1p	2000 – 3000

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Aizsardzība	Skaita novērtējums dabas parkā*	Sugas stāvoklis Latvijā**
Brūnā čakste	<i>Lanius collurio</i>	ES I, IAS 1.	10-50p/10p	20 000 – 40 000
Sila cīrulis	<i>Lullula arborea</i>	ES I, IAS 1.	6-10p/9p	2000 – 6000

*Atbilstoši Natura 2000 standarta datu formā sniegtajai informācijai/2013. gada sezonā veiktās uzskaites

** www.birdlife.org / BirdLife International 2013. Species factsheets

Saīsinājumi:

SG – Latvijas Sarkanā grāmata (Spuris 1998). LSG tiek lietotas šādas apdraudēto sugu kategorijas: **I** - izzūdošās sugas; **II** - sarūkošās sugas; **III** - retās sugas; **IV** - maz pazīstamās sugas.

ES – Eiropas Padomes Direktīva 79/409/EEC Par savvaļas putnu aizsardzību. I pielikums. Sugas, kurām jāpiemēro īpaši dzīvotņu aizsardzības pasākumi, lai nodrošinātu to izdzīvošanu un vairošanos savā izplatības areālā. II pielikumā minētās sugas drīkst medīt saskaņā ar dalībvalstu tiesību aktiem.

IAS – īpaši aizsargājama suga (14.11.2000 MK noteikumi Nr. 396. "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu". Cīpari 1 un 2 apzīmē 1. vai 2. pielikumu)

MIK – sugas aizsardzības nodrošināšanai var dibināt mikroliegumus (18.11.2012. MK noteikumi Nr. 940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”)

Sistemātika – "The Clements Checklist of Birds of the World, 6th Edition 2007" (versija 6.5).

Dabas aizsardzības vērtība

2013. gada ligzdošanas sezonā dabas parka “Talsu pauguraine” teritorija tika apsekota piecas reizes. Apkopojot iegūtos rezultātus secināts, ka tie krasi neatšķiras no datiem, kas iekļauti Natura 2000 standarta datu formā (2002. gada dati). 2013. gadā nav novērota melnā dzilna (*Dryocopus martius*) un mežirbe (*Bonasa bonasia*), taču šo sugu klātbūtne dabas parkā ir ļoti ticama (atrasti melnās dzilnas kalumi; dabas parkā sastopamie biotopi atbilst gan melnās dzilnas, gan mežirbes prasībām). Jāatzīmē arī ķīķa (*Pernis apivorus*) (pieaugušā putna) novērojums ligzdošanas sezonas laikā, kurš iepriekš šajā teritorijā netika novērots. Būtisku atšķirību starp 2002. un 2013. gada datiem rāda griežu (*Crex crex*) uzskaišu rezultāti, kad tika konstatēti vismaz 40 vokalizējoši īpatņi (skat. 2.4.2. attēlu). Tomēr, ņemot vērā griežveidīgo putnu uzvedību un to, ka atsevišķos gadījumos vokalizē arī mātītes, tas neliecina par vismaz 20 ligzdojošo pāru skaitu, arī vokalizējošo griežu skaits dažādos gados vienā un tai pašā teritorijā var būtiski atšķirties. Pārsvārā pārējās tabulā 2.3. minētās sugas konstatētas līdzīgā skaitā, vai arī atrastas liecības par to, ka suga (piem. atsevišķi dzeņveidīgie) apdzīvo parka teritoriju. Objektīvi vērtēt novēroto aizsargājamo putnu sugu skaita dinamikas tendences praktiski nav iespējams, galvenokārt tādēļ, ka nav pieejama datu rinda ilgākā laika periodā, kas ļautu veikt šādu vērtējumu. Šobrīd iespējams konstatēt tikai faktu par novērojumu situāciju 2013. gadā.

Sociālekonomiskā vērtība

Ūdensputnu medības ir viens no aktīvās atpūtas veidiem. Dabas parkā „Talsu pauguraine” sastopamajiem ūdensputniem ir sociālekonomiska vērtība, jo zosveidīgie putni un lauči ir iecienīti medību objekti. Medības dabas parka teritorijā regulē Medību likums (08.07.2003.), kas nosaka medību saimniecības

pamatnoteikumus Latvijas Republikā un arī medību un medību saimniecības organizēšanu dzīvnieku skaita regulēšanas nolūkos īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un „Medību noteikumi” (26.02.2013. MK noteikumi Nr. 113).

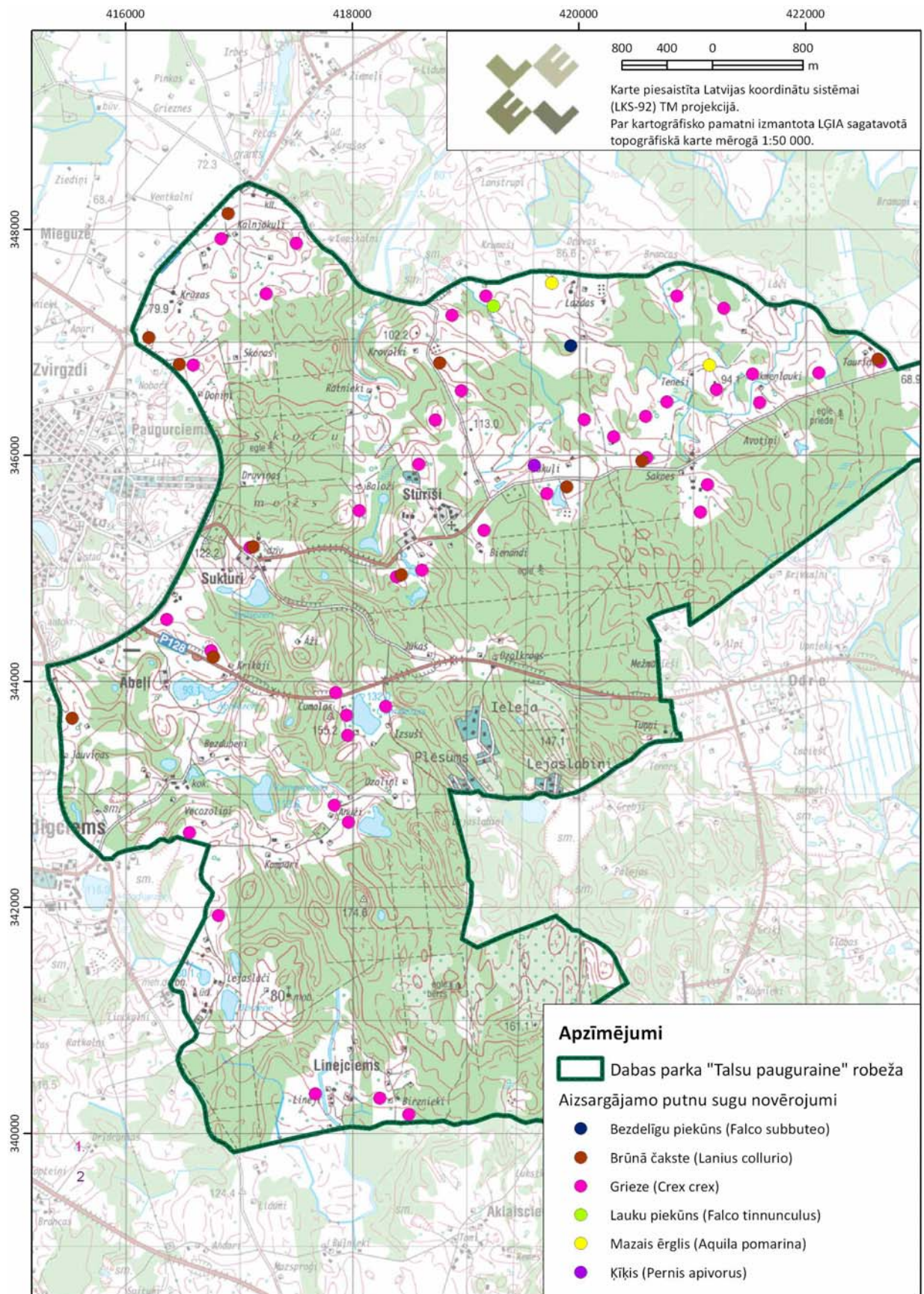
Ietekmējošie faktori

Dabas parka “Talsu pauguraine” putnu faunas sastāvu, putnu daudzumu un sastopamības raksturu, lai arī nedaudz, bet tomēr, ietekmē gan dabiski, gan antropogēni faktori.

Dabiskie faktori. Galvenokārt atklāto lauku ainavu – pļavu aizaugšana ar krūmiem un lielajiem lakstaugiem, kā rezultātā var tikt apdraudētas griežu ligzdošanas vietas.

Antropogēnie faktori. No zināmajiem pamatā var akcentēt vienu – nemiera faktoru.

Nemiera faktors ir neizbēgams teritorijā, kura ir samērā blīvi apdzīvota un tiek veikta dažāda veida saimnieciskā darbība. Dažādu sugu jūtība pret cilvēka radītajiem traucējumiem ir atšķirīga, tomēr visas ir īpaši jūtīgas pārsvarā ligzdošanas vietas izvēles, dēšanas un perēšanas laikā. Cilvēka tieša klātbūtne un/vai saimnieciskā darbība var kļūt par iemeslu tam, ka putni šo vietu par piemērotu ligzdošanai neatzīs, vai atsevišķu darbību (pļaušana) rezultātā ligzdas var tikt pamestas vai perējums aiziet bojā.

2.4.2. attēls. Aizsargājamo putnu sugu novērojumi dabas parkā „Talsu pauguraine”

2.4.2.2. Zīdītāji

Dabas aizsardzības vērtība

Līdz šī dabas aizsardzības plāna izstrādei dabas parka „Talsu pauguraine” teritorijā specifiski zīdītājdzīvnieku faunas pētījumi nav tikuši veikti. 1996. gadā izstrādātajā pirmajā dabas aizsardzības plānā norādīts, ka dabas parkā aizsargājamas zīdītājdzīvnieku sugas nav konstatētas. 2001. gadā EMERALD projekta ietvaros dabas lieguma teritorija apsekota ar mērķi noskaidrot Eiropas direktīvas pielikumu sugu sastopamību. Konstatēta bebra (*Castor fiber*), ūdra (*Lutra lutra*) un četru sikspārņu sugu (dīķu naktssikspārnis (*Myotis dasycneme*), rūsganais vakarsikspārnis (*Nyctalus noctula*), Natūza sikspārnis (*Pipistrellus nathusii*) un ziemeļu sikspārnis (*Eptesicus nilssonii*)) klātbūtne. 2007. gadā projekta „Platausainā sikspārņa *Barbastella barbastellus* Latvijas populācijas teritoriālais izvietojums” ietvaros dabas parkā atkārtoti veikti fragmentāri sikspārņu faunistiskie pētījumi.

Otars Opermanis novērtējis, ka teritorijā ir liels mežacūku blīvums. Interneta vietnē <http://www.dabasdati.lv/> ir norādes par lielā ūdensciršļa (*Neomys fodiens*) atradumiem Mācītājmājas ezerā un Sapņezērā.

Atbilstoši medijamo dzīvnieku uzskaišu datiem (2.4. tabula), dabas parka teritorijā varētu uzturēties 13 medijamas zīdītājdzīvnieku sugas. Vilki (*Canis lupus*) dabas parka teritorijā ieklejo reti, pat ne katru gadu, bet lūši (*Lynx lynx*) ieklejo biežāk¹⁰.

2.4. tabula. Meža dzīvnieku uzskaites medību iecirkņos, kas ietver dabas parka „Talsu pauguraine” teritoriju (tabulu sagatavoja V. Pilāts, 2013)

Nodaļa, uzskaites iecirknis	Vilki	Lūši	Lapsas	Zaķi		Bebri	Jenotsuņi	Caunas		Āpši	Seski	Ūdeles	Ondatras
				Pelēkie	Baltie			Meža	Akmeņu				
2011/2012 sezona													
LUMK	0	1	36	10	7	21	7	11	2	13	6	12	1
Studenti	0	0	12	3	2	5	4	4	1	2	2	2	1
2012/2013 sezona													
LUMK	0	1	35	11	8	18	8	10	2	12	5	14	1
Studenti	0	0	12	5	3	4	3	4	1	2	2	3	1

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā veikta vairākkārtēja teritorijas apsekošana, t.sk. slazdu izlikšana sīkajiem zīdītājdzīvniekiem, sikspārņu meklēšana ar ultraskaņas detektoru un būrīšu izlikšana susuriem, lai precizētu zīdītāju sugu sastāvu. Kopumā konstatētas 33 zīdītāju sugas un vēl 5 sugu klātbūtne ir ļoti ticama (skat. 2.5. tabulu);

¹⁰ LUMK vadītāja Jura Buškevica sniegtā informācija

tādējādi kopumā dabas parkā sastopamo zīdītājdzīvnieku sugu skaits sastāda ap 60% no Latvijā sastopamo sugu skaita. No tām 14 sugas ir ar dabas aizsardzības nozīmi (skat. 2.6. tabulu).

2.5. tabula. **Dabas parka „Talsu pauguraine” zīdītājdzīvnieku fauna (tabulu sagatavoja V. Pilāts, 2013)**

Npk.	Sugas zinātniskais nosaukums	Sugas latviskais nosaukums	Konstatēta *	Ticami sastopama**	Iespējami sastopama***
1	<i>Erinaceus concolor</i>	baltkrūtainais ezis		1	
2	<i>Talpa europaea</i>	kurmis	1		
3	<i>Sorex minutus</i>	mazais cirslis	1		
4	<i>Sorex areanus</i>	meža cirslis	1		
5	<i>Neomys fodiens</i>	ūdenscirslis	1		
6	<i>Eptesicus nilsoni</i>	ziemeļu sikspārnis	1		
7	<i>Myotis dasycneme</i>	dīķu naktssikspārnis	1		
8	<i>Myotis daubentonii</i>	ūdeņu naktssikspārnis	1		
9	<i>Nyctalus noctula</i>	rūsganais vakarsikspārnis	1		
10	<i>Pipistrellus nathusii</i>	Natūza sikspārnis	1		
11	<i>Plecotus auritus</i>	brūnais garausainis		1	
12	<i>Sciurus vulgaris</i>	vāvere	1		
13	<i>Castor fiber</i>	Eirāzijas bebrs	1		
14	<i>Musccardinus avellanarius</i>	mazais (lazdu) susuris	1		
15	<i>Sicista betulina</i>	meža sicista	1		
16	<i>Apodemus agrarius</i>	svītrainā klaidoņpele	1		
17	<i>Apodemus flavicollis</i>	dzeltenkakla klaidoņpele	1		
18	<i>Apodemus uralensis</i>	meža klaidoņpele	1		
19	<i>Arvicola terrestris</i>	ūdenszūrka (ūdeņu strupaste)	1		
20	<i>Clethrionomys glareolus</i>	meža strupaste	1		
21	<i>Microtus arvalis</i>	lauku strupaste	1		
22	<i>Microtus agrestis</i>	tumšā strupaste			1
23	<i>Lepus europaeus</i>	pelēkais zaķis	1		
24	<i>Lepus timidus</i>	baltais zaķis	1		
25	<i>Martes foina</i>	akmeņu cauna	1		
26	<i>Martes martes</i>	meža cauna	1		
27	<i>Mustela vison</i>	Amerikas ūdele	1		
28	<i>Mustela nivalis</i>	zebiekste		1	
29	<i>Meles meles</i>	āpsis	1		
30	<i>Lutra lutra</i>	ūdrs	1		
31	<i>Vulpes vulpes</i>	lapsa	1		
32	<i>Nyctereutes procyonoides</i>	jenotsuns	1		
33	<i>Sus scrofa</i>	mežacūka	1		
34	<i>Cervus elaphus</i>	staltbriedis	1		
35	<i>Alces alces</i>	alnis	1		
36	<i>Capreolus capreolus</i>	stirna	1		
Kopā			32	3	1

*Informācijas avoti: 1) Zīdītājdzīvnieku eksperta Valda Pilāta lauka piezīmes; 2) medību dzīvnieku uzskaites.

**Latvijā parastas sugas, kas vienmēr sastopamas piemērotos biotopos.

***Latvijā mazpētītas sugas, kas visticamāk ir samērā plaši izplatītas.

2.6. tabula. Aizsargājamo zīdītājdzīvnieku sugas dabas parkā „Talsu pauguraine”
(tabulu sagatavoja V. Pilāts, 2013)

Npk.	Sugas zinātniskais nosaukums	Sugas latviskais nosaukums	SG	ES	BK	ĪAS
1	<i>Neomys fodiens</i>	ūdenscirslis	IV			
2	<i>Eptesicus nilssonii</i>	ziemeļu sikspārnis				1
3	<i>Pipistrellus nathusii</i>	Natūza sikspārnis				1
4	<i>Myotis dasycneme</i>	dīķu naktssikspārnis	II	II; IV	II	1
5	<i>Myotis daubentonii</i>	ūdeņu naktssikspārnis			II	1
6	<i>Nyctalus noctula</i>	rūsganais vakarsikspārnis				1
7	<i>Plecotus auritus</i>	brūnais garausainis		IV	II	1
8	<i>Sicista betulina</i>	meža sicista	III	IV	II	1
9	<i>Castor fiber</i>	bebrs		II; IV	III	
10	<i>Muscardinus avellanarius</i>	mazais (lazdu) susuris	III	IV	III	1
11	<i>Lepus timidus</i>	baltais zaķis			III	2
12	<i>Martes foina</i>	akmeņu cauna	IV			
13	<i>Martes martes</i>	meža cauna		V	III	2
14	<i>Lutra lutra</i>	ūdrs	IV	II, IV	II	1

SG - Latvijas Sarkanā grāmata (Spuris 1998). LSG tiek lietotas šādas apdraudēto sugu kategorijas: **II** - sarūkošās sugas; **III** - retās sugas; **IV** - maz pazīstamās sugas.

ES – Eiropas Padomes direktīva 92/43/EEC (21.05.1992) Par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību. **II** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. * - prioritāra suga; **IV** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešams stingrs aizsardzības režīms; **V** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama.

BK – Bernes konvencija, 16.09.1979. un attiecīgie tās pielikumi.

ĪAS – īpaši aizsargājama suga (14.11.2000 MK noteikumi Nr. 396. "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu". Cipari 1 un 2 apzīmē 1. vai 2. pielikumu)

Var uzskatīt, ka zīdītājdzīvnieku fauna, tai skaitā retās un aizsargājamās sugas, dabas parkā ir samērā bagātīgi pārstāvētas, pateicoties biotopu daudzveidībai, t.sk. daudzajiem ezeriem. Tiem ir būtiska loma sikspārņu sugu daudzveidībai teritorijā, jo ezeri ir ļoti labi barošanās biotopi daudzām sugām. Dīķu naktssikspārnim atklātie ūdeņi ir pats svarīgākais barošanās biotops, rūsganajam vakarsikspārnim, Natūza sikspārnim un ziemeļu sikspārnim tie ir nozīmīgi barošanās biotopi.

Vairākām sikspārņu sugām nepieciešama arī bioloģiski vecu, dobumainu koku klātbūtne, kur rast dienas patvērumu un veidot vairošanās kolonijas. Šādi koki atrodami gan vecajās mežaudzēs, gan parkos, gan kapsētās. Dabas parka gadījumā īpaša loma dendrofilo (koku dobumus mīlošo) sikspārņu sugu dzīvē varētu būt

vecajām dižskabāržu audzēm, kas Centrāl- un Dienvidēiropā tiek uzskatītas par vienu no labākajiem sikspārņu biotopiem.¹¹ Vecās dižskabāržu audzes ir gan skrajas, t.i. piemērotas sikspārņu lidošanai, gan tajās ir daudz dobumainu koku sikspārņu slēptuvēm. Dabas parkā dižskabāržu audzē reģistrēts gan rūsganais vakarsikspārnis – viena no tipiskākajām dendrofilajām sugām, gan ziemeļu sikspārnis, kam koku dobumi arī ir viens no dīķu vietu veidiem (skat. 13. pielikumu). Par sikspārņu saistību ar dižskabāržu audzēm dabas parkā nepieciešami papildus pētījumi.

No dabas parkā konstatētajām zīdītāju sugām ar vislielāko dabas aizsardzības nozīmi ir dīķu naktssikspārnis, jo tās aizsardzībai veidojams *NATURA 2000* teritoriju tīkls. Šī suga konstatēta tikai pie 1 no 12 ūdenstilpēm, kas apsekotas ar ultraskaņas detektoru – Kamparezera, un tikai 2001. gadā. Šīs sugas sikspārņi parasti izvēlas lielas ūdenstilpes, jo tiem, lai barotos, nepieciešams klajš ūdens. Dienas atpūtai un vairošanās koloniju izveidošanai tie parasti izvēlas lielu ēku bēniņus un ārsienu spraugas. Tieši ēku apsaimniekošana visvairāk ietekmē šo sugu, kas visā Latvijā ir samērā reta. Par dabas parka teritorijā barošanās biotopā novēroto dīķu naktssikspārņu aukļkolonijām un ziemošanā vietām, dzīvnieku teritoriālo izplatību un skaitlisko daudzumu datu nav. Visticamāk, tā ir dabas parkā ļoti reta suga, neskatoties uz daudzo ezeru esamību, un dabas parka teritorijā sikspārņi tikai barojas.

Dabas parkā visbiežāk konstatēti ziemeļu sikspārņi un rūsganie vakarsikspārņi, bet arī to teritoriālais izvietojums un skaits pa gadiem var mainīties. 2007. gadā parka teritorijā speciāli meklēti platausainie sikspārņi, jo teritorija ir potenciāla piemērota šai sugai: ir veci, lieli pagrabi un veci parki ar dobumainiem kokiem to tuvumā. Ne tai gadā, ne citās dabas parka apsekošanas reizēs šī suga tomēr nav konstatēta. Lai objektīvi izvērtētu visu sikspārņu sugu stāvokli dabas parkā, tai skaitā ziemas periodā, būtu nepieciešami īpaši pētījumi.

Dabas parks ir mājvieta vēl divām Eiropas nozīmes aizsargājamām sīko zīdītāju sugām: mazajam susurim (*Muscardinus avellanarius*) un meža sicistai (*Sicista betulina*). Mazie susuri piemērotos biotopos ir samērā bieži sastopami Kurzemē un Zemgalē (uz dienvidiem no Daugavas). Šī suga galvenokārt apdzīvo pionierfāzes mežus, pat aizzēlušus izcirtumus, kā arī skrajus mežus ar bagātīgu pamežu. Tiek uzskatīts, ka Lietuvā mežsaimnieciskā darbība kopumā pat pozitīvi ietekmējusi mazo susuru statusu (Juškaitis 2007) un ka neliela mēroga kailcirtes neapdraud šo sugu (Bogdziewicz, Zwolak 2013). Tai pat laikā tā ir suga ar ļoti zemu dzīvnieku blīvumu: Lietuvā tas ir vidēji 1 īpatnis uz hektāra meža (Juškaitis 2008). Acīmredzot arī Latvijā mazo susuru populācija kopumā nav apdraudēta. Dabas parkā tas konstatēts visās trijās mežaudzēs, kur bija izlikti būrīši: pie „Kurzemnieku” dīķa, pie Mācītājmājas ezera un pie „Mežmājas” dīķa.

Savukārt meža sicista ir nepietiekoši pētīta suga ne tikai Latvijā, bet visā Eiropā (Schulz 2012). Tā ir reta suga, bet iespējams, ne tik reta kā tiek uzskatīts – par to liecina ķeršanas rezultāti. Atrasta dažādos biotopos, bet acīmredzot priekšroku dod

¹¹ Sertificēta zīdītājdzīvnieku eksperta Viestura Vintuļa personīgs ziņojums.

zājainiem biotopiem, arī mežiem ar bagātīgu zemsedzes veģetāciju ūdeņu tuvumā. Dabas parkā noķerta tikai vienā vietā: vīgriežu laucē pie Mācītājmājas ezera.

No Eiropas nozīmes aizsargājamām sugām, kurai arī Latvijā ir īpaši aizsargājamas sugas statuss, jāatzīmē arī ūdrs. Šī suga Latvijā apdzīvo visu veidu ūdenstilpes, kur atrodamā barība un drošas slēptuves atpūtai un midzeņu ierīkošanai. Tās galvenokārt ir ūdenstece ar kokiem un krūmiem noaugušiem krastiem. Ezeri parasti tiek apdzīvoti tikai vasarā un kalpo galvenokārt kā barošanās biotops (Ozoliņš 2000). Ziemā, ezeriem aizsalstot, ūdriem zūd iespēja piekļūt ūdenim un tie ezerus pamet. Izņēmums ir bebru apdzīvotie ezeri un to veidotie uzpludinājumi. Pateicoties bebru izraktajām alām, arī ūdriem rodas iespēja piekļūt ūdenim ziemā, un tie var cauru gadu uzturēties bebru apdzīvotajos ezeros un dīķos (Jāņa Ozoliņa pers.ziņ.). Dabas parkā ūdru darbības pēdas (ekskrementi) atrasti vairākās vietās: meliorācijas grāvja caurtekā, Krovalka izžuvušajā gultnē un pie bebru uzpludinājumiem. Lai gan dabas parkā nav pastāvīgu dabīgu ūdensteču, un atrastie ekskrementi nebija svaigi, iespējams, ka viens vai vairāki ūdri uzturas dabas parka teritorijā vairāk vai mazāk visu gadu.

Dabas parks uzskatāms kā potenciāli piemērota vieta Latvijā reto lielo susuru (*Glis glis*) dzīvei. Sava areāla lielākajā daļā tā galvenokārt apdzīvo dižskabāržu mežus (Jurczyszyn 1995). Atlantiskajā klimatiskajā periodā dižskabārdis bija dominējošā koku suga platlapju mežos arī Latvijā. Acīmredzot tai laikā Latvijas teritorijā ieviesās arī lielie susuri. Vēlams izvērtēt lielo susuru reintrodukcijas iespējas Šķēdes mežu novada introducētajās dižskabāržu audzēs. Tam varētu būt gan zinātniska nozīme (vai introducēts „saimniekaugs” var tikt izmantots vietējas izcelsmes dzīvnieku sugas reintrodukcijā), gan dabas aizsardzības nozīme – papildus mikropopulācijas izveidošana retai sugai.

Sociālekonomiskā vērtība

Vairākām zīdītājdzīvnieku – galvenokārt četrām pārnadžu – sugām ir augsta sociālekonomiskā vērtība. No vienas puses, tām parasti ir negatīva ietekme uz cilvēka apsaimniekotajiem dabas resursiem, t.i. tās nodara kaitējumu lauksaimniecības kultūrām, kā arī mežam, toties, būdamas medību objekti, šīs sugas ir nozīmīgs resurss pārtikas, trofeju un ādu ieguvei. Medību process ir arī sporta un atpūtas veids. Situācijās, kad medījamie zīdītājdzīvnieki nodara kaitējumu lauksaimniecībai un mežsaimniecībai, medības ir viens no veidiem, kā kaitējumu ierobežot.

Ietekmējošie faktori

Zīdītājdzīvnieku populācijas ietekmē izmaiņas lauksaimniecības zemju apsaimniekošanā (aizaugšana) un mežsaimnieciskā darbība (meža struktūru vienkāršošana, t.sk. bioloģiski vecu koku nociršana). Neliela ietekme ir medībām, taču tās nav uzskatāmas par nozīmīgu faktoru, kas ietekmētu teritorijas bioloģisko daudzveidību.

Iespējams, ka iespaidu uz mazā susura populācijas blīvumu atstājusi lazdu savairošanās vējgāžu un vējgāzto koku izciršanas rezultātā. Tā kā lazdas ir viena no nepieciešamākajām pameža sugām mazā susura dzīvotnēs, tās vismaz sākotnēji varētu būt sekmējušas susuru populācijas pieaugumu. Tomēr tagad situācija var būt mainījusies. Dabas parkā ir vietas, kur lazdas jau aug tik blīvi, ka izkonkurējušas citas pameža un zemsedes augu sugas. Kā liecina pētījumi citviet (Fuller, Warren 1993, Juškaitis 2008) lazdu „monokultūras” ir nepiemērotas vai maz piemērotas mazo susuru dzīvei trūcīgās barības bāzes dēļ.

Ļoti iespējams, ka meža sicistu dabas parka teritorijā labvēlīgi ietekmējusi saimnieciskās darbības pārtraukšana kādreizējās lauksaimniecības zemēs un to aizaugšana – process, kas joprojām turpinās. Tomēr līdz ar šī procesa izbeigšanos, kad teritorijā būs tikai meži un intensīvi apsaimniekotas lauksaimnieciskās zemes, sicistai piemērotas dzīvotnes var izzust. Nepieciešami specifiski pētījumi par šīs sugas ekoloģiju Latvijā, it īpaši par tās sastopamību ietekmējošiem faktoriem.

Nav zināms arī, vai kādu ietekmi uz sugu sastāvu un dažādu dzīvnieku sastopamību atstājuši introducēto koku stādījumi. Tādēļ dabas parkā un it īpaši zinātniskās izpētes mežos būtu nepieciešami arī pētījumi par zīdītājdzīvnieku saistību ar dažādām mežaudzēm, it īpaši tām, kurās aug introducētās koku sugas.

2.4.2.3. Abinieki un rāpuļi

Apkopojot informāciju no līdz šim publicētajiem materiāliem par dabas parku „Talsu pauguraine” (Latvijas abinieku un rāpuļu datu bāze. Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra; Natura 2000 standarta datu forma, <http://www.dabasdati.lv/>), jāsecina, ka Talsu apkārtnē abinieku un rāpuļu novērojumu ir maz, un pārsvarā šeit konstatētas Latvijā parastas abinieku un rāpuļu sugas.

Natura 2000 standarta datu formā ierakstu par konstatētajām abinieku un rāpuļu sugām nav. Latvijas abinieku un rāpuļu datu bāze reģistrēts, ka Talsu apkārtnē konstatēti parastais krupis (*Bufo bufo*), pļavas ķirzaka (*Zootoca vivipara*), parastā varde (*Rana temporaria*). Neparastākā no konstatētajām sugām ir gludenā čūska (*Coronella austriaca*), kas Šķēdē konstatēta 1988. gadā. Teorētiski Talsu pauguraines austrumu daļa ietilpst gludenās čūskas izplatības areālā, taču tikai viens sugas konstatējums pirms 25 gadiem neliecina, ka suga dabas parkā „Talsu pauguraine” sastopama joprojām.

Jaunākie (2008. – 2013. gads) abinieku novērojumi dabas parkā „Talsu pauguraine” reģistrēti <http://www.dabasdati.lv/>. Dīķos dabas parka centrālajā daļā konstatēti mazie tritoni (*Triturus vulgaris*), parastās vardes un vai nu zaļā, vai dīķa varde *Pelophylax* sp.

No konstatētajām abinieku un rāpuļu sugām tikai viena ir Latvijā īpaši aizsargājama suga – gludenā čūska, taču šīs sugas klātbūtne dabas parkā nav apstiprināta.

Dabas aizsardzības vērtība

Visas Latvijas abinieku un rāpuļu sugas ir pieminētas Bernes konvencijas otrajā vai trešajā pielikumā (Konvencija par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību, Berne 1979) (skat. 2.7. tabulu).

Četras no konstatētajām abinieku un rāpuļu sugām iekļautas kādā no Eiropas Padomes direktīvas 92/43/EEC par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību pielikumiem (skat. 2.7. tabulu). IV pielikums – kopienā nozīmīgas dzīvnieku un augu sugas, kam vajadzīga stingra aizsardzība. V pielikums – kopienā nozīmīgas dzīvnieku un augu sugas, kuru īpatņu ieguvei savvaļā un izmantošanai var piemērot apsaimniekošanas pasākumus.

2.7. tabula. Retās un aizsargājamās abinieku sugas dabas parkā „Talsu pauguraine” (tabulu sagatavoja M. Deičmane, 2013)

N.p. k.	Suga	Latīniskais nosaukums	SG	ES	BK	ĪAS	MIK	Sugas stāvoklis Latvijā
Abinieki								
1.	Mazais tritons	<i>Triturus vulgaris</i>			III			Parasta suga
3.	Parastais krupis	<i>Bufo bufo</i>			III			Ļoti bieži sastopama suga
4.	Zaļā varde	<i>Pelophylax esculenta</i>		V	III			Parasta suga
5.	Dīķa varde	<i>Pelophylax lessonae</i>		IV	III			Parasta suga
6.	Parastā varde	<i>Rana temporaria</i>		V	III			Ļoti bieži sastopama suga
Rāpuļi								
8	Pļavas ķirzaka	<i>Zootoca vivipara</i>			III			Parasta suga
9.	Gludenā čūska*	<i>Coronella austriaca</i>	1.	IV	II	+	+	Ļoti reti sastopama suga

*Sugas klātbūtne iespējama

Saīsinājumi:

SG – aizsardzības kategorija Latvijas Sarkanajā grāmatā;

ES – Eiropas Padomes direktīva 92/43/EEC (21.05.1992) Par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību.

BK – Bernes konvencija, 16.09.1979. un attiecīgie tās pielikumi.

ĪAS – īpaši aizsargājama suga, 1. pielikums MK 2000. gada 14. novembra noteikumiem Nr. 396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu"

MIK – sugas aizsardzībai veidojams mikrolietums (LR MK 2012.g. 18. novembra noteikumi Nr. 940 „Noteikumi par mikrolietumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikrolietumu un to buferzonu noteikšanu")

Sociālekonomiskā vērtība

Abinieku un rāpuļu sugas šķiet maznozīmīgas no sociālekonomiskā viedokļa, taču tās ir nozīmīga ekosistēmas sastāvdaļa, kura ļauj eksistēt citām retām aizsargājamām

sugām, veidojot vienotu dabas kompleksu. Abinieki un rāpuļi, piemēram, kalpo par barību dažādām putnu un zīdītāju sugām.

Ietekmējošie faktori

Dabas parkā konstatēti šādi abiniekus un rāpuļus negatīvi ietekmējošie faktori:

- dabas parkā, kā jebkur citur Latvijā, atsevišķu teritoriju ekstensīvas izmantošanas rezultātā notiek abiniekiem piemērotu biotopu dabiskā aizaugšana, kas rada apēnojumu – aizaug nārstam piemēroti dīķi un barības iegūšanai piemērotas atklātas platības;
- tā kā dabas parkā atrodas apdzīvotas vietas un dabas parku apmeklē cilvēki, tas rada zināmu antropoloģisko spiedienu uz abinieku un rāpuļu sugām – rodas dažāda veida traucējumi, dzīvnieki iet bojā uz ceļiem u.tml.

2.4.2.4. Zivis

Dabas parka teritorijā esošie ezeri ir nelielas platības, tāpēc tajos zivju resursu kontrolzveja un sastopamo sugu uzskaitē nav veikta.

2.4.2.5. Bezmugurkaulnieki

Dabas aizsardzības vērtība

Dati par dabas parka „Talsu pauguraine” teritorijā sastopamajām reto un aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugām apkopoti balstoties uz pieejamo informāciju Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju datubāzē, Dabas aizsardzības pārvaldes dabas datu pārvaldības sistēmā "Ozols", dabas novērojumu dienasgrāmatā www.dabasdati.lv, publicētajā literatūrā pieejamo informāciju, kā arī bezmugurkaulnieku eksperta Ulda Valaiņa dabas parka „Talsu pauguraine” teritorijā veikto apsekojumu rezultātā iegūtajiem datiem. Dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros teritorija apsekota laika posmā no 01.06. līdz 03.06.2013, kā arī laika posmā no 25.06. līdz 26.06.2013. Dabas parka „Talsu pauguraine” teritorijā kopumā konstatētas 24 īpaši aizsargājamas un citādi vērtīgas bezmugurkaulnieku sugas (skat. 2.9. tabulu un 2.4.3. attēlu). Dati par gliemju faunu iegūti no D.Pilātes npublicētajiem datiem un teritorijas apsekojuma rezultātiem 2013. gada 26.augustā.

Gliemju fauna dabas parka teritorijā līdz šim nav pētīta. Atsevišķi teritorijas apmeklējumi Natura 2000 monitoringa laikā notika 2006.gadā, kad tika apsekoti galvenokārt Eiropas Padomes direktīvas „Par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību” II pielikumā ierakstīto gliemju sugu potenciālie biotopi ezeru piekrastēs. 2013.gadā apsekots vienīgais parka teritorijā esošais zāļu purvs (īpašumā „Breņģkalni”, kur ievākts zemsegas paraugs, kā arī tā apkārtnē esošais gravu un nogāžu mežs. Kopumā konstatētas 36 gliemju sugas (2.8.tabula), taču dabas parkā gliemju sugu skaits varētu būt vismaz ap 50-60 sugu.

No „Talsu paugurainē” konstatētajām sugām jāatzīmē četras sugas (*Gyraulus rossmaessleri*, *Pupilla pratensis*, *Segmentina nitida*, *Valvata cristata*) par kuru izplatību un sastopamību Latvijā trūkst ziņu. Tās visas, izņemot *Pupilla pratensis*, ir saldūdens sugas, kuras dabas parkā konstatētas sezonāli pārplūstošās un mitrās vietās ezeru piekrastēs. *V. cristata* konstatēta arī zāļu purvā, *Pupilla pratensis* – tikai zāļu purvā.

2.8. tabula. **Dabas parkā „Talsu pauguraine” konstatētās gliemju sugas (tabulu sagatavoja D. Pilāte, 2013)**

Npk.	Sugas zinātniskais nosaukums	Sugas latviskais nosaukums	Sugas stāvoklis Latvijā*
1	<i>Aplexa hypnorum</i>	Dūkstāju kreīgliemezis	Bieži sastopama
2	<i>Bathyomphalus contortus</i>	Ciešā ūdensspolīte	
3	<i>Galba truncatula</i>	Mazais dīķgliemezis	Bieži sastopama
4	<i>Gyraulus rossmaessleri</i>	Rosmeslera ūdensspolīte	Izplatība skaidrojama
5	<i>Planorbis planorbis</i>	Dūkstāju ūdensspolīte	Bieži sastopama
6	<i>Planorbis carinatus</i>	Ezeru ūdensspolīte	
7	<i>Segmentina nitida</i>	Mirdzošā ūdensspolīte	Reta; Izplatība skaidrojama
8	<i>Valvata cristata</i>	Plakanā valvāta	Izplatība skaidrojama
9	<i>Carychium minimum</i>	Resnais sīkgliemezis	Bieži sastopama
10	<i>Carychium tridentatum</i>	Slaidais sīkgliemezis	Bieži sastopama
11	<i>Cepaea hortensis</i>	Dārzu vīngliemezis	Bieži sastopama
12	<i>Cochlicopa lubrica</i>	Parastais gludgliemezis	Bieži sastopama
13	<i>Cochlicopa nitens</i>	Lielais gludgliemezis	Reti visā Latvijas teritorijā
14	<i>Columella aspera</i>	Zemais veltnegliemezis	Bieži sastopama
15	<i>Columella edentula</i>	Bezzobu veltnegliemezis	Bieži sastopama
16	<i>Cochlodina laminata</i>	Gludais vārpstiņgliemezis	Bieži sastopama
17	<i>Clausilia bidentata</i>	Divzobu vārpstiņgliemezis	
18	<i>Euconulus alderi</i>	Tumšā konusspolīte	
19	<i>Euconulus fulvus</i>	Gaišā konusspolīte	Bieži sastopama
20	<i>Helix pomatia</i>	Parka vīngliemezis	Bieži sastopama
21	<i>Macrogastera ventricosa</i>	Vēderainais vārpstiņgliemezis	Piemērotos biotopos samērā bieži visā Latvijas teritorijā ⁴
22	<i>Macrogastera plicatula</i>	Krokainais vārpstiņgliemezis	Piemērotos biotopos samērā bieži visā Latvijas teritorijā ⁴
23	<i>Merdigera obscura</i>	Mazais torņgliemezis	Reti visā Latvijas teritorijā

24	<i>Nesovitrea hammonis</i>	Brūnā rievspolīte	Bieži sastopama
25	<i>Nesovitrea petronella</i>	Blāvā rievspolīte	Bieži sastopama
26	<i>Punctum pygmaeum</i>	Mazais punktgliemezis	Bieži sastopama
27	<i>Pupilla pratensis</i>		Izplatība skaidrojama
28	<i>Succinea putris</i>	Parastais dzintargliemezis	Bieži sastopama
29	<i>Vertigo angustior</i>	Slaidais pumpurgliemezis	
30	<i>Vertigo antivertigo</i>	Purvu pumpurgliemezis	Bieži sastopama
31	<i>Vertigo geyeri</i>	Četrzobu pumpurgliemezis	
32	<i>Vertigo substriata</i>	Svītrainais pumpurgliemezis	Bieži sastopama
33	<i>Vitrina pellucida</i>	Lodveida stiklgliemezis	Bieži sastopama
34	<i>Zonitoides nitidus</i>	Mirdzošā zemesspolīte	Bieži sastopama
35	<i>Pisidium sp.</i>	sīkgliemenes	Bieži sastopamas
36	<i>Sphaerium corneum</i>		Bieži sastopama

* Rudzīte M., Dreijers E., Ozoliņa-Möll L., Parele E., Pilāte D., Rudzītis M., Stalažs A. 2010. Latvijas gliemji: sugu noteicējs. A Guide to the Molluscs of Latvia. LU akadēmiskais apgāds. Rīga. 252 lpp.

No visām konstatētajām bezmugurkaulnieku sugām 8 ir iekļautas Eiropas Padomes direktīvā 92/43/EEC (21.05.1992) „Par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību” (6 sugas (*Dytiscus latissimus*, *Graphoderus bilineatus*, *Leucorrhinia pectoralis*, *Osmoderma eremita*, *Vertigo angustior*, *V. geyeri*) direktīvas II Pielikumā, bet 2 sugas (*Hirudo medicinalis*, *Helix pomatia*) direktīvas V Pielikumā.), 18 sugas iekļautas Latvijā īpaši aizsargājamo sugu sarakstā, 4 sugām veidojams mikroliegums, 9 sugas ir iekļautas Bernes konvencijā (1979), bet 5 sugas Pasaules dabas aizsardzības organizācijas (The World Conservation Union) apdraudēto sugu sarakstā. 17 no dabas parkā sastopamajam bezmugurkaulnieku sugām iekļautas Latvijas Sarkanajā Grāmatā, 4 sugas (*Osmoderma eremita*, *Liocola marmorata*, *Anoplodera sexguttata*, *Saperda perforata*) ir uzskatāmas par dabisko mežu biotopu speciālistu sugām, bet 5 (*Macrogastera plicatula*, *Macrogastera ventricosa*, *Clausilia bidentata*, *Merdigera obscura*, *Peltis grossa*) par dabisko mežu biotopu indikatorsugām.

**2.9. tabula. Dabas parkā „Talsu pauguraine” konstatētās Latvijā un Eiropā
aizsargājamās un citādi vērtīgās bezmugurkaulnieku sugas un to aizsardzības
statuss (tabulu sagatavoja U.Valainis, 2013)**

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Aizsardzība	Sugas stāvoklis Latvijā*
Bezmugurkaulnieki, kas <u>iekļauti</u> Eiropas Padomes direktīvas 92/43/EEC (21.05.1992) „Par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību” II pielikumā			
Platā airvabole	<i>Dytiscus latissimus</i> Linnaeus 1758	ES II, ĪAS (1), SG (III)	Samērā reti sastopama visā Latvijas teritorijā ⁴
Divjoslu airvabole	<i>Graphoderus bilineatus</i> (De Geer, 1774)	ES II, ĪAS (1)	Samērā reti (vairums atradņu atrodas Latvijas centrālajā, ziemeļu un ziemeļrietumu daļā) ¹
Spilgtā purvuspāre, purvu ceļotājspāre	<i>Leucorrhinia pectoralis</i> (Charpentier, 1825)	ES II, ĪAS (1)	Samērā reti (vairums atradņu atrodas Latvijas centrālajā un ziemeļu daļā) ²
Lapkoku praulgrauzis	<i>Osmoderma eremita</i> (Scopoli, 1763)	ES II, ĪAS (1), SG (I)	Samērā reti (nākotnē sugas skaits prognozējami samazināsies sugai piemēroto dzīvotņu samazināšanās dēļ) ³
Slaidais pumpurgliemezis	<i>Vertigo angustior</i>	ES II, ĪAS (1), SG (II)	Samērā reti sastopama visā Latvijas teritorijā. ⁴
Četrzobu pumpurgliemezis	<i>Vertigo geyeri</i> Lindholm, 1925	ES II, ĪAS (1), SG (III)	Samērā reti sastopama visā Latvijas teritorijā. Kurzemē suga sastopama salīdzinoši biežāk ⁴
Bezmugurkaulnieki, kas <u>nav iekļauti</u> Eiropas Padomes direktīvas 92/43/EEC (21.05.1992) „Par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību” II pielikumā			
Medicīnas dēle	<i>Hirudo medicinalis</i> L. 1758	SG (IV); ES (V); IUCN (LR); ĪAS (1); MIK	Samērā bieži (uz 2009. gadu zināmas 48 atradnes, tomēr domājams, ka pašreiz zināmo atradņu skaits nav pilnīgs) ¹
Resnvēdera purvuspāre, vālvēdera ceļotājspāre	<i>Leucorrhinia caudalis</i> (Charpentier, 1840)	ES (IV); ĪAS (1)	Samērā bieži (vairums atradņu atrodas Latvijas centrālajā un ziemeļu daļā) ²
Raibgalvas purvuspāre,	<i>Leucorrhinia albifrons</i>	ES (IV);	Samērā bieži

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Aizsardzība	Sugas stāvoklis Latvijā*
baltpieres ceļotājspāre	(Burmeister, 1839)	ĪAS (1)	(vairums atradņu atrodas Latvijas centrālajā un ziemeļu daļā) ²
Spožā skudra	<i>Lasius fuliginosus</i> (Mayr, 1861)	ĪAS (1)	Samērā bieži visa Latvijas teritorijā
Parka vīngliemezis	<i>Helix pomatia</i> L. 1758	ES (V); ĪAS (2)	Samērā bieži visa Latvijas teritorijā, Vidzemē vietām. Ieviesta Latvijā 15.-16. gs. ⁴
Rūsganbrūnais koksngrauzis	<i>Stenocorus meridianus</i> (L. 1758)	SG (4)	Piemērotos biotopos samērā bieži ³
Marmora rožvabole	<i>Liocola marmorata</i> (F., 1792)	SG (2), ĪAS (1); MAB (BSS)	Samērā bieži visa Latvijas teritorijā
Milzu trauskājods	<i>Pedicia rivosa</i> L. 1758	SG (2)	Samērā reti ³
Sešplankumu celmgrauzis	<i>Anoplodera sexguttata</i> F. 1775	SG (1), ĪAS (1); MAB (BSS)	Ļoti reti (suga zināma atsevišķās atradnēs) ³
Krokainais vārpstiņgliemezis	<i>Macrogastera plicatula</i> (Draparnaud, 1801)	MAB (IS)	Piemērotos biotopos samērā bieži visa Latvijas teritorijā ⁴
Vēderainais vārpstiņgliemezis	<i>Macrogastera ventricosa</i> (Draparnaud, 1801)	MAB (IS)	Piemērotos biotopos samērā bieži visa Latvijas teritorijā ⁴
Divzobu vārpstiņgliemezis	<i>Clausilia bidentata</i> (Strom, 1765)	SG (3), ĪAS (1); MAB (IS)	Samērā reti (galvenokārt Kurzemē) ⁴
Mazais torņgliemezis	<i>Merdigera obscura</i>	SG (3), ĪAS (1); MAB (IS)	Reti visā Latvijas teritorijā
Lielais gludgliemezis	<i>Cochlicopa nitens</i>	SG (3), ĪAS (1)	Reti visā Latvijas teritorijā
Mirdzošā ūdensspolīte	<i>Segmentina nitida</i>	SG (3), ĪAS (1)	Reti visā Latvijas teritorijā saldūdeņos; izplatība skaidrojama ⁴
Pūkainais īsspārnis	<i>Emus hirtus</i> L., 1758	SG (3)	Samērā reti ³
Čemurziežu dižtauriņš	<i>Papilio machaon</i> L., 1758	SG (2)	Piemērotos biotopos amērā bieži ³
Cīrulīšu dižtauriņš	<i>Parnassius mnemosyne</i> (L., 1758)	SG (1); ES (IV); ĪAS (1)	Samērā reti (galvenokārt upju ielejās) ³
Lielais asmalis	<i>Peltis grossa</i> (L., 1758)	MAB (IS)	Piemērotos biotopos amērā bieži

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Aizsardzība	Sugas stāvoklis Latvijā*
Apšu zaigraibenis	<i>Apatura ilia</i> (Denis et Schiffermuller, 1775)	SG (2)	Piemērotos biotopos amērā bieži
Sausseržu raibenis	<i>Limenitis camilla</i> (L., 1763)	SG (4)	Piemērotos biotopos amērā bieži
Plankumainais apšgrauzis	<i>Saperda perforata</i> (Pallas, 1773)	MAB (BSS)	Samērā reti

*Sugas stāvoklis Latvijā, izmantotie avoti:

¹ Greķe K., Teļnovs D., Kalniņš M. 2009. Medicīnas dēles *Hirudo medicinalis* (Linnæus, 1758) sugas aizsardzības plāns 1-66.

² Kalniņš M. 2008. Protected aquatic insects of Latvia – *Leucorrhinia albifrons* (Burmeister, 1839) and *Leucorrhinia caudalis* (Charpentier, 1840) (Odonata: Libellulidae). - *Latvijas entomologs*, 45: 5-13.

³ Latvijas Sarkanā grāmata (Spuris 1998)

⁴ Rudzīte M., Dreijers E., Ozoliņa-Moll L., Parele E., Pilāte D., Rudzītis M., Stalažs A. 2010. Latvijas gliemji: sugu noteicējs. A Guide to the Molluscs of Latvia. LU akadēmiskais apgāds. Rīga. 252 lpp.

Saīsinājumi:

SG - Latvijas Sarkanā grāmata (Spuris 1998). LSG tiek lietotas šādas apdraudēto sugu kategorijas: **I** - izzūdošās sugas; **II** - sarūkošās sugas; **III** - retās sugas; **IV** - maz pazīstamās sugas.

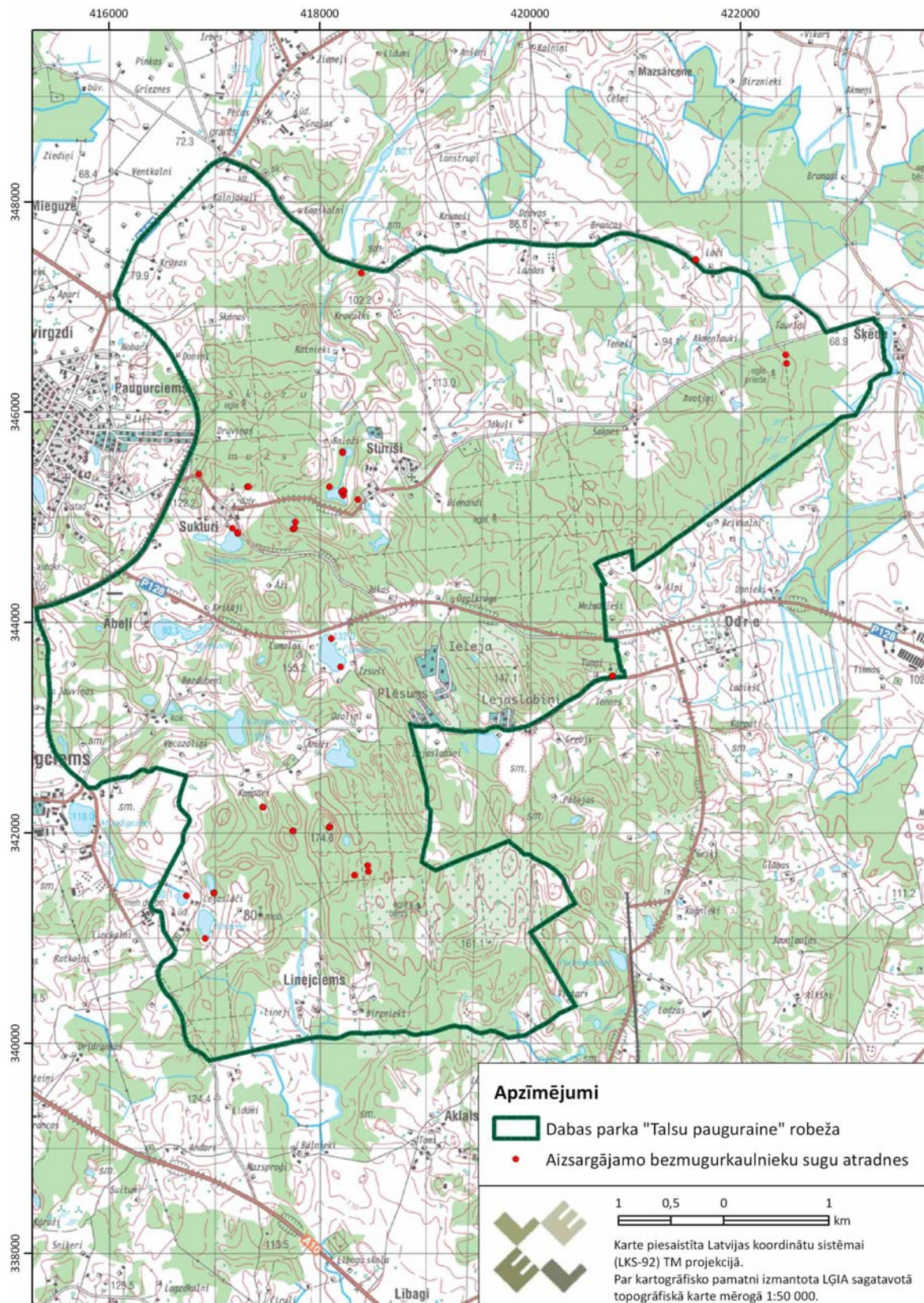
ES – Eiropas Padomes direktīva 92/43/EEC (21.05.1992) Par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību. **II** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. * - prioritāra suga; **IV** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešams stingrs aizsardzības režīms; **V** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama.

ĪAS – īpaši aizsargājama suga, 1. pielikums (īpaši aizsargājamas sugas) vai 2. pielikums (ierobežoti izmantojamas īpaši aizsargājamas sugas) MK 2000. gada 14. novembra noteikumiem Nr. 396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu"

MIK – sugas aizsardzībai veidojams mikroliegums (LR MK 2012.g. 18. novembra noteikumi Nr. 940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”)

IUCN - Pasaules dabas aizsardzības organizācijas (The World Conservation Union) Apdraudēto sugu saraksts: **VU** (vulnerable) – jūtīga suga; **LR** (lower risk) - zemāks sugas apdraudējums.

MAB - Mežaudžu atslēgas biotopu (MAB) (= dabisku meža biotopu) sugas (Lārmanis u.c. 2000). **BSS** - Biotopu speciālistu suga, kuras pastāvēšana ir atkarīga no noteikta biotopa. Tā ir apdraudēta suga, kuras pastāvēšana ir atkarīga no ļoti specifiskiem (mežaudžu atslēgas) biotopiem un kuras izzudīs, ja šie biotopi tiks apsaimniekoti sugu pastāvēšanai nepiemērotā veidā, **IS** - Indikatorsuga, kam ir samērā augstas prasības pret dzīves vidi, bet ne tik augstas kā biotopu speciālistu sugām.

2.4.3. attēls. Aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu atradnes dabas parkā „Talsu pauguraine”

Īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu un tām nozīmīgāko biotopu novērtējums

Dabas parka teritorijā nozīmīgas platības aizņem ezeri - tajos konstatētas vairākas retas un aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas. Dabas parka Mācītājmājas (Mācītājmuižas) ezerā, Bezdibeņezērā (Baložu ezerā), Sirdsezerā un Čumalezerā (Čumalu ezerā) konstatēta retā un aizsargājamā spilgtā purvuspāre (*Leucorrhinia pectoralis*). Šī suga iekļauta Eiropas Padomes direktīvas 92/43/EEC II pielikumā. Līdzīgos biotopos kā iepriekšminētā suga dabas parkā sastopamas vēl divas aizsargājamas spāru sugas - resnvēdera purvuspāre *Leucorrhinia caudalis* (konstatēta Mācītājmājas (Mācītājmuižas) ezerā un Sirdsezerā) un raibgalvas purvuspāre (*Leucorrhinia albifrons*) (konstatēta Mācītājmājas (Mācītājmuižas) ezerā un Bezdibeņezērā). Vairākos dabas parka ezeros (Bērzenes ezerā, Čumalezerā (Čumalu ezerā), Vēzenes ezerā) sastopama platā airvabole. Šo sugu parasti novēro nelielu ezeriņu krastos ar attīstītu ūdensaugu augāju, t.sk. ūdensrozēm, glīvenēm, grīšļiem, purenēm, puplakšiem, kosām u.c. Līdzīgus biotopus apdzīvo arī cita aizsargājama ūdens vaboļu suga – divjoslu airvabole (*Graphoderus bilineatus*). Dabas parkā šī suga konstatēta Kalnezerā, Sapņezērā un Vēzenes ezerā. Literatūrā norādīti dati par medicīnas dēles (*Hirudo medicinalis*) atradnēm Sapņezērā, taču teritorijas apsekošanas laikā šī suga netika konstatēta. Pēc pašreizējiem datiem medicīnas dēle Latvijā ir reta un nevienmērīgi izplatīta suga, lai gan sugai potenciāli piemēroti biotopi ir plaši sastopami, t.sk. dabas parkā “Talsu pauguraine”. Pie Sirdsezera ar grīšļiem aizaugušā mitrā ieplakā konstatēta viena no īpaši aizsargājamām un apdraudētajām gliemežu sugām – mirdzošā ūdensspolīte (*Segmentina nitida*).

Dabas parkā konstatētas vairākas lapkoku praulgrauža atradnes. Suga konstatēta pēc tās kāpuru izkārnījumiem. Ozoli, kuros konstatēta suga, ir liela diametra, dobumaini, augoši ozoli, kas sugai kā piemērots biotops kalpos vēl ilgu laiku. Līdzīgos biotopos novērota marmora rožvabole (*Liocola marmorata*). Vairākās vietās dabas parka teritorijā konstatēta arī spožā skudra (*Lasius fuliginosus*). Suga saistīta ar veciem, dobumainiem, galvenokārt liela izmēra lapukokiem un pūžņus veido atmirušā koksne. Sastop dažādu tipu mežos, kā arī atklātās vietās atsevišķi augošos kokos. Suga ir samērā ekoloģiski plastiska, tāpēc sastopama arī vietās, kur liela izmēra kritalas un atmirusi koksne ir maz. Dabas parka teritorijā sugai piemēroti biotopi ir sastopami arī citur.

Dabas parka teritorijā vienīgajā kaļķainajā zāļu purvā (skat. 2.4.1. attēlu) konstatētas divas Eiropas Padomes biotopu un sugu direktīvas II pielikumā ierakstītās sugas: slaidais pumpurgliemezis (*Vertigo angustior*) un četrzobu pumpurgliemezis (*V. geyeri*). Šī atradne ir viena no Natura 2000 monitoringa teritorijām. Abas ir atklātu biotopu sugas, biežāk sastopamas kalcifilos zāļu purvos ar augstu un stabilu gruntsūdeņu līmeni un ar šādiem purviem raksturīgo zemo grīšļu un sūnu sabiedrībām. Šīs pumpurgliemežu sugas ir sastopamas arī periodiski izžūstošās pļavās un mitrās ieplakās, taču slaidais pumpurgliemezis šādos biotopos sastopams biežāk nekā četrzobu pumpurgliemezis. Četrzobu pumpurgliemezim nepieciešams, lai veģetācijas augstums biotopā būtu 10-30 cm. Uzturas zemo grīšļu ceros, parasti zvīnaugļu grīšļa *Carex lepidocarpa*, retāk melnceru ceros un sūnās. Ziemo zemsegā.

Savukārt slaidajam pumpurgliemežim nepieciešams, lai veģetācijas augstums būtu 30-70 cm. Šīs sugas gliemeži uzturas zemsegā nobirās, augu atliekās, sūnās, taču biotopam pārplūstot, uzrāpjas uz augu stublājiem. Abām šīm sugām ir ļoti svarīgs hidroģeogrāfiskais stāvoklis un mitruma režīms biotopā. Tāpat pumpurgliemeži ir atkarīgi no atsevišķu augu sugām vai augu sabiedrībām. Šie augi nodrošina gliemežus ar barību un patvērumu. Visvairāk abas *Vertigo* sugas apdraud hidroģeogrāfiskā režīma izmaiņas (meliorācija), intensīva lopu (it sevišķi liellopu) ganīšana un biotopa aizaugšana, arī intensīva pļaušana. Tāpat sugas var apdraudēt pesticīdu un herbicīdu nonākšana gruntsūdeņos vai virszemes ūdeņos, un svešzemju augu, it sevišķi skujkoku, stādījumi biotopā un teritorijā, kas robežojas ar biotopu.

Dabas parka teritorijā meža biotopus ir negatīvi ietekmējusi intensīvā mežsaimnieciskā darbība, tomēr mežos konstatētas arī vairākas retas un aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas. Šo sugu pastāvēšanai kā nozīmīgākās vērtējamās vecākās mežaudzes ar lielu atmirušās koksnes daudzumu. Dabas parka teritorijā šādas mežaudzes ir saglabājušās ļoti nelielās platībās. Teritorijā konstatētas vairākas dabisko mežu biotopu indikatorsugas un biotopu speciālistu sugas - vecos lapkoku mežos sastopams sešplankumu celmgrauzis (*Anoplodera sexguttata*) un plankumainais apšgrauzis (*Saperda perforata*). Sešplankumu celmgrauža kāpuri attīstās ozolu, dižskābardžu un vēl dažu citu koku, piemēram, alkšņu koksne savukārt plankumainā apšgrauža dzīvescikls saistīts ar apsēm, kuru koksne attīstās tā kāpuri. Piemērotos biotopos Kamparkalna apkārtnē konstatēts lielais asmalis (*Peltis grossa*). Suga saistīta ar veciem trūdošiem kokiem, sastopama vecos mazskartos mežos. Kāpuri ir saproksilo-micetofāgi, attīstās galvenokārt *Fometopsis* un *Fomes* ģints piepēs uz nokaltušiem bērziem, apsēm liepām, retāk eglēm. Lielais asmalis liecina par bioloģiski nozīmīgu vecu, nokaltušu koku klātbūtni, jo sastopams tikai kokos, kas nokaltuši vismaz ilgāk par 5 gadiem. Līdzīgus biotopus apdzīvo arī vairākas gliemežu sugas, kas ir dabisko mežaudžu biotopu indikatorsugas. Dabas parka teritorijā konstatēts krokainais vārpstiņgliemezis (*Macrogastera plicatula*), vēderainais vārpstiņgliemezis (*Macrogastera ventricosa*), divzobu vārpstiņgliemezis (*Clausilia bidentata*) un mazais torņgliemezis (*Merdigera obscura*). Visas šīs gliemežu sugas parasti sastopamas jauktos un lapu koku mežos, kur atrodamas uz koku stumbriem, kritālām un sausokņiem. Mazais torņgliemezis raksturīgs gravu un nogāžu mežiem, kā arī upju ielejās vietās ar izteiktu reljefu.

Dabas parka teritorijā mežmalās un pļavās novērotas retas un aizsargājamas tauriņu sugas – cīrulīšu dižtauriņš (*Parnassius mnemosyne*), čemurziežu dižtauriņš (*Papilio machaon*), apšu zaigraibenis (*Apatura ilia*) un sausseržu raibenis (*Limenitis camilla*). Šo sugu pastāvēšanu var negatīvi ietekmēt pļavu biotopu aizaugšana.

Dažkārt bezmugurkaulnieku sugām nepieciešamais mirušās koksnes apjoms mežaudzēs raisa jautājumus par iespējamo kaitēkļu savairošanās risku un ietekmi uz saimnieciskajiem mežiem. Taču jānorāda, ka mirusī koksne ir viena no nozīmīgākajām dabisko mežu struktūrām, kas ir daudzu retu sugu vienīgais patvērumš. Turklāt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai nozīmīga koksnes atlieku dažādība - sausokņi, kritālas un stubeņi dažādās sadalīšanās pakāpēs, jo daudzas retās kukaiņu un citu bezmugurkaulnieku sugas ir šauri specializējušās un sastopamas tikai konkrēta veida

un konkrētas trūdēšanas pakāpes koksne. Sugām visnozīmīgākā ir lielu izmēru (virs 25 cm diametrā) mirusi koksne. Mirušajā koksnē nevaicojas meža kaitēkļi: kaitēkļi, tāpat kā citas sugas, ir specializējušies uz konkrētu barības objektu – šajā gadījumā lielākoties uz dzīviem kokiem. Taču mirušajā koksnē var mājot kaitēkļu dabiskie ienaidnieki, tādēļ daudzveidīgs mežs ir noturīgāks pret slimībām. Kaitēkļu savairošanās gadījumā daba pati cenšas panākt līdzsvaru, un, līdz ar meža kaitēkļu savairošanos, palielinās arī to dabisko ienaidnieku daudzums (jātnieciņi, laupītājmušas u.c.). Kā pašregulējošs mehānisms darbojas arī entomopatogēni vīrusi (poliedrozes, granulozes vīruss u.c.), kas blīvās kaitēkļu populācijās ātrāk izplatās starp īpatņiem.

Sociālekonomiskā vērtība

Dabas parka teritorijā sastopamajām bezmugurkaulnieku sugām nav tiešas sociālekonomiskās vērtības, tomēr daudzām bezmugurkaulnieku sugām ir liela nozīme ekosistēmas labvēlīga stāvokļa nodrošināšanai. Aizsargājamiem biotopiem un tajos sastopamajām sugām ir augsta estētiskā un pētnieciskās izziņas vērtība.

Kā bezmugurkaulnieku suga ar potenciālu negatīvu sociālekonomisko vērtību jāatzīmē viena saldūdens gliemežu suga – mazais dīkgliemezis (*Galba truncatula*). Šī suga ir starpsaimnieks vienai no parazitisko tārpu sugām – aknu fasciolai (*Fasciola hepatica*). Tā ir trematode, kura parazitē zālējūnā, it īpaši aitu un arī govju žultsvados. Augsta mājlopu invadētība ar aknu fasciolu var radīt nopietnus zaudējumus lopkopjiem. Šīs sugas gliemeži dzīvo ūdenstilpju piekrastē, kā arī staignās un periodiski pārplūstošās vietās arī mežos. Lai noskaidrotu patieso mazā dīkgliemeža sastopamību parka teritorijā un tā invadētību ar aknu fasciolu, līdz ar to prognozētu saslimstību un bīstamos reģionus, ir jāveic papildus pētījumi. Arī citu sugu gliemji ir starpsaimnieki daudzu trematožu sugām, no kurām ekonomiski nozīmīgākās ir zivīs parazitējošās trematodes.

Ietekmējošie faktori

Daudzus no dabas parka teritorijā reģistrētajiem Eiropas nozīmes aizsargājamiem biotopiem, kas ir īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu zināmās vai potenciālās dzīvotnes, pēdējo gadu laikā ir negatīvi ietekmējusi intensīvā mežsaimnieciskā darbība. Stipri ietekmēti agrāk kartētie Veci vai dabiski boreālie meži (9010*), Ozolu meži (9160) un kā arī Nogāžu un gravu meži (9180*), tāpēc biotopos, kas līdz šim saglabājušies neskarti, nepieciešams ierobežot mežsaimniecisko darbību, lai nodrošinātu tur sastopamo sugu aizsardzību. Dendrofāgo kukaiņu un gliemežu populācijas mežos nelabvēlīgi ietekmē kailcirtes, kā arī patvaļīga sausokņu un kritalu izvākšana, tādējādi tiek samazināts mirušās koksnes daudzums un iznīcināta dabiskiem mežiem specifisku sugu dzīvotnes.

Dabas parka tūrisma esošajos un paredzētajos infrastruktūras objektos – dabas takās, slēpošanas trasēs u.c. objektos pieļaujama pļaušana, skaidu seguma atjaunošana, grāvīšu uzturēšana un atvašu pļaušana gar trases malām. Vietās, kur

nepieciešama epizodiska kritušo koku novākšana no takas, kritušos kokus, kas resnākajā vietā lielāki par 25 cm, nepieciešams sagarināt un atstāt takas malās vai pieguļošajā meža teritorijā. Sugu daudzveidības saglabāšanai mežā nepieciešama pastāvīga atmirušas koksnes klātbūtne dažādās trūdēšanas stadijās. Kritalu un sausokņu izvākšana pieļaujama introducēto sugu mežaudzēs.

Īpašumā „Breņģkalni” esošais kaļķainais zāļu purvs, kurā konstatētas aizsargājamās pūmpurgliemežu sugas (*Vertigo angustior* un *V. geyeri*) un vēl viena īpaši aizsargājama suga lielais gludgliemezis (*Cochlicopa nitens*), aizaug ar kokiem un krūmiem. Lai biotops neaizaugtu un līdz ar to neizzustu atradne, vēlams veikt zāļu purva attīrīšanu no kokiem. To ieteicams darīt ziemā sniega un sala periodā, kad gliemežus vismazāk var mehāniski iznīcināt. Biotopa attīrīšana no aizauguma veicama reizi 7-8 gadu periodā.

Pļavu biotopu bezmugurkaulnieku sugu daudzveidību apdraud pļavu aizaugšana. Pļavas kalpo kā piemērots attīstības un barošanās biotops daudzām tauriņu un citām bezmugurkaulnieku sugām.

Teritorijā konstatētās lapkoku praulgrauža (*Osmoderma eremita*) dzīvotnes uz doto brīdi ir labā stāvoklī, tomēr sugas ilgtspējīgai pastāvēšanai dabas parka teritorijā vēlams atstāt neskartus platlapjus, kuru stumbra diametrs ir sasniedzis 50 cm, kā arī platlapjus, kuriem sācis veidoties dobums.

2.6. Aizsargājamās teritorijas vērtību apkopojums un pretnostatījums

2.6. tabula. *Dabas parka „Talsu pauguraine” vērtību apkopojums un pretnostatījums*

Dabas vērtības	Sociālekonomiskās vērtības	Vērtību pretnostatījums un ietekmējošie faktori
Dabiski eitrofu ezeru biotopi, kam raksturīga aizsargājamu sugu klātbūtne un sugu daudzveidība	Rekreācijas resurss, pievilcīga vieta apbūvei un tūrisma infrastruktūras izveidošanai.	Pieauguša rekreācijas slodze var pasliktināt ezeru biotopu kvalitāti; apsaimniekošanas trūkums veicina piekrastes piesārņošanu
Aizsargājamas augu, bezmugurkaulnieku un putnu sugas, kas saistītas ar dabiskiem meža biotopiem	Koksnes resursi; meži rekreācijai izmantotās vietās, kuros mirusī koksne tiek uzskatīta par traucēkli.	Uz koksnes krājas pieaugumu orientēta mežsaimnieciskā darbība samazina meža bioloģisko vērtību un sugu dzīvotņu daudzumu.
Dabiski veidojušās platlapju mežaudzes, labvēlīgi apstākļi to paplašināšanai.	Introducēto sugu mežaudzes; teritorijas, kurās tiek veikta meža zinātniskā izpēte.	Introducēto koku sugu stādījumi Latvijā nevar tikt klasificēti kā aizsargājami biotopi, taču Talsu paugurainē tiem ir vēsturiskas tradīcijas un vērtība kā pievilcīgam ainavas elementam.
Teritorijai raksturīgs biotops – Nogāžu un gravu meži, kas saistīts ar reljefa un augsnes apstākļiem	Potenciālas vietas kalnu slēpošanas trašu izveidei	Kalnu slēpošanas trašu izveide nav savienojama ar meža biotopu saglabāšanu
Zālāju biotopi un putniem piemērotas zālāju platības	Potenciāla aramzeme un teritorija dzīvojamo un tūrisma ēku būvniecībai pievilcīgā ainavā	Lauksaimniecības zemju kultivēšana, it sevišķi tādām kultūrām kā rapsis, samazina teritorijas bioloģisko daudzveidību un iznīcina potenciāli vērtīgo zālāju platības. Jaunu ēku būvniecība, ievērojot nosacījumus minimālajām zemes gabalu platībām, var veicināt teritorijas

Dabas vērtības	Sociālekonomiskās vērtības	Vērtību pretnostatījums un ietekmējošie faktori
<p>Pauguraines reljefs, kas nodrošina daudzveidīgu biotopu grupu un ainavas elementu eksistenci</p>	<p>Derīgo izrakteņu krājumi; potenciālas vietas vēja ģeneratoru uzstādīšanai; pievilcīgas teritorijas jaunai apbūvei; tūristu piesaiste, pateicoties pievilcīgajai ainavai.</p>	<p>apsaimniekošanu un nepieļaut zālāju platību aizaugšanu.</p> <p>Teritorijas pierobežā atrodas vairāki grants karjeri, kas atstāj ietekmi uz ainavu un citām dabas vērtībām (putekļi, troksnis). Vēja ģeneratoru izvietošana ainaviski augstvērtīgās vietās ietekmēs tradicionālo ainavu. Jaunas apbūves veidošana nav uzskatāma par apdraudējumu, ja tiek ievērotas prasības dabas un ainavas aizsardzībai.</p>

3. Informācija par aizsargājamās teritorijas apsaimniekošanu

3.1. Aizsargājamās teritorijas apsaimniekošanas ilgtermiņa un īstermiņa mērķi

Ilgtermiņa mērķi

Dabas parka teritorijā ir saskaņotas dabas aizsardzības, zemes īpašnieku un teritorijas apmeklētāju intereses, saglabāta teritorijai raksturīgā ainavu struktūra, vizuālā vērtība un ekoloģiskie procesi, nodrošinot bioloģiski vērtīgāko platību un dzīvotņu pastāvēšanu vienlaikus ar teritorijas sociālekonomisko attīstību. Dabas parka teritorijā nodrošināts labvēlīgs stāvoklis Eiropas nozīmes dabas vērtībām.

Dabas parka “Talsu pauguraine” teritorijā ir attīstīta tūrisma infrastruktūra, kura ir bāzēta uz ilgtspējīgu un saudzīgu vietējo dabas, kultūras, vēstures un cilvēkresursu izmantošanu, veicinot aktīvo tūrismu un teritorijas apmeklētāju izglītošanu ar vidi un dabas aizsardzību saistītos jautājumos.

Īstermiņa mērķi

Šajā nodaļā ir uzskaitīti īstermiņa mērķi turpmākajiem 10 gadiem, kurus ir vēlams sasniegt dabas aizsardzības plāna darbības laikā un kas kalpo kā nosacījums, lai sasniegtu ideālos teritorijas apsaimniekošanas mērķus vai tuvotos to sasniegšanai.

Plānošanas periodā galvenie īstermiņa mērķi tiek sadalīti vairākās grupās:

- A. Administratīvie un organizatoriskie mērķi**
- B. Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana**
- C. Sabiedrības informēšana un izglītošana**
- D. Rekreācija un tūrisms**
- E. Monitorings**

A. Administratīvie un organizatoriskie mērķi

- A.1. Pieņemt dabas parka individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus, tai skaitā apstiprināt funkcionālo zonējumu;
- A.2. Talsu novada teritorijas plānojumā iestrādāt nosacījumus dabas parka ainavisko un dabas vērtību saglabāšanai;
- A.3. Izstrādāt biedrības „Talsu pauguraines dabas parka atbalsts” stratēģiju un stiprināt dabas parka teritorijā darbošos nevalstisko organizāciju kapacitāti.

B. Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana

- B.1. Dabas parka teritorijā apsaimniekot lauksaimniecības zemes, nodrošinot ainavas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, nepieļaujot atklāto platību aizaugšanu.
- B.2. Nodrošināt vērtīgo meža biotopu un aizsargājamo sugu dzīvotņu aizsardzību atbilstošās platībās;
- B.3. Nodrošināt dabas parka ezeru ilgtspējīgu apsaimniekošanu, saglabājot gan dabas vērtības, gan rekreācijas potenciālu.
- B.4. Īstenot ainavu pārvaldības plānā paredzētos pasākumus, ainavu kopšanas pasākumus.
- B.5. Īstenot pasākumus aizsargājamo zīdītājdzīvnieku sugu dzīvotņu uzlabošanai.

C. Sabiedrības informēšana un izglītošana

- C.1. Dabas parka robežu skaidri apzīmēt dabā;
- C.2. Nodrošināt publiski pieejamu informāciju par dabas parkā esošajām dabas vērtībām un nepieciešamajiem pasākumiem to aizsardzībai, kā arī noteikumiem, kas jāievēro dabas parka apmeklētājiem;
- C.3. Dabas parka iedzīvotājus, zemju īpašniekus un sabiedriskās organizācijas informēt par dabas parkā esošajām vērtībām, kā arī ekonomiskajām iespējām, ko sniedz īpaši aizsargājamās dabas teritorijas statuss;
- C.4. Teritorijas apmeklētājiem nodrošināt informāciju par publiski pieejamām rekreācijas aktivitātēm un apskates objektiem.

D. Rekreācija un tūrisms

- D.1. Dabas parka galvenos tūristu piesaistes objektus un ainaviskās teritorijas kompleksi apsaimniekot, saglabājot dabas un kultūrvēsturiskās vērtības;
- D.2. Nodrošināt ainaviski pievilcīgo objektu un teritoriju pieejamību un apskati, ainaviski nozīmīgo ceļu posmu saglabāšanu un skatu atsegšanu;
- D.3. Veicināt teritorijas izmantošanu dabas un aktīvās atpūtas tūrismā;
- D.4. Nodrošināt atbilstošu rekreācijas infrastruktūru un regulēt antropogēno slodzi pie dabas parka ezeriem;
- D.5. Ierobežot motorizēto transportlīdzekļu pārvietošanos pa takām un ārpus ceļiem.

E. Monitorings

- E.1. Izvērtēt dabas aizsardzības plānā paredzēto apsaimniekošanas pasākumu efektivitāti;
- E.2. Izvērtēt dabas parkā notiekošo rekreācijas aktivitāšu ietekmi uz dabas vērtībām;
- E.3. Turpināt Natura 2000 monitoringu.

3.2. Apsaimniekošanas pasākumi

Dabas parka „Talsu pauguraine” vērtību – gan ainavas, gan aizsargājamo sugu un biotopu – aizsardzībai nepieciešami gan speciāli pasākumi, kas aprakstīti dabas aizsardzības plānā, gan ilgtermiņa saimnieciskās aktivitātes, kas nodrošina teritorijas ekoloģisko stabilitāti (lauksaimnieciskā darbība, bioloģiski vērtīgo zālāju pļaušana, ceļu attīrīšana no krūmiem u.c.). Speciāli pasākumi ir gan administratīva rakstura, piemēram, teritorijas individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu izstrāde,

gan praktiska rakstura un vērsti uz dabas vērtību vai rekreācijas resursu apsaimniekošanu. Teritorijas individuālo aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumu izstrāde un apstiprināšana ir būtiska, lai nodrošinātu sabalansētu teritorijas attīstību, aizsargājot bioloģiski vērtīgākās teritorijas, vienlaikus atvieglojot saimnieciskās darbības nosacījumus platībās, kuru ainaviskā pievilcība atkarīga no regulāras apsaimniekošanas.

Dažādi priekšlikumi un apsaimniekošanas pasākumi savulaik paredzēti arī ainavu pārvaldības plānā. Tomēr jāatzīst, ka lielākā daļa ainavu pārvaldības plānā ierosināto priekšlikumu un apsaimniekošanas pasākumu gandrīz 10 gadu laikā tā arī nav realizēti. Piemēram, nav sagatavots neviens ainavu aizsardzības un veidošanas plāns, kādi paredzēti ezera sateces baseiniem, atsevišķām ainavu telpām, meža masīviem vai ceļmalas ainavām. Par realizētiem uzskatāmi pasākumi, kuri saistīti ar informācijas par dabas parku izvietošanu, jo uz dabas parka robežām ir izvietotas informatīvās zīmes un vairākās vietās ir informatīvie stendi. Daļēji arī veikti plānā paredzētie kopšanas pasākumi, kuri praksē nereti saistās ar ikdienišķām zemes apsaimniekošanas darbībām. Tāpat izceļama plānā paredzētā atsevišķu viensētu un dabas objektu kopšana un uzturēšana, tādējādi veidojot pievilcīgu ainavu arī šo objektu apkārtnē. Taču vērtējot kopumā visās ainavu telpās paredzētos kopšanas darbus saskaņā ar ainavu pārvaldības plānu, secināms, ka tie nav veikti vispār vai veikti daļēji. Tādējādi daudzviet turpinās jau 2004. gadā aprakstītās negatīvās tendences ainavu telpās.

3.1. tabula. Plānotie apsaimniekošanas pasākumi dabas parkā „Talsu pauguraine”

N. p. k.	Mērķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
A - Administratīvie un organizatoriskie pasākumi							
A.1.1	A.1.	Pieņemt dabas parka individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus, tai skaitā apstiprināt funkcionālo zonējumu	I, 2015. gads	VARAM	VARAM	Administratīvās izmaksas	Izstrādāti un apstiprināti IAIN un funkcionālais zonējums
	A.2.	Talsu novada teritorijas plānojumā iestrādāt nosacījumus dabas parka ainavisko un dabas vērtību saglabāšanai	I, 2016. gads	Pašvaldība	Pašvaldība	Administratīvās izmaksas	Izstrādāts jauns teritorijas plānojums Talsu novadam, kurā iekļauti nosacījumi attiecībā uz dabas parku
	A.3.	Biedrības „Dabas parka Talsu pauguraine atbalsts” stratēģijas izstrāde	II, 2014. gads	Biedrība „Dabas parka Talsu pauguraine atbalsts”	Biedrība „Dabas parka Talsu pauguraine atbalsts”	Precīzi nav nosakāmas	Izstrādāta stratēģija, biedrība sekmīgi darbojas saskaņā ar teritorijas ekonomiskajām un dabas aizsardzības interesēm
B – Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana							
B.1.1	B.1	Zālāju pļaušana, krūmu ciršana (vismaz 230 ha platībā)	I, regulāri	Zemes īpašnieki, platībmaksājumi	Zemes īpašnieki	Vienoto platību maksājumu likme min. 55 Ls/ha	Atklāto zālāju platības dabas parkā nesamazinās, pieaug bioloģiski vērtīgu zālāju īpatsvars
B.1.2	B.1	Jaunu BVZ pieteikšana platību maksājumiem	II, DAP darbības laikā	Zemes īpašnieki, platībmaksājumi	Zemes īpašnieki	Kopējais maksājums (VPM un	Pieaug reģistrēto un apsaimniekoto BVZ platība

N. p. k.	Mērķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
						kompensējošie) ap 170 Ls/ha	
B.1.3	B.1	Latvāņu apkarošana (23,5 ha platībā)	II, 2019. gads	Zemes īpašnieki, platībmaksājumi	Zemes īpašnieki	Precīzi nav nosakāmas	Apkaroti latvāņi 23,5 ha platībā
B.2.1	B.2	Mežsaimnieciskās darbības ierobežojumu noteikšana bioloģiski vērtīgās mežaudzēs	I, 2014. gads	VARAM, kompensācijas par ierobežojumiem	VARAM, MPS	Negūtie ienākumi no mežsaimnieciskās darbības	ES nozīmes meža biotopos ir ierobežota mežsaimnieciskā darbība (min. 119,2 ha platībā)
B.2.2	B.2	Meža atjaunošana ar platlapju sugām	II, DAP darbības laikā	MPS	MPS	Precīzi nav nosakāmas	Saglabātas platības ar mežaudzēm, kurās platlapji ir valdošā suga
B.3.1	B.3	Antropogēnās slodzes samazināšana uz ezeriem, ezeru apkārtnes labiekārtošana	I, sākot ar 2014. gadu	Pašvaldība, zemes īpašnieki	Pašvaldība, NVO, zemes īpašnieki	Precīzi nav nosakāmas	Antropogēnā slodze tiek kontrolēta, apmeklētājiem nodrošināta infrastruktūra un informācija
B.4.1	B.4	Vidējā un zemā sprieguma elektrolīniju pārvietošana kabeļos	III, visā DAP darbības laikā	Zemes īpašnieki, AS „Sadales tīkls”	AS „Sadales tīkls”	Precīzi nav nosakāmas	Samazināts teritoriju daudzums, kurās ir daudz elektrolīniju balstu
B.5.1	B.5	Bļivāko lazdu audžu retināšana mazo susuru dzīvotņu uzlabošanai	III, visā DAP darbības laikā	MPS, DAP	MPS	Precīzi nav nosakāmas	Veikta lazdu retināšana un uzsākts mazo susuru monitorings
B.5.2	B.5	Būrīšu izvietošana sikspārņiem	III, visā DAP darbības laikā	NVO, DAP	NVO	Precīzi nav nosakāmas	Izvietoti būrīši sikspārņiem

N. p. k.	Mērķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
C – Informatīvie, izglītojošie pasākumi							
C.1.1	C.1	Dabas parka robežzīmju uzstādīšana (līdz 29 zīmēm)	I, 2014. gads	Pašvaldība, DAP	Pašvaldība	1 robežstabs līdz 60 Ls ar uzstādīšanu	Dabas parka robeža skaidri marķēta dabā
C.2.1	C.2	1 esošā informācijas stenda atjaunošana	I, 2014. gads	Pašvaldība	Pašvaldība	Līdz 100 Ls viens stends	Atjaunots 1 esošais informācijas stends
C.2.2	C.2	Jaunu informācijas stendu izgatavošana un uzstādīšana	I, 2014.-2016. gads	Pašvaldība	Pašvaldība	~300 Ls viens stends	Uzstādīti 5 jauni informācijas stendi
C.3.1	C.3	Informatīvi izglītojoša bukleta sagatavošana dabas parka iedzīvotājiem un apmeklētājiem	III, 2016	Pašvaldība, NVO	NVO	Precīzi nav nosakāmas	Izdots buklets teritorijas iedzīvotājiem un apmeklētājiem
C.4.1	C.4	Informācijas aktualizācija bukletos un mājaslapās	II, 2014. gads	Pašvaldība, NVO	Pašvaldība, NVO	Administratīvie izdevumi	Informatīvajos materiālos tūristiem pieejama aktualizēta informācija par dabas parka teritoriju
D – Tūrisms un rekreācija							
D.1.1	D.1	Esošo tūrisma infrastruktūras objektu apsaimniekošana (~29 ha platībā)	I, pastāvīgi	Pašvaldība, zemes īpašnieki	Pašvaldība, zemes īpašnieki	Precīzi nav nosakāmas	Esošā tūrisma infrastruktūra tiek uzturēta un ir nodrošināta tās funkcionēšana
D.1.2	D.1	Jaunu tūrisma infrastruktūras objektu izveidošana	III, DAP darbības periodā	Zemes īpašnieki	Zemes īpašnieki	Precīzi nav nosakāmas	Izveidota jauna tūrisma infrastruktūra
D.2.1	D.2	Marķējuma un infrastruktūras izvietošana Kamparkalna skatu torņa	I, 2014. gads	Pašvaldība, MPS	Pašvaldība, MPS	Precīzi nav nosakāmas	Nokļūšana uz Kamparkalna skatu

N. p. k.	Mērķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
		apmeklētājiem					torni skaidri marķēta
D.2.1	D.2	Izziņas takas izveidošana pie „Mežmājas”	III, 2016. gads	MPS	MPS	Precīzi nav nosakāmas	„Mežmājas” un Eiropas birzs apkārtnē ierīkota izziņas taka
D.3.1	D.3	Pastaigu maršruta marķēšana	III, 2018. gads	NVO	NVO	Precīzi nav nosakāmas	Izveidota un popularizēta pastaigu taka
D.3.2	D.3	Velomaršrutu marķējuma atjaunošana, EuroVelo marķējuma uzstādīšana	II, 2015. gads	Pašvaldība, NVO	Pašvaldība, NVO	Precīzi nav nosakāmas	Skaidri marķēti novada un valsts nozīmes velomaršruti
D.3.3	D.3	Kalnu riteņbraukšanas (MTB) sacensību organizēšana	III, reizi gadā	Sporta klubi, pašvaldība	Sporta klubi	Precīzi nav nosakāmas	Vismaz reizi gadā notiek MTB sacensības
D.4.1	D.4	Rekreācijas infrastruktūras un informatīvo materiālu izveidošana un apsaimniekošana pie ezeriem.	I, 2015. gads	Pašvaldība	Pašvaldība, zemes īpašnieki	Precīzi nav nosakāmas	Atjaunota un uzturēta rekreācijas infrastruktūra pie ezeriem
D.4.2.	D.4, B.3	Krūmu ciršana ezeru krasta joslā (Bērzene, Vēzene, Bezdubeņu (Kalnmuižas) ezers, Lejaslāču ezers	III, DAP darbības periodā	Zemes īpašnieki	Zemes īpašnieki, NVO	Precīzi nav nosakāmas	Izcirsti krūmi max 20% no krasta joslas garuma, nodrošināta pieeja ezeriem
D.4.3.	D.4, B.3	Niedru pļaušana atpūtas vietās un peldvietās	III, DAP darbības periodā	Zemes īpašnieki	Zemes īpašnieki, NVO	Precīzi nav nosakāmas	Peldvietās un atpūtas vietās izpļautas niedres, max 30 m platos segmentos
D.5.1.	D.5	Zīmju „Aizliegts pārvietoties ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem” uzstādīšana pie takām (līdz 13 zīmēm)	II, 2015. gads	Sporta klubi, pašvaldība	Sporta klubi, pašvaldība	Precīzi nav nosakāmas	Ierobežota motociklu un kvadriciklu pārvietošanās pa takām

N. p. k.	Mērķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
E – Monitorings							
E.1.1	E.1	Zālāju biotopu monitorings	II, DAP darbības periodā	VARAM	DAP, NVO	Precīzi nav nosakāmas	Izvērtēta apsaimniekošanas pasākumu efektivitāte
E.1.2	E.1	Meža biotopu monitorings	II, DAP darbības periodā	VARAM	DAP, NVO	Precīzi nav nosakāmas	Izvērtētas biotopu kvalitātes izmaiņas
E.1.3.	E.1, E.2	Ezeru biotopu kvalitātes monitorings	II, DAP darbības periodā	VARAM	DAP, NVO	Precīzi nav nosakāmas	Novērtēta ezeru biotopu kvalitāte, identificētas ietekmes
E.1.4.	E.1, E.2	Biotopu un bezmugurkaulnieku sugu monitorings Mācītājmājas ezera apkārtnē	II, DAP darbības laikā	VARAM	DAP, NVO	Precīzi nav nosakāmas	Izvērtēta kalnu koku novākšanas ietekme, rekreācijas un apsaimniekošanas ietekme
E.1.5.	E.1	Aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu monitorings	II, DAP darbības laikā	VARAM	DAP, NVO	Precīzi nav nosakāmas	Izvērtēts aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu populāciju stāvoklis un attīstības tendences
E.3.1	E.3	Natura 2000 monitorings dabas parka teritorijā konstatētajiem biotopiem un sugām	II, DAP darbības laikā	VARAM	NVO	Precīzi nav nosakāmas	Turpinās Natura 2000 monitorings dabas parka teritorijā

A. Administratīvie un organizatoriskie pasākumi

A.1.1 Pieņemt dabas parka individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus, tai skaitā apstiprināt funkcionālo zonējumu

Dabas parka ilgtspējīgai attīstībai nepieciešams izstrādāt funkcionālo zonējumu un individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus. Šobrīd visā teritorijā ir spēkā ierobežojumi saimnieciskajai darbībai dabas parkos, taču faktiski daļa teritorijas atbilst aizsargājamo ainavu apvidus kritērijiem, savukārt atsevišķiem biotopiem un sugu dzīvotnēm būtu nepieciešama aizsardzība, kādu nodrošina dabas lieguma statuss. Priekšlikumi teritorijas funkcionālajam zonējumam, kā arī priekšlikumi aizsardzības nosacījumiem funkcionālajās zonās aprakstīti 5. nodaļā. Pēc dabas aizsardzības plāna apstiprināšanas nepieciešama pašvaldības un nevalstisko organizāciju aktīva darbība, lai Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijā tiktu uzsākts darbs pie IAIN apstiprināšanas.

A.2.1 Talsu novada teritorijas plānojumā iestrādāt nosacījumus dabas parka ainavisko un dabas vērtību saglabāšanai

Šobrīd pagastu teritorijas plānojumos lielākoties ir minēts, ka dabas parka „Talsu pauguraine” teritorijā ir spēkā normatīvie akti, kas nosaka teritorijas aizsardzību, taču pašvaldībai ir tiesības izvirzīt specifiskus nosacījumus teritorijas izmantošanai, pamatojoties uz tās ainaviskajām un dabas vērtībām. 2004. gadā izstrādātajā Talsu pauguraines ainavu apsaimniekošanas plānā paredzēts, ka vairākām ainavu telpām nepieciešams izstrādāt individuālus apsaimniekošanas noteikumus. Ieteikumi vienotiem nosacījumiem, ko būtu iespējams iestrādāt pašvaldības teritorijas plānojumā, sniegti 4. nodaļā.

A.3.1 Biedrības „Talsu pauguraines dabas parka atbalsts” stratēģijas izstrāde

Liela nozīme dabas parka infrastruktūras attīstībā ir nevalstisko organizāciju un ieinteresētu zemes īpašnieku un apsaimniekotāju īstenotajiem projektiem, tāpēc pozitīvi vērtējama uzsāktā biedrības „Talsu pauguraines dabas parka atbalsts” stratēģijas izstrāde.

B. Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana

B.1.1 Zālāju pļaušana, krūmu ciršana

Šobrīd dabas parka teritorijā reģistrēti ES nozīmes zālāju biotopi 7,9 ha platībā un bioloģiski vērtīgie zālāji (BVZ) 49,4 ha platībā (tie ietver arī ES nozīmes zālāju biotopus). Teritorijas apsekošanas laikā konstatēta arī augsta griezes (*Crex crex*) sastopamība, kas cieši saistīta ar atklāto zālāju platībām, it sevišķi dabiskajiem zālājiem, kas vienlaicīgi ir ligzdošanas biotops. Apsaimniekojamās zālāju platības iedalītas vairākās kategorijās – ES nozīmes zālāju biotopi, bioloģiski vērtīgie zālāji, potenciāli vērtīgie un ainaviski nozīmīgie zālāji (šai kategorijā iekļautas platības, kas ir kontaktā ar zālāju biotopiem vai BVZ, tādējādi visvairāk iespējama aizsargājama sugu un BVZ indikatorsugu izplatība šajos zālajos, turpinot piemērotu apsaimniekošanu; arī platības ainaviski nozīmīgās vietās), kā arī griezei nozīmīgas zālāju platības (izmantojot datus par teritorijā vokalizējošiem griežu īpatņiem) (skat. 3.2. tabulu). Liela daļa zālāju, kas nozīmīgi griežu populācijai, vienlaikus ietilpst kādā no pirmajām

trīs kategorijām (skat. 3.1. attēlu). Visos zālajos nepieciešams nodrošināt pļaušanu vienreiz gadā, izvēcot nopļauto sienu, kā arī ievērot pļaušanu no lauka vidus, lai dotu iespēju aizbēgt griežu mazuļiem. Jāuzsver, ka apsaimniekošana ir nozīmīga arī citās zālāju platībās, kas nav uzrādītas 3.1. attēlā – nav vēlama to apmežošana (it sevišķi attālāk no ceļiem, meža stūros) vai aizvietošana ar intensīvajām lauksaimniecības kultūrām (piem., rapsi). Mozaikveida ainavas saglabāšana svarīga gan ainavas kvalitātei, gan aizsargājamām augu un dzīvnieku sugām.

Visos zālajos pieļaujams apsaimniekošanai izmantot traktortehniku, izņemot ieplaku pie „Breņģkalniem”, kuras dienvidu daļā atrodas zālāju biotops 6410 Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs, bet ziemeļu daļā 7230 Kaļķaini zāļu purvi. Šajā bioloģiski vērtīgajā teritorijā nepieciešama apsaimniekošana ar rokas darbarīkiem, dienvidu daļā pļaujot un izcērtot krūmus, savukārt ziemeļu daļā – tikai izcērtot un izvēcot krūmus (krūmu ciršana jāveic ziemā, lai maksimāli samazinātu ietekmi uz aizsargājamām gliemju sugām). Nepieciešama noteces aizdambēšana no zāļu purva (to iespējams izdarīt ar rokas darbarīkiem). Ņemot vērā teritorijas augsto bioloģisko vērtību, gadījumā, ja tiek izstrādāts detālplānojums ar mērķi veikt būvniecību īpašumā „Breņģkalni”, detālplānojuma izstrādes nosacījumos jāiekļauj biotopa aizsardzības prasības atbilstoši sertificēta biotopu eksperta rekomendācijām, tāpat vēlams paredzēt nosacījumus teritorijas apsaimniekošanai.

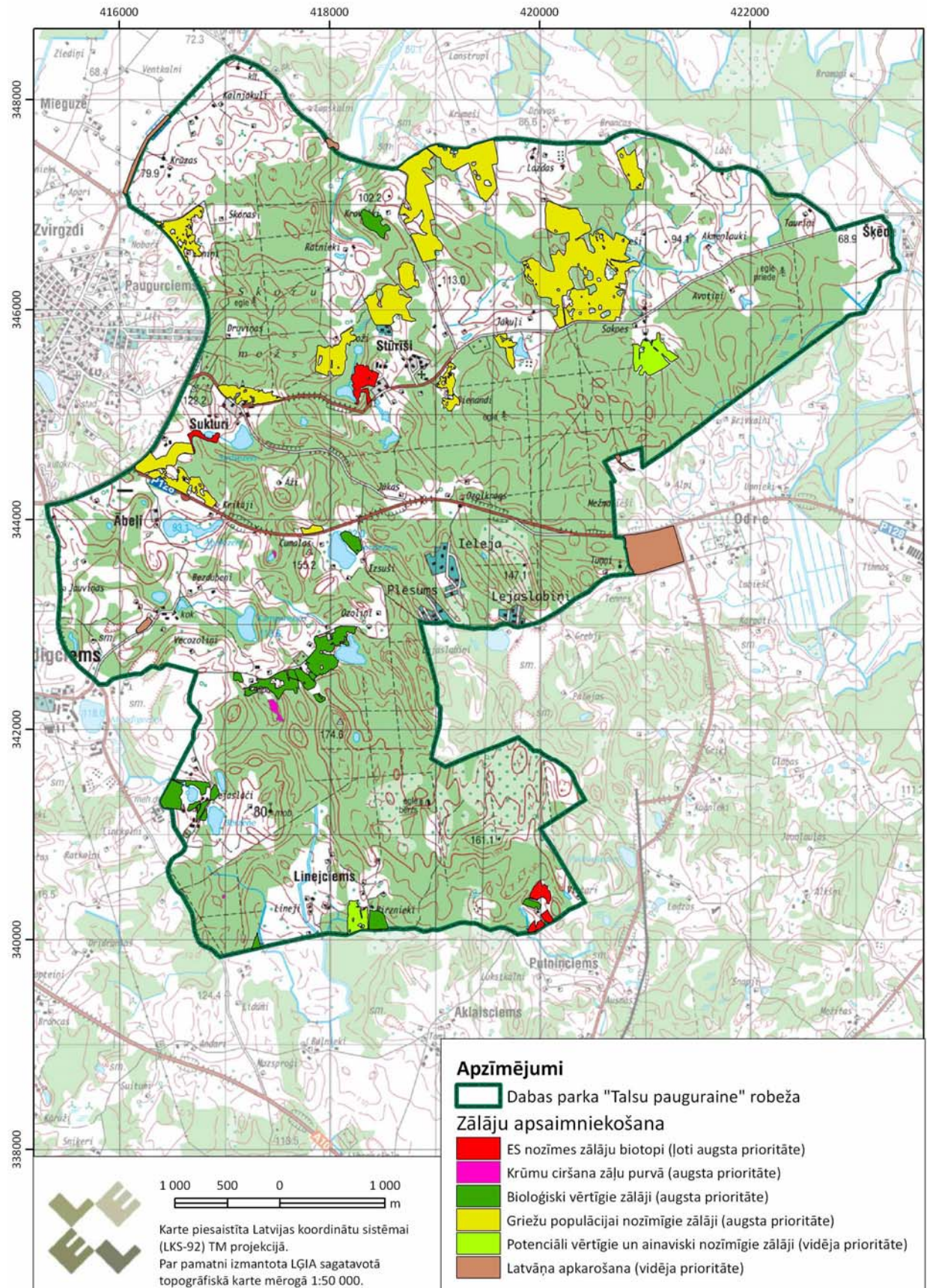
Krūmu ciršana būtu vēlama arī biotopā 7140 Pārejas purvi un slīkšņas īpašumā „Kārļi”.

Lai uzlabotu zālāju struktūru un bioloģisko daudzveidību pļavās, kas aizaug ar parasto vīgriezi, lēdzerksti, slotiņu ciesu, grīšļiem u.c. liela auguma monodominantiem, iespējama to pļaušana divreiz gadā, noteikti izvēcot nopļauto sienu. Kultivētos zālajos, kuros dominē sētas augstās graudzāles (parastā kamolzāle, pļavas timotiņš, pļavas auzene u.c.) strauja bioloģiskās daudzveidības uzlabošanās nav iespējama, taču šo zālāju pļaušana ir nozīmīga ainavas kvalitātes uzturēšanai.

3.2. tabula. **Prioritāri apsaimniekojamo zālāju platības dabas parkā „Talsu pauguraine”**

Apsaimniekošanas pasākums	Prioritāte	Platība, ha
ES nozīmes zālāju biotopu apsaimniekošana	Ļoti augsta	11,5*
BVZ apsaimniekošana	Augsta	38,7
Krūmu ciršana un ekstensīva pļaušana zāļu purva un mainīgi mitra zālāja kompleksā	Augsta	1,2
Griezei nozīmīgu zālāju apsaimniekošana	Augsta	165,1
Potenciāli vērtīgu zālāju apsaimniekošana	Vidēja	13,9
Kopā		230,4

*Platība atšķiras no zālāju biotopu kopējās platības, jo šai apsaimniekošanas pasākumā iekļauti arī vairāki biotopiem tieši pieguļoši zālāji, kas jāapsaimnieko kopā ar biotopu

3.1. attēls. Zālāju apsaimniekošanas prioritātes dabas parkā „Talsu pauguraine”

B.1.2 Jaunu bioloģiski vērtīgo zālāju pieteikšana platību maksājumiem

Teritorijas apsekojumu laikā nav konstatētas jaunas bioloģiskās daudzveidības ziņā nozīmīgas zālāju platības, taču ir iespējams paplašināt reģistrēto BVZ platības, balstoties uz griezes ligzdošanai būtiskām teritorijām. Tādējādi iespējams pieteikt BVZ platību maksājumiem zālājus, kuru apsaimniekošana nav ekonomiska novietojuma vai sarežģītās konfigurācijas dēļ.

B.1.3 Latvāņu apkarošana

Dabas parka perifērijā atsevišķās vietās sastopamas latvāņu audzes, no kurām latvāņi var nonākt arī dabas parka teritorijā (skat. 3.1. attēlu). Nepieciešams regulāri veikt latvāņu apkaršanas pasākumus (pļaušanu; optimālā gadījumā sakņu iznīcināšanu) vismaz 23,5 ha platībā vietās, kas norādītas 3.1. attēlā. Lai arī daļa šo teritoriju neietilpst dabas parkā, pasākumi paredzēti dabas parka „Talsu pauguraine” dabas vērtību un ainavisko vērtību saglabāšanai.

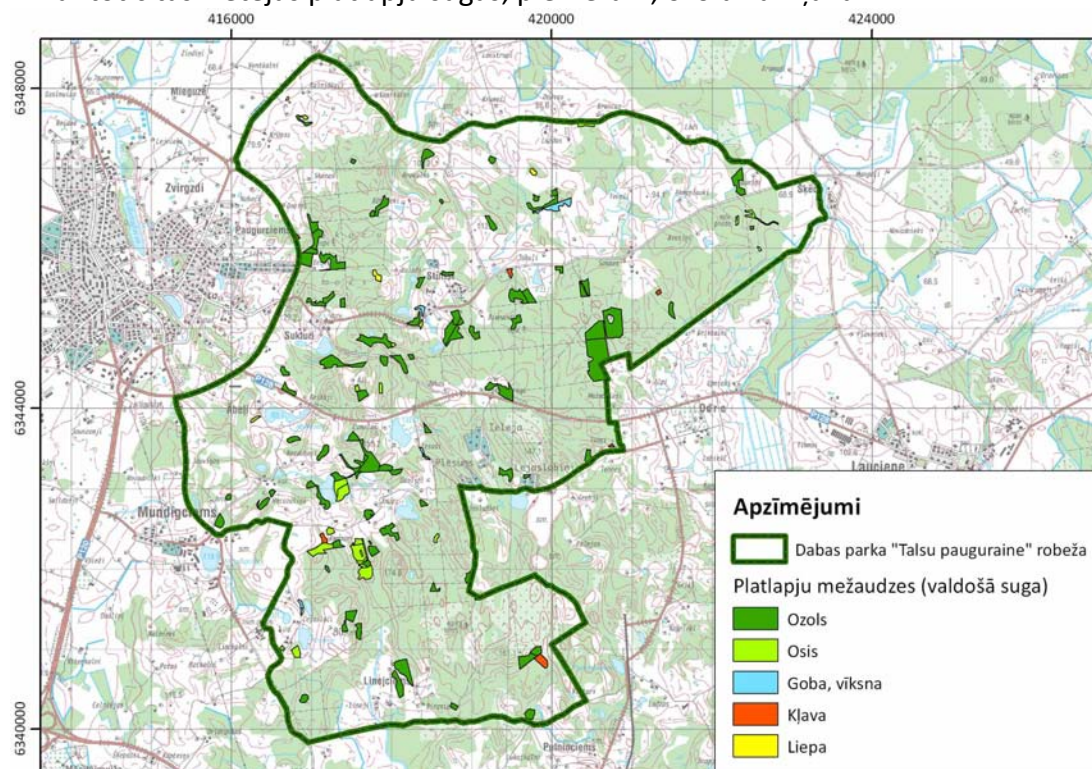
B.2.1 Mežsaimnieciskās darbības ierobežojumu noteikšana bioloģiski vērtīgās mežaudzēs

Šobrīd visā dabas parka teritorijā mežaudzēs ir aizliegta kailcirte, taču vērtīgos dabisko mežu biotopos nebūtu pieļaujama arī izlases cirte, tāpat dabiskos meža biotopos nav vēlama jebkāda mirušās koksnes izvākšana, tai skaitā pēc vējgāzēm, vējlauzēm u.c. dabiskiem traucējumiem. Priekšlikumos teritorijas funkcionālajam zonējumam (skat. 5.1. nodaļu) izdalīta potenciālā dabas lieguma zona un saraksts ar meža nogabaliem, kurā mežsaimnieciskajai darbībai nosakāmi ierobežojumi, lai saglabātu bioloģiski vērtīgākās meža platības (vismaz 119,2 ha platībā). Tā kā dabas parka mežu struktūra ir ļoti sadrumstalota un blakus dabiskiem mežiem var atrasties introducēto koku stādījumi vai nesen izcirsti nogabali, dabas lieguma zona noteikta tikai vietās, kur iespējams veidot to trīs un vairāk nogabalu platībā, pārējās vietās paredzēti nogabali ar mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem (atsevišķs IAIN pielikums). Nav vēlams veikt galveno cirti arī nogabalos, kas pieguļ šādiem atsevišķiem bioloģiski vērtīgiem mežiem, nepieciešams ievērot vismaz 50 m buferzonu, lai nemainītu mežaudzes apgaismojuma apstākļus un mikroklimatu.

Vēl pirms IAIN apstiprināšanas meža biotopu aizsardzības prasības iespējams nodrošināt, plānojot mežsaimniecisko darbību atbilstoši dabas aizsardzības plānā sniegtajai informācijai par vērtīgajiem meža biotopiem. Teritorijās, kuras atrodas tuvu rekreācijas un apskates objektiem, meža dabiskās struktūras saglabāšana var raisīt pretestību, jo tiek uztverta kā „nekopts mežs”, taču jāņem vērā, ka mirušās koksnes klātbūtne mežaudzē ir būtiska bioloģiskās daudzveidības uzturēšanai. Gadījumos, kad meža biotopu teritorijā vai tuvumā nepieciešams uzturēt rekreācijas infrastruktūru, piemēram, takas, pieļaujama traucējošo kritalu pārvietošana tālāk no takas, neizvāct to no mežaudzes.

B.2.2 Meža atjaunošana ar platlapju sugām

Viena no dabas parka „Talsu pauguraine” ainaviskajām un dabas vērtībām un platlapju audzes, kuras veidojušās, pateicoties piemērotiem fiziogēogrāfiskajiem apstākļiem (augšnes, reljefs, mitruma apstākļi). Lai saglabātu dabas parkam raksturīgās platlapju audzes, ieteicams meža atjaunošanā izmantot platlapju sugas tajos nogabalos, kur pirms ciršanas platlapji ir valdošā 1. stāva suga (skat. 3.2. attēlu). Tā kā gobas, vīksnas un oši joprojām pakļauti dažādu infekciju riskam, iespējams izmantot citas vietējās platlapju sugas, piemēram, ozolu vai kļavu.

3.2. attēls. Mežaudzes, kurās platlapji ir 1. stāva valdošā suga un pēc ciršanas vēlams tās atjaunot ar platlapjiem

B.3.1 Antropogēnās slodzes samazināšana uz ezeriem, ezeru apkārtnes labiekārtošana

Līdz šim apsekojot dabas parka teritoriju, dabas vērtību eksperti (piemēram, Natura 2000 teritoriju anketas aizpildīšanā, biotopu monitoringā u.tml.) atzīmējuši, ka dabas parka ezeru biotopus apdraud nesabalansēta antropogēnā slodze. Apsekojot teritoriju dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros, saldūdens biotopu eksperte E. Zviedre konstatēja, ka būtiska antropogēnā slodze attiecināma tikai uz Sirdsezera, kurā joprojām ieplūst notekūdeņi no nosēdakas ezera krastā; šis piesārņojuma avots jālikvidē. Pārējos ezeros apsaimniekošanas pasākumi lielākoties saistās ar rekreācijas infrastruktūras uzlabošanu un apsaimniekošanu, lai samazinātu barības vielu ieplūdi ezeros, nepieļautu atkritumu izmētāšanu un koncentrētu apmeklētājus vietās, kurās tiek nodrošināta infrastruktūra. Pasākumu aprakstu skat. D.4.1. sadaļā.

Pastāv iespēja, ka Villu karjera izstrāde teritorijas rietumu pierobežā var ilgtermiņā atstāt ietekmi uz ūdens kvalitāti Vēzenē un Kalnezerā (ezeros nosēžas putekļi, kas samazina caurredzamību un ilgākā laikā var mainīt ūdens pH līmeni, ietekmējot

ekosistēmu kopumā). Tā kā pašreizējā likumdošana neprasa veikt ietekmes uz vidi novērtējumu derīgo izrakteņu izstrādei platībā, kas mazāka par 25 ha, attiecīgi nav vērtēta iespējamā ietekme uz apkārtnes ezeriem. Ieteicams veikt šo ezeru biotopu monitoringu, apsekojot tos vismaz vienreiz gadā (skat. E.1.3.).

B.4.1 Vidējā un zemā sprieguma elektrolīniju balstu pārvietošana kabeļos

Vairākās vietās dabas parkā atrodas elektrolīniju balstu sakopojumi, kas negatīvi ietekmē ainavisko pievilcību. Sadarbojoties zemes īpašniekiem un AS „Sadales tīkls”, iespējama pakāpeniska balstu likvidēšana un līniju pārvietošana kabeļos; konkrētas šādu pasākumu veikšanas vietas var ierosināt zemes īpašnieki.

B.5.1. Lazdu audžu retināšana mazo susuru dzīvotņu uzlabošanai

Lazdu monokultūras ir mazpiemērotas mazo susuru dzīvei, tādēļ blīvākās lazdu audzes būtu nepieciešams nocirst, lai rastos gaismas apstākļi arī citu augu attīstībai. Tas veicinātu arī mežu dabisko atjaunošanos pēc vējgāzēm. Zināms, ka Lielbritānijā senatnē piemērotākās dzīvotnes mazajiem susuriem bijuši meži, kuros lazdas regulāri cirstas (Fuller, Warren 1993). Ja šādi pasākumi tiktu īstenoti, to efektivitātes izvērtēšanai būtu jāuzsāk mazo sururu monitorings. Pasākumus pieļaujams veikt ārpus aizsargājamo meža biotopu platībām.

B.5.2. Sikspārņu būrīšu izvietošana

Dobumainu koku saglabāšana mežos, kā arī parkos, alejās un ceļmalās ir priekšnoteikums dendrofilo sikspārņu sugu aizsardzībai. Vietās, kur dobumainu koku nav, ieteicams izlikt sikspārņu būrīšus (ieteikumi to izgatavošanai pieejami: <http://spoki.tvnet.lv/izgudrojumi/Ka-uztaisit-Siksparnu-buriti/140776>). Ēkās mītošu sikspārņu gadījumā ēku remontdarbi būtu jāveic gadalaikā, kad tajās neuzturas sikspārņi. Pirms darbu uzsākšanas ieteicams sazināties ar sikspārņu ekspertiem. Virsūdens veģetācijas nopļaušana ezeros (plānotā apsaimniekošanas aktivitāte D.4.1.) būtu labvēlīga sikspārņu sugām, kas barojas virs atklātiem ūdeņiem.

C. Izglītojošie un informējošie pasākumi

C.1.1 Dabas parka robežzīmju uzstādīšana

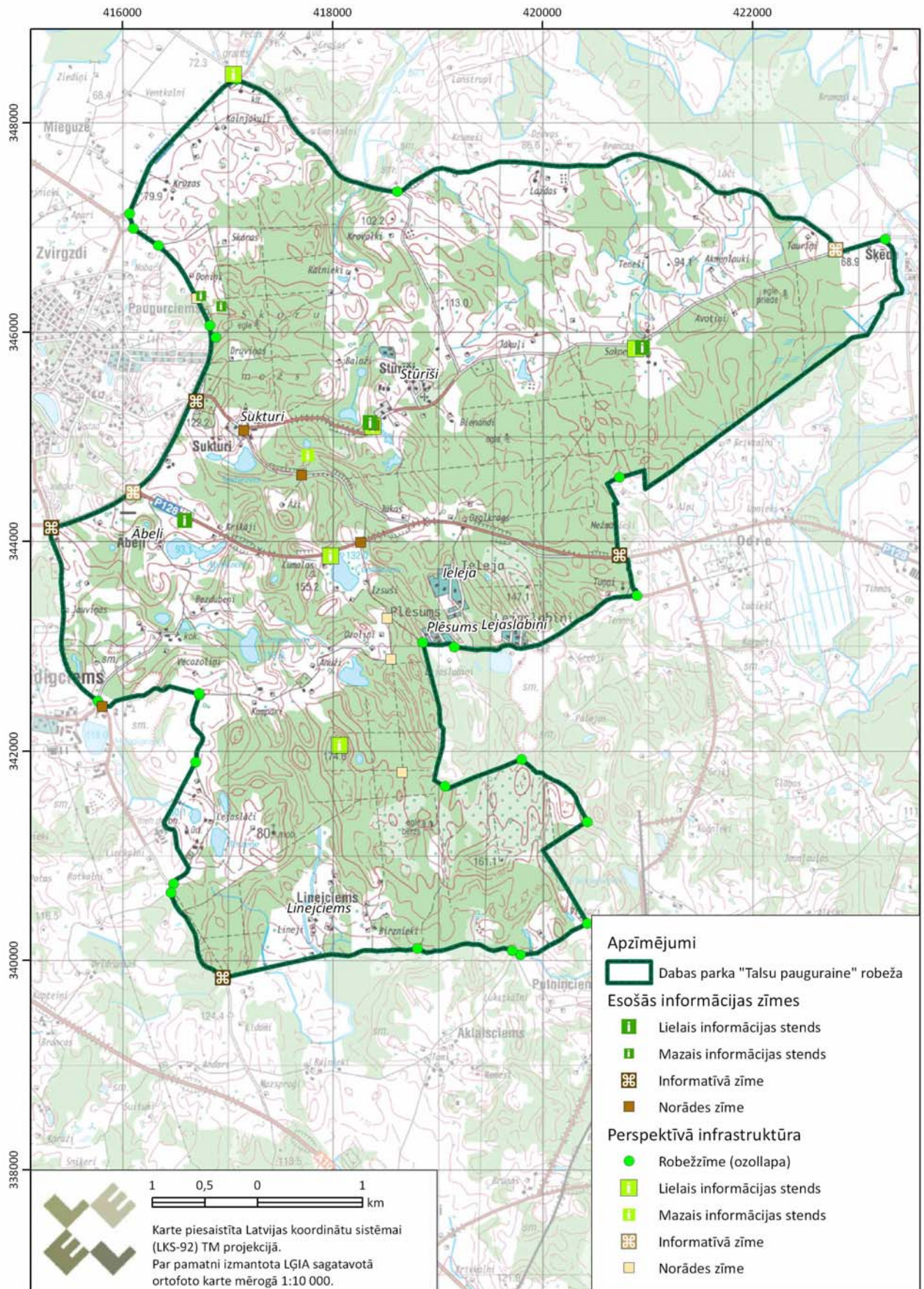
Teritorija šobrīd dabā marķēta tikai atsevišķās vietās ar informatīvajām zīmēm. Nepieciešams marķēt visu robežu ar standarta īpaši aizsargājamās teritorijas robežzīmēm – ozollapām, tās nepieciešams izvietot tur, kur dabas parka robežai pienāk pašvaldības vai valsts nozīmes ceļi (skat. 3.3. attēlu) (līdz 29 zīmēm). Zīmju plāksnītes iespējams saņemt Dabas aizsardzības pārvaldē. Kad tiks apstiprināts dabas parka funkcionālais zonējums, vēlams arī dabas lieguma zonas marķēšana ar ozollapas zīmi un informatīvām plāksnītēm, it sevišķi teritorijās, kas intensīvi tiek izmantotas rekreācijā (Sapņezera apkārtnē, Skoru mežs).

C.2.1, C.2.2 Informācijas stendu atjaunošana un jaunu stendu uzstādīšana

Dabas parkā pie autoceļa P128 uzstādītais lielais informācijas stends ir bojāts un novecojis, tāpēc nepieciešama tā atjaunošana, kā arī jaunu stendu uzstādīšana (līdz 5 stendiem). Stāvlaukumā pie Ābeļezera nepieciešama stenda atjaunošana un teritorijas labiekārtošana. 2013. gadā Talsu TIC uzstādījis stendu pie K.F. Amendas

kapa ar informāciju par šo objektu, kā arī atjaunojis stendu pie Eiropas birzs. Šajās vietās vēlams uzstādīt arī lielos stendus ar informāciju par dabas parku.

Stendu iespējams uzstādīt arī stāvvietā pie Ķīvīškroga, pie „Mežmājas” un pie Kamparkalna skatu torņa, kur teritorijas apsaimniekotājs var uzraudzīt stendu un pasargāt no vandālisma. Perspektīvas vietas stendu izvietošanai ir arī pie Čumala (Čumalu ezera) ceļmalas atpūtas vietā. Mazo stendu iespējams uzstādīt atpūtas vietā pie Sapņezera, iekļaujot tajā izglītojošu informāciju par apkārtnes dabas vērtībām. Informācijas stendus vēlams izstrādāt, ievērojot īpaši aizsargājamo dabas teritoriju infrastruktūras vienoto stilu (http://www.daba.gov.lv/public/lat/iadt/iadtvienotais_stils/). Stendu saturam jānodrošina informācija gan par tūrisma iespējām, gan dabas vērtībām dabas parka „Talsu pauguraine” teritorijā.

3.3. attēls. Esošās un perspektīvās informatīvās zīmes un stendi dabas parka teritorijā

C.3.1 Informatīvi izglītojoša bukleta izdošana

Tā kā dabas aizsardzības likumdošanas akti un teritorijas izpētes materiāli ir apjomīgi un ar daudzveidīgu saturu, vēlams pēc dabas aizsardzības plāna pabeigšanas izveidot bukletu dabas parka apmeklētājiem un vietējiem iedzīvotājiem, kur īsi uzskaitītas teritorijas vērtības, priekšnosacījumi to aizsardzībai, atļautās un aizliegtās darbības dabas parkā. Vēlams lielāku uzsvāru likt uz atļautajām darbībām, lai neradītu priekšstatu, ka dabas parks ir iedzīvotājus apgrūtināošs un ierobežojošs, jo vairums saimnieciskās darbības veidu šādās kategorijas teritorijā ir atļauti un pat ieteicami (piemēram, lauksaimnieciskā darbība, grāvju tīrīšana, ceļmalu attīrīšana, viensētu būvniecība).

C.4.1 Informācijas aktualizācija bukletos un mājaslapās

Teritorijā ir vairāki objekti, kuri vairs netiek uzturēti un nav publiski pieejami, taču informācija par tiem joprojām ir tūrisma materiālos (Skaņu taka pie Mācītājmājas ezera, Botānikas taka Krovalkos). Apmeklētāju ērtībai informatīvajos materiālos būtu nodalāmas atpūtas vietas, kuru apmeklēšana ir bez maksas un kurās nav nepieciešama iepriekšēja saskaņošana, un tās vietas, kur nepieciešams ierašanos saskaņot ar apsaimniekotāju vai maksāt par teritorijas apmeklējumu.

- Bezmaksas atpūtas un apskates vietas: Sirdsezers, Sapņezers (Sapņu ezers), Kamparkalna skatu tornis no dienvidu puses, Čumalu ezers no ziemeļu puses, slēpošanas un biatlona trase, K. F. Amendas kapa vieta, Vanagkalns, dzīvnieku un augu taka un ugunsкура vieta saimniecībā „Rīti” no slēpošanas trases puses, Mācītājmājas (Mācītājmuižas) ezera apkārtnē.
- Atpūtas un apskates vietas, kurās nepieciešams saskaņot ierašanos ar apsaimniekotāju: Mācītājmuižas komplekss (ir informatīva zīme, telefona numurs), Kamparezers (ir informatīva zīme ar telefona numuru), Eiropas birzs (nepieciešams darbinieks, kurš atslēdz sētas vārtus), Kamparkalna skatu tornis no ziemeļu puses (caur slēpošanas trasi vasaras sezonā), folkloras taka „Jāņkalni”, lauku sēta „Kurzemnieki” (DEMO FARM projekts).

D. Tūrisms un rekreācija

D.1.1 Esošo tūrisma objektu uzturēšana un apsaimniekošana

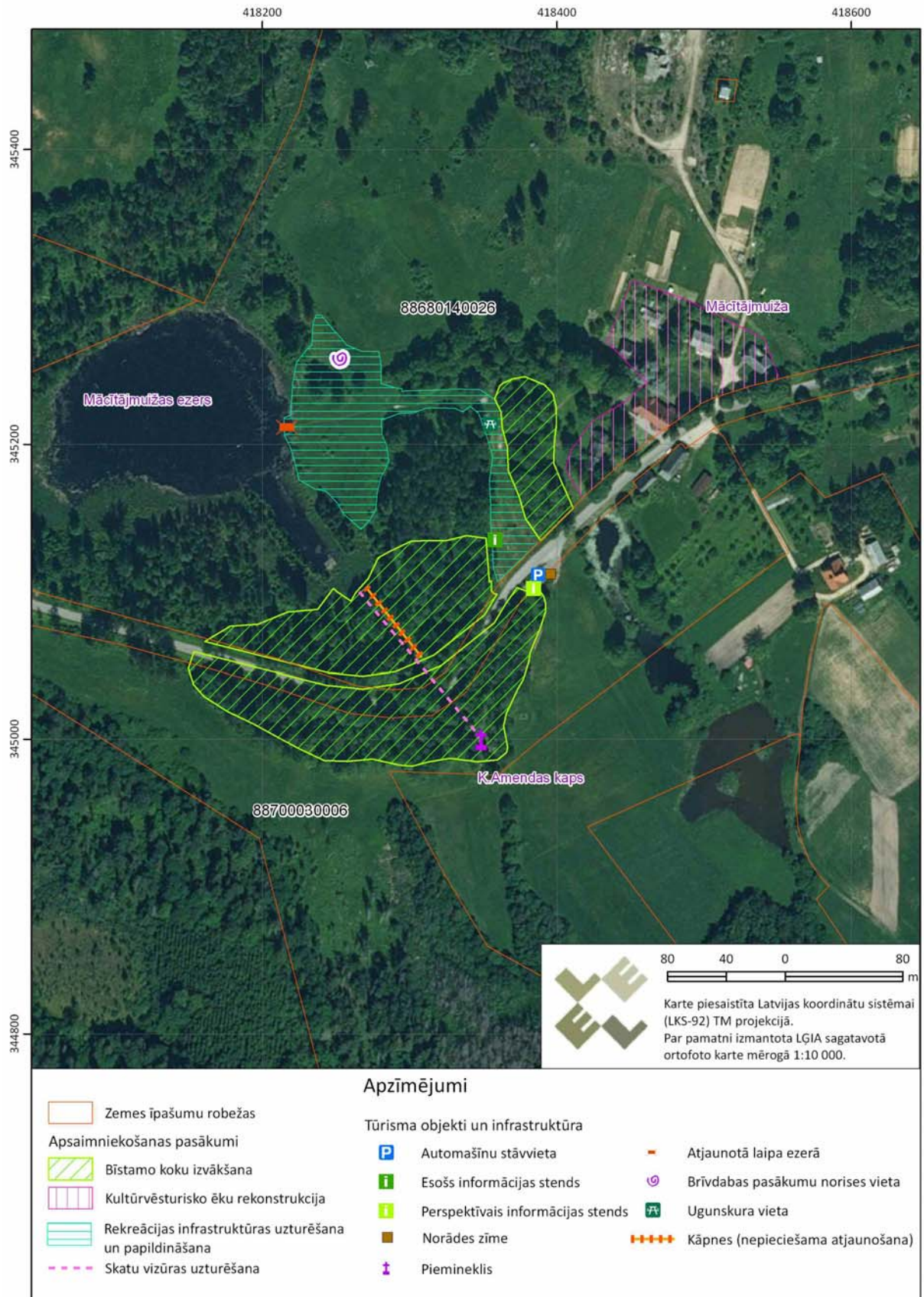
K.F. Amendas kaps un Mācītājmuižas apkārtnē

Viens no populārākajiem apskates objektiem ir K.F. Amendas kaps, no kura paveras pievilcīgs skats uz dabas parka ainavu. Nepieciešams uzturēt gan pašu kapa vietu, gan ainavu vizūru skatā uz Mācītājmājas (Mācītājmuižas) ezeru (skat. 3.4. attēlu).

Kokaudzēs pie K.F. Amendas kapa un gar Mācītājmājas (Mācītājmuižas) ezera krastu ir daudz nokaltušu koku, kuri, stipra vēja laikā var radīt draudus, gan ceļa satīskmei, gan objektu apmeklētājiem. Konkrētajās kokaudzēs netika konstatētas retas un aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas, tādēļ nepieciešama bīstamo koku izvērtēšana un izzāgēšana apmēram 2,6 ha platībā. Stumbeņu un arī nozāgēto koku atstāšana uz zemes būtu labvēlīga bezmugurkaulnieku sugu daudzveidības saglabāšanai, tāpēc nepieciešams vismaz daļu nozāgēto koku atstāt mežaudzē tā, lai tie netraucētu apmeklētājiem. Veicot teritorijas atbrīvošanu no bīstamajiem kokiem,

iespējams izzāgēt lazdas starp taku uz kapa vietu un autoceļu, tādējādi atverot skatu līnijas uz Mācītājmājas (Mācītājmuižas) ezeru un tā apkārtni.

Ceļa malā ir paredzēts labiekārtot, un uzstādīt lielo stendu ar informāciju par dabas parku, tāpat arī stendu ar informāciju par Mācītājmuižas kompleksu un tā kultūrvēsturiskajām vērtībām. Šobrīd Mācītājmuižas ēku kompleksā esošā K.F. Amendas piemiņas istaba nav pieejama apmeklētājiem bez iepriekšējas pieteikšanās īpašniekam; nākotnē iespējama tūrisma pakalpojumu attīstība un apmeklētāju piesaiste. Teritorijā īpašnieks attīsta atpūtas vietu, kas būtu izmantojama lielākoties draudzes pasākumiem, arī laulību ceremonijām; šāda veida attīstība ir atbalstāma, respektējot esošās dabas vērtības (galvenokārt vecos ozolus, kas ir lapkoku praulgrauža dzīvotne). Esošie infrastruktūras objekti ezera apkaimē (ugunskura vieta, soliņi, laipa) ir publiski pieejami, turpināma to apsaimniekošana (kopējā teritorijas platība ~1 ha). Nākotnē Mācītājmuižas kompleksā paredzēta kultūrvēsturisko ēku rekonstrukcija un pielāgošana publiskai izmantošanai; pasākumu realizācija atkarīga no finansējuma piesaistes iespējām.

3.4. attēls. Priekšlikumi apsaimniekošanas pasākumiem K.F. Amēndas kapa un Mācītājmuīžas apkārtnē

Dzīvnieku un augu takas saimniecībā „Rīti”

Būtu jāturpina taku pļaušana (~1,7 km garumā), kā arī pārējās infrastruktūras (soliņi, atkritumu urnas, laipas) uzturēšana. Nepieciešama informācijas zīmju atjaunošana uz takas (skat. 3.5.1. attēlu). Nepieciešama norādes zīmes uzstādīšana uz Talsu apvedceļa pie iebraukšanas „Rītos” (skat. 3.5. attēlu), saskaņojot zīmes dizainu un novietojumu ar AS „Latvijas valsts ceļi”. Izziņas taku apkārtne nav konstatētas dabas vērtības, kuru dēļ būtu nepieciešami speciāli ierobežojumi apsaimniekošanas pasākumiem.

3.5. attēls. Izziņas takas saimniecībā „Rīti”.

3.5.1 attēls Atjaunojamās informācijas zīmes

3.5.2. attēls. Atpūtas vieta ar nojumi

Folkloras taka „Jāņkalni”

Folkloras takas uzturēšanai nepieciešama regulāra apļaušana un atvašu ciršana. Pieļaujama jaunas tūrisma infrastruktūras izvietošana attiecīgajā zemes īpašumā; nav konstatētas dabas vērtības, kuru dēļ būtu nepieciešami specifiski ierobežojumi apsaimniekošanai.

Kamparkalna slēpošanas trase

Slēpošanas trases teritorijā nav konstatētas nozīmīgas dabas vērtības, kuru dēļ būtu nepieciešami specifiski ierobežojumi apsaimniekošanai. Veidojot papildus trases (piemēram, perspektīvo borderkrosa trasi, skat 3.7. attēlu), projektu nepieciešams saskaņot ar Ventspils Reģionālo vides pārvaldi.

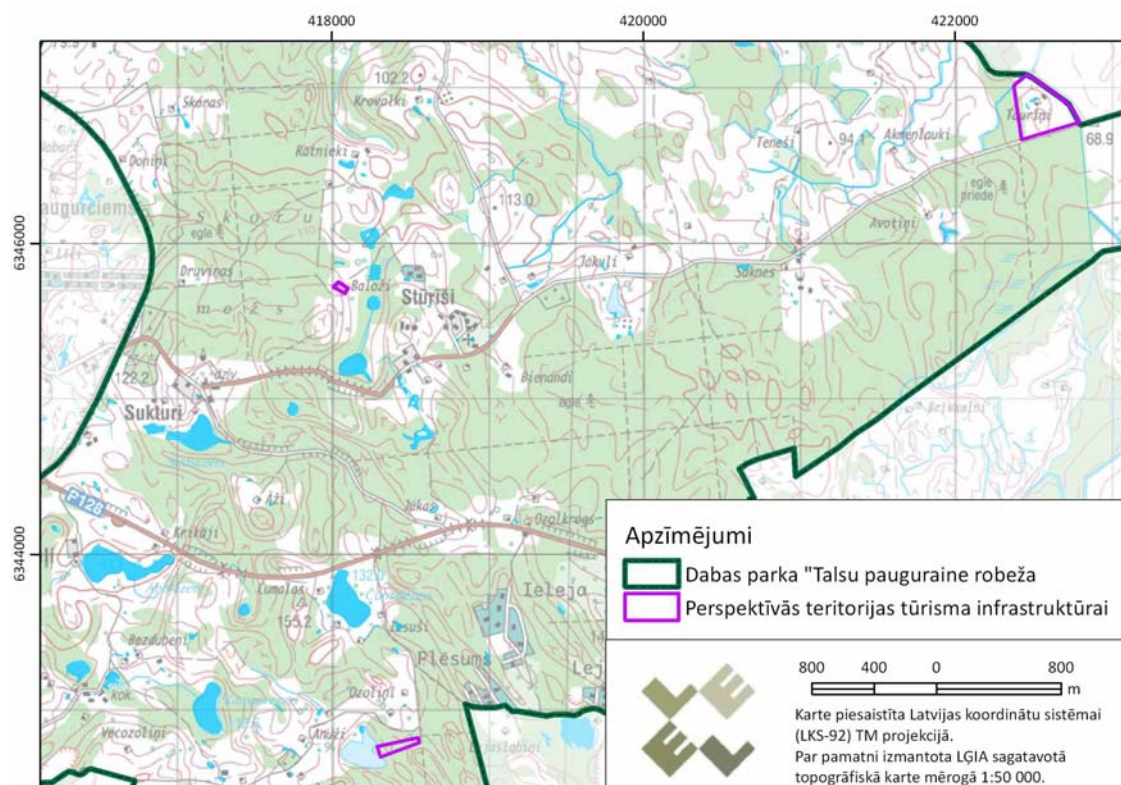
Talsu slēpošanas un biatlona trase

Turpināma esošās trases uzturēšana (~5,9 km garumā), atjaunojot trases segumu un pļaujot zāli un atvases uz trases un līdz 2 m platā joslā gar trases malām. Gadījumos, ja vējgāzes vai vējlauzes rezultātā uz trases nokrīt koki, kas atradušies aizsargājamu biotopu platībās, tie jānovāc un jāatstāj tuvākajā mežaudzē.

Jebkādi trases uzturēšanas pasākumi, kas ietekmē pieguļošo teritoriju (pļaušana, attīrīšana no atvasēm, koku novākšana u.tml.) veicami tikai saskaņojot ar zemes īpašnieku un vadoties pēc dabas aizsardzības plānā iekļautās informācijas par dabas vērtībām teritorijā.

D.1.2 Jaunu tūrisma objektu ierīkošana

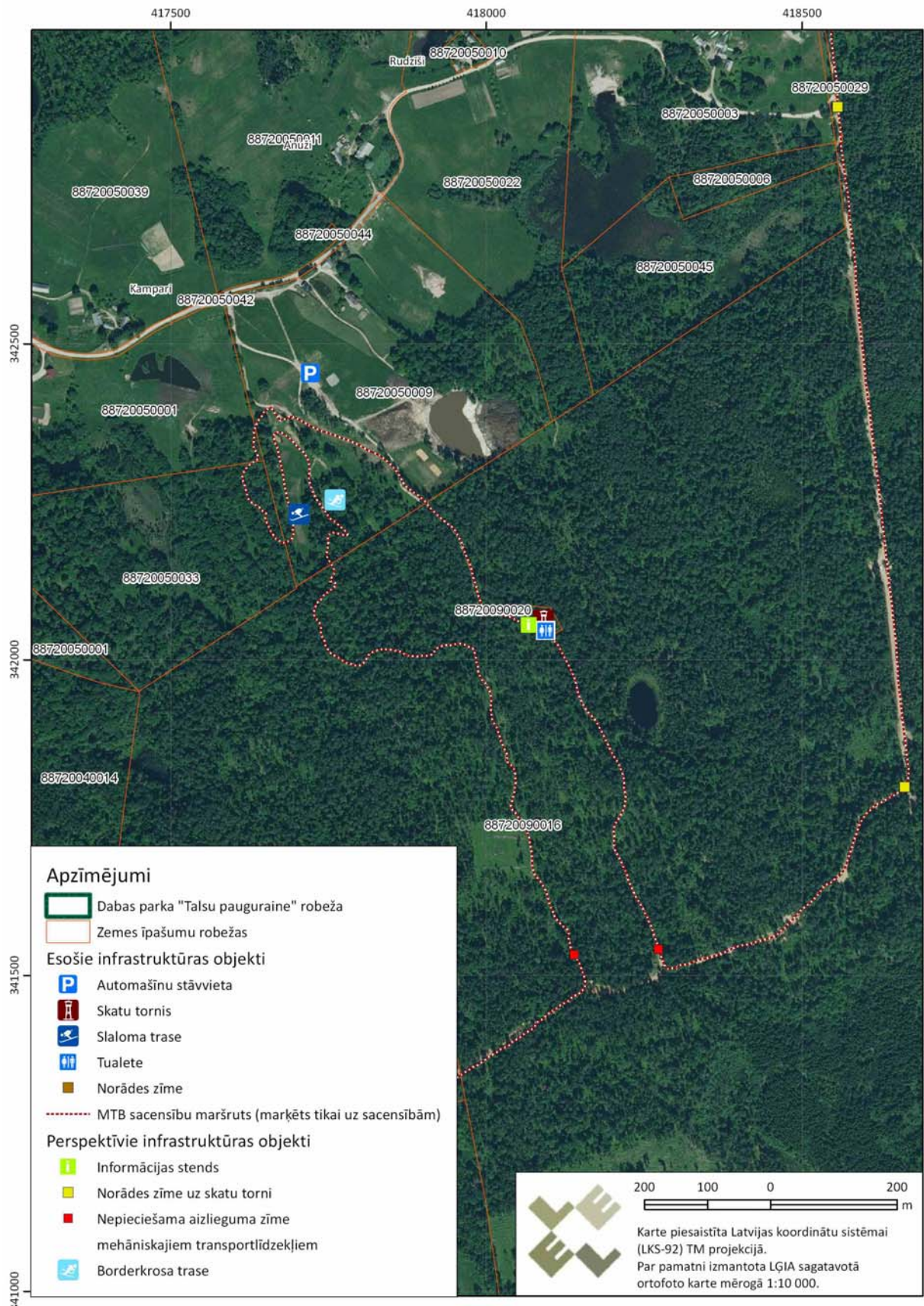
Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā veiktajā zemes īpašnieku aptaujā 4 iesniegumos zemes īpašnieki pauduši vēlmi savā zemē ierīkot tūrisma infrastruktūru (skat. 3.6. attēlu). Objektiem, kuru plānojums netiek izvērtēts šī dabas aizsardzības plāna izstrādes gaitā, ierīkošanai nepieciešama saskaņošana ar Dabas aizsardzības pārvaldi.

3.6. attēls. Priekšlikumi tūrisma infrastruktūras izveidošanai

D.2. Marķējuma un infrastruktūras izvietošana Kamparkalna skatu torņa apmeklētājiem

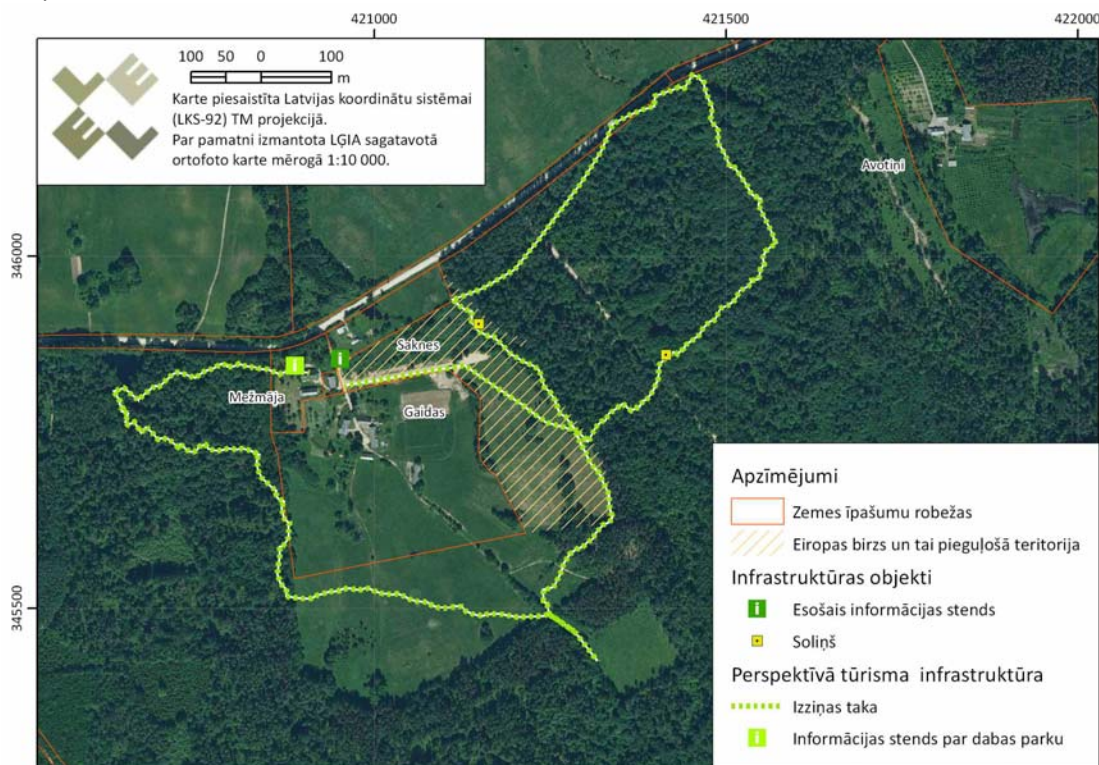
Kamparkalna skatu tornis ir viens no centrālajiem piesaistes objektiem dabas parka teritorijā, kas bez maksas pieejams apmeklētājiem. Šobrīd nav sakārtots jautājums par piekļuvei skatu tornim un norādēm. Pirms torņa izbūves slēgtais līgums starp Zemkopības ministriju, Valsts meža dienestu, AS „Latvijas valsts meži” un Lībagu pagasta padomi paredz, ka torņa un tā apkārtnes uzturēšana jāveic pašvaldībai, taču līgumā nav minēts atbildīgais par piekļuves nodrošināšanu skatu tornim. Tuvākā piekļuves vieta ar esošu infrastruktūru (sāvlaukumi) ir no Kamparkalna slēpošanas trases puses (ziemeļos no skatu torņa), taču dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā tā bija pieejama tikai saskaņojot ar teritorijas īpašnieku. Otra piekļuves vieta ir mežsaimniecības ceļu krustojums torņa dienvidu pusē, Meža pētīšanas stacijas apsaimniekotajā teritorijā, taču tur nav izveidota infrastruktūra apmeklētājiem (trūkst norāžu ceļa malā; vietā, kur jāatstāj auto un uz torni jādodas kājām, ir tikai krāsas marķējums uz kokiem). Izvērtējot esošo infrastruktūru un iespēju piekļūt skatu tornim no dienvidu puses, par prioritāti uzskatāma vienošanās par esošās infrastruktūras izmantošanu slēpošanas trases pusē, iespējams, iesaistoties Talsu novada pašvaldībai, kuras interesēs ir veicināt tūrisma attīstību teritorijā. Kā alternatīvu var paredzēt marķējumu piekļuvei no dienvidu puses caur Meža pētīšanas stacijas mežiem, taču šai pusē problemātiski izveidot pienācīgu infrastruktūru – šaurais ceļš nav piemērots regulārai automašīnu satiksmei, pie ceļa uz skatu torni iespējams novietot tikai dažas automašīnas. Ieteicams pie skatu torņa izvietot informācijas stendu par Talsu pauguraines dabas parku (skat. 3.7. attēlu).

3.7. attēls. Esošā un perspektīvā infrastruktūra Kamparkalna skatu torņa apkārtnē

D.2.2 Izziņas takas izveidošana pie „Mežmājas”

Pie Eiropas birzs vēlams izveidot izziņas takas, kas parādītu koku sugu un mežaudžu daudzveidību dabas parkā; šim nolūkam nepieciešams izvietot norādes un informatīvos materiālus. Iespējamo takas maršrutu skat. 3.8. attēlā (garums ap 3,5 km).

3.8. attēls. *Perspektīvā pastaigu un izziņas taka „Mežmājas” apkārtnē*

D.3.1 Pastaigu maršruta marķēšana

Lai piesaistītu dabas parka apmeklētājus, kas pārvietojas ar kājām vai velosipēdu, nevis automašīnu, iespējams marķēt pastaigu maršrutu, kas ietvertu dažus no teritorijas populārākajiem objektiem un būtu sasniedzams no Talsu pilsētas. Piedāvāto maršrutu skat. 3.9. attēlā (garums ~ 4,1 km). Marķētais maršruts neietver valsts 2. šķiras autoceļus; vietās, kur no tiem nogriežas takas vai ceļi, nepieciešamas marķējuma norādes.

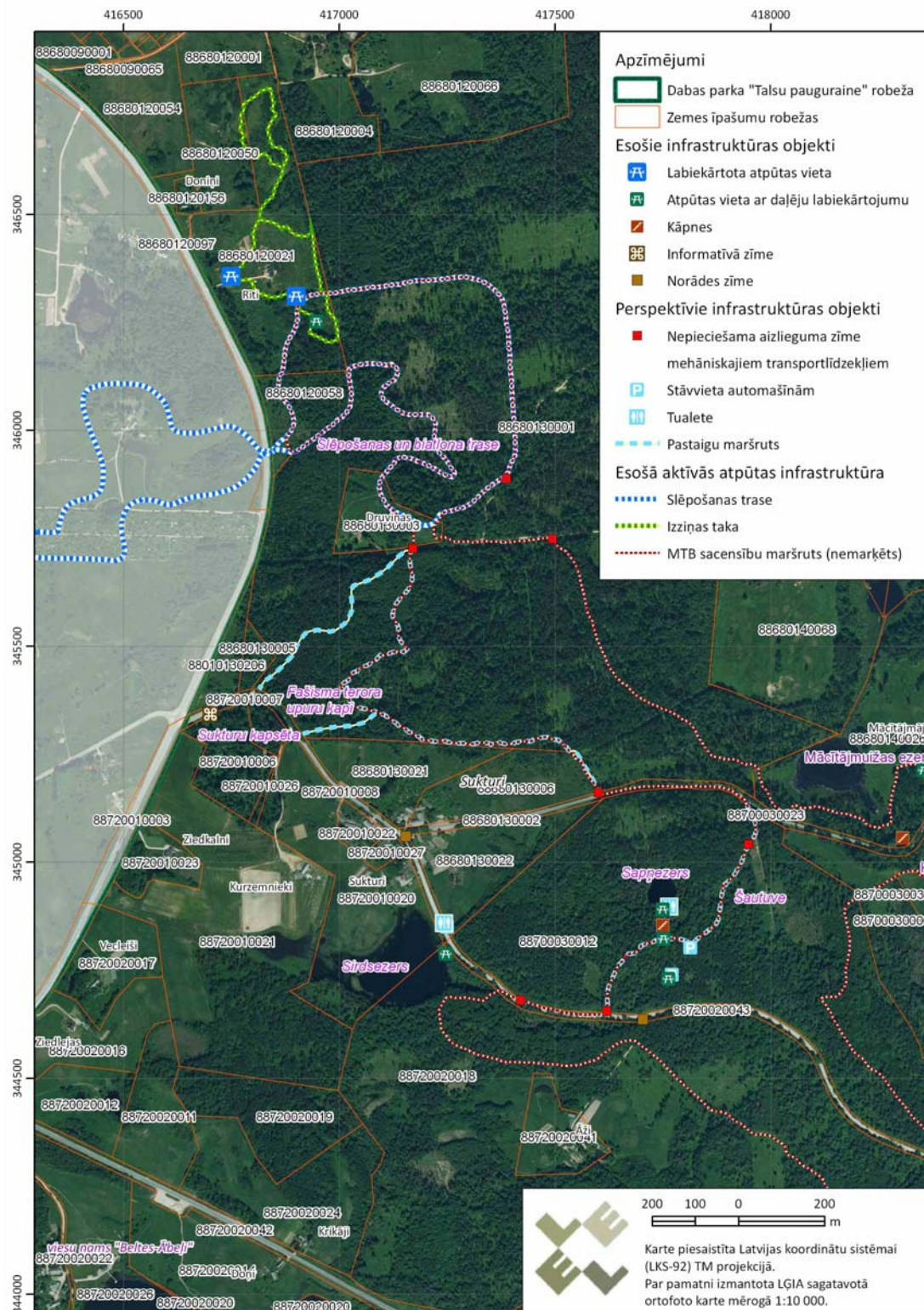
D.3.2. Velomaršrutu marķējuma atjaunošana, EuroVelo marķējuma uzstādīšana

Dabas parka teritorijā nepieciešams atjaunot Talsu TIC piedāvāto velomaršrutu marķējumu, kā arī veikt EuroVelo maršruta marķēšanu (skat. 3.10. attēlu). Tā kā marķējums pazūd vandālisma rezultātā, nepieciešams plānot līdzekļus tā regulārai apsekošanai un atjaunošanai.

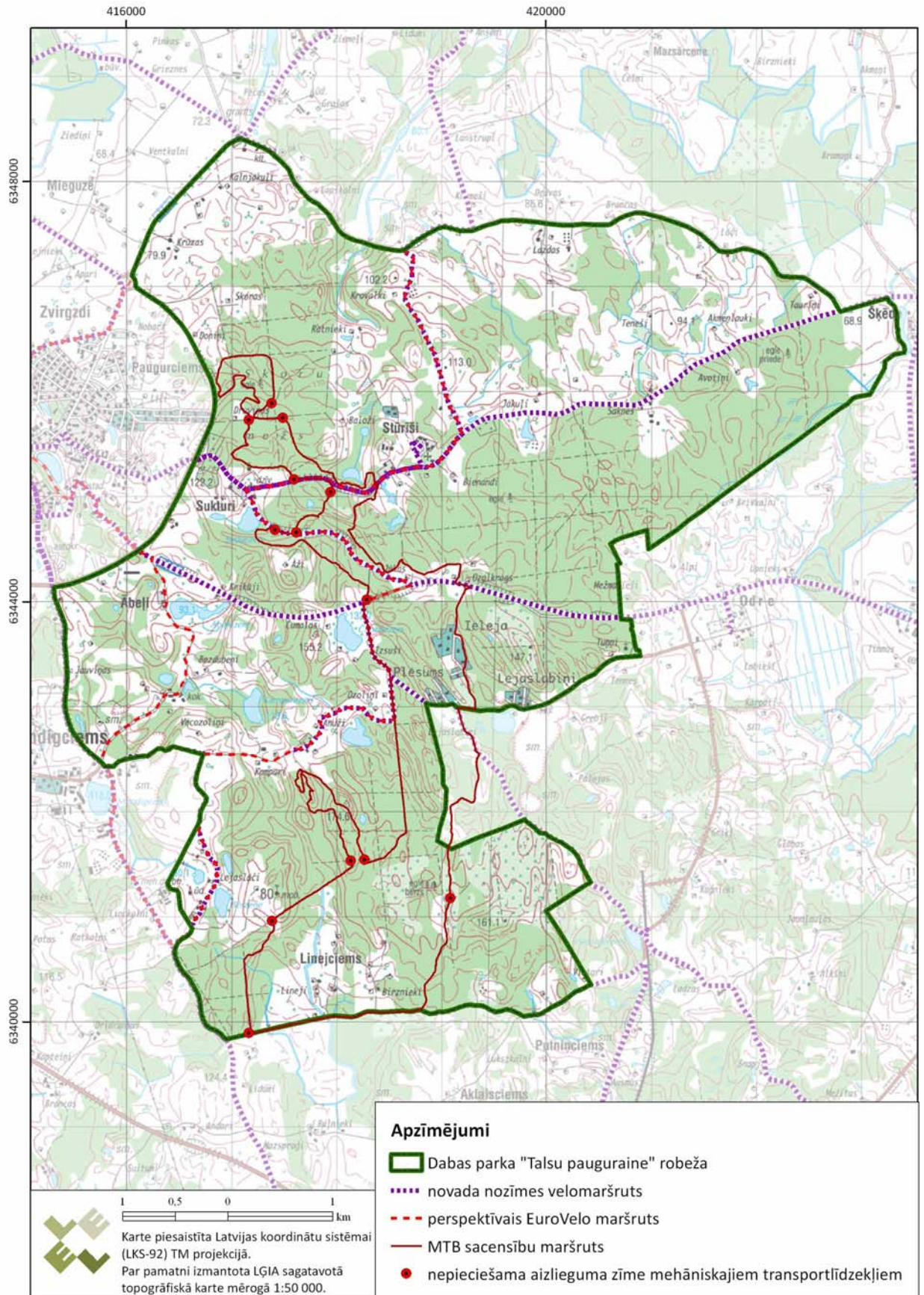
D.3.3. MTB sacensību organizēšana

Aktīvās atpūtas organizētāji (klubs „RAIMAKS”, Kamparkalna slēpošanas trases apsaimniekotājs) dabas parka teritorijā pēdējos gados organizējuši kalnu riteņbraukšanas (MTB) sacensības (maršrutu skat. 3.10. attēlā). Trases konfigurācija pamatā nemainās, tā katru gadu tiek saskaņota ar zemes īpašniekiem. Velobraucēju, it sevišķi Talsu novada iedzīvotāju, piesaiste šāda veida aktivitātēm veicina plašākas

sabiedrības interesi par teritorijas aizsardzību, it sevišķi motorizēto transportlīdzekļu (kvadraciklu un motociklu) pārvietošanās ierobežošanu pa meža zemēm. Dabas aizsardzības plānā netiek piedāvāts trasi padarīt par pastāvīgu infrastruktūras objektu, taču nākotnē ir iespējama tās marķēšana, ja ieinteresētās personas vienojas ar zemes īpašniekiem un saskaņo marķēšanu ar Dabas aizsardzības pārvaldi.

3.9. attēls. Perspektīvā pastaigu taka un rekreācijas infrastruktūra Skoru meža, Sapņezera un Sirdsezera apkārtnē

3.10. attēls. Esošā un perspektīvā velo infrastruktūra dabas parkā „Talsu pauguraine”

D.4.1 Rekreācijas infrastruktūras izveidošana un uzturēšana pie ezeriem

Liela daļa dabas parkā esošo dabisko ūdenstilpju tiek izmantotas rekreācijai, to tuvumā izveidota attiecīga infrastruktūra, taču dažviet infrastruktūra ir nolietojusies vai nepietiekama. Pašvaldībai kopā ar zemes īpašniekiem un biedrību „Talsu pauguraines dabas parka atbalsts” būtu nepieciešams vienoties par ezeru apsaimniekošanas modeli un finansējuma avotiem, lai nodrošinātu infrastruktūras uzturēšanu ilgtermiņā.

Esošā un perspektīvā infrastruktūra pie rekreācijā izmantojamajiem ezeriem (skat. 3.11. attēlu):

- **Mācītājmājas (Mācītājmuižas) ezers** – teritorija šobrīd publiski pieejama (par ezera apmeklējumu vēlams informēt zemes īpašnieku; uz takas pie ezera izvietota informācija un tālruņa numurs). Ezerā atjaunota laipa un tiek koptas pieejas takas un pieguļošā teritorija, tajā izveidota atpūtas vieta un ugunsкура vieta. Nepieciešams novākt sabrukušās kāpnēs un tiltiņu gravā starp ezeru un ceļu.
- **Sirdsezers** – tuvākais ezers Talsu pilsētai, ar visvieglāko piekļūšanu. Šobrīd ezera krastā ir soliņi un ugunsкура vietas bez papildus infrastruktūras. Vēlams iekārtot atpūtas vietu ar piemērotu infrastruktūru – tualeti (ja ir iespējams nodrošināt tās regulāru apkopi), iekārtotu ugunsкура vietu. Ceļa malā pretim ezeram izveidojusies vieta auto novietošanai, perspektīvā izskatāma iespēja izveidot oficiālas stāvvietas, lai uzlabotu satiksmes drošību.

Optimālais infrastruktūras objektu skaits: 1 stāvlaukums, 1 tualete (pārvietojama vai stacionārā, nodrošinot pienācīgu apsaimniekošanu), 1 labiekārtota ugunsкура vieta, 3-5 laipas.

- **Sapņezers** (Sapņu ezers) – tā kā ezers ir neliels, tas visvairāk pakļauts eitrofikācijas (pastiprinātas organisko vielu uzkrāšanās) riskam no barības vielām, kas nonāk ūdenī rekreācijas aktivitāšu rezultātā. Turpmāk nepieciešams uzturēt infrastruktūru esošajā atpūtas vietā pie ezera, lai saglabātu neskartu slīkšņas joslu pārējā krasta daļā. 2013. gada vasarā veikta esošās infrastruktūras rekonstrukcija, tai skaitā kāpnēm ezera dienvidu krastā; turpmākajā periodā jāveic uzturēšana. Ja iespējams nodrošināt regulāru apkopi, jāiekārto tualete iespējami tālāk no ezera krasta, taču pietiekami tuvu atpūtas vietai, lai apmeklētāji to izmantotu. Izskatāma iespēja iekārtot dažas stāvvietas automašīnām pie ugunsкура vietas uz piebraucamā ceļa un šī ceļa galā (skat. karti 3. pielikumā). Ezeram pieguļ vērtīgs meža biotops – boreālais mežs, kam raksturīgs liels mirušās koksnes daudzums. Lai pasargātu mežu no kritalu izvākšanas, vēlams atpūtas vietā novietot stendu ar informāciju par ezera tuvumā esošajām dabas vērtībām (arī nogāžu un gravu mežiem, purvainiem mežiem, kuri atrodas ezera tuvumā).

Optimālais infrastruktūras objektu skaits: 1 tualete (stacionārā, nodrošinot apsaimniekošanu), 2-3 labiekārtotas ugunsкура vietas, 1 informācijas stends, 3-6 atkritumu tvertnes, 2 stāvlaukumi uz ceļa, kas ved pie ezera.

- **Ābeļezers** (Ābeļu ezers) – viegli sasniedzams no Talsu pilsētas, uz autoceļa ezera tuvumā izveidota stāvvietā, taču tā bieži nav pieejama, jo tiek izmantota grants uzglabāšanai. Ezerā krasti ir privātīpašums, daļu izmanto viesu nama vajadzībām, taču par pieeju ezera ziemeļu un dienvidu krastā

nepieciešams vienoties ar zemes īpašniekiem un iekārtot atpūtas vietas ar galdiem un soliēm; ja iespējams nodrošināt regulāru apkopi, arī tualetēm.

Optimālais infrastruktūras objektu skaits: 2 labiekārtotas peldvietas (neskaitot peldvietu pie viesu nama), 2 tualetes (nodrošinot apsaimniekošanu), 2 labiekārtotas ugunsкура vietas.

- **Čumals** (Čumalu ezers) – iespējams pieejai izmantot stāvvietu pie autoceļa, saremontējot kāpnes uz ezeru un iekārtojot atpūtas vietu ar laipu, tualeti, soliēm un galdiem.

Optimālais infrastruktūras objektu skaits: 1 tualete, 1 kāpnes, 2-3 soliņi.

- **Kamparezers** – ezera dienvidu krastā privātīpašumā izveidota atpūtas vieta, laipas un ugunsкура vieta, ko iespējams izmantot, vienojoties ar zemes īpašnieku. Papildus uzstādāma tualete un nodrošināma tās apsaimniekošana.
- **Vēzene un Bērzene** – jānodrošina laipu rekonstrukcija un uzturēšana.
- **Kalnezers** (Lejaslāču ezers) – atjaunota laipa, iespējama atpūtas vietas izveide privātīpašumā.

D.4.2. Krūmu ciršana ezeru krasta joslā

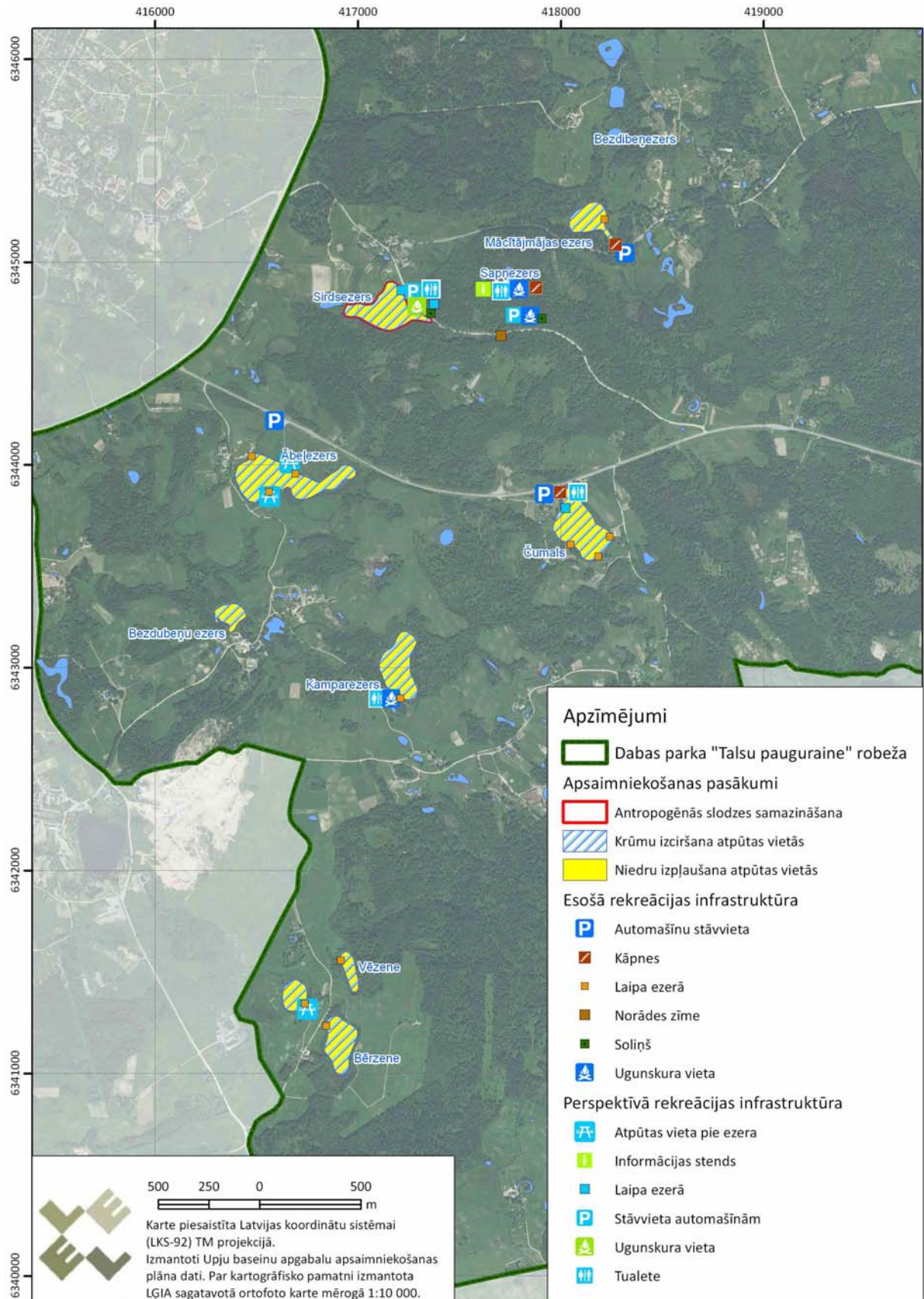
Vairākos ezeros pieļaujama un vēlama krūmu ciršana atpūtas vietās vai ap laipām (skat. 3.11. attēlu), it sevišķi Bērzenes, Vēzenes, Bezdubeņu (Kalnmuižas) un Lejaslāču ezerā. Šāds pasākums uzlabotu gan ezeru rekreācijas potenciālu, gan izgaismojuma apstākļus ezerā. Krūmu ciršanai jānotiek pakāpeniski (retinot krūmu audzes vai pilnībā izcērtot līdz 30 m platus segmentus), izcirst pieļaujams līdz 20% no krasta līnijas garuma

Gadījumos, kad tiek cirsti krūmi ezeram pieguļošajā mitraines joslā, rekomendējams ciršanas apjoms ir 50 m plata krasta josla vienā sezonā.

D.4.3. Niedru izpļaušana peldvietās un atpūtas vietās

Lielākajos ezeros (skat. 3.11. attēlu) pieļaujama un vēlama niedru izpļaušana atpūtas vietās un peldvietās, tādējādi veicinot ezeru bioloģisko daudzveidību un dažādojot izgaismojuma apstākļus. Pieļaujams izpļautās joslas platums ir 30 m ap vienu laipu vai peldvietu; niedru pļaušana jāveic vasarā (ja nepieciešams, 2 reizes), noteikti izvācot pļautās niedres no palu joslas. Biedrība „Talsu pauguraines dabas parka atbalsts” ir iegādājusies niedru pļaušanas iekārtu un piedāvā to izmantot zemes īpašniekiem.

Mācītājmājas (Mācītājmuižas) ezerā vēlama ūdensaugu izvākšana no aizaugušā līča ezera dienvidaustrumu daļā (ap 0,1 ha platībā).

3.11. attēls. *Nepieciešamie ezeru apsaimniekošanas pasākumi*

D.5.1 Zīmju „Mehāniskajiem transportlīdzekļiem braukt aizliegts” uzstādīšana pie takām

Tāpat kā daudzviet dabas teritorijās, kas atrodas tuvu pilsētām un lielākām apdzīvotām vietām, aktuāla problēma ir pārvietošanās ārpus ceļiem ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem (motocikliem, kvadracikliem). Lai veicinātu velotūrisma un citus aktīvās atpūtas veidus, būtu nepieciešams pie takām, kuras izmanto velobraucēji un kājāmgājēji, novietot zīmes (līdz 13 zīmēm), kas aizliedz pārvietoties ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem (skat. 3.11. attēlu). Izmantojama Ceļu satiksmes noteikumos paredzētā zīme Nr. 303 „Mehāniskajiem transportlīdzekļiem braukt aizliegts”, pie takām iespējams izmantot zīmi Nr. 304 „Motocikliem braukt aizliegts”.

E. Monitorings

E.1.1. Zālāju biotopu monitorings

Apsaimniekošanas pasākumu plānā rekomendētas zālāju apsaimniekošanas prioritātes, kur visaugstākā prioritāte ir ES nozīmes zālāju biotopu apsaimniekošanai. Lielākā daļa šo biotopu ir reģistrēti kā BVZ, līdz ar to šobrīd notiek to apsaimniekošana. Vēlams sekot līdz šo biotopu kvalitātei (apsekojumus veicot vismaz 2 reizes DAP darbības periodā), kā arī izvērtēt, vai ir novērojama kvalitātes uzlabošanās (struktūra, sugu skaits, BVZ indikatorsugas) biotopu kontaktzālajos un pārējos BVZ, kuri tiek apsaimniekoti. Veicot monitoringu BVZ un to kontaktzālajos, kuri tiek apsaimniekoti, neizmantojot vēlo pļaušanu, iespējams izvērtēt vēlās pļaušanas ietekmi uz zālāja kvalitāti. Monitoringa mērķis – izvērtēt, vai novērojama zālāju kvalitātes uzlabošanās, ievērojot BVZ apsaimniekošanas nosacījumus, un identificēt potenciāli vērtīgos zālājus nākamajam DAP darbības periodam.

Ja tiek uzsākta ieteiktā apsaimniekošana kaļķaina zāļu purva un mainīgi mitra zālāja kompleksā „Brenģkalnos”, nepieciešams pirms apsaimniekošanas sākšanas detalizēti novērtēt biotopu (tai skaitā bezmugurkaulnieku faunu, it īpaši direktīvas 92/43/EEC II pielikuma sugas), un turpināt monitoringu pēc apsaimniekošanas pasākumu veikšanas. Tāpat nepieciešams šīs teritorijas monitorings gadījumā, ja īpašnieks plāno realizēt rekreācijas infrastruktūru teritorijā, kas savulaik paredzēta īpašuma detālplānojumā.

Zālāju monitoringam izmantojama Natura 2000 vietu monitoringa metodika.

E.1.2. Meža biotopu monitorings

Meža biotopu monitorings vēlams biotopos, kuros veikta mežsaimnieciskā darbība vai kuriem piegulošajos nogabalos veikta mežsaimnieciskā darbība (piem., biotopi 10., 12., 16., 28. kvartālā) Monitoringa mērķis – izvērtēt, vai/kā notiek biotopa kvalitātes atjaunošanās, izvērtēt blakus esošās mežaudzēs notiekošo darbību iespējamo ietekmi un aizsardzības pasākumu (funkcionālais zonējums, ja tiek apstiprināti attiecīgi MK noteikumi) efektivitāti. Apsēkošanas biežums – vismaz 2 reizes DAP darbības periodā. Izmantojama Natura 2000 vietu monitoringa metodika, lai datus būtu iespējams salīdzināt ar līdz šim iegūtajiem datiem par „Talsu pauguraines” teritoriju.

E.1.3. Ezeru ūdens un biotopu kvalitātes monitorings

Vairāki no dabas parka ezeriem tiek samērā intensīvi izmantoti rekreācijā, dažos ezeros nav izslēgta ietekme no blakus esošā karjera (Lejaslāču ezers, Bērzene, Vēzene). Tā kā ezerus rekreācijai izmanto lielākoties vietējie iedzīvotāji, vēlams pašvaldībai vai NVO nodrošināt regulāras (katru sezonu) ūdens kvalitātes analīzes vairākos ezeros – Sirdsezerā (prioritāri), Sapņezērā, Ābeļu ezerā, Čumalezerā (Čumalu ezerā), Vēzenē. Ja tiek konstatēta ūdens kvalitātes pasliktināšanās, jāizvērtē iespējamie iemesli un darbības to novēršanai, kā arī jāizvērtē ūdens kvalitātes rādītāju ietekme uz ezeru biotopu kvalitāti.

E.1.4. Biotopu un bezmugurkaulnieku sugu monitorings Mācītājmājas ezera apkārtnē

Mācītājmājas (Mācītājmuižas) ezera apkārtnē koncentrējušās vairāku veidu dabas vērtības – zālāju biotopi, meža biotopi, vairākas aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas. Ieteicams veikt monitoringu, lai izvērtētu plānotā apsaimniekošanas pasākuma – bīstamo koku izvākšanas – ietekmi uz biotopiem un bezmugurkaulnieku faunas daudzveidību, kā arī, lai sekotu līdzi rekreācijas aktivitāšu ieteikmei uz teritorijas bioloģisko daudzveidību. Šāda monitoringa dati būtu izmantojami, plānojot līdzīgus pasākumus arī citās aizsargājamās teritorijās. Monitoringam izmantojama Natura 2000 vietu monitoringa metodika.

E.1.5. Aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu monitorings

Bezmugurkaulnieku monitorings dabas parkā "Talsu pauguraine" veicams visām sugām, kas iekļautas direktīvas 92/43/EEC II Pielikumā, izmantojot Natura 2000 vietu monitoringa metodiku, lai datus varētu savstarpēji salīdzināt. Monitorings veicams pašlaik zināmajās atradnēs, apsekojot arī potenciāli iespējamās sugu atradnes dabas parka teritorijā.

E.3. Natura 2000 monitorings

Teritorijā līdz šim ir veikts Natura 2000 biotopu monitorings; nepieciešams nodrošināt monitoringu arī nākošajā plānošanas periodā.

4. Priekšlikumi nepieciešamajiem grozījumiem pašvaldības teritorijas plānojumos

Mūsdienās zemes izmantošanas veidu plānošana, atbilstošu apbūves noteikumu ieviešana un mežsaimnieciskās darbības plānošana ir galvenie instrumenti ainavu saglabāšanā, aizsardzībā un attīstībā, tāpēc teritorijas plānojumā iestrādājami nosacījumi dabas parka ainavu pārvaldībai. Tajā pat laikā atzīmējams, ka Latvijā ainavu pārvaldības prakse ir maz izmantota, un ka tikai normatīvā pieeja (t.i. definējot zemes izmantošanas un apbūves nosacījumus apbūves noteikumos) ne vienmēr ir optimālākais risinājums. Tāpēc pašvaldībai kopā ar ieinteresētajām pusēm jāvienojas, kādi nosacījumi būtu iestrādājami novada apbūves noteikumos kā saistoši un kādi iestrādājami kā vadlīnijas.

Novada teritorijas plānojumā vai citos attīstības plānošanas dokumentos, atbilstoši to specifikai (tematiskais plānojums, lokālpļānojums) būtu jāiestrādā šādi priekšlikumi saistībā ar ainavu pārvaldību:

- Dabas parka ainavu aizsardzības un pārvaldības mērķis ir saglabāt un aizsargāt reģionam un novadam raksturīgās ainavas ar dabas un kultūrvēsturiskajiem elementiem kā nozīmīgu pašvaldības dabas un sociālekonomisko resursu, kā arī teritorijas identitātes atspoguļotāju;
- Teritorijas plānojuma grafiskajā daļā (plānotās un atļautās izmantošanas kartē) jāiekļauj dabas parka augstvērtīgā ainavu telpa (skat. 2.2.19. attēlu);
- Teritorijas plānojuma tematiskajās kartēs attēlojamas vērtīgās ainavu telpas un ainaviskie ceļi (skat. 2.2.19. attēlu);
- Ainaviski nozīmīgās telpas, ainaviskie ceļi un to posmi, kā arī citas ainavu vērtības var tikt precizētas, ja tas izriet no mēroga atšķirībām vai tiek veikta papildus ainavu inventarizācija;
- Dabas parkā nav pieļaujama jaunu derīgo izrakteņu ieguves vietu ierīkošana;
- Dzīvojamās apbūves izvietošana primāri jāparedz bijušo viensētu vietās. Plānojot dažādu jaunu objektu būvniecību vai esošo rekonstrukciju, jā saglabā esošās apbūves raksturīgās iezīmes, arhitektūras stils un apjoms, jāizvēlas atbilstoši risinājumi, respektējot vēsturiskās būvniecības tradīcijas. Veco viensētu vietās jā saglabā ēku un ceļu izvietojums;
- Ierīkojot atpūtas vietas ezeru krasta joslā, maksimāli jā saglabājama dabiskā zemsedze un reljefs (izņemot smilšu uzbēršanu peldvietās), pieļaujama krastu kopšana, jā saglabā lielos kokus (priedes, vītulus, ozolus), izpļaujot niedres un izcērtot krūmus;
- Papildus izvērtējama vertikālo (virs 30 m) un liela apjoma būvju izvietošana, kuras var ieņemt dominējošu lomu ainavā vai aizsegt un būtiski izmainīt skatus uz ainavas vērtībām. Šādu objektu plānošanā jāsaņem ainavu arhitekta atzinums;
- Augstvērtīgajā ainavu telpās detālpļānojumu (lokālpļānojumu) izstrādē papildus augu sugu un biotopu eksperta atzinumam, jāsaņem diplomēta ainavu arhitekta atzinums, kura ieteikumi ņemami vērā teritorijas attīstībā;

- Nozīmīgajās ainavu telpās ir nepieciešama ainavu kopšana un apsaimniekošana – no ceļiem vērojams ainaviski pievilcīgās vietās jāveic skatu līniju atvēršana uz ezeriem (īpaši skatu līnijās no ceļiem un pie publiskiem atpūtas objektiem) un atklātām ainavām - ceļmalu sakopšana, pļaušana un skatus aizsedzošu krūmu ciršana;
- Ainavā jāizceļ savrupie objekti – lielie koki, akmeņi, akmens krāvumi;
- Saglabāt un labiekārtot kultūrvēsturiski nozīmīgus objektus, apkopot un publiskot informāciju par tiem (ja to atļauj objekta specifika);
- Veidojot un rekonstruējot publiski pieejamu tūrisma un informatīvo infrastruktūru, nepieciešams ievērot „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vienoto stilu” (http://www.daba.gov.lv/public/lat/iadt/iadtvienotais_stils/).

Balstoties uz veikto dabas parka ainavu izpēti, augstvērtīgajai ainavu telpai teritorijas plānojumā iestrādājami sekojoši nosacījumi:

- Jaunai apbūvei jāiekļaujas ainavā, neieņemot dominējošu lomu un neaizsedzot vizuāli augstvērtīgus ainavu skatus;
- Nozīmīgos ainavu skatu vērsumos plānotai zemes lietojuma veida maiņai (apmežošanai, apbūvei) nepieciešams saņemt diplomēta ainavu arhitekta atzinumu;
- Arhitektūras stilam, apjomam un ēku apdares materiāliem (t.sk. krāsu toņiem) jāiekļaujas kultūrvēsturiskajā un dabiskajā ainavā Definējami precīzi apbūves rādītāji (piem., dzīvojamām ēkām 2 stāvi, maksimālais augstums 8 m, divslīpu jumti >30° u.tml.);
- Rekonstruējot vai pārbūvējot ēkas, saglabāt raksturīgo arhitektūras stilu un elementus. Ēku pārbūvē saglabājams to tonālais risinājums;
- Pirms ēku rekonstrukcijas vai renovācijas jāiesniedz to foto fiksācija un krāsu pase;
- Žogi un ceļmalu apstādījumi veidojami tā, lai neaizsegtu skatu līnijas uz ainavu. Būvvaldē saskaņojams labiekārtošanas projekts;
- Zemes lietošanas veida maiņai (t.sk. zemes vienības situācijas plāna aktualizācijai) nepieciešams saņemt izziņu no pašvaldības par atbilstību teritorijas plānojumam;
- Vadlīnijas ainavu aizsardzībai gar ainaviskajiem ceļiem un skatu vērsumos no skatu punktiem (100 m joslā skatu vērsumu priekšplānā):
- Nav pieļaujama ainaviski nozīmīgu skatu punktu aizsegšana, aizbūvējot tos ar ēkām un būvēm, kuras ieņem dominējošu lomu ainavu skatos;
- Ainavu skatu vērsumu tuvplānos (līdz 100 m) nav vēlama meža ieaudzēšana, lauksaimniecības zemes aizaudzēšana ar krūmiem, kā arī zemes izmantošanas darbības, kuru rezultātā tiek pārveidots reljefs;
- Rekonstruējot ceļu nav vēlamas būtiskas ceļa trases izmaiņas, taisnošana un nozīmīga reljefa pārveidošana, kas maina ainavas raksturu.
- Gar ainaviskajiem ceļiem un ceļu posmiem nepieciešama ainavu kopšana un apsaimniekošana - no ceļiem vērojams ainaviski pievilcīgās vietās jāveic skatu līniju atvēršana (skatus aizsedzošu koku, krūmu ciršana) uz ezeriem un citām ainaviskām vērtībām.

5. Priekšlikumi aizsargājamās teritorijas individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektam

5.1. Priekšlikums teritorijas zonējumam

Teritorijas zonējums veidots, balstoties uz informāciju par aizsargājamajiem biotopiem, aizsargājamo sugu atradnēm, teritorijas ainaviskajām vērtībām. Funkcionālo zonu robežas piesaistītas zemes īpašumu robežām, ja tas bijis iespējams, vai arī meža nogabalu robežām; atsevišķos gadījumos – objektiem dabā.

Dabas lieguma zona (turpmāk tekstā DLZ) veidota pamatā meža teritorijās, lai nodrošinātu vērtīgo biotopu aizsardzību, ko var panākt, ierobežojot mežsaimniecisko darbību. Lielā daļā teritorijas dabiskie meži veido atsevišķus nogabalus, kurus ietver samērā jauni, saimnieciski uzturēti meži vai arī introducēto sugu mežaudzes, līdz ar to šādās vietās nav pamata veidot plašāku lieguma zonu kā viens vai vairāki nogabali (iespēju robežās dabas lieguma zonā ietvertas pieguļošās mežaudzes, lai nodrošinātu dabiskiem meža biotopiem nepieciešamo buferzonu un veidotu potenciālas dabisku mežu platības nākotnē). Plašākas dabas lieguma zonas veidotas:

- Skoru mežā – neskatoties uz līdz šim veikto mežsaimniecisko darbību (mežaudžu tīrīšana un atjaunošana pēc vējgāzēm), teritorijā ir daudz meža biotopu, lielākoties 9180 Nogāžu un gravu meži, pateicoties reljefa un augsnes apstākļiem, kas ļāvuši izveidoties platlapju mežaudzēm. Turpmāk, ierobežojot saimniecisko darbību (izņemot kritušo koku novākšanu no slēpošanas trasēs un trasēs uzturēšanu), iespējams veicināt teritorijas bioloģisko daudzveidību. DLZ iekļauj lielāko daļu 12. kvartāla (izņemot dižskābaržu audzes) un daļu 13. kvartāla.
- Mācītājmājas (Mācītājmuižas) ezera apkaimē – DLZ paredzēta vērtīgo meža biotopu un bezmugurkaulnieku sugu dzīvotņu, kā arī pļavu biotopu aizsardzībai. Teritorijā daudz bioloģiski vecu koku, starp ezeru un autoceļu meža biotops 9180 Nogāžu un gravu meži. DLZ ietver arī teritoriju ap ezeru, kas var izveidoties par bioloģiski daudzveidīgu areālu. Atbilstoši apsaimniekošanas pasākumu sadaļā paredzētajiem nosacījumiem, iespējama bīstamo kalnu koku novākšana, taču kopumā teritorijā saglabājamās dabiskās biotopu struktūras. Šie nosacījumi nav pretrunā ar pastaigu taku un citas rekreācijas infrastruktūras ierīkošanu, respektējot dabas aizsardzības prasības.
- Sapņezera (Sapņu ezera) apkārtnē – teritorijā ir gan biotops 9180 Nogāžu un gravu meži, gan 9010* Veci vai dabiski boreālie meži, gan 91D0* Purvaini meži. Ezera apkārtnē daudz kritalu un sausokņu, saposmotais reljefs ir priekšnosacījums bioloģiskās daudzveidības uzturēšanai. Teritorijā pieļaujama un nepieciešama rekreācijas infrastruktūras uzturēšana, taču jānodrošina meža dabiskās struktūras saglabāšana (t.sk. mirusī koksne).

- Kamparezera apkārtnē – teritorijā konstatēts biotops 9160 Ozolu meži, taču ezera apkārtnē ir platlapju audzes, kurās vēlams saglabāt un veicināt dabisku meža struktūru. Rekreācijas infrastruktūra ezera krastā veidojama, lai veicinātu apmeklētāju uzturēšanos labiekārtotās vietās un novērstu kritalu izvākšanu.
- Breņģkalni un pieguļošās meža teritorijas – vieta ar ļoti augstu bioloģisko vērtību, kas ietver gan purvu un zālāju biotopus (7230 Kaļķaini zāļu purvi un 6410 Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs), gan mežu biotopus (9180 Nogāžu un gravu meži, 9160 Ozolu meži). Arī pārējās mežu teritorijās, kas ietver ieplaku ar purvu un zālāju, ir potenciāls izveidoties dabiskiem meža biotopiem, tai skaitā audzēm ar augstu platlapju proporciju. Teritorijas aizsardzība un apsaimniekošana (ekstensīva pļaušana, krūmu izvākšana) ir būtiska retu sugu aizsardzībai un teritorijas kopējās bioloģiskās daudzveidības paaugstināšanai.
- Kamparkalna skatu torņa apkārtnē – teritorijā ir vairāki mitro mežu biotopi (9080 Staignāju meži, 91D0* Purvaini meži), kas veidojušies ieplakās. Nodrošinot aizsardzības režīmu arī pieguļošajās meža teritorijās, iespējams saglabāt mežu kompleksu ar augstu bioloģiskās vērtības potenciālu.

Dabas lieguma zonā iespējama rekreācijas infrastruktūras uzturēšana un attīstība ar nosacījumu, ka tiek izmantotas esošās takas un ceļi un netiek būtiski ietekmēta meža dabiskā struktūra, kā arī apmeklētāju plūsma tiek virzīta, iespējami samazinot ietekmi uz dabas vērtībām.

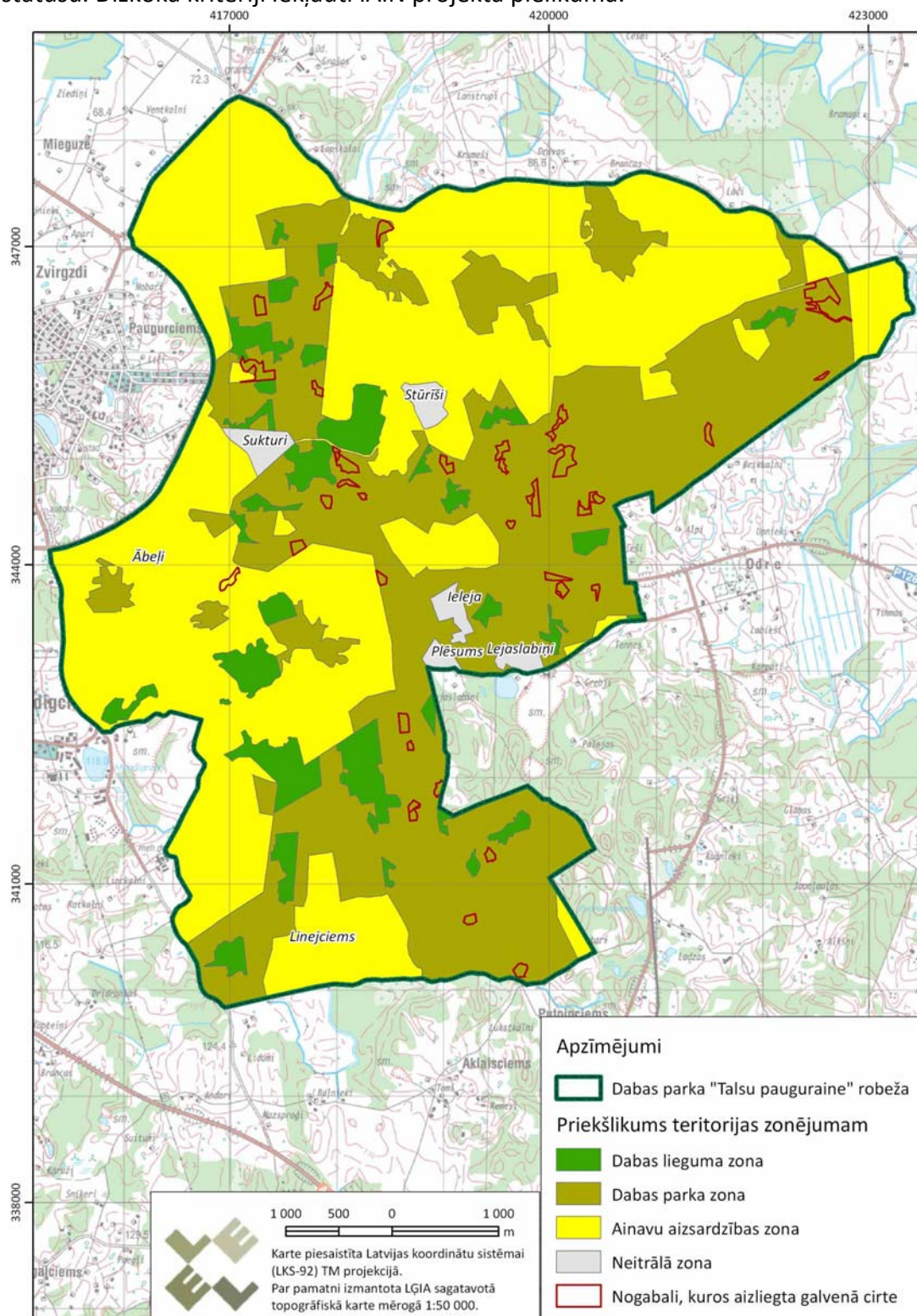
Dabas parka zona veidota, lai saglabātu lielākos meža masīvus, vienlaikus pilnībā neierobežojot to saimniecisko izmantošanu. Lai izvairītos no sadrumstalota funkcionālā zonējuma veidošanas, vietās, kur aizsargājami biotopi ir atsevišķu nogabalu ietvaros un nav iespējams tos iekļaut kompaktā dabas lieguma zonā, sagatavots atsevišķs nogabalu saraksts, kuriem piemērojami mežsaimnieciskās darbības ierobežojumi (aizliegta galvenā cirte).

Ainavu aizsardzības zona veidota pamatā atklātajās teritorijās un tiem pieguļošajās meža teritorijās, kur nepieciešams saglabāt raksturīgos ainavas elementus un ainavas mozaīkveida struktūru. Ainavu aizsardzības zonā ir mazāk ierobežojumu mežsaimnieciskajai darbībai, savukārt paredzēti ierobežojumi darbībām, kas būtiski ietekmē ainavu, un specifiski nosacījumi būvniecībai, kas iestrādājami teritorijas plānojumā. Zemes gabalu minimālā platība paredzēta 3 ha, lai saglabātu tradicionālo viensētu apbūvi, taču vienlaikus atļautu nodalīt jaunus zemes gabalus būvniecībai.

Neitrālā zona noteikta vasarnīcu ciematos, kur nav nepieciešami specifiski nosacījumi teritorijas ainavas un dabas vērtību aizsardzībai, kā arī daļā Stūrīšu ciema un Sukturu ciema, kur no ainavas struktūras un dabas vērtību aizsardzības viedokļa pieļaujama blīvākas apbūves veidošana.

Dabas pieminekļi – aizsargājami vietējo un citzemju sugu koki – funkcionālā zonējuma kartogrāfiskajā materiālā netiek atspoguļoti, jo teritorijas apsekojumu

rezultātā var tikt reģistrēti jauni dižkoki, kā arī esošie var iet bojā un zaudēt dižkoka statusu. Dižkoka kritēriji iekļauti IAIN projekta pielikumā.

5.1. attēls. Piedāvātais dabas parka „Talsu pauguraine” funkcionālais zonējums (detalizētu karti skat. 4. pielikumā)

5.1. tabula. Piedāvātais dabas parka „Talsu pauguraine” funkcionālais zonējums (platība ha)

Funkcionālā zona	Privātīpašums	Pašvaldības īpašums	Valsts īpašums	Kopā	Procenti no dabas parka platības
Dabas lieguma zona	69,6	0,8	165,1	235,5	6,5
Dabas parka zona	354,7	7,5	1218,4	1580,6	43,6
Ainavu aizsardzības zona	1664,2	53,5	37,8	1755,5	48,4
Neitrālā zona	27,7	11,1	13,5	52,3	1,4
Nogabali ar mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem	5,3	0,0	41,1	46,4	1,3

5.2. tabula. Īpaši aizsargājamo biotopu platības (ha) piedāvātajās funkcionālajās zonās (FZ)

Funkcionālā zona (FZ)	Ūdeņu biotopi	Zālāju biotopi	Purvu biotopi	Meža biotopi	Kopā	Procenti no FZ platības
Dabas lieguma zona (DLZ)	7,8	1,8	1,1	78,4	89,0	37,8
Dabas parka zona (DPZ)	2,6	4,2		38,5	45,3	2,9
<i>t.sk. nogabali ar mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem</i>				39,2	39,2	2,5
Ainavu aizsardzības zona (AAZ)	23,0	1,9		1,5	26,4	1,5

5.3. tabula. MPS zinātniskās izpētes mežu un parauglaukumu platības (ha) piedāvātajās funkcionālajās zonās

Funkcionālā zona	MPS zinātniskās izpētes meži	% no zinātniskās izpētes mežu platības	Zinātniskās izpētes mežu parauglaukumi	% no parauglaukumu platības
DLZ	163,8	11,9	9,8	6,6
DPZ	1211,4	87,9	138,5	93,3
<i>t.sk. nogabali ar mežsaimn. darbības ierobežojumiem</i>	41,1	3,0	2,2	1,5
AAZ	1,7	0,1	0	0

5.2. Priekšlikumi aizsargājamās teritorijas individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektam

Individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts sagatavots saskaņā ar likuma Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām (02.03.1993.) 17. pantu un Ministru kabineta noteikumiem Nr. 264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” (16.03.2010.).

I. Vispārīgie jautājumi

1. Noteikumi nosaka dabas parka „Talsu pauguraine” (turpmāk tekstā – dabas parks) vispārējo aizsardzības un izmantošanas kārtību, tajā skaitā pieļaujamos un aizliegtos darbību veidus dabas parkā, kā arī dabas parka apzīmēšanai dabā lietojamās speciālās informatīvās zīmes paraugu un tās izveidošanas un lietošanas kārtību.
2. Dabas parka teritorijā nav spēkā vispārējie īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības un izmantošanas noteikumi. Dabas parkā ir spēkā arī citos normatīvajos aktos noteiktās vides aizsardzības prasības.
3. Dabas parks izveidots, lai saglabātu Talsu pauguraines raksturīgo ainavu, kā arī teritorijā esošos aizsargājamus biotopus un aizsargājamo sugu dzīvotnes.
4. Dabas parkā ir šādas funkcionālās zonas:
 - 4.1. dabas lieguma zona;
 - 4.2. dabas parka zona
 - 4.3. ainavu aizsardzības zona
 - 4.4. neitrālā zona.
5. Dabas parka platība ir 3624 ha. Tā funkcionālo zonu shēma noteikta šo noteikumu 1. pielikumā (*skat. dabas aizsardzības plāna 5. pielikumu*), bet funkcionālo zonu robežpunktu koordinātas – šo noteikumu 5. pielikumā (*skat. dabas aizsardzības plāna 16. pielikumu*).
6. Dabas parka robežas dabā apzīmē ar speciālo informatīvo zīmi, kuras paraugs, izveidošanas un lietošanas kārtība noteikta šo noteikumu 2. pielikumā (*skat. dabas aizsardzības plāna 6. pielikumu*).
7. Dabas aizsardzības pārvalde nosaka ierobežotas pieejamības statusu informācijai par dabas parkā esošo īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu un īpaši aizsargājamo biotopu atrašanās vietu, ja tās atklāšana var kaitēt vides aizsardzībai. Šādu informāciju izplata tikai ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju.
8. Dabas aizsardzības pārvalde, izsniedzot rakstisku atļauju vai saskaņojot noteikumos minētās darbības, izmanto informāciju no dabas aizsardzības plāna un jaunāko pieejamo informāciju par īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem dabas parkā.
9. Šajos noteikumos minētā Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskā atļauja nav nepieciešama, ja attiecīgo darbību veic Dabas aizsardzības pārvalde, lai īstenotu tai normatīvajos aktos noteiktās funkcijas un uzdevumus.

II. Vispārīgie aprobežojumi dabas parka teritorijā

10. Visā dabas parka teritorijā aizliegts:

- 10.1. ierīkot jaunus atkritumu poligonus; audzēt ģenētiski modificētus kultūraugus;
- 10.2. izmantot citzemju sugas meža atjaunošanā un ieaudzēšanā (izņemot zinātniskās izpētes mežus ārpus dabas lieguma zonas);
- 10.3. lietot minerālmēslus un ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļus mežaudzēs, izņemot repelentus pārnadžu atbaidīšanai un feromonus koku stumbra kaitēkļu ierobežošanai.
- 10.4. nobraukt no ceļiem un pārvietoties ar mehāniskiem transportlīdzekļiem, tricikliem, kvadricikliem un mopēdiem pa meža un lauksaimniecības zemēm, izņemot, ja pārvietošanās notiek pa teritorijas apmeklētājiem speciāli izveidotiem maršrutiem vai pārvietošanās ir saistīta ar šo zemju apsaimniekošanu, uzraudzību vai valsts aizsardzības uzdevumu veikšanu, kā arī pasākumu norisi, kas saskaņota šajos noteikumos paredzētajā kārtībā;
- 10.5. kurināt ugunscurus ārpus speciāli ierīkotām vietām, kuras nodrošina uguns tālāku neizplatīšanos, izņemot ugunscurus pagalmos un ugunscurus ciršanas atlieku sadedzināšanai atbilstoši meža apsaimniekošanu regulējošajiem normatīvajiem aktiem;
- 10.6. dedzināt sausās zāles un niedru platības, izņemot biotopu atjaunošanas pasākumus, par kuru veikšanu ir saņemta Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiska atļauja un rakstiski informēta par ugunsdrošību un ugunsdzēsību atbildīgā institūcija;
- 10.7. lai samazinātu dzīvnieku bojāeju – pļaut lauksaimniecībā izmantojamās zemes un lauces virzienā no malām uz centru. Nelīdzena reljefa apstākļos pļauj slejās virzienā no lauka atklātās malas (arī no pagalma, ceļa, atklāta grāvja, žoga) uz krūmāju vai mežu;
- 10.8. nosusināt purvus un mežaudzes slapjās minerālaugsnēs un slapjās kūdras augsnēs;
- 10.9. lietot ūdensputnu medībās šāviņus, kas satur svīnu;
- 10.10. uzstādīt vēja elektrostacijas, kuru darba rata diametrs ir lielāks par pieciem metriem vai augstākais punkts pārsniedz 30 metru augstumu;
- 10.11. veikt darbības, kas veicina augsnes erozijas attīstību, izņemot augsnes sagatavošanu lauksaimniecības un mežsaimniecības vajadzībām;
- 10.12. ierīkot jaunas iežogotas platības savvaļas dzīvnieku turēšanai nebrīvē;

- 10.13. cirst kokus, kuru caurmērs 1,3 metru augstumā virs koku sakņu kakla pārsniedz 60 centimetrus, izņemot bīstamos kokus;
- 10.14. bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas:
- 10.14.1. mainīt zemes lietošanas kategoriju;
 - 10.14.2. ierīkot publiski pieejamus dabas tūrisma un izziņas infrastruktūras objektus, izņemot objektus, kas paredzēti dabas aizsardzības plānā;
 - 10.14.3. rīkot autosacensības, motosacensības un velosacensības, rallijus, treniņbraucienus, izmēģinājuma braucienus ārpus valsts autoceļiem un pašvaldību ceļiem, kā arī rīkot ūdensmotosporta un ūdensslēpošanas sacensības, Nacionālo bruņoto spēku un zemessargu mācības.
11. Būvēt hidrotehniskas būves un ierīkot meliorācijas sistēmas, kā arī veikt to rekonstrukciju un renovāciju atļauts ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju šādos gadījumos:
- 11.1. lai novērstu teritoriju applūšanu ārpus aizsargājamās teritorijas vai līdz šim neapplūdušu teritoriju applūšanu dabas parkā;
 - 11.2. lai atjaunotu upju dabisko tecējumu un ūdenstecēm un ūdenstilpēm piegulošo teritoriju hidroloģisko režīmu;
 - 11.3. lai nodrošinātu īpaši aizsargājamo biotopu apsaimniekošanas un atjaunošanas pasākumu veikšanu;
 - 11.4. lai īstenotu darbību, kura nav aizliegta ar šiem noteikumiem un nav pretrunā ar aizsargājamās teritorijas izveidošanas mērķiem.

III. Dabas lieguma zona

12. Zemes vienību sadalīšana atļauta tikai gadījumos, ja katras atsevišķās zemes vienības platība pēc sadalīšanas nav mazāka par 10 hektāriem. Šis nosacījums neattiecas uz zemes vienībām, kas tiek atdalītas infrastruktūras un inženierkomunikāciju būvniecībai vai uzturēšanai un kuru apbūves nosacījumus nosaka vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā, kā arī uz gadījumiem, ja no īpašuma tiek atdalīta zemes vienība ar dzīvojamām un saimniecības ēkām, pagalmu un zemi, kas nepieciešama saimniecības uzturēšanai.
13. Bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas Dabas lieguma zonā aizliegts organizēt brīvā dabā publiskus pasākumus, kā arī nometnes, kurās piedalās vairāk par 60 cilvēkiem, izņemot pasākumus un nometnes, kas tiek organizētas šim nolūkam paredzētās un speciāli ierīkotās vietās.
14. Meža zemēs aizliegts:
- 14.1. veikt mežsaimniecisko darbību no 15.marta līdz 31.jūlijam, izņemot:

- 14.1.1. meža ugunsdrošības un ugunsdzēsības pasākumus;
- 14.1.2. bīstamo koku ciršanu un novākšanu;
- 14.2. cirst kokus galvenajā cirtē un rekonstruktīvajā cirtē;
- 14.3. cirst kokus kopšanas cirtē (izņemot sausos kokus), ja valdaudzes vecums pārsniedz:
- 14.4. priežu un ozolu audzēm – 60 gadu;
- 14.5. egļu, bērzu, melnalkšņu, ošu un liepu audzēm – 50 gadu;
- 14.6. apšu audzēm – 30 gadu;
- 14.7. atzarot augošus kokus mežaudzēs, izņemot koku atzarošanu skatu punktu ierīkošanai un uzturēšanai, elektropārvades un citu lineāro komunikāciju uzturēšanai, kā arī satiksmes drošībai uz ceļiem;
- 14.8. ierīkot jaunus mežsaimniecības (komersantu) ceļus;
- 14.9. atjaunot mežu stādot vai sējot, izņemot meža atjaunošanu ar platlapjiem audzēs, kur platlapju sugas valdaudzē sastāda vismaz 30 procentus;
- 14.10. lai samazinātu dzīvnieku bojāeju – uzturēt esošus sietveida nožogojumus mežā, kuri nav apzīmēti redzamības palielināšanai (piemēram, izmantojot zarus, lentes vai citus dzīvniekiem pamanāmus materiālus);
- 14.11. iegūt sūnas un ķērpjus, bojājot vai iznīcinot zemsedzi;
- 14.12. bojāt vai iznīcināt (arī uzarot vai kultivējot) meža pļavas un lauces, izņemot Meža valsts reģistrā reģistrētās medījamo dzīvnieku piebarošanas lauces;
- 14.13. ierīkot jaunas medījamo dzīvnieku piebarošanas lauces, kā arī ievest un izgāzt dabas lieguma teritorijā lauksaimniecības un pārtikas produktus. Ja tas nepieciešams dzīvnieku skaita regulēšanai, pieļaujama automātisko barotavu izmantošana vietās, kur tas neapdraud dabisko biotopu vai īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu saglabāšanu.
15. Ja slimību inficētie, kaitēkļu invadētie vai citādi bojātie koki rada masveidīgas kaitēkļu savairošanās draudus un var izraisīt audžu bojāeju ārpus dabas lieguma, bojātos kokus atļauts cirst sanitārajā cirtē pēc Valsts meža dienesta sanitārā atzinuma, kurā noteikts konkrēts apjoms šo bojāto koku izvākšanai.
16. Mežaudzēs uz hektāru saglabā ne mazāk kā 20 kubikmetru sausu stāvošu koku, svaigi vēja gāztu koku un kritalu, kuru diametrs resnākajā vietā pārsniedz 25 centimetrus. Ja to kopējais apjoms ir lielāks, vispirms saglabā resnākos kokus. Pieļaujams izvākt svaigi vēja gāztas egles, kuru apjoms pārsniedz piecus

kubikmetrus uz hektāru un kuras saskaņā ar Valsts meža dienesta atzinumu var izraisīt mežaudžu bojāeju masveidīgas kaitēkļu savairošanās dēļ.

17. Sausos kokus un kritalas šo noteikumu 16. punktā minētajā apjomā, kā arī nocirstos bīstamos kokus un nocirsto koku celmus atstāj mežaudzē, lai nodrošinātu trūdošo (atmirušo) koksni kā dzīvesvietu meža ekosistēmā svarīgām sugām.
18. Uz mežaudzēm, kurās vējgāzes, vējlauzes, slimību infekcijas vai kaitēkļu invāzijas dēļ mežaudzes šķērslaukums kļuvis mazāks par kritisko šķērslaukumu un vēja gāztie, bojātie, sausie stāvošie koki un kritalas netiek izvākti, neattiecina meža atjaunošanas un jaunaudžu kopšanas prasības.
19. Kopšanas cirtē uz cirsmas hektāru saglabā vismaz 15 dzīvotspējīgus vecākos un lielāko izmēru kokus (ekoloģiskos kokus), vispirms saglabājot resnākos (koku caurmērs lielāks par valdošās koku sugas koku vidējo caurmēru) ozolus, liepas, priedes, ošus, gobas, vīksnas, melnalkšņus un kļavas. Ja šādu koku mežaudzē nav, vispirms saglabā apses un bērzus, kā arī kokus ar lieliem un resniem zariem, dobumainus kokus un kokus ar deguma rētām.

IV. Dabas parka zona

20. Zemes vienību sadalīšana atļauta tikai gadījumos, ja meža zemēs katras atsevišķās zemes vienības platība pēc sadalīšanas nav mazāka par 10 hektāriem, bet lauksaimniecībā izmantojamās zemēs un pārējās zemēs – mazāka par 3 hektāriem. Šis nosacījums neattiecas uz zemes vienībām, kas tiek atdalītas infrastruktūras un inženierkomunikāciju būvniecībai vai uzturēšanai un kuru apbūves nosacījumus nosaka vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā, kā arī uz gadījumiem, ja no īpašuma tiek atdalīta zemes vienība ar dzīvojamām un saimniecības ēkām, pagalmu un zemi, kas nepieciešama saimniecības uzturēšanai.
21. Meža zemēs aizliegts:
 - 21.1. veikt mežsaimniecisko darbību no 15.marta līdz 31.jūlijam, izņemot:
 - 21.1.1. meža ugunsdrošības un ugunsdzēsības pasākumus;
 - 21.1.2. bīstamo koku ciršanu un novākšanu;
 - 21.1.3. meža atjaunošanu ar rokas darbarīkiem bez motora;
 - 21.1.4. jaunaudžu kopšanu, kur vidējais augstums skuju kokiem ir līdz 0,7 metriem, bet lapu kokiem – līdz vienam metram;
 - 21.2. cirst kokus kailcirtē un rekonstruktīvajā cirtē;

- 21.3. cirst kokus galvenajā cirtē un rekonstruktīvajā cirtē nogabalos, kuru saraksts pievienots IAIN 5. pielikumā (*skat. dabas aizsardzības plāna 12. pielikumu*);
- 21.4. veicot koku ciršanu galvenajā cirtē:
- 21.4.1. samazināt mežaudzes pirmā stāva biežību zem 0,4, neskaitot stāvošus sausus kokus;
 - 21.4.2. veidot mežaudzē par 0,1 hektāru lielākus atvērumus;
- 21.5. iegūt sūnas un ķērpjus, bojājot vai iznīcinot zemsedzi.
22. Mežaudzēs uz hektāru saglabā ne mazāk kā 20 kubikmetru sausu stāvošu koku, svaigi vēja gāztu koku un kritalu, kuru diametrs resnākajā vietā pārsniedz 25 centimetrus. Ja to kopējais apjoms ir lielāks, vispirms saglabā resnākos kokus. Pielaujams izvākt svaigi vēja gāztas egles, kuru apjoms pārsniedz piecus kubikmetrus uz hektāru un kuras saskaņā ar Valsts meža dienesta atzinumu var izraisīt mežaudžu bojāeju masveidīgas kaitēkļu savairošanās dēļ.
23. Galvenajā un kopšanas cirtē saglabā vismaz 15 dzīvotspējīgus vecākos un lielāko izmēru kokus (ekoloģiskos kokus) uz cirsmas hektāru, vispirms saglabājot resnākos (koku caurmērs lielāks par valdošās koku sugas koku vidējo caurmēru) ozolus, liepas, priedes, ošus, gobas, vīksnas, melnalkšņus un kļavas. Ja šādu koku mežaudzē nav, vispirms saglabā apses un bērzus, kā arī kokus ar lieliem un resniem zariem, dobumainus kokus un kokus ar deguma rētām.
24. Sausos kokus un kritalas šo noteikumu 22. punktā minētajā apjomā, kā arī nocirstos bīstamos kokus un nocirsto koku celmus atstāj mežaudzē, lai nodrošinātu trūdošo (atmirušo) koksni kā dzīvesvietu meža ekosistēmā svarīgām sugām.
25. Uz mežaudzēm, kurās vējgāzes, vējlauzes, slimību infekcijas vai kaitēkļu invāzijas rezultātā mežaudzes šķērslaukums kļuvis mazāks par kritisko šķērslaukumu un vēja gāztie, bojātie, sausie stāvošie koki un kritalas netiek izvākti, neattiecināta meža atjaunošanas un jaunaudžu kopšanas prasības.

V. Ainavu aizsardzības zona

26. Zemes vienību sadalīšana atļauta tikai gadījumos, ja katras atsevišķās zemes vienības platība pēc sadalīšanas nav mazāka par 3 hektāriem. Šis nosacījums neattiecas uz zemes vienībām, kas tiek atdalītas infrastruktūras un inženierkomunikāciju būvniecībai vai uzturēšanai un kuru apbūves nosacījumus nosaka vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā, kā arī uz gadījumiem, ja no īpašuma tiek atdalīta zemes vienība ar dzīvojamām un saimniecības ēkām, pagalmu un zemi, kas nepieciešama saimniecības uzturēšanai.
27. Ainavu aizsardzības zonā aizliegts:

- 27.1. ainaviski vērtīgās teritorijās, ja tādas noteiktas vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā, veikt darbības, kas būtiski pārveido ainavu un tās elementus, izmaina kultūrvēsturiskās vides īpatnības un reģionam raksturīgos ainavu elementus vai samazina bioloģisko daudzveidību un ainavas ekoloģisko kvalitāti;
- 27.2. veikt būvniecību vai ierīkot stādījumus un ieaudzēt mežu, kas var aizsegst skatu no publiski pieejamiem skatu punktiem un ainaviskiem ceļiem, ja tādi noteikti vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā, uz ainavai raksturīgajiem elementiem un vērtībām;
- 27.3. Bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas saņemšanas aizliegts, veicot ceļu rekonstrukciju, mainīt ainavisko ceļu (ja tādi noteikti vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā) trases novietojumu;
28. Meža zemēs aizliegts:
- 28.1. veikt mežsaimniecisko darbību no 15.marta līdz 31.jūlijam, izņemot:
- 28.1.1. meža ugunsdrošības un ugunsdzēsības pasākumus;
 - 28.1.2. meža atjaunošanu ar rokas darbarīkiem;
 - 28.1.3. jaunaudzju kopšanu, kur vidējais augstums skuju kokiem ir līdz 0,7 metriem, bet lapu kokiem – līdz vienam metram;
 - 28.1.4. bīstamo koku ciršanu un novākšanu;
- 28.2. cirst kokus rekonstruktīvajā cirtē (izņemot neproduktīvu egļu tīraudžu dabiskošanu un sugu sastāva dažādošanu, kā arī mežaudzē, kuras šķērslaukums ir mazāks par kritisko šķērslaukumu);
- 28.3. veikt kailcirti dumbrāja un liekņas meža augšanas apstākļu tipos egļu un melnalkšņu audzēs, kā arī visās ozolu un ošu audzēs, lai ilgtermiņā nodrošinātu bioloģiski vērtīgo slapjo un platlapju meža biotopu un tiem raksturīgo sugu saglabāšanu.
- 28.4. Maksimāli pieļaujamā kailcirtes platība ir divi hektāri.
- 28.5. Gar ainaviskiem ceļiem, ja tādi noteikti vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā, kailcirtei piegulošo mežaudzi nocērt ne agrāk kā 10 gadus pēc kailcirtes skuju koku audzēs un piecus gadus pēc kailcirtes lapu koku audzēs, ja kailcirtes platībā mežaudze atzīta par atjaunotu un atjaunotās mežaudzes koku vidējais augstums skuju kokiem ir viens metrs un vairāk, bet lapu kokiem – divi metri un vairāk.
- 28.6. Kailcirtē saglabājamās kokus pēc iespējas atstāj grupās, saglabājot tajās arī paaugu vai pamežu, izņemot gadījumus, ja apsaimniekojamā meža platība vienā kadastra vienībā ir mazāka par vienu hektāru.

28.7. Ja tiek veikta jebkura būvniecība, vietējai pašvaldībai ir tiesības saistošajos noteikumos noteikt papildu prasības, lai saglabātu esošās ainavas raksturu un vērtību.

VI. Zinātniskās izpētes meži

29. Zinātniskās izpētes mežos, kas izveidoti saskaņā ar Meža likuma 49. pantā noteikto kārtību un atrodas ainavu aizsardzības zonā vai dabas parka zonā, atļauts īstenot darbības, kas paredzētas zinātniskās izpētes mežu apsaimniekošanai saskaņā ar plānu, kurš izstrādāts atbilstoši Ministru Kabineta noteikumu Nr. 1051 „Zinātniskās izpētes mežu apsaimniekošanas un uzraudzības kārtība” prasībām.
30. Zinātniskās izpētes mežos, kas atrodas dabas lieguma zonā, atļauts īstenot zinātniskās izpētes un mežsaimnieciskās darbības, kas nav pretrunā ar šo noteikumu nosacījumiem.

VII. Neitrālā zona

31. Neitrālā zona noteikta, lai nodrošinātu blīvi apdzīvotu teritoriju funkcionēšanu un attīstību.
32. Būvniecība neitrālajā zonā pieļaujama atbilstoši pašvaldības teritorijas plānojumam, ievērojot normatīvajos aktos noteikto kārtību un ierobežojumus.

VIII. Dabas pieminekļi (aizsargājамie koki)

33. Šīs sadaļas prasības attiecas uz dabas pieminekļiem – vietējo un citzemju sugu dižkokiem (koki, kuru apkārtmērs 1,3 metru augstumā virs koka sakņu kakla vai augstums nav mazāks par šo noteikumu 3. pielikumā (*skat. dabas aizsardzības plāna 7. pielikumu*) minētajiem izmēriem) un teritoriju ap kokiem vainagu projekcijas platībā, kā arī 10 metru platā joslā no tās (mērot no aizsargājamā koka vainaga projekcijas ārējās malas).
34. Ja aizsargājамais koks atrodas valsts aizsargājamā kultūras pieminekļa teritorijā vai tā aizsardzības zonā, šajos noteikumos atļauto darbību veikšanai papildus nepieciešama Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas rakstiska atļauja.
35. Dabas pieminekļa teritorijā aizliegts:
 - 35.1. veikt darbības, kuru dēļ tiek bojāts vai iznīcināts dabas piemineklis vai mazināta tā dabiskā estētiskā, ekoloģiskā un kultūrvēsturiskā vērtība;
 - 35.2. iegūt derīgos izrakteņus, izņemot pazemes ūdens iegūvi personiskām vajadzībām;
 - 35.3. mainīt zemes lietošanas kategoriju.

- 35.4. veikt darbības, kas var negatīvi ietekmēt aizsargājamā koka augšanu un dabisko attīstību. Ja aizsargājamais koks atrodas apdzīvotā vietā, ir pieļaujama infrastruktūras vai inženierkomunikāciju izbūve vai atjaunošana, kā arī ēku rekonstrukcija;
- 35.5. novietot lietas (piemēram, būvmateriālus vai malku), kas aizsedz skatu uz koku, ierobežo piekļuvi tam vai mazina tā estētisko vērtību;
- 35.6. mainīt vides apstākļus – ūdens režīmu un koka barošanās režīmu;
- 35.7. iznīcināt dabisko zemsedzi.
36. Ja aizsargājamo koku nomāc vai apēno jaunāki koki un krūmi, saskaņā ar normatīvajiem aktiem, kas regulē koku ciršanu meža zemēs vai ārpus tām, atļauta to izciršana kopšanas vai citā cirtē aizsargājamā koka vainaga projekcijā un tai piegulošā zonā, izveidojot no kokiem brīvu 10 metru platu joslu (mērot no aizsargājamā koka vainaga projekcijas līdz apkārtējo koku vainagu projekcijām).
37. Aizsargājamā koka nociršana (novākšana) pieļaujama tikai gadījumos, ja tas kļuvis bīstams un nav citu iespēju novērst bīstamības situāciju (piemēram, apzāģēt zarus, izveidot atbalstus), un saņemta Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiska atļauja.
38. Ja aizsargājamais koks ir nolūzis vai nozāģēts, koka stubrs un zari, kuru diametrs ir lielāks par 50 centimetriem, meža zemēs ir saglabājami koka augšanas vietā vai tuvākajā apkārtnē.

6. Izmantotie informācijas avoti

1. Auniņš A. (red). 2010. Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. Latvijas Dabas fonds, Rīga. 320 lpp.
2. Baroniņa V., 1992. Populārzinātniskā Latvijas Sarkanā grāmata. Augi. Rīga. 140 lpp.
3. Bogdziewicz, M., & Zwolak, R. 2013. Responses of small mammals to clear-cutting in temperate and boreal forests of Europe: a meta-analysis and review. *Eur J Forest Res* DOI 10.1007/s10342-013-0726-x
4. Fuller, R. J., & Warren, M. S. 1993. Coppiced woodlands: their management for wildlife. Joint Nature Conservation Committee. Peterborough.
5. Juškaitis, R. 2007. Peculiarities of habitats of the common dormouse, *Muscardinus avellanarius*, within its distributional range and in Lithuania: a review. *Folia Zoologica* 56 (4): 337–348.
6. Juškaitis, R. 2008. The Common Dormouse *Muscardinus Avellanarius*. Vilniaus universiteto Ekologijos institutas.
7. Jurczyszyn, M. 1995. Population density of *Myoxus glis* (L.) in some forest biotops. *Hystrix, the Italian Journal of Mammalogy*, 6 (1-2): 265 – 271.
8. Kabucis I., 2004. Biotopu rokasgrāmata. Latvijas Dabas fonds, Rīga. 160 lpp.
9. Kabucis I. (red.), 2001. Latvijas biotopi. Klasifikators. Latvijas Dabas fonds, Rīga. 96 lpp.
10. Latvijas daba V, 1998. Enciklopēdija. Preses nams, Rīga. 198.-199. lpp.
11. Latvijas daba VI, 1998. Enciklopēdija. Preses nams, Rīga. 33.-34. lpp.
12. Mākslīgie un stipri pārveidotie virszemes ūdensobjekti Latvijā. Noslēguma ziņojums. SIA „Estonian, Latvian&Lithuanian Environment”, 2007
13. Melluma A., „Grupa 93”, 2004. Nature park „Talsu pauguraine” Landscape management plan. Rīga, 101 lpp.
14. Nikodemus O., Kalniņš G. 2000. Ainavu aizsardzība. Nozares pārskats rajona plānojuma izstrādāšanai, VARAM.

15. Ozoliņš J., 2000. Ūdru (*Lutra lutra*) saglabāšanas plāns Latvijā. Projekta atskaite. Salaspils: Latvijas mežu ierīcība. 36 lpp.
16. Projekta “Latvijas īpaši aizsargājamo teritoriju sistēmas saskaņošana ar EMERALD/NATURA 2000 aizsargājamo teritoriju tīklu” lauka darba anketas, 2001
17. Ramans K. 1994. Ainavrajonēšana. Grām.: G. Kavacs (red.) Latvijas daba: enciklopēdija, 1. sēj. Rīga, Latvijas enciklopēdija, 23
18. Saltupe B. 1975. Talsu ainavu liegums: Gaujas nacionālā parka un citu aizsardzībai rekomendēto teritoriju un objektu ģeoloģiski ģeomorfoloģiskais raksturojums: Vissavienības Jūras ģeoloģijas un ģeofizikas ZPI atskaite (rokraksts), 44-80 lpp.
19. Schulz B. (Ed.) 2012. 1st International Experts Exchange – The Northern Birchmouse (*Sicista betulina*), 2012 October 28 – 30, Kiel-Molfsee, Germany. Book of Programme, Abstracts, Presentations and Conclusions. Self-published online by Stiftung Naturschutz Schleswig-Holstein.
20. Tērauda I. Talsu pauguraines dabas parka dabas aizsardzības plāns, 1996. N republ., 30 lpp.
21. Tidriķis A. 1998. Talsu apkārtnes ezeri. Latvijas daba, 5, Latvijas Enciklopēdija, Preses nams, 198-199 lpp.

Interneta informācijas avoti:

www.daba.gov.lv
www.ezeri.lv
www.latvijasdaba.lv
<http://latvijas.daba.lv>
www.lvgma.gov.lv
www.meteo.lv
www.pilis.lv
www.pmlp.lv
www.talsi.lv
www.talsitourism.lv
www.varam.gov.lv
www.zudusilatvija.lv